תוספתא

ספריית אגודת חסידי חב"ד
U.S.A. – ארה"ב

ע"פ כתב יד ווינה

ושנויי נוסחאות מכתב יד ערפורט
קטעים מן הגניזה ודפוס ויניציאה רפ"א

בצרוף מסורת התוספתא ופרוש קצר

מאת

שאול בהר"ר משה ז"ל ליברמן

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ע

הוצאת בית המדרש לרבנים שבאמריקה
בסיוע קרן משה (גוסטאוו) ווּרצווייל‌ער

נויארק תשכ"ז

סדר נשים

יבמות

כתובות

נדרים

נזיר

הקדמה

בעה״י

סדר נשים של התוספתא קטן מסדר מועד. חלקתי אותו לשני חלקים משום שראיתי שקריאת עלי הגהה של כמה כרכים בבת אחת עשויה להיות לקויה. אם עליך לעבור על קרוב לאלפים עמוד (כמדת סדר מועד, הפנים והבאור הארוך) בזמן קצר, הרי בהכרח שיתגנבו ויזדקרו לתוך הספר השמטות וטעיות בשעת ההגהה עצמה.

הופעת הספר נתעכבה משום שפרופ׳ ר״מ מרגליות ראה בספריה של קנטבריה את קטעי הגניזה של התוספתא, וכתב לי שאסור לסמוך על הצילומים שבידי. לא זו בלבד שאפשר לקרוא בכ״י כמה שורות שטושטשו לגמרי בצילום שבידי, אלא שאין לסמוך על הצילום אפילו במקום שבבואת האותיות עדיין ניכרת. לפיכך היה עלי להזמין צילום „אולטרה־סגול״ של הקטעים, ובנתים נתעכבה ההדפסה.

לסדר שלנו בידינו הרבה קטעים מן הגניזה. פרופ׳ מרדכי מרגליות גילה בבית המדרש שלנו דפים מן הגניזה כמעט לכל מסכת יבמות (כ״י אדלר 340, דף ב׳ ואילך). הקטעים הללו הם רצופים ונכתבו ע״י סופר אחד. כמו כן נמצאים שם שני קטעים אחרים למס׳ יבמות מפ״ד ופ״ה (כ״י אדלר 2080, דף כ״ג) ומפי״א ופי״ב (כ״י אדלר 2630, דף 13), וסימנתי אותם בשנו״ס: ג. בספריית קטנבריה שבאנגליה נשתמרו קטעים מן הגניזה לכתובות, נדרים, נזיר ואילך (Box E2), וכאמור לעיל קיבלתי צילום „אולטרה־סגול״ של הקטעים הללו.

כ״י ווינה וכ״י ערפורט לסדר נשים הם שלמים (אלא שבכ״י ווינה חסר חלק מפ״ג ופ״ד של נזיר, והשלמתי את החסר באותיות אחרות ע״פ כ״י ערפורט, עיין להלן, עמ׳ 132, שו׳ 27 ואילך), וכל מה שנאמר על שני כתה״י הללו בהקדמה לסדר זרעים קיים גם עכשיו, עיי״ש עמ׳ ח׳ ואילך. לעומת זה כל הקטעים מן הגניזה חסרים בתחילה ובסוף, ורובם חסרים גם באמצע. במקום שלא צויין בשנו״ס נוסח הגניזה עלול הקורא להסתפק אם כ״י הגניזה שוה לכי״ו, או שהקטע אינו שלם באותו מקום. יתר על כן, במקום שציינתי שבקג״נ חסר, הרי תכופות הדבר תלוי בשיקול הדעת ובמדידת השורות שכנגד (כדי לשער כמה חסר), ולפעמים אף הקריאה בספק (בניגוד לכ״י ערפורט וכ״י ווינה שברובם המכריע נכתבו באותיות ברורות). לפיכך סופחו לסוף הספר צילומים של כל הקטעים מן הגניזה, וניתן ביד הקורא לברר בעצמו מה שברצונו לברר.

שינויי הנוסחאות שעל יד גוף התוספתא סודרו מתחילה ע״י הרב ר׳ יהושע העשיל באבד, ושנית, באופן מיוחד, ע״י חכם שרצה בעילום שמו; ושניהם יתברכו מן השמים בעד החסד שעשו עמי. בשעת כתיבת הבאור הארוך היו מונחים לפניי כל כתה״י והדפוס הראשון, וסימנתי בבאורי את השינויים שיש להם ערך כל שהוא. הואיל והשינויים שהבאתי בפירושי נקבעו על ידי במתינות בשעת העבודה הרי השכל מחייב שנעשו בדיוק. השויתי אח״כ את השינויים שבפירושי עם השנו״ס שסודרו על יד נוסח התוספתא, ועיינתי שוב בכי״י כדי לברר את מדת הדיוק. בשעת קריאת עלי ההגהה השויתי שוב את שנו״ס עם כתה״י ותיקנתי מה שהיה צריך תיקון (במספר מצומצם מאד). ומכל מקום על הקורא להשוות את שנו״ס מן הגניזה עם מה שכתבתי בבה״א. ולא זו בלבד אלא שפעמים ושורות הקטעים נשתקפו דרך החורים שבדפים ונצטלמו במקום אחר, עיין מ״ש להלן כתובות ספ״ז, עמ׳ 306, ועמ׳ 371, ד״ה ובצילום ולהלן עמ׳ 322, סד״ה היורד, ועמ׳ 363, סד״ה היא.

ואשר לקביעת הנוסח בפנים נהגתי בו כבסדר מועד. לא שניתי כלום מנוסח כי״ו; במקום שהיה לי ברור שהנוסח בכי״ו משובש נתתי בפנים נוסח של כ״י אחר (או נוסח הדפוס הראשון), והעירותי על כך בשנו״ס. ע״פ רוב נהגתי כן בשעה שכל שאר הנוסחאות היו שוות, או דומות, ובעיני היה נראה וודאי גמור שהגירסא בכי״ו לקתה בחסרון. במקום שהדבר היה נ״ל „קרוב״ לוודאי הכנסתי נוסח של כ״י אחר (או הדפוס) בפנים והסגרתי אותו במרובעים. הנימוקים שלי ימצא הקורא בבאור הארוך במקומו. ועיין להלן, עמ׳ 37, שו׳ 56, שהנחתי נוסח כי״ו בפנים (אלא שהקפתיו בעגולים) מטעם שכתבתי בבה״א, עמ׳ 117, שו׳ 56—57.

ויש שמוכרח הייתי להכניס את השינוי במרובעים אעפ״י שכן הוא בכל הנוסחאות (חוץ מכי״ו), משום ששינוי זה תלוי בשינוי אחר. כן לדוגמא ביבמות פ״ב, עמ׳ 5, שו׳ 8, בכי״ו: כנסה ונולד להן אח וכו׳. אבל בדפוסים, כי״ע וקג״נ: כנסה ומת ונולד וכו׳. וכ״ה גם בברייתא שבבבלי י״ט ב׳. ולכאורה אין שום ספק שבכי״ו נשמטה המלה „ומת״ בטעות. ברם להלן שם, שו׳ 9—10, חסרה בבא שלמה בכי״ו, בדפוסים ובכי״ע, וישנה רק בקג״נ ובברייתא שבבבלי. ואם נלך כאן אחרי רוב הנוסחאות הרי אין לפרש כלל את הברייתא אלא אך ורק אם נקבל את נוסח כי״ו בשו׳ 8, והיינו שלא נגרוס שם „ומת״, עיין מ״ש בבה״א, עמ׳ 10, סוף שו׳ 10—11. לא היתה לי ברירה אחרת אלא להכניס בפנים במרובעים את המלה „ומת״ וגם את הבבא החסרה בכל הנוסחאות חוץ מקג״נ. פעמיים הכנסתי את הגירסא בפנים במרובעים, אעפ״י שכן הוא בכל הנוסחאות, ולפנינו השמטה ברורה ע״י הדומות, משום שלפנינו חסרון גדול של הרבה שורות, והקורא עלול שלא להרגיש בהערה שבשנו״ס, עיין להלן פ״ה, עמ׳ 14.

בדרך כלל גירסת קטעי הגניזה שבמסכת יבמות דומה יותר לכי״ו וד, אבל בשאר מסכתות היא דומה יותר לכי״ע, ואין לקבוע כללים בנידון זה ביחס לגירסאות קטעי הגניזה. הקטעים שלפנינו משובשים מאד, ומעטות הן הגירסאות המשובחות שבהם שאינן בכ״י אחר. בשני מקומות גרידא הכנסתי לפנים את נוסח קג״נ, והוא להלן בעמ׳ 5 (הנ״ל) בסוגרים מרובעים, ובלי סוגרים, להלן כתובות פ״ט, עמ׳ 89, שו׳ 37, וניסחתי שם: אם הגט קודם לכתובה. בכל שאר הנוסחאות: אם הגט קודם (קדם) את המיתה, גירסא שאין לה שחר. אבל להלן יבמות פ״ו, עמ׳ 20, שו׳ 44: בת כהן שנשאת לישראל ומת בעלה אוכלת בתרומה לערב וכו׳. ובקג״נ חסרות המלים „ומת בעלה״, וקרוב בעיני שכן נכון (עיין מ״ש בבה״א, עמ׳ 55, ד״ה ולפיכך), מ״מ לא הגהתי בפנים נגד נוסח כי״ו, הדפוסים וכי״ע (עיין משנ״ש בהערה 51). מקורית מאד היא גירסת קג״נ להלן יבמות פ״א, עמ׳ 2, שו׳ 17: דברי בית שמאי. בית הילל מתירין את הצרות לאחין, עיין מ״ש בפירושה בבה״א, עמ׳ 5, ד״ה ברם. אבל חוששני מאד שיש שם ט״ס, והנכון הוא כבשאר הנוסחאות. ועיין גם בגירסת קג״נ להלן, עמ׳ 30, ומ״ש עליה בבה״א, עמ׳ 89.

במקום שהנוסח המשובש של כי״ו לא יפריע ללומד (כגון שיבוש בין זכר לנקבה) הנחתיו ע״פ רוב כמו שהוא. לא הכנסתי לתוך הפנים נוסח שאינו נמצא בשום כ״י של התוספתא (או בדפוסים), ואפילו אם לפנינו שיבוש ברור, ואפילו אם הנוסח נשתמר בגירסא מתוקנת בספרי הראשונים, עיין לדוגמא להלן, עמ׳ 40, הערה 6—7.

שם הויה נכתב בכי״ו בג׳ יודי״ן כמין סיגול הפוך, וכע״ז אף בכי״ע. בכל מקום הדפסנו: ה׳.

במסורת התוספתא השמטתי לפעמים מקבילות שאינן חשובות במדרשי אגדה ובמסכתות קטנות. המעוניין בהן ימצא אותן בבאור הארוך.

ותן דעתך: בכל מקום שכתבתי בשנו״ס „כ״ה ד״, או „כ״ה א״ וכדומה, ולא כתבתי

בפירוש שבשאר נוסחאות חסר, הרי הכוונה היא שכן היא בדיוק בד (או בא), אבל עיקר הדברים נמצא גם בשאר הנוסחאות. במקום שכתבתי: תיקנתי ע״פ ד (או א), או השלמתי ע״פ ד (או א), וכדומה, כוונתי שרק חלק מן הגירסא הוא שם, והשאר הוא מכי״ו או מכ״י אחר, כפי שסומן בשנו״ס במקומו. על הקורא לדייק ולעיין היטב בשנו״ס בכמה מלים לפני התיבה שהוא מעוניין בה ולאחריה, שמא צויין לפני כן (או אחר כך) שישנה השמטה בכ״י, או בדפוסים.

לבסוף אני חוזר על מה שכתבתי בסדרים הקודמים. בהוצאה זו חשבתי בראשונה על בני תורה המצויים אצל ספרות הרבנית, ולפיכך בחרתי בסימניות שהם רגילים בהן, בסימניות המקובלות בספרות הרבנית כדי לסמן בהן חסרונות והוספות. בפירוש הקצר צויין תכופות: „עיין בבה״א״ (=בבאור הארוך), מפני שלעתים קרובות הפירוש הקצר הוא בבחינת „מאי קא משמע לן״, או „מנא הני מילי״, ואין לסמוך עליו בקביעות אלא אחרי העיון בבה״א, ולא כתבנוהו אלא למי שירצה לעבור על התוספתא בקופיא בעלמא.

והנני מסיים שוב בתודה לחכמים שעברו על עלי ההגהה המעומדת (והזכרתים בהקדמה לבאור הארוך), ובייחוד לאשתי היקרה ד״ר יהודית ליברמן שקראה את שנויי הנוסחאות שבתוספתא והסירה כמה טעיות הדפוס.

ש. ל.

הסימניות והקיצורים בשנויי הנוסחאות

א כ״י ערפורט.
ב כ״י ווינה.
ג קטעי הגניזה ממצרים.
ג2 קטע אחר מן הגניזה הנ״ל.
ד תוספתא דפוס ראשון.
פ פסוק.
° = גליון
[ ]1 = הוספה.
( )2 = מחיקה.
ח׳ = חסר, כלומר התיבה (התיבות) אינה (אינן) במקור שצויין.
ב״פ = ב׳ פעמים.
ג״פ = ג׳ פעמים.

1 סוגרים מרובעים בפנים הנוסח מסמנים שהמוסגר חסר בכי״ו, ונוסף ע״פ מקור אחר. בשנו״ס הם משמשים סימן שהמוסגר נמצא בכי״י, פרט לנוסח שהדפסתי בפנים.
2 בפנים הנוסח כוונתו שהמוקף הוא מיותר, ובשנו״ס ניתנו באורים בתוך הסוגרים הענולים.

ראשי תיבות וקיצורים במסורת התוספתא ובפירוש הקצר

או"ח — אורח חיים.
אח"כ — אחר כך.
א"י — ארץ ישראל.
איכ"ר — איכה רבה.
אעפ"י — אף על פי.

ב"ב — בבא בתרא.
בבה"א — בבאור הארוך (בתוספתא כפשוטה).
בד"א — במה דברים אמורים.
בה"א — הבאור הארוך (בתוספתא כפשוטה).
בכ"מ — בכמה מקומות.
ב"מ — בבא מציעא.
במ"ר — במדבר רבה.
בע"ה — בעל הבית.
ב"ק — בבא קמא.
ב"ר — בראשית רבה.

גי' — גירסא, גירסת.

ד"א — דרך ארץ.
דב"ר — דברים רבה.
דה"א, דה"ב — דברי הימים א', ב'.
דר"א — דר' אליעזר (פרקי).
דר"ן — דר' נתן (אבות).

ה"א, ה"ב — הלכה א', הלכה ב' וכו'.
הוצ' — הוצאת.
הנ"ל — הנזכר לעיל.
הע' — הערה.

וי"ר — ויקרא רבה.
וכס"ז — וכסיגנון זה.
וכע"ז — וכעין זה.
ומ"ש — ומה שכתבתי (שכתוב).
ומש"ש — ומה שכתבתי (שכתוב) שם.
וש"נ — ושם נסמן.

ח"א, ח"ב וכו' — חלק א', חלק ב' וכו'.
ח"ד — חסדי דוד.
חוה"מ — חול המועד.
חו"ל — חוץ לארץ.

טאה"ע — טור אבן העזר.
טאו"ח — טור אורח חיים.
טחו"מ — טור חושן משפט.
טיו"ד — טור יורה דעה.

כגי' — כגירסא, כגירסת.
כי"ו — כתב יד ווינה.
כי"ל — כתב יד לונדון.
כי"ע — כתב יד ערפורט.
כ"מ — כמה מקומות.
כנ"ל — כמו שנזכר לעיל, כן נראה לי.
כס"ז — כסיגנון זה.
כע"ז — כעין זה.
כצ"ל — כן צריך לומר.

מ"א, מ"ב — מלכים א', ב', משנה א', משנה ב' וכו'.
מו"ק — מועד קטן.
מו"ש — מוצאי שבת, מוצאי שביעית.
מלא"ש — מלאכת שלמה.
מ"מ — מכל מקום.
מנ"ב — מנחת בכורים.
מסה"ת — מסורת התוספתא.
מע"ש — מעשר שני.
מ"ש — מה שכתבתי (שכתוב).
מש"ש — מה שכתבתי (שכתוב) שם.

נו"א, נו"ב — נוסחא א', נוסחא ב'.

סה"א, סה"ב — סוף הלכה א', סוף הלכה ב' וכו'.
ס"ז — ספרי זוטא.
סי' — סימן.
סמ"א, סמ"ב וכו' — סוף משנה א', סוף משנה ב' וכו'.
סע"א, סע"ב וכו' — סוף עמוד א', סוף עמוד ב' וכו'.
ספ"א, ספ"ב — סוף פרק א', סוף פרק ב' וכו'.

ע"ה — עם הארץ.
ע"ז — עבודה זרה, על זה.
ע"י — על ידי, עין יעקב.
עיי"ש — עיין שם.
עמ' — עמוד.
ע"מ — על מנת.
ע"פ — על פי.

פ"א, פ"ב וכו' — פרק א', פרק ב' וכו'.
פי' — פיסקא, פירוש.
פיה"מ — פירוש המשניות.
פיס' — פיסקא.
פסי"ר — פסיקתא רבתי.
פסדר"כ — פסיקתא דרב כהנא (הוצ' מנדלבוים).

צוק' — צוקרמנדל.
צ"ל — צריך לומר.

קג"נ — קטעים מן הגניזה.
קה"ז — קהלת זוטא.
קה"ר — קהלת רבה.
ק"ש — קריאת שמע.

ר"ה — ראש השנה.
רה"א, רה"ב וכו' — ראש הלכה א', ראש הלכה ב' וכו'.
רו"ר — רות רבה.
ר"ח — ראש חודש, רבינו חננאל.
רמ"א, רמ"ב וכו' — ראש משנה א', ראש משנה ב' וכו'.
רע"א, רע"ב וכו' — ראש עמוד א', ראש עמוד ב' וכו'.

רפ"א, רפ"ב וכו' — ראש פרק א', ראש פרק ב' וכו'.
רש"ס — רבינו שלמה סירילאו.

ש"א, ש"ב — שמואל א', שמואל ב'.
שהש"ר — שיר השירים רבה.
שו' — שורה.
שו"ת — שאלות ותשובות.
שמו"ר — שמות רבה.
שנו"א — שנות אליהו.
שנו"ס — שינויי נוסחאות.

תו"כ — תורת כהנים.
תוס"ב — תוספות בכורים.
תס"ר — תוספת ראשונים.
ת"ק — תנא קמא.

הוצאות המקורות שעל פיהם סומנו העמודים

אבות דר' נתן. הוצ' רש"ז שכטר, ווינה תרמ"ז.
בראשית רבה. הוצ' תיאודור־אלבק, ברלין תרס"ג–תרפ"ט.
ויקרא רבה. הוצ' ר"מ מרגליות, ירושלים תשי"ג–תשי"ח.
מגילת תענית. הוצ' ליכטנשטיין (תוצאה מיוחדת מן השנתון של צינצינטי, 1931–1932, עמ' 318 ואילך, בתוצאה המיוחדת, עמ' 63 ואילך).
מכילתא. הוצ' רח"ש האראוויטץ, פרנקפורט תרצ"א.
מכילתא דרשב"י. הוצ' מהרי"ן אפשטין־מלמד, ירושלים תשט"ו.
מסכתות קטנות. הוצאות ר"מ היגר.
סדר אליהו רבה. הוצ' ר"מ איש שלום, ווינה תרס"ב.
סדר עולם. הוצ' ר"ב ראטנער, ווילנא תרנ"ז.
ספרי במדבר. הוצ' רח"ש האראוויטץ, לייפציג תרע"ז.
ספרי דברים. הוצ' ראא"ה הלוי פינקלשטין, ברלין ת"ש.
ספרי זוטא. נספח לספרי במדבר הנ"ל.
פסיקתא דרב כהנא. הוצ' ר"ד מנדלבוים, נויארק תשכ"ב.
פסיקתא רבתי. הוצ' ר"מ איש שלום, ווינה תר"מ.
תורת כהנים. הוצ' ראה"ה ווייס, ווינה תרכ"ב.

יבמות

[פרק א׳]

1. אימתי אמרו אם מתו או נתגרשו צרותיהן מותרות, בחיי הבעל, אבל לאחר מיתת הבעל צרותיהן אסורות. מיאנו בחיי הבעל צרותיהן מותרות, לאחר מיתת הבעל צרותיהן חולצו׳ ולא מתיבמות. 2. וכולן שנמצאו אילוניות, או שהיו נשואות לאחר, בין בחיי הבעל בין לאחר מיתת הבעל צרותיהן מותרות. כל היכולה למאן ולא מיאנה ומת צרתה חולצת ולא מתיבמת. 3. כיצד אם מתו הן צרותיהן מותרות, היתה בתו או אחת מכל העריות האילו נשואות לאחיו ולו אשה אחרת, מתה בתו ואחר כך מת אחיו צרתה מותרת, מת אחיו ואחר כך מתה בתו צרתה אסורה. 4. הלכה צרת בתו ונשאת לאחיו השני ולו אשה אחרת, מתה צרה ואחר כך מת אחיו אף על פי שבתו קיימת צרת צרתה מותרת. מת אחיו ואחר כך מתה צרה אע״פ שבתו פטורה צרת צרתה אסורה, אפי׳ הן מאה. 5. נמצאת או׳ כל זמן שאחין מרובין צרות מרובו׳, אחים מועטין צרות מועטות. כשם שאם מתו או מיאנו או

1 לומר וכו׳. מסכ׳ פ״ח מ״ח, פ״ג מ״ז. בחיי הבעל וכו׳. ירוש׳ פ״ח ה״ב, ב׳ ע״ד. ועיין במשנתנו פ״ח מ״ב. 3—4 שבמלאו לילוניות וכו׳. עיין במסכ׳ פ״ח מ״ח, ירוש׳ פ״ח סה״ח, ב׳ ע״ד, בבלי י״ב ח׳. 4 נשואות לאחר וכו׳. עיין מסכ׳ פ״ח מ״ג. 5 כל היכולה וכו׳. מסכ׳ פ״ח מ״ב. ועיין ירוש׳ פ״ח ה״ב, ד׳ ע״ד, פי״ג ה״ח, י״ג ע״ב, בבלי י״ב ח׳. 6 כילד וכו׳. מסכ׳ פ״ח מ״ב.

1 מותרות | ד מותרת. 2 מיאנו | א מיאינו. צרותיהן מותרות | ד צרותיה׳ מותר׳. 3 לאחר מיתת | ד לאח׳ מית׳. צרותיהן | א צרותיהן [אסורות]. חולצו׳ | א ד חולצות. מתיבמות | ד מתיבמו׳ א כתייבמות. 4 אילוניות | א איילוניות ד איילוניות. נשואות | ד נשואו׳. לאחר | א לאחרים ד לאחרי׳. בין לאחר | א ובין לאחר. 5 כל היכולה | א וכל שיכולה. מיאנה | א מיאינה. ומת | א ח׳. 6 מתיבמת | ד מתיבמ׳ א כתייבמת. מותרות | ד מותרת. 7 העריות | א העריות [האמורות בתורה] (הניקוד לסימן מחיקה). האילו | ד הללו. נשואות | ד נשוא׳ א נשואה. אחרת | ד אחר׳. 8 אחיו | א אחיו [צרתה מותרת] (הניקוד לסימן מחיקה). צרתה | ד צרת׳. 9 ונשאת | א ונישאת. השני | א השיני. אחרת | ד אהר׳. 9—10 מתה – מותרת | ב ד ח׳ (והושלם עפ״י א ושרידי ג). 10 מתה | ד ח׳. צרה | ב ד צרתה (הוגה עפ״י א). אע״פ | ד אף על פי א אף על פי [שמתה צרה] (הניקוד לסימן מחיקה). 11 פטורה | ב ד קיימת [צרת צרתה מותרת מתה צרת צרתה ואחר כך מת אחיו אע״פ (ד אף על פי) שבתו קיימת] (והוגה עפ״י א ג). אפי׳ | ד אפילו ג ואפן׳ | א ואפילו. נמצאת או׳ | ד נמצא׳ אומר א נמצאתה אומ׳. 11—12 שאחין מרובין | א שאחים מרובים. 12 מרובו׳ | א ג ד מרובות. אחים | ג ד אחין. מועטין | א מועטים ג מעוטין. צרות | ג צרותיהן. מיאנו | א ג מיאינו.

1. אמרו. כלומר, במשנ׳ רפ״א. 2. לאחר מיתת וכו׳. אמתו קאי. 4. נשואות לאחר. כלומר, ערוה שלא במקום מצוה אינה אוסרת צרתה, כלהלן שו׳ 18—19. בין בחיי וכו׳. חוזר לאיילוניות. 10—11. שבתו פטורה וכו׳. כלומר, פטורה מן העולם, מתה. 12. צרות מרובו׳. צרות וצרות צרות וכו׳ אינן אלא דווקא כשהאחים מרובים. ועיין בבה״א.

נתגרשו או שנמצאו אילוניות או שהיו נשואות לאחרים צרותיהן מותרות כך צרת צרותיהן שמתו או שמיאנו או נתגרשו או שנמצאו אילוניות או שהיו נשואות לאחרים צרותיהן מותרות. 6. כשם שפוטרות מן הנשואין כך פוטרות מן האירוסין. במי דברים אמורים באשה שאין לו בה קדושין אבל באשה שיש לו בה קדושין צרותיהן חולצות ולא מתיבמות דברי בית הלל, בית שמיי מתירין את הצרות לאחין. 7. שש עריות חמורות מאילו מפני שהן נשואות לאחרים צרותיהן מותרות, שאין צרה אלא מאח. ניסו לאחים שלא בעבירה צרותיהן פטורות. 8. הלכו צרות אילו וניסו, בית שמיי או' הן פסולות והולד פסול, בית הלל או' הן כשירות והולד כשר. 9. נתיבמו, בית שמיי או' הן כשירות והולד כשר, בית הלל או' הן פסולות והולד ממזר. אמ' ר' יוחנן בן נורי בא וראה היאך הלכה זו רווחת בישראל, לקיים כדברי בית שמיי הולד ממז' כדברי ב"ה, אם לקיים כדברי בית הלל הוולד פגום כדברי בית שמאי, אלא בוא ונתקין שיהו הצרות חולצות ולא מתיבמות. ולא הספיקו לגמור את הדבר

17 בית שמיי מתירין וכו'. משנ' פ"ח מ"ל. 18 שש עריות וכו'. משנ' פ"ח מ"ג. 19 שאין לה וכו'. תו"כ קדושים פי"ח הי"ב, ל"ג ע"ב, ירוש' פ"ח ה"ה, ג' ע"ח, ובבלי ג' ב'. שלא בעבירה וכו'. ירוש' פ"ח ה"ח, ב' ע"ג. ועיין בבלי י' ב'. 20 וכיסו וכו'. עיין במשנ' פ"ח מ"ל, עדיות פ"ל מ"ח. 22 אמ' ר' יוחנן וכו'. ירוש' פ"ח ה"ו, ג' ע"ח, פ"ג ה"ח, ד' ע"ג, ובבלי י"ג ב', י"ד ב', כ"ז ח'.

13 שנמצאו | ד נמצאו. אילוניות | ד איילונית א איילוניות [צרותיהן מותרות]. צרת | א ג צרות ד צרו'.
14 שמתו | א שאם מתו ג אם מתו. שמיאנו | ג מיאנו א מיאינו. נתגרשו | ג שנתגרשו. אילוניות | א ד איילוניות.
15 שפוטרות | ג שפטורות. הנשואין | א ג הנישואין. פוטרות | ג פטורות. 16 האירוסין | ד הארוסין. במי | א ג ד במה. אמורים | א אמו'. באשה שאין | ג בשאין. בה קדושין | א בה קידושין ג קידושין בה. לו | ד לה.
17 בה קדושין | א בה קידושין ג קידושין בה. צרותיהן | ג צרות. מתיבמות | א מתיבמות ד מתיבמת ג מתייבות. הלל | א הילל ג שמאי. שמיי | א ד שמאי ג הילל. 18 חמורות | ד חמורו'. מאילו | ג ד מאלו. שהן נשואות | א שנשואות ג שהנשואות. לאחרים | ג לאחרין. 19 מותרות | ד מותרות [אמו ואשת אביו ואחו' אביו ואחותו מאביו ואשת אחיו מאביו ואשת אחי אביו]. שאין | ג [מפני] שאין. מאח | ב מאה (והונה עפ"י א ג ד). ניסו | ד ניישאו א [אם] נישאו ג [או] נישאו. לאחים | א ג ד לאחין. 20 פטורות | ד פטורו' ג מותרות. אילו | ד אלו א האילו ג האלו. וניסו | א ד ונישאו ג ונשאו. בית שמיי | א ג בית שמאי ד ב"ש. או' | א ג אומ'. פסולות | ד פסולו' ג אסורות. והולד | א ג והוולד. 21 בית הלל | ד ב"ה א בית הילל ג ובית הלל. או' | א ג אומ' ד אומרים. כשירות | ג ד כשרות. והולד | א והוולד. 21–22 כשר – הן פסולות והולד | ג ח'. 21 נתיבמו | א נתייבמו. בית שמיי | ד ב"ש א בית שמאי. או' | א אומ' ד אומרים. כשירות | ד כשרו'. 22 בית הלל | א ובית הילל. או' | א אומ' ד אומר'. והולד | א והוולד. אמ' | א א' ד אמר. ר' | ד רבי. בא | א ג בוא.
23 וראה | ד ורא'. היאך | ג ח'. זו | ג זו [כמה היא]. לקיים כדברי | ד לקיי' כדברי א ג [אם] לקיים דברי. שמיי | א ג ד שמאי. 23–24 הולד – שמאי | ב ח' (והושלם עפ"י ד). 23 הולד ממז' | א ג הוולד ממזר. 24 ב"ה | א ג בית הילל. כדברי בית הלל | א ג דברי בית הילל. הוולד | א הולד. 25 בוא | א ג בואו ד באו. ונתקין | א ג ונתקן ד נתקן. שיהו | ד שיהוא ג שיהיו. הצרות | א ג צרות. מתיבמות | א מתייבמות. הספיקו | ד הספיק. ג ח'. לגמור | ד לגמו' א ג לתקן. הדבר | ד הדב'.

13. חמורות מאילו וכו'. והיינו אמו, אשת אביו וכו', כמשנ' פ"א מ"ג. 20. צרות אילו וכו'. כלומר, צרות עריות שאינן מן השש החמורות.

עד שנטרפה שעה. 10. אמ' רבן שמעון בן גמליאל מה נעשה להם לצרות הראשונות. שאלו את ר' יהושע בני צרות מהן, אמ' להם למה אתם מכניסין ראשי לבין שני הרים גדולים, לבין בית שמיי ובין בית הלל, שיריצו את ראשי, אלא מעיד אני על משפחת בית עלובאי מבית צבאים ועל משפחת בית קיפאי מבית מקושש שהן בני צרות, ומהם כהנים גדולים, והיו מקריבין לגבי מזבח. אמ' ר' טרפון תאיב אני שתהא לי צרת הבת ואסיאנה לכהונה. אמ' ר' אלעזר אע"פ שנחלקו בית שמיי כנגד בית הלל בצרות, מודים שאין הולד ממזר, שאין ממזר אלא מן האשה שאיסורה איסור ערוה וחייבין עליה כרת. אע"פ שנחלקו בית שמיי כנגד בית הלל בצרות, ובאחיות, ובספק אשת איש, ובגט ישן, ובמקדש את האשה בשוה פרוטה, והמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי, לא נמנעו בית שמיי לישא נשים מבית הלל ולא בית הלל מבית שמיי, אלא נהגו האמת והשלום ביניהן, שנ' האמת והשלום אהבו. 11. אע"פ שאילו אוסרין ואילו מתירין, לא נמנעו עושין טהרות אילו על גב אילו, לקיים מה שנ' כל דרך איש זך בעיניו ותכן לבות ה'.

26 רבן שמעון וכו'. ירוש' פ"א הכ"ל, בבלי ט"ו א'. 27 שאלו וכו'. ירוש' הכ"ל, בבלי ט"ו ב'. 31 ר' טרפון וכו'. ירוש' הכ"ל, בבלי ט"ו א'. ר' אלעזר וכו'. ירוש' הכ"ל, בבלי י"ד א', קידושין ע"ה ב'. 34 אע"פ שנחלקו וכו'. ירוש' פ"א ה"ו, ג' ע"ב, קידושין פ"א ה"א, כ"ה ע"ד, בבלי י"ד ב'. 36 לא נמנעו וכו'. משנתנו שם פ"א, עדיות פ"ד מ"ח. 37 שכ' האמת וכו'. זכרי' ח', י"ט. 38 אע"פ שאילו וכו'. מקוואות הכ"ל. 39 כל דרך וכו'. משלי כ"א, ב', ועיי"ש כ"ז, ב'.

26 שנטרפה | ג שנפטרה. שעה | א השעה. אמ' | ד אמר. שמעון בן | ג ח'. גמליאל | א גמל'. להם | א ג ד ח'. 27 הראשונות | ג ראשונות. ר' | ד רבי. מהן | א ג מה הן. אמ' | ד אמר. להם | ג להן. 28 ראשי | א אותי ג אותו. לבין | א ג ד בין. לבין | א ג בין. שמיי | א ג ד שמאי. ובין בית | א ובית. הלל | א ג הילל. 29 מעיד אני | ג מעידני. עלובאי | ג עליבאי. מבית צבאים | ג מבית צבאים א מצביים. קיפאי | א ג קיפא. 30 שהן | א שהם. גדולים | ד ח'. והיו | א ח'. 31 אמ' | א א' ד אמר. תאיב אני | א תאיבני ד תאב אני. שתהא | ד שיהא. ואסיאנה | א ואשיאנה ד ואשיאנ'. אמ' ר' | ד אמר רבי. 32 אע"פ | א ד אף על פי. שמיי | א ד שמאי. הלל | א הילל. הולד | ד הוולד. 33 שאין ממזר | א ח'. מן האשה | א מאשה. איסור | ד אסור. 34 אע"פ | א ד אף על פי. שמיי | א ד שמאי. הלל | א הילל. ובאחיות | ד ואחיות. 35 ובמקדש | ד והמקדש. את האשה | א ח'. בשוה | ד בשווה. והמגרש | א ובמגרש. 36 בפונדקי | ד בפונדק. שמיי | א ד שמאי. הלל | א הילל [אלא נהגו אמת ושלום ביניהם]. הלל2 | א הילל. 37 שמיי | א ד שמאי. אלא – ביניהן | א ח'. שנ' | ד שנאמר א [לקיים מה] שנ'. האמת | פ והאמת. 38 אע"פ | ד אף על פי א ואף על פי. שאילו | ד שאלו. ואילו | ד ואלו. אילו | ד אלו. 39 אילו | ד אלו. שנ' | ד שנאמ'. ותכן | א ד ותוכן. לבות | ד לבו' א לי בית.

30. בני צרות. כלומר, שנישאו לשוק לכהנים. 32. שאין הולד ממזר. אם נישאו הצרות לשוק. 34. ובאחיות. שנפלו משני בתים. 34–35. ובספק אשת איש וכו'. עיין בבה"א.

12. ר' שמעון או' מן הספק לא היו נמנעין, אבל נמנעין הן מן הודיי. 13. לעולם הלכה כדברי בית הלל, הרוצה להחמיר על עצמו לנהוג כדברי בית שמיי וכדברי בית הלל על זה נאמ' הכסיל בחשך ילך, התופס קולי בית שמיי וקולי בית הלל רשע, אלא אם כדברי בית שמיי כקוליהן וכחומריהון, אם כדברי בית הלל כקוליהון וכחומריהון.

פרק ב'

1. כיצד אשת אחיו שלא היה בעולמו, שני אחים בעולם אחד ומת אחד מהן בלא ולד, ועמד השני ולא הספיק לעשות מאמר ביבמתו עד שנולד להן אח, ואחר כך מת, הראשונה יוצא משם אשת אחיו שלא היה בעולמו, שנייה או חולצת או מתיבמת. עשה בה מאמר, ולא הספיק לכונסה עד שנולד להם אח ואח' כך מת, או שנולד לה' אח ועשה בה מאמר, ולא הספי' לכונסה עד שמת הראשון, שנייה יוצא משם אשת אחיו שלא היה בעולמו, והראשונה חולצת ולא

40 ר' שמעון וכו'. בבלי י"ד ב'. 41—40 לעולם הלכה וכו'. לעיל סוכה פ"ב ה"ג, עמ' 262, להלן עדיות פ"ד ה"ג, בבלי עירובין ו' ב', ר"ה י"ד ב', חולין מ"ג ב'. 41 הכולה להחמיר וכו'. מקוכות הכ"ל, ירוש' בכרכות פ"ח סה"ז (סה"ל), ג' סב"ב, כאן ספ"ח, ג' ע"ב, סוטה פ"ב ה"ד, י"ט ע"ח, קידושין פ"ח ה"ח, כ"ח ע"ד. 42 הכסיל וכו'. קהלת ב', י"ד.
1 כילד וכו'. מסכ' פ"ד מ"ח. שני אחים וכו'. בבלי י"ט ח', ועיי"ש י"ח ח'.

40 ר' | ד רבי. או' | א אומ'. אבל | ד אלא. א ח'. נמנעין הן | ד ח'. הודיי | א ד הודאי.
41 הלל | א הילל. הרוצה | ד הרוצ' א והרוצה. לנהוג | א ולנהוג. כדברי | א ד כחומרי.
42 שמיי | א ד שמאי. וכדברי | א ד וכחומרי. הלל | א ג הילל. על זה | ג עליו. נאמ' |
א נאמר ג הכתוב . . . הכסיל | פ והכסיל. ילך | א פ הולך. התופס | א והתופס. קולי | א ג כקולי.
43 שמיי | א ג ד שמאי (ב'פ). וקולי | א ג וכקולי. הלל | א ג הילל. רשע | א [הרי זה] רשע.
אם | א ג או. כדברי | ג כקולי. כקוליהון | ד בקוליהן. ג ח'. וכחומריהון | ד וכחמוריהן
ג וכחומריהן. 44 אם | א ג או. כדברי | ג כקולי. הלל | א הילל. כקוליהון | ד כקוליהן.
ג ח'. וכחומריהון | ד וכחמוריהן ג . . . ריהן.
1 כיצד | א ג כאיזה צד. אחים | ג אחין. אחד | ד אח'. ג ח'. ומת | ג מת. אחד | ד אח'.
2 ולד | ג וולד. ועמד | א עמד. השני | ג השיני א השיני [הזה]. להן | א להם. 3 אח |
א [אח] (מנוקד לסימן מחיקה) אח. מת | ג מתיבמות. הראשונה | א ראשונה. יוצא | א יוצאה.
משם | א ג משום. היה | ג הספיק. שנייה | א ג ושנייה. 4 חולצת | ד חולצ'. מתיבמת | א מתייבמת.
בה | ד ח'. הספיק | ד הספי'. 5—4 להם – הספי' | ב ח' (והושלם עפ"י ד א ג). 4 להם | ג לה.
5 ואח' כך | א ג ואחר כך. לה' | א ג להן. ועשה | א [ואחר כך] עשה. הספי' | א ג הספיק.
לכונסה | ג ח'. שמת | ג [שמת] שמת. 6 הראשון שנייה | א הראשונה. יוצא | א יוצאה ד תצא.
משם | א ג משום. בעולמו | ג בעולם. והראשונה | ד והראשונ' ג וראשונה א ושנייה. חולצת | ד חולצה.

4. או מתיבמת. ואעפ"י שהיתה צרתה בזיקה לפני שמת השני, הרי כיוון שמת בטלה זיקתה.
6. שנייה יוצא וכו'. כלומר, שנייה לנישואי אחיו השני, אשת הראשון.

מתיבמת. ר' שמעון או' ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה. אם חלץ לבעלת מאמר, חולץ לראשנה. כנסה [ומת] ונולד להן אח, או שנולד להן אח ואחר כך כנסה ומת, שתיהם פטורות מן החליצה ומן הייבום. [כנסה ונולד לו אח ואחר כך מת פטורין מן החליצה ומן הייבום] דברי ר' מאיר. ר' שמעו' אומ' הואיל ולא נאסרה אחת מהן עליו ובא ומצא שתיהן בהיתר, ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה. אי זו היא מאמר הרי את מקודשת לי בכסף ובשוה כסף ובשטר. אי זו היא שטר אני פל' בן פל' מקביל אני עלי פלנית יבמתי לזון ולפרנס כראוי, ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון. כשם שהקדושי' אינן קונין באשה אלא מדעת שניהם כך מאמר אין קונה ביבמה אלא מדעת שניהם. מה בין קדושין למאמר, שהקדושין גומרין, מאמר אין גומר. 2. העריות שאמרו, אינן כאשתו לכל דבר. אין להן כתובה, לא פירות, ולא מזונות, ולא בלאות, ואין זכיי לא במציאתה, ולא במעשה ידיה, ולא בהפר נדריה, אין יורשה, ואין מיטמא לה, אין לו בה קידושין, ואין צריכה הימנו גט. היא פסולה והולד ממזר. 3. אלמנה לכהן גדול, גרוש' וחלוצה לכהן הדיוט,

7 ר' שמעון וכו'. ירוש' פ"ד ה"ד, ג' ע"ג, בבלי י"ט ד'. 8 כנסה [ומת] וכו'. בבלי הכ"ל, ועיין פ"ד מ"ב. 12 מאמר וכו'. ירוש' פ"ד ה"ח, ג' ע"ב, פ"ה ה"ח, ו' ע"ב, קידושין פ"ח סה"ח, כ"ח סע"ד, בבלי כ"ד ח'. 14 ובלבד וכו'. בבלי הכ"ל, מכתבו פ"ד מ"ד, כתובות פ"ח מ"ז. 15 כך מאמר וכו'. ירוש' פ"ה ה"ד, ז' ע"ח, בבלי י"ט ד', קידושין מ"ד ח'. 16 מאמר אין גומר. ירוש' הכ"ל, ספרי כי תצא פי' רפ"ה. ועיין בבלי כ"ד ח', קידושין י"ד ח'. 17 אין להן כתובה וכו', עיין במסכ' פ"י מ"ח, גיטין פ"ח מ"ה. 20 אלמנה וכו'. בבלי פ"ה ח'. ועיין במסכ' פ"ט מ"ב, כתובות ספי"ח.

7 מתיבמת | א מתייבמת. ר' | ד רבי. או' | א ג אומ' ד אומר. של אחת | ד שלאחת. 8 חולץ | א ג חלץ. לראשנה | ג ד לראשונה. ומת | ב ח' (והושלם עפ"י א ג ד). ונולד | א ג [ואחר כך] נולד. 8–9 או – אח | ד ח'. 8 להן2 | א להם. 9 ומת | ג ח'. שתיהם | א ג ד שתיהן. הייבום | א ג היבום. 9–10 כנסה – הייבום | א ב ד ח' (והושלם עפ"י ג). 10 ר' | ד רבי (ב"פ). שמעו' | א ג ד שמעון. אומ' | א או' ד אומר. 11 נאסרה – עליו | ג ח' (והניח ריוה פנוי). אחת | ד אח'. אחת מהן עליו | א עליו אחת מהם. ובא | א בא. ומצא | ד ומצ'. בהיתר | א בהיתיר ד בהתר. או חליצתה | ג וחליצתה. 12 אי זו היא | א איזה הוא ג אי זה הוא. מקודשת | ד מקודש'. ובשוה | ג ובשווה. 13 אי זו היא | א איזה הוא ג אי זהוא ד איזהו. פל' | א ג פלוני ד פלני. בן | ג בר. פל' | א ג פלוני ד פלוני'. מקביל אני | א מקבל אני ג מקבלני. עלי | ג ח'. פלנית | א ג ד פלונית. יבמתי | ד יבמתו. 14 כתובתה | ד כתובת'. כשם | ג אלא. 15 שהקדושי' | ד שהקדושין א ג שקידושין. אינן | א ג ד אין. שניהם | א שתיהן. 16 שניהם | ד שניה'. קדושין | א ד קידושין. למאמר | ד למאמ'. שהקדושין | ד שהקדושי' א שהקידושין. מאמר אין | א ומאמר אינו. 17 העריות – כאשתו | א ערות שאמרנו אינה אשתו. אין להן | א ואין לה. לא | א ולא. פירות | ד פירו'. ולא | ד לא. 18 ולא | ד לא. ואין | א ואינו. זכיי | א ד זכאי. בהפר | א בהפרת. 19 אין1 | א ואינו. ואין מיטמא | ד ואין מטמא א ומיטמא (והגה בגליון). אין2 | א ואין. קידושין | ב ח' (והושלם עפ"י א ד). ואין2 | א ואינה. 20 היא | א והיא. גרוש' | א ד גרושה.

7. ב י א ת ה וכו'. והוא סובר שמאמר או קונה לגמרי, או אינו קונה כלל, ויש כאן ממה נפשך, או שאשת הראשון אינה קנויה כלל, או שהוא קנויה לגמרי, וכשהוא נולד כבר מצאה בהיתר. ור' שמעון חולק על הרישא גרידא. 8. ח ו ל ץ ל ר א ש נ ה. כלומר, לאשת אחיו השני (שהיא ראשונה לנישואיו), שמא לא קנה מאמר, ולא עשה כלום באשת הראשון.

הרי הן כאשתו לכל דבר. יש להן כתובה, ופירות, מזונות, ובלאיות, וזכיי במציאתה, ובמעשה ידיה, ובהפר נדריה, יורשה, ואין מיטמא לה. יש לו בה קדושין, וצריכה הימנו גט. היא פסולה והולד פסול. 4. שניות מדברי סופרים אינן כאשתו לכל דבר. אין להן כתובה, לא פירות, ולא מזונות, ולא בלאות, ואין זכיי לא במציאתה, ולא במעשה ידיה, ולא בהפר נדריה, יורשה, ומטמא לה. יש לו בה קדושין, וצריכה ממנו גט. היא כשירה והולד כשר, כופין אותו להוציא. ר' יהודה אומ' אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, איסור מצוה. שניות מדברי סופרים, איסור קדושה. אמ' ר' שמעון בן לעזר מפני מה אמרו אלמנה לכהן גדול יש לה כתובה, מפני שהוא כשר והיא פסולה, וכל מקום שהוא כשר והיא פסולה קנסו אותו ליתן לה כתובה. מפני מה אמרו שניות מדברי סופרים אין לה כתובה, מפני שהוא כשר והיא כשירה, קנסו אותה כתובתה כדי שתהא קלה בעיניו להוציאה. ר' אומ' זה מדברי תורה, ודברי תורה אין צריכין חזוק, וזו מדברי סופרים ודברי סופרים צריכין חזוק. דבר אחר זו הרגילה להנשא לו, וזו הרגילה את עצמה שתנשא לו. 5. יש או חולצת

22 ובהפר וכו'. ספרי זוטא (מטות ל', י"ד), סוף עמ' 327. ואין מיטמא לה. ממחות פ"ד ה"ד, הול' היגר, עמ' 117. ועיין תו"כ ריש אמור הט"ו, ל"ד ע"ב, ירוש' פ"ט ה"ה, י' ע"ל, פ"י ה"ל, י' רע"ד, כתובות פי"ל ה"ז, ל"ד ע"ג, בבלי כ"ב ב', ל' ב'. 24 אין להן כתובה וכו'. פ"ט מ"ג, כתובות פי"ל מ"ו, בבלי פ"ה ל'. 25—26 יורשה, ומטמא לה. עיין ירושלמי הכ"ל. 26 היא כשירה וכו'. מסכיות ובבלי הכ"ל. כופין וכו'. מקורות הכ"ל. ועיין ירוש' פ"ט ה"ה, י' ע"ב, כתובות פי"ל ה"ז, ל"ד ע"ג, גיטין פ"ט ה"י, כ' ע"ד. 27 כ' יהודה וכו'. בבלי כ' ל', סנהדרין כ"ג ב'. ועיין ירוש' פ"ב ה"ד, ג' ע"ד. 28 אמ' ר' שמעון וכו'. בבלי פ"ה ל'. ועיין ירוש' פ"ט ה"ה, י' ע"ב, כתובות פי"ל ה"ז, ל"ד ע"ב. 32 ר' אומ' וכו'. בבלי הכ"ל. 33 אין לריכין וכו'. לעיל תענית פ"ב ה"ו, סוף עמ' 331, ובמקורות התוספתא שם. 33—34 דבר אחר וכו'. בבלי פ"ה ב' הכ"ל.

21 הן | א היא. יש להן | א ד ויש לה. ופירות | א פירות. מזונות | ד מזונו' א ומזונות. ובלאיות | א ד ובלאות. וזכיי | א ד וזכאי. 22 ובהפר | א ובהפרת. נדריה | ד נדרי'. ואין מיטמא | ד ואין מטמא א ומיטמא. יש | א ויש. 23 קדושין | א ד קידושין. 24 אינן | ד אינו א אינה. אין – לא | א ואין לה [לא] כתובה ולא. בלאות | ד בלאו'. 25 ואין זכיי | ד ואין זכאי א וזכאי. לא | א ח'. ולא במעשה | א ובמעשה. ולא בהפר | א ובהפר. יורשה | א ויורשה. 26 יש | א ג ויש. קדושין | א קידושין. ממנו | א הימנו. כשירה | ד כשרה. כופין | ד כופי' ג וכופין. 27—26 אותו להוציא | א אתו להוציא ג להוציא אותה. 27 ר' | ד רבי. אומ' | ד אמר. איסור | ד איסו'. 28 סופרים | ד סופרי'. איסור | ד אסו'. קדושה | ד קדוש' [אין לה קידושין]. אמ' ר' | ד אמר רבי. לעזר | א ג ד אלעזר. 29 אמרו | ג אמ'. וכל | א כל ג ובכל. 30—31 פסולה – והיא | ב ח' (והושלם עפ"י ד א ג). 30 קנסו | ג קונסין. אותו | א אותה. כתובה | א כתובתה. 31 לה | א להן. כתובה | א כתובתן. כשירה | ד כשרה א כשירה [וכל מקום שהוא כשר והיא כשירה] ג פסולה [וכל מקום שהוא כשר והיא פסולה]. קנסו | ג קונסין. אותה | ד אות'. 32 כתובתה | ג ד כתובה. כדי | ג מפני. שתהא | א שלא תהא. בעיניו | ד בעינו. ג ח'. להוציאה | א להוציאה [כדי שלא תהא מרגילתו] (נמחקה ההוספה). ר' אומ' | ד אומ' | ד רבי אומר א ר' [מאיר] או'. זה | א ג ד זו. מדברי | ד דברי. תורה | ד תור'. 32—33 ודברי – אין | א ג ואין דברי תורה. 33 חזוק | א ג היזוק. מדברי | ג דברי. צריכין חזוק | ג ד צריכין חיזוק. א ח'. 34 הרגילה | ד [היא] הרגילה א [הוא] מרגילה ג הרגילה [עצמה]. להנשא | א להנשא ג שתינשא. את | א את [ה]. ג ח'. שתנשא | א ד שתינשא ג שתחלוץ. או | ב [או'] או ג אומ'. ד ח' (והונה עפ"י א). חולצת | א ד חולצות.

35 או מתיבמת, מתיבמות ולא חולצות, חולצות ולא מתיבמו', לא חולצות ולא מתייבמות. העריות שאמרנו, לא מתייבמות ולא חולצות. מוסף עליהן אשת סריס חמה, ואשת אנדרגינוס, ואשת אח מאם, ואשת גר, ואשת עבד משוחרר, ואילונית לא חולצות ולא מתיבמות. החרשת והשוטה מתיבמות ולא חולצות. אסור מצוה ואסור קדושה חולצות ולא מתיבמות. עקרה וזקינה ושאר כל
40 הנשים או חולצות או מתיבמות. 6. יש או חולצין או מיבמין, מיבמין ולא חולצין, חולצין ולא מיבמין, לא מיבמין ולא חולצין. העריות שאמרנו, לא חולצין ולא מיבמין. מוסף עליהן סריס חמה, ואנדרגינוס, ואח מאם, וגר, ועבד משוחרר לא חולצי' ולא מייבמין. החרש והשוטה מייבמין ולא חולצין. ספיקות חולצין ולא מיבמין. פצוע דכא, וכרות שפכה, סריס אדם, וזקן, או חולצין או
45 מיבמין.

36 שאמרנו וכו'. משנ' פ"א מ"א. 36—37 אשת סריס חמה. עיין במשנ' פ"ח מ"ד.
37 ואשת אנדרגינוס. עיין לעיל בבוריס פ"ב ה"ה, עמ' 290. ואשת אח מאם. משנ' פ"א מ"א. ואשת גר. משנ' פי"א מ"ב. ועיין להלן פי"ב ה"ב. 38 ואילונית. פ"א מ"א. החרשת וכו'. עיין במשנ' פי"ב מ"ד, להלן פי"א ה"ע. 39 אסור מצוה וכו'. משנ' פ"ב מ"ב. עקרה תקינה וכו'. ספרי כי תצא פי' רפ"ט, עמ' 308. 42 סריס חמה וכו'. עיין לעיל, סו' 36 ואילך, להלן פי"א ה"ב. 43 החרש וכו'. להלן פי"א ה"ע וסי"א. ספיקות וכו'. להלן פי"ב סה"ג, בבלי מ"א ב'. 44 פצוע דכא וכו'. להלן פי"א ה"ב, בבלי כ' ב', ע"ע ב'.

35 מתיבמת | ד מתיבמו' | א מתיבמות. מתיבמות – מתיבמו' | ד מתייבמו' ולא חולצות חולצו' ולא מתיבמ' חולצות[3] | א חולצות ולא מתייבמות מתייבמות ולא חולצות ג חולצת ולא מתיבמת מתיבמת ולא חולצות. ד חולצו'. 36 מתייבמות | ג מתיבמות ד מתיבמו'. העריות | א ג עריות. מתייבמות | א ג ד חולצות. חולצות | א מתייבמות ג ד מתיבמות. מוסף | א ג מוסיף. 37 סריס | ד סרי'. ואשת[1] | ד ח'. אנדרגינוס | ג אנדרוגינס. ד ח'. ואשת[2] | ד ואש' א אשת. ואשת עבד | א ועבד. 38 ואילונית | א ואיילונית ד ואילוני'. חולצות | ד חולצו'. מתיבמות | א מתייבמות ד מתיבמו'. מתיבמות | א מתייבמות ג מתיבמת. חולצות | ג חולצת. 39 אסור | א ג ד איסור. ואסור | א ג ואיסור ד ואיסו'. חולצות | ד חולצו' ג חולצת. מתיבמות | א מתייבמות ד מתיבמו' ג מתיבמת. חקינה | ד וקנה. 40 מתיבמות | א מתייבמות ד מתיבמת. או[3] | ד [אומרין] או. ג ח'. מיבמין[1] | א מייבמין. 41—40 מיבמין ולא חולצין | א ג ח'. 41 חולצין[2] | ג [יש] חולצין. מיבמין[1] | א מייבמין. א ג נ': מייבמין (ג מיבמין) ולא חולצין. מיבמין | א ג חולצין. חולצין | א מייבמין ג מיבמין. העריות | א ג עריות. שאמרנו | ג שאמ'. 42 חולצין | ד מיבמין. מיבמין | א מייבמין ד חולצין. מוסף | א ג מוסיף. עליהן | א עליהם. סריס | ד סרי'. ואנדרגינוס | ג ואנדרוגינוס ד ואנדרוגינוס. ואח | ג ואשת אח. 43 חולצי' | א ג ד חולצין. מייבמין | ג ד מיבמין (ב"פ). 44—43 ספיקות – מיבמין | ד ח'. 44 חולצין | ג חולצות. מיבמין | א מייבמין ג מיבמות. סריס | א וסריס. או[1] | ד ח'. או[2] | ד ולא. 45 מיבמין | א מייבמין ד מיבמין [ושא' כל אדם או חולצין או מיבמין].

פרק ג׳

שניות מדברי סופרים, אם אמו, ואם אביו, אשת אבי אביו, ואשת אבי אמו, אשת אחי אמו מאביו, ואשת אחי אביו מאמו, ואשת בן בנו, ואשת בן בתו. מותר אדם באשת חמיו, ובאשת חורגו, ואסור בבת חורגו. וחורגו מותר באשתו ובבתו. זאת אומרת אני מותרת לך ובתי אסורה לך. אחותה שהיא יבמתה או חולצת או מתיבמת. כיצד, בתו מאנוסתו נשואה לאחיו, ולה אחות מאם ומאיש אחר נשואה לאחיו השני, ומת בלא ולד, או חולצת או מתיבמת. [בת בתו נשואה לאחיו, ובת אשתו נשואה לאחיו, ובת בת אשתו נשואה לאחיו, ולה אחו׳ מאב ומאשה אחר׳ נשוא׳ לאחיו השני, ומת בלא ולד, או חולצ׳ או מתיבמ׳]. בת בנו נשואה לאחיו, ובת בן אשתו נשואה לאחיו, ולה אחות מאם ומאיש אחר נשואה לאחיו השני, ומת בלא ולד, או חולצת או מתיבמת. חמותו, ואם חמותו, ואם חמיו נשואה לאחיו, ולה אחות בין מאב בין מאם נשואה לאחיו השני, ומת בלא ולד, או חולצת או מתיבמת. אחותו מאמו, אחות אמו מאמה, ואחות אשתו מאמה נשואה לאחיו, ולה אחות מאב ומאשה אחרת נשואה לאחיו השני, ומת בלא ולד, או חולצת או מתיבמת. אחות אמו מאביה, ואחות אשתו מאביה נשואה לאחיו, ולה אחות מאם ומאיש אחר נשואה לאחיו השני, ומת בלא ולד, או חולצת או מתיבמת. אשת אחיו מאמו, ואשת אחיו שלא היה בעולמו, וכלתו נשואה לאחיו, ולה אחות בין מן האב ובין מן האם נשואה לאחיו השני, ומת בלא

1 שניות וכו׳. ירושלמי פ"ג ה"ד, ג׳ ע"ד, בבלי כ"מ מ׳, דרך מרן רבה פ"מ, הול׳ הינר, עמ׳ 270. 3 וחורגו מותר וכו׳. עיין מכילתא דעריות בתו"כ מהדי מות הע"ו, הול׳ ווייס, פ"ו ע"ב. 4 מחותה וכו׳. מסכ׳ פ"ב מ"ב, פ"ג מ"ב. 5 כילד וכו׳. ירוש׳ פ"ב ה"ב, ג׳ ע"ד. ועיין ירוש׳ פ"ג ה"ב וה"ג, ד׳ ע"ד, בבלי מ׳ ב׳, כ"מ ב׳.

1 אבי אמו | א מניה: אחי אמו. 2 אשת אחי אמו | א ח׳. 2 ואשת₂ | א אשת. 4 אומרת | א אומרת [לון]. לך ובתי אסורה | ד ובתו אסור. 5 מתיבמת | א מתייבמת. 6 השני | א השיני. ולד | א וולד. מתיבמת | א מתייבמת. 6–8 בת – מתיבמ׳ | ב ח׳ (והושלם עפ"י ד א). 7 ובת₂ | א בת. אחו׳ | א אחות. 8 אחר׳ נשוא׳ | א אחרת נשואה. השני | א השיני. ולד | א וולד. חולצ׳ או מתיבמ׳ | א חולצת או מתייבמת. 8–10 בת – מתיבמת | א ח׳. 9 ובת – לאחיו₂ | ד ח׳. אחר | ד אח׳. 10 חולצת או מתיבמת | ד חולצ׳ או מתיבמ׳. 11 חמיו | א אחיו (והונה בגליון: חמיו). אחות | ד אחו׳. בין | א ח׳. בין מאם | א ומאם. נשואה | ד נשוא׳. השני | א השיני. 12 ולד | א וולד. הולצת | ד חולצ׳. מתיבמת | א מתייבמת. אחות | ד אחו׳. 13 מאמה | ב ח׳ (והושלם עפ"י א ד). אחרת | ד אחר׳. לאחיו | א לאחיו (ולה אחות מאב ומאשה אחרת נשואה לאחיו). השני | א השיני. 14–16 אחות – מתיבמת | א ח׳. 15 ומאיש | ג ומאב. השני | ג השיני. 16 מתיבמת | ג מתיבמ׳. מאמו | ג מאביו. 17 אחות | ד אחו׳. בין | ג בן. מן האב | א מאב ד מן האם. ובין | ג ובן. מן האם | א מאם ד מן האב. נשואה | ד נשוא׳. השני | א ג השיני.

4. **זאת אומרת** וכו׳. כלומר, אשת חורגו. **אחותה שהיא יבמתה** וכו׳. כלומר, ב׳ אחיות יבמות שנפלו לו משני בתים, ואחת מהן אסורה עליו איסור ערוה, הרי השנייה או חולצת וכו׳.

ולד, או חולצת או מתיבמת. שאלו את ר' ליעזר ממזר מהו לירש? אמ' להם מהוא לחלוץ? ומהוא לחלוץ? אמ' להם מהו לירש? מהו לירש? אמ' להם מהו לסוד את ביתו? אמ' להם מהו לסוד את קברו? מהו לסוד את קברו? אמ' להם מהו לגדל כלבים? מהו לגדל כלבים? אמ' להם מהו לגדל חזירים? מהו לגדל חזירים? אמ' להם מהו לגדל תרנגלים? מהו לגדל תרנגלים? אמ' להם מהו בהמה דקה? מהו לגדל בהמה דקה? אמ' להם מהו להציל הרועה מיד הזאב? מהו להציל הרועה מיד הזאב? אמ' להם דומה שלא שאלתם [אלא] על הכבשה. ואת הכבשה מהו להציל? אמ' להם דומה שלא שאלתם אלא על הרועה. פלני מהו לעולם הבא, ופלני מהו לעולם הבא? אמ' להם דומה שלא שאלתם אלא על פלני. ופלני מהו לעולם הבא? ולא שהיה ר' ליעזר מפליגן אלא שלא אמר דבר שלא שמע מימיו.

18 שאלו את ר' ליעזר וכו'. בבלי יומא ס"ו ב'. לירש. עיין להלן ב"ב פ"ז ה"א, בבלי כאן כ"ב ב'. 21 לגדל כלבים וכו'. עיין מסכ' ב"ק פ"ז מ"ז, להלן ב"ב פ"א סה"כ, בבלי ב"ק פ"ג א'. 22 לגדל תרנגלים וכו'. עיין במסכ' הכ"ל. 23 בהמה דקה. עיין במסכ' הכ"ל, תוספתא שם פ"ח הי"א ואילך, בבלי שם ע"ט ב', פ' א'. ועיין ירוש' סוטה פ"ט ה"י, כ"ד ע"א, בבלי הכ"ל, תמורה ט"ו ב'. 24 מהו להציל וכו'. בבלי יומא ס"ו ב' הכ"ל. 27 אלא שלא אמר וכו'. בבלי הכ"ל, סוכה כ"ז ב', כ"ח א'.

18 ולד | א וולד. חולצת | ג חול'. מתיבמת | ג מתיב' א מתייבמת. ר' | ד רבי. ליעזר | א ד אליעזר ג אלעזר. ממזר | ג ח'. מהו | א מה הוא. 18–19 לירש – ומהוא | א ג ח'. 18 אמ' | ד אמר. 19 מהוא | ד מהו. ומהוא | ד ומהו. אמ' | ד אמר. להם | ג להן. מהו | א ד מה הוא ג ומהו. מהו לירש[2] | א ומה הוא לירש [אמ' להם ומה הוא לחלוץ] ג אמ' להן ומהו לחלוץ. ד ח'. אמ'[2] | ד אמר. א ח'. להם[2] | א ג ח'. מהו[3] | א מה הוא ג ומהו. 20 לסוד | ג לסיד. אמ' להם | ג ח'. מהו | ג ומהו א ומה הוא. מהו לסוד את קברו[2] | ד [א' להם] מהו לסו' את קברו [א'ל מהו לסור את ביתו] א אמ' להן מהו לסוד את ביתו. ג ח'. אמ'[2] | ד אמר. א ח'. להם[2] | ג להן. א ח'. 21 מהו | א מה הוא ג ומהו. כלבים | ג [את] הכלבים. מהו לגדל כלבים[2] | א ג ח'. אמ' | ד ח'. להם | ג להן. ד ח'. מהו[3] | א מה הוא ג ומהו. חזירים | ד חזירי' ג חזירין. 21–22 מהו לגדל חזירים | ד מה לגדל חזירים א אמ' להם מהו לגדל כלבים. ג ח'. 22 אמ' | ד אמר. א ג ח'. להם | א ג ח'. מהו | א ומה הוא. תרנגלים | א תרנולים ג ד תרנולין. מהו לגדל תרנגלים[2] | ד מהו לגדל תרנגולין. א ג ח'. אמ'[2] | ד אמר. ג ח'. להם[2] | א להן. ג ח'. מהו[3] | א מה הוא ג ומהו. 23 מהו – דקה | א ומהו לגדל בהמה דקה [אמ' להן מהו לגדל תרנוגלין]. ג ח'. אמ' | א ח'. להם | ג להן. א ח'. מהו[2] | א מה הוא ג ומהו. הרועה | א ד [את] הרועה. מיד | א ג מפי. 24 מהו – הזאב | ד מה הוא להציל את הרועה מיד הזאב. א ג ח'. להם | ג להן ב לו (והונה עפ"י א ד). אלא | ב ד ח' (והושלם עפ"י א ג). הכבשה | ג הבהמה. 25 מהו | א מה הוא. אמ' | ד אמר א א'. להם | ג ד להן. דומה | ג ח'. פלני | ג ד פלוני א ופלוני. 26 מהו | א מה הוא. ופלני – הבא | ד ופלני מהו לעולם. א ג ח'. להם | ד לה' ג להן. 27 פלני | א פלוני ג פלו'. ופלני – הבא | ג ופלוני אלא לעולם הבא. א ח'. ר' | ד רבי. ליעזר | א ג ד אליעזר. מפלינן | ג מפלינו ד מפלנין. אמר | ג אמ'. 28 שלא | ג משלא (והונה בין השורות: מה שלא). מימיו | ג מרבו.

19. ומהוא לחלוץ? כלומר, ומה היא באמת דעתך בזו, אם ממזר חולץ, ודחה אותם שוב וכו', וכן הפירוש בשאלות שלהלן. 20. לסוד את ביתו. כלומר, של הממזר, וכנראה שהיו עושין סימן לביתו להודיע שלא יטמע בכשרים. 23. להציל הרועה וכו'. כלומר, אם רועי בהמה דקה הם בכלל הללו שאין מורידין אותן ולא מעלין, עיין בבה"א. 25. ואת הכבשה מהו וכו'. כלומר, אם מצילין בהמה דקה של רועי בהמה דקה, עיין בבה"א. 25–26. פלני מהו וכו'. אדם גדול היה, ולא רצו להוכיר את שמו.

פרק ד׳

1. שני נכרים שקדשו שתי אחיות, זה אינו יודע לאי זו קידש וזה אינו יודע לאי זו קידש, זה נותן שני גיטין וזה נותן שני גיטין. מת אחד מהן, השני אסור בשתיהן. מתה אחת מהן, שניהן אסורין בשנייה. מתו ולהן אח אחד, חולץ את שתיהן, שני אחין, חולצין את שתיהן. [אם קדמו וכנסו יוציאו]. 2. מי שקידש אחת משתי נכריות, ואין ידוע אי זו קידש, כונס את שתיהן. מת ולו אח אחד, כונס את שתיהן. שני אחין, כונסין את שתיהן. 3. שני אחין שקדשו שתי אחיות, זה אין ידוע אי זו קידש וזה אין ידוע אי זו קידש, זה נותן שני גיטין וזה נותן שני גיטין. מת אחד מהן, השיני אסור בשתיהן. מתה אחת מהן, שניהן אסורין בשניה. מתו ולהן אח אחד, חולץ לשתיהן. שני אחין, חולצין לשתיהן. אם קדמו וכנסו יוציאו. שני נכריים שקידשו שתי נכריות, זה אין יודע לאי זו קידש, וזה אין יודע לאי זו קידש, זה נותן שני גיטין וזה נותן שני גיטין. מת אחד מהן, השיני מותר בשתיהן. מתה אחת מהן, שניהן מותרין בשנייה. כיצד יעשו? אחד

1 שקדשו וכו׳. ומסכ׳ פ"ב מ"ז. 4 שכי לחין וכו׳. עיין במסכ׳ הכ"ל. 9 מתו וכו׳. עיין במסכ׳ פ"ג מ"ל. שכי לחין וכו׳. כמסכ׳ רפ"ב.

1 שני | ד ב׳ ב שתי (והוגה עפ"י א ג). נכרים | א נוכרין ג נוכראין ד נכריי׳. שקדשו | א ג שקידשו. אחיות | ד אחיו׳. אינו | א אין (ב׳פ). לאי זו | א [יום] איזו ג אי זו [היא]. קידש | ג שקידש. 2 לאי זו | א איזו ג אי זו [מהן]. קידש | ד קדש. אחד | ד אחת. השני | א ג השיני. אסור | א מותר. 3 אחת | ד אח׳. שניהן אסורין | א שניהם מותרין. אח אחד | ג אחד אח. חולץ | א כונס. 3–4 את שתיהן | ג לשתיהן. 4 חולצין | א ב כונסין (והוגה עפ"י ג ד). את שתיהן | ג לשתיהן. אם – יוציאו | א ב ח׳ (והושלם עפ"י ד ג). אם | ג ואם. יוציאו | ג יוציאו [שני אחין שקידשו שתי נוכריות זה אינו יודע אי זו קידש וזה אינו יודע אי זו קידש זה נותן שני גיטין וזה נותן שני גיטין מת אחד מהן השיני מותר בשתיהן מתה אחת מהן שניה מותרת לשניהן מתו ולהן אחד אח . . .] שקידש | ד שקדש. 5 ידוע | א יודע. אי זו | א איזו. קידש | ד קדש. מת | ד מתו. 6 אחין שקדשו | א אחים שקידשו. 7 אי זו | א איזו. קידש | ד קדש. אין2 | ד ואין. אי זו | א איזו. קידש | ד קד׳. גיטין | ד נטין. 8 גיטין | ד נטין. אחד | ד א׳. מהן1 | א מהם. השיני אסור | ד השני אסו׳. שניהן | א שניהם. 9 בשניה | א ד בשנייה. ולהן | א ולהם. לשתיהן | א את שתיהן (ב׳פ). 10 יוציאו | ב יוציאו [שני נכרים שקדשו שתי נכריות זה אין ידו"ע יודע לאי זו קידש וזה אין יודע לאי זו קידש זה נותן שני גיטין וזה נותן שני גיטין מת אחד מהן השני אסור בשתיהן מתה אחת מהן שניהן אסורין בשנייה מתו ולהן אח אחד חולץ לשתיהן שני אחין חולצין לשתיהן אם קדמו וכנסו יוציאו]. נכריים | א נוכריים ד נכרים. שקידשו | ד שקדשו. נכריות | א נוכריות. לאי זו | ד לאיזו א איזו. קידש | ד קדש. 11 אין | ד אינו. לאי זו | ד לאיזו א איזו. קידש | ד קדש. אחד | ד א׳. מהן | א מהם. 12 השיני מותר | ד הב׳ מות׳. אחת | ד אח׳. שניהן | א שניהם ד שניה׳. מותרין | ד מותרי׳. כיצד | א כיזה צד. אחד | ד א.

2. שני גיטין. ואף השני אסור בשתיהן, שמא יפגע באחות אשתו בחייה, והוא הדין אם מת אחד מהן, כלהלן. 3. אסורין בשנייה. משום ספק אשת איש, ודווקא כל זמן שלא קבלה גט מאחד מהם. ועיין גי׳ כי"ע. אח אחד. כלומר, ולשני אין אחים, וכל אחת זקוקה לייבום מספק, ואינו יכול לייבם, שמא יפגע באחות זקוקתו.

נותן גט ואחד כונס. מתו לזה אח ולזה אח, זה חולץ לזו, והלז מיבם, וזה חולץ לזו, והלז מיבם. אם קדמו וכנסו יוציאו. מצוה בגדול ליבם ולא בגדולה להתיבם, אלא מיבם לאי זו שירצה. 4. בור הקרוב לאמה מתמלא ראשון, אם קדם השיני ומלא הרי זה זריז ונשכר. קדם זה והעביר אמת המים על גבי בורו של חבירו, הרי זה זריז ונשכר. בעל חוב ויורש שקדם אחד מהן והחזיק במטלטלין, הרי זה זריז ונשכר. האומר לחבירו צא וקדש לי אשה פלנית, הלך וקדשה לעצמו, צא וקח לי מקח פל', הלך ולקח לעצמו, מה שעשה עשוי, אלא שנהג בו מנהג הרמיות. הפודה את השבויה, מותר לישא אותה. המעיד את השבויה הרי זה לא יכנס, ואם כנס לא יוציא. 5. המביא גט ממדינת הים ואמ' בפני נכתב ובפני נחתם, לא ישא את אשתו. מת, הרגוהו, הרגתיו, לא ישא את אשתו. ר' יהודה או' הרגתיו לא תנשא אשתו, הרגוהו תינשא אשתו. אמרו לו מעשה בליסטיס אחד שנתפש בקפוטקיא והיה יוצא ליהרג, ואמ' צאו ואמרו לאשתו של שמעון בן כהנא אני הרגתיו בכניסתו ללוד, ובא מעשה

14 מלוה וכו'. מסכ' פ"ב מ"ח. 15 בור הקרוב וכו'. מסכ' גיטין פ"ה מ"ח, להלן ב"מ פי"ל הט"ו. 16 לא קדש וכו'. להלן ב"מ הכ"ל, ועיין בבלי גיטין ס' ג'. קדש זה וכו'. עיין ירוש' ב"ק פ"ג ה"ל, ג' ע"ב. 17 בעל חוב וכו'. ירוש' כתובות פ"ח ה"י, ל"ב ע"ב, פ"ט ה"ב, ל"ג ע"ל. 18 לא וקדש וכו'. ירוש' קידושין רפ"ב, ס"ג ע"ג, בבלי שם כ"ח ב'. ועיי"ש במסכ' רפ"ב. 20 הפודה וכו'. בבלי כתובות ל"ו ב'. 21 המביא וכו'. מסכ' פ"ב מ"ט.
14 מעשה בליסטיס וכו'. ירוש' פ"ב הי"ל, ד' ע"ב, בבלי כ"ה ב'.

13 לזה | א ולזה. והלז | ג חה. מיבם | א מייבם. 14 מיבם | א מייבם. מצוה | ד מצו'. ליבם | א לייבם. 15 להתיבם | א ד להתייבם. מיבם | א מייבם. ג ח'. לאי זו | א את איזו [מה'] ג איזו [מה']. הקרוב | א קרוב. 16 קדם השיני | ד קודם שני. ומלא | ג ומלאהו א ומילאהו. ונשכר | ב ונשבר (והונה עפ"י א ג ד). זה₂ | א ח'. המים | ד המי'. 17 בורו | ג ידו. חבירו | ד חברו. ונשכר | ד ונשכר [קדם זה והעביר אמת המים על גבי בורו של חברו הרי זה זרז ונשכר]. 17–18 בעל – ונשכר | ד ח'. 17 ויורש | ג ח'. מהן | א מהם. 18 האומר | ג האומ'. לחבירו | ד לחברו. צא | ג צאו. פלנית | ד פלונית. 19 וקדשה | א ג וקידשה ד וקדש'. מקח | ג מקח [ומסכר מסקום]. פל' | א ג פלוני ד פלני. הלך | ג ד והלך. ולקח | א ולקחו. 20 שנהג | א שניהנ. בו | ד ח'. מנהג | א ד דרך. הרמיות | א הרמאות ד רמיות ג רמאות. את₂ | א ג ד על. 21 השבויה | ד השבוי'. הרי זה | ג ח'. יכנס | א יכנוס ג יכניס. 22 ואמ' | ד וא' ג ואומ' א אמ'. ובפני | א ד בפני. לא – אשתו | א הרי זה לא יכנוס [אם כנס לא יוציא]. הרגוהו הרגתיו | א ג ד הרגתיו הרגוהו. 23 את | ב את [את]. ר' | ד רבי. או' | א ג אומ' ד אומר. לא תנשא | א לא תינשא. ג ח' (וסומן להגהה). אשתו | ד [את] אשתו. תינשא | ד תנשא. אמרו | ג אמ'. 24 בליסטיס | ג בלסטס. שנתפש | ד שנתפס א ג שניתפס. בקפוטקיא | ג בפונדקיא. והיה יוצא | א ג וכשיצא. ואמ' | ד ואמר א אמ' ג אמ' [להן]. 25 ואמרו | א ואמרו [לה]. בכניסתו | ג בכניסתי. מעשה | ד מעש'.

14. יוציאו. שהרי כל אחד כנס ספק יבמה לשוק בלי חליצה. 16–17. על גבי בורו וכו'. צ"ל: [מ]על גבי וכו'. כלומר, אם הראשון נודרו ובטל את מעשה השני והעבירה על גבי בורו וכו'. 20. מותר לישא אותה. ופירשו בגמרא שאין אדם מסוגר את מעותיו בחנם, ואלמלי היה יודע שהיא מותרת לו לא היה פודה אותה. 23. הרגתיו לא תנשא אשתו. שאם הרגו הרי החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו, ואם לא הרגו הרי הוא בחיים. (ירושלמי).

לפני חכמים והשיאו את אשתו. אמ' להם משם ראיה, שלא אמ' אלא הרגוהו. הנטען מאשת איש ונתגרשה על ידי אחר, הרי זה לא יכניס, ואם כנס לא יוציא. הנטען מן האשה לא ישא אמה, ובתה, ואחותה, ואם כנס לא יוציא. 6. גוי ועבד הבא על בת ישראל, אע"פ שחזר הגוי ונתגייר, עבד ונשתחרר, הרי זה לא יכניס, ואם כנס לא יוציא. ישראל הבא על השפחה, ועל הנכריות, אע"פ שחזרה שפחה ונשתחררה, נכרית ונתגיירה, הרי זה לא יכניס, ואם כנס לא יוציא . חכם שאסר את האשה בנדר על בעלה, הרי זה לא ישאנה. אמ' ר' יהודה במי דברים אמורים בזמן שלא היתה לו אשה, או שהיתה לו וגירשה מפני זו, אבל אם היתה לו אשה ומתה, מותר לישאנה. וכולן שניסו לאחרים ומתו, מותרות לינשא להן. וכולן שהיו לו נשים ומתו, מותרות לינשא להן. ר' ליעזר אומ' כולם שניסו לאחיהם ומתו, מותרות להתיבם להן. אבל החותם על שדה מקח ועל גט אשה לא חששו להן חכמים. 7. חכם שדן את הדין, טימא, וטיהר, אסר, והתיר, וכן העדים שהעידו, הרי אילו מותרין ליקח, אבל אמרו חכמים רחק מן הכיאור ומן הדומה לכיאור. 8. יש זריז ונשכר, זריז

27 הנטען מאשת וכו'. בבלי כ"ד ב'. ועיין ירושל' פ"ב סה"י, ד' ע"א. 28 הנטען מן וכו'. בבלי כ"ו א', ל"ז א'. 30 ישראל וכו'. משנ' פ"ב מ"ח. 32 חכם וכו'. משנ' פ"ב מ"י. 36 אבל החותם וכו'. בבלי כ"ה ב', גיטין ס"ז א'. 37 חכם שדן וכו'. בבלי חולין מ"ד ב'. 39 אומרו חכמים וכו'. בבלי הכ"ל, מכילתא לדברים (מהדר' תנאים, עמ' 134), אבות דר"נ פ"א, ה' ע"א, מס' דרך ארץ, הול' היגר, עמ' 63, עמ' 126. יש זריז וכו'. בבלי פסחים כ' ב'.

26 אמ' | ד אמר א אמרו. להם | ג להן א לו. ראיה | ד ראייה. 27 הנטען | א הניטען. על ידי אחר | ג ח'. יכניס | א יכנוס. 28 הנטען | א הניטען. מן האשה | א ג מאשה. ובתה | א ד בתה. ואם | א ד אם. 29 גוי | ד [גר] גוי. הבא | ג שבא. אע"פ | א ד אף על פי. הגוי | ג גוי. ונתגייר | ג ונתגיר. 30 יכניס | א יכנוס. הבא | א ג שבא. השפחה | א ג שפחה. 30–31 ועל — שפחה | ג ח'. 30 הנכריות | ד הנכרית א נכרית. 31 אע"פ | א ד אף על פי. נכרית | א נוכרית ג [על] נכרית. יכניס | א יכנוס. ואם | א אם. 32 בנדר על בעלה | ג על בעלה בנדר. ישאנה | א יכנוס [ואם כנס לא יוציא]. אמ' | ד אמר. 33 ר' | ד רבי. במי | א ד במה. במי דברים אמורים | ג ב' ד' א'. היתה | ד הית'. שהיתה | ד שהית'. לו2 | א לו [אשה]. וגירשה | ד וגרשה. 34 מותר | ד מות'. לישאנה | א לישא אותה. שניסו | א ד שנישאו. לאחרים | ד לאחרי'. 35 וכולן – להן | א ח'. לו | ד להם. מותרות | ד מותרין. 36 ליעזר | א אליעזר ד אלעזר. אומ' | א או' ד אומר. כולם | ד כלם א כולן. שניסו | א שנישאו. מותרות להתיבם להן | א מותר להתיבם להם. החותם | א חתום. 37 נט | ב נם (והונה עפ"י א ד). להן | ד להם. 38 והתיר | א והיתיר. הרי | א הרי [זה] (ונמחק). אילו | ד אלו. 39 מן | ב ח' (והושלם עפ"י א ד). הכיאור | א ד הכיעור. הדומה | ד הדומ'. לכיאור | א ד לכיעור. זריז2 | ד [יש] זריז.

27. ונתגרשה ע"י אחר וכו'. כלומר, שבעלה גירשה ונישאת לאחר, ואף השני גירשה, ונפסק הקול בגתים. ועיין בבה"א. 28. לא ישא אמה. מפני שהנטענת רגילה אצל אמה, ויש לחשוש שמא יזנה אתה אח"כ. 39. יש זריז ונשכר וכו'. עיין בבה"א.

ומפסיד, שפל ונשכר, שפל ומפסיד. שפל לערב שבת, לשבת, למוצאי שבת, לערב שביעית, לשביעית, למוצאי שביעית, לימי חולו של מועד. וכל מקום שיש בו נדנוד עבירה הרי זה שפל ונשכר.

פרק ה'

1. ארבעה אחין, שנים מהן נשואין שתי אחיות, ומתו הנשואין את האחיות, הרי אילו חולצות ולא מתיבמות. ואם קדמו וכנסו יוציאו. ר' לעזר או' בית שמיי אומ' יקיימו, בית הלל אומ' יוציאו. ר' שמעון אומ' יקיימו. אבא שאול אומ' קל היה להם לבית הלל בדבר זה. 2. היתה אחת מהן חמות לאחד מהן, אסור בה ומותר באחותה, והשני אסור בשתיהן. נמצא האסור מותר והמותר אסור. היתה אחת מהן חמות לזה ושנייה חמות לזה, זה אסור בחמותו ומותר בחמות אחיו, וזה אסור בחמותו ומותר בחמות אחיו. זהו שאמרו האסור לזה מותר לזה והאסור לזה מותר לזה. 3. היתה אחת מהן חמות לשניהן, זה אסור בה ומותר באחותה, וזה אסור בה ומותר באחותה. היו שתיהן חמות לאחד מהן, השני מותר בשתיהן. זה הכלל כל זמן שראויות לו אסורות עליו משם

1 לרבעה וכו'. משכ' רפ"ג, עדיות פ"ה מ"ה, תוספתא סס פ"ג ה"ט. 3 ר' שמעון וכו'. תוספתא הכ"ל, ירוש' פ"ג ה"ח, ד' ע"ב, בבלי כ"ח ח'. 4 היתה לאחת וכו'. משכ' פ"ג מ"ב. 6 היתה וכו'. משכ' פ"ג מ"ג.

40 ומפסיד | ב [ונפסד] (ונוקד למחיקה) ומפסיד. שפל$_3$ | א שפל [ונשכר]. לערב | א ערב. לשבת | א ושבת. למוצאי | א ומוצאי. 41 לערב | א ערב. שביעית | ד שביעי' ב שבת (והונה עפ"י א). לשביעית | א ושביעית. למוצאי | א ומוצאי. לימי | א בימי. של מועד | א שלמועד. מקום | א דבר.
42 נדנוד | א ד נידנוד. עבירה | ד עברה.
1 אחין | א ד אחים. מהן | א מהם. ומתו | ג$_2$ מ . . 2 אילו | ד אלו. מתיבמות | א מתייבמות.
ואם | א אם. ר' | ד רבי. לעזר | א ג ד אלעזר. או' | א אומ' ד אובר. 3 שמיי | א ג$_2$ ד שמאי.
אומ' | ג$_2$ או' ד אומר. בית הלל | א ג ובית הילל. אומ' | א או' ד אומרים. ר' | ד רבי.
אומ' | ד אומר. 4 אומ' | ד אומר. קל | א קול. היה | ד ח'. להם | א ג להן. לבית |
א בית. הלל | א ג הילל. אחת | ג$_2$ אחות חם . . . מהן | ג ד ח'. 5 והשני | א ג והשיני.
אסור | ד אסורה. בשתיהן | א בשתיהם. 6 אחת | ג ח'. ושנייה | ג שנייה. זה | ג ח'. 7 אסור |
ד אסו'. ומותר$_2$ | ד ומות'. זהו | ג זהוא א ד זה הוא. שאסרו | ג שאומ'. 7–8 האסור לזה |
ד אסו' לזה ג לזה אסור. 8 והאסור | ד והאסו' ג ואסור א אסור. מותר$_2$ | א ומותר. לשניהן |
א ג לשניהם. 9 חה – באחותה$_2$ | ג ח'. באחותה$_2$ | א [בחמותה] באחותה. לאחד | ד לאחת. 10 השני |
א ג ג$_2$ שניהם. מותר | ג ג$_2$ מותרין א אסורין. בשתיהן | א ג ג$_2$ בשנייה. זמן | ג ח'. שראויות |
א ג שהן ראויות. עליו | ג לו. משם | א ג ד משום.

40. שפל לערב שבת וכו'. כלומר, שנהג בשפלות ידים והתעצל ונמנע מדברים המותרים מחמת נדנוד עבירה.

2. ולא מתיבמות. שהרי פוגע באחות זקוקתו. 3. ר' שמעון אומ' וכו'. ופירשו בבבלי שהוא סובר שמעולם לא נחלקו בדבר זה. 4. קל היה וכו'. כלומר, ב"ה אומרים יקיימו וכו'.

10. השני מותר בשתיהן. בכי"ע: שניהם אסורין בשנייה. והדין נכון, אבל יותר נראה שצ"ל: השני אסור בשתיהן, כהנהת המפרשים.

ואשה אל אחותה, ואם היו אסורות עליו משם איסור ערוה אחרת, אסור בה ומות' באחותה. 4. שלשה אחין, שנים מהן נשואין שתי אחיות, או אשה ובתה, או אשה ובת בנה, הרי אילו חולצות ולא מתיבמות. ור' שמעון פוטר את שתיהן מן החליצ' ומן היבום. [שלשה אחים, שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד פנוי, מת אחד מבעלי אחיות, ועמד פנוי הזה וכנסה, ואחר כך מת אחיו השני, אשתו עמו, והלזו תצא משום אחות אשה. שלשה אחים, שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד פנוי, מת אחד מבעלי אחיות, עמד פנוי הזה ולא הספיק לעשות מאמר ביבמתו עד שמתה אשתו של קיים, ואחר כך מת, עשה בה מאמר ולא הספיק לכונסה עד שמתה אשתו של קיים, ואחר כך מת, כנס' ומתה אשתו של קיים ואחר כך מת, הרי זו פטורה מן החליצה ומן היבום]. 5. שלשה אחין, שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית, מת אחד מבעלי אחיות, ולא הספיק לעשות מאמר ביבמתו עד שמת, [נכרית זו או חולצת או מתיבמת. עשה בה מאמר ולא הספיק לכנס' עד שמת, נכרית זו חולצת ולא מתיבמת. כנסה ואחר כך מת, נכרי' זו פטור' מן החליצה ומן הייבום. מת נשואי נכרית, עמד אחד מבעלי אחיות ולא הספיק לעשות מאמר ביבימתו עד שמת, נכרית זו או חולצת או מתיבמת. עשה בה מאמר, ולא הספיק לכנסה עד שמת, נכרית זו

11 ו ל א ס ה וכו'. ויקלא י"ח, י"ח. 12 סלסה וכו'. מסכ' פ"ג מ"ד. 14 מן החליל' וכו'. יכוס' פ"ג ה"ל, ד' ע"ג, רה"ל, ד' ע"ד, ד"ל, ד"ל ע"ט ל', כ"ח ב'. 22—23 עשה בה מאמר וכו'. מסכ' פ"ג מ"ג. 26 עשה בה וכו'. מסכ' הכ"ל.

11 ואשה | א ג אשה. אחותה | א ג2 אחותה [לא תקח]. ואם | א ג ג2 אם. משם | א ג ד משום. איסור | ד אסור. א ח'. 12 ומות' | א ג ד ומותר. באחותה | ד בחמותה. אחין | א אחים. שנים | א ג2 ושנים. או | א ח'. 13 אשה | א ג אשה [ובת בתה או אשה]. בנה | ד בנה [או אשה ובת בתה]. אילו | ג ד אלו. ור' | ד ורבי ג2 ר'. 14 החליצ' | א ד החליצה ג הייבום. היבום | ג החליצה. 14—20 שלשה – היבום | ב ח' «והושלם עפ"י ד א ג ג2». 14 אחים שנים | א אחין ושנים. 15 ועמד | א עמד. הזה | ג זה. השני | א ג השיני. 16 והלזו | א הלזו. אחים | א ג ג2 אחין. שנים | א ג2 ושנים. נשואין | ג נשואים. 17 עמד | ג ועמד. הזה | ג זה. לעשות | ג2 לעשות [בה] «ונוקד לסימן מחיקה». 18 של קיים | ד שלקיים. עשה | ג ועשה. מאמר | ג מאמר [ביבמתו] «וסומן למחיקה». 19 הספיק | ג2 היספיק. שמתה | ג2 שמיתה. של קיים | ג2 שלקיים. מת | א מתה. 19—20 כנס' – מת | ג ח'. 19 כנס' | א כנסה. 20 היבום | א הייבום. אחין | ד אחים. 21 שנים | א ושנים. נשוי | א נשאוי ד נשואי. נכרית | ג2 נוכרית. מת – אחיות | א ח'. אחיות | ד אחיו [עמד נשוי נכרית] ג2 אחיות [עמד נשוי נוכרי[ת]]. 22 ביבמתו | ד ביבימתו. שמת | ג2 שמיתה. 22—30 נכרית – מת | ב ח' «והושלם עפ"י ד א ג2». 22 נכרית | ג2 נוכרית א נכרי. זו | א ח'. חולצת | ד חולצות. מתיבמת | א מתייבמת. 23 לכנס' | א ג2 לכונסה. נכרית | א ג2 נוכרית. חולצת | ג2 [לא] חולצת. מתיבמת | א מתייבמת. 24 מת | ג2 מיתה. נכרי' | א נכרית ג2 נוכרית. פטור' | א ג2 פטורה. הייבום | א ג2 היבום. נשואי | ג2 נשוי א נשאוי. נכרית | ג2 נוכרית [זו פטורה מן החלצה ומן היבום מת נשוי נוכרית]. עמד | א ג2 ועמד. 25 ביבימתו | א ג2 ביבמתו. נכרית | ג2 נוכרית. 26 מתיבמת | א מתייבמת. לכנסה | א ג2 לכונסה. נכרית | ג2 נוכרית.

13. ו ל א מ ת י ב מ ו ת. משום נושא קרובת זקוקתו. 18. ו א ח ר כ ך מ ת. כלומר, הפנוי. 22. א ו מ ת י ב מ ת. כלומר, אעפ"י שהיתה צרת ערוה בזיקה.

ספריית אגודת חסידי חב"ד
אהל יצחק
ליובאוויטש

חולצת ולא מתיבמת. כנסה ואחר כך מת, נכרית זו פטורה מן החליצה ומן היבום. 6. שלשה אחין, שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית, מת אחד מבעלי אחיות, עמד נשוי נכרית ולא הספיק לעשות מאמר ביבימתו עד שמתה אשתו של קיים, ואחר כך מת], נכרית זו או חולצת או מתיבמת. עשה בה מאמר ולא הספיק לעשות מאמר ביבמתו עד שמתה אשתו של קיים, ואחר כך מת, נכרית זו חולצת ולא מתיבמת. כנסה, ומתה אשתו של קיים, ואחר כך מת, שתיהן פטורות מן החליצה ומן היבום. מת נשוי נכרית, עמד אחד מבעלי אחיות ולא הספיק לעשות מאמר ביבמתו עד שמתה אשתו של קיים, ואחר כך מת, שתיהן חולצות או מתיבמות. עשה בה מאמר ולא הספיק לכונסה עד שמתה אשתו של קיים, ואחר כך מת, שתיהן חולצות ולא מתיבמות. כנסה, ומתה אשתו של קיים, ואחר כך מת, ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה. 7. אי זו ספק קדושין, קדשה בדבר ספק יש בו שוה פרוטה ספק אין בו שוה פרוטה. שלשה אחים נשואין שלש נשים נכריות, ומת אחד מהן, ועשה בה שני מאמר, ומת, הרי אילו חולצות ולא מתיבמות. זו היא צרת אשת אח

32 כנסה וכו'. משנ' פ"ג מ"ז. 38 ספק קדושין וכו'. עיין במשנ' פ"ג מ"ח. 39 שלשה אחים וכו'. משנ' פ"ג מ"ט. 40 זו היא צרת וכו'. בבלי י"ב ל'.

27 מתיבמת | א מתייבמת. ואחר כך | א ואחרכך. נכרית | ג2 נוכרית. 28 היבום | א הייבום. אחין | א אחים. שנים | א ושנים. ג2 ח'. מהן | ג2 ח'. נשוי | א נשאוי. נכרית | ג2 נוכרית. 29 נשוי | א נשאוי. נכרית | ג2 נוכרי[ת]. ביבימתו | א ג2 ביבמתו. 30 שמתה | ג2 שמיתה. ואחר כך | א ואחר [כ]ך כך. נכרית | ג2 נוכרית. מתיבמת | א מתייבמת. 31 לעשות מאמר | א לכונסה. ביבמתו | ד ביבימתו. א ח'. שמתה | ג2 שמיתה. 32 מת | א מתה. נכרית | ג2 נוכרית. 32–33 נכרית – מת1 | ג ח'. 32 זו | ג2 זו [או] (ונמחק „או"). מתיבמת | א מתייבמת. כנסה | ב [אֹ] (הנקודות לסימן מחיקה). ומתה | ג2 ומיתה ד ומת. 33 היבום | ד הייבום. נשוי | א נשאוי. נכרית | ג2 נוכרית. עמד | א ג ג2 ועמד. 34 לעשות | ג2 לעשות [בה] (ונוקד למחיקה). 35 מת | א מתו. ג ח'. שתיהן | א שניהם. חולצות | א ד [או] חולצת. מתיבמות | א מתייבמת. 35–36 עשה – מתיבמות | ג ח'. 35 לכונסה | ד לכנסה א לעשות מאמר ביבמתו ג2 לעשות מ... 36 שתיהן | א שתיהם. חולצות | ד חולצו' ג2 חולצת. מתיבמות | ד מתיבמת. 37 ואחר כך | א ואחרכך. חליצתה | ג חולצת או מתיבמת. של אחת | ג שאחת. 38 אי זו | ד איזהו ג איזהוא א איזה הוא. קדושין קדשה | א ג קידושין קידשה. בדבר | ג ח'. יש | א ג שיש. שוה | ד שווה. ג ח'. פרוטה | ג פירו'. ספק | א ג וספק. 39 בו | ג עימו. שוה פרוטה | א ג ד ח'. אחים | ג ד אחין. נשים | ג ח'. נכריות | ג נוכריות. ומת | ב ומתו (הניקוד לסימן מחיקה) א ג מת. אחד | ד אחת. מהן | א מהם. 40 שני | א שיני ג השיני. אילו | ד אלו. מתיבמות | א מתייבמות. זו | ג זון.

30. שמתה אשתו וכו'. שמתה אשתו לאו דווקא, ולא נקטוה אלא אגב שאר הבבות, ואפילו היא קיימת מותר לייבם את הנכרית, עיין בבה"א. 31. לעשות מאמר ביבמתו. צ"ל: לכונסה, כמו שהוא בכי"ע. 34–35. ואחר כך מת. כלומר, שמת בעל האחות שרצה לעשות מאמר בנכרית, ועכשיו נופלות שתי היבמות לפני בעל האחות שכבר מתה אשתו לפני שנפלה אחותה לפניו, והוא מותר בשתיהן. ועיין בבה"א. 40. חולצות וכו. מפני שיש כאן על אחת מהן זיקת שני מתים.

מאב שחולצת ולא מתיבמת דברי ר' יוסה. ר' לעזר בר' שמעון או' מיבם לאי
זו שירצה וחולץ לשנייה, ובלבד שתקדים ביאה לחליצה. כנסה ואחר כך מת,
ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה. 8. שני אחין נשואין שתי
אחיות, ומת אחד מהן, ואחר כך מתה אשתו של שיני, הרי זו אסורה עליו
עולמית, הואיל ונאסרה עליו שעה אחת. אם בא עליה, חייב עליה משם אשת
אח, ומשם אחות אשה, דברי ר' מאיר. ר' יוסה ור' שמעון אומ' אינו חייב אלא
משם אשת אח בלבד. זר ששימש במקדש ובעל מום ששימש בטומאה, חייב
משם זרות ומשום טומאה, משם בעל מום ומשם טומאה, דברי ר' יוסה. ר'
שמעון אומ' אינו חייב אלא משם זרות ומשם בעל מום בלבד. 9. שנים
שקידשו שתי נשים, ובשעת כניסתן לחופה החליפו את של זה לזה ואת של זה
לזה, הרי אילו חייבין שש עשרה חטאות. משם אחים, ומשם אחיות, משם נדות,
ומשם אשת איש. אם אינן אחין חייבין שתים עשרה. אם אין אחיות חייבין

41 מיבם וכו'. משכ' הכ"ל, פ"י מ"ע, להלן רפ"ז. 42 ובלבד שתקדים וכו'. ירוש' פ"ג סה"י, ה' ע"ח. ועיין 33לי ל"ג ח'. כנסה וכו'. ספרי כי תלא פי' רפ"ע, עמ' 307, ירוש' פ"ח ה"ח, ג' ע"ג—ע"ד. 43 שני אחין וכו'. משכ' פ"ג מ"ע. 45 אם בא עליה וכו'. ירוש' פ"ג ה"ג, ה' ע"ח, 33לי ל"ג ח'. 47 זר ששימש וכו'. עיין ירוש' שבת פ"ג ה"ה, ה' קע"ח, 33לי כאן ל"ג ג'. 49—50 שנים שקידשו וכו'. משכ' קפ"ג. 51 שש עשרה וכו'. ירוש' קפ"ג, ה' ע"ח, 33לי ל"ג ג', ל"ד ח'. משש אחיות וכו' (עד סוף הפרק). ירוש' הכ"ל.

41 מתיבמת | א מתייבמת. ר' | ד רבי. יוסה | א ג ד יוסי. ר' | ד רבי א ור'. לעזר | א אלע' ג ד אלעזר. בר' | ג ור'. או' | ג ד אומ'. מיבם | א ג מייבם. 41–42 לאי זו | א ד לאיזו. 42 שירצה | ד שירצ'. לשנייה | ד לשניה. ואחר כך | ד ואח' כך. 43 חליצתה | ד חליצת. אחין | א אחים. 44 ומת | א ג מת. אחד | ד אח'. מהן | א מהם. שיני | ד שני. 45 עליה₂ | ג ח'. משם | א ג משום ד משו'. 46 ומשם | א ג ומשום ד ומשו'. ר' מאיר | א ג ח'. ר'₂ | ד רבי. יוסה | א ג ד יוסי. ור' | ד ורבי ג ר'. אומ' | ד אומר. 47 משם | א ג משום. ששימש | ד ששמש. במקדש | ד [בשבת] במקדש. ובעל | א ג וכן בעל. 48 משם | א ג משום. זרות | ד זרו'. ומשום | ד ומשם. טומאה | ד שבת. א ג ח'. משם | א ג ח'. ומשם | א ג ומשום. טומאה | ד טומא'. ר' | ד רבי (ב'פ). יוסה | א ג ד יוסי. 49 אומ' | ד ח'. משם | א ג ד משום. ומשם | א ג ד ומשום. שנים | ד שני'. 50 שקידשו | ד שקדשו. נשים | ד נשי'. כניסתן | ד כניסת'. לחופה | ד לחופ'. ג ח'. 51 אילו | ג ד אלו. חייבין | ד חייבי'. עשרה | ד עשר'. משם | א ד משום. ומשם | א ד ומשום. משם | ד משום א ומשום. נדות | א נידות. 52 ומשם | א ד ומשום. אחין | א אחים. חייבין | ד חייבי'. אין | א אינן. חייבין | ד חייבות.

41. מ י ב ם וכו'. מפני שהוא סובר שמאמר או קונה לגמרי, או שאינו קונה כלום, ולפניו שתי יבמות מבית אחד (ואין כאן זיקת שני מתים), או שתי יבמות משני בתים, ויכול לייבם אחת מהן. 42. ו ב ל ב ד ש ת ק ד י ם וכו'. שהרי אם חלץ בראשונה, הרי אפשר שמאמר קונה, וכבר נפטרה השנייה בחליצתה של זו, ואינו יכול לייבם. כ נ ס ה ו א ח ר כ ך מ ת וכו'. כלומר, אם עשה מאמר ואח"כ כנסה, כבר נפקעה הויקה, ואין כאן זיקת שני מתים, ויכול לייבם או לחלוץ, לאיזו שירצה. 45. א ם ב א ע ל י ה וכו'. כלומר, בחיי אשתו. ועיין בבה"א. 47. א ש ת א ח ב ל ב ד. ומדברים כאן בשנשא מת תחילה, ונאסרה עליו משום אשת אח, ואין איסור חל על איסור. 50. ה ח ל י פ ו וכו'. כלומר, בשונג, נתחלפו, שהרי יש כאן חטאות.

שמונה. אם אינן נדות חייבין ארבע. היו הם גדולים והן קטנות חייבין שתים. הן גדולות והם קטנים הן חייבות ארבע. אם הסיאן אביהן חייבין שמונה. 10. היו אחד גדול ואחד קטן, הנבעלת לקטן חייבת, שהיא אשתו של גדול, והנבעלת לגדול פטורה, שהיא אשתו של קטן.

פרק ו׳

1. העושה מאמר ביבמתו ונמצאת מעוברת וילדה, בזמן שהולד של קיימא אין מאמרו מאמר, הוא מותר בקרובותיה, והיא מותרת בקרוביו, ולא פסלה מן הכהונה. אין הולד של קיימא, מאמרו מאמר, הוא אסור בקרובותיה, והיא אסורה בקרוביו, ופסלה מן הכהונה. 2. הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת וילדה, בזמן שהולד של קיימא יוציא, וחייבין בקרבן. אין הולד של קיימא, יקיים. ספק שהוא בן קיימא, ספק שאינו בן קיימא, מטילין עליו שני חומרין. ספק בן תשעה לראשון ובן שבעה לאחרון, הולד הראשון כשר לעשות כהן גדול, והשני ממזר בספק. ר׳ ליעזר בן יעקב אומ׳ אין ממזר בספק. 3. העושה מאמר ביבמתו ונמצאת מעוברת, הרי זו לא תנשא צרתה עד שיודע שהוא עובר של קיימא, שאין הולד פוטר עד שיצא לאויר העולם. שומרת יבם

4 הכונס וכו׳. מכי׳ פ״ד מ״ב. 7 הראשון כשר וכו׳. ירוש׳ פ״ד סה״ב, ה׳ ע״ד, פ״ח ה״ב, ר׳ ע״ב, קידושין פ״ד סה״ג, ס״ו ע״א, ובלי כאן ל״ז א׳, ק׳ ב׳. 9 ומעלאת מעובדת וכו׳. עיין ובלי ל״ה ב׳, ל״ו א׳. 10 שאין הולד וכו׳. ובלי ל״ו א׳. ועיין ירוש׳ פ״ד ה״א, ה׳ ע״ג. 10—11 שומרת יבם שמתה וכו׳. עיין ירוש׳ פ״ב סה״א, ג׳ ע״ג, פ״ד ה״ח, ה׳ סע״ד, ספ״ד, ו׳ ע״ג, סוטה פ״ב ה״ה, י״ח ע״ב, ובלי כאן י״ז ב׳.

53 שמונה | ד שמנ׳. אינן | ד אין. נדות | א נידות. חייבין | א חייב׳. היו | א ח׳. הם גדולים | ד הן גדולין. חייבין | א ד [הן] חייבין. שתים | ד ב׳. 54 הן – קטנים | ד הם גדולות והן קטנים א הם קטנים והן גדולות. ארבע | א שתים. אם | א ח׳. הסיאן | א ד השיאן. שמונה | ד שמנה. 56 והנבעלת | א הנבעלת.
1 שהולד | א שהוולד. 5 שהולד | ד שהוולד. של קיימא | א שלקיימא (ב׳פ). הולד | ד הוולד.
6 שהוא | א ח׳. ספק$_2$ | א וספק. מטילין | ד מטילי׳. 7 שבעה | א° תשעה. לאחרון | ג לשני. הולד | א ג ד הוולד. הראשון | ג ראשון. 8 והשני | א והשיני. בספק | ג$_2$ בספיק. ר׳ | ד רבי. ליעזר | א ג$_2$ ד אליעזר ג אלעזר. אומ׳ | ד אומר. ממזר | א הממזר. 9 זו | ג זה. תנשא | א ג$_2$ תינשא. צרתה | ג ח׳. 10 שהוא | א שמא יהא ג$_2$ שמא י.. ג לא יהא. הולד | ג הוולד. פוטר | א ד פטור.

54. הן חייבות ארבע. צ״ל: שתים, כני׳ כי״ע, והיינו כל אחת משתי הנשים חייבת חטאת אחת משום נדה, אבל שאר חטאות אין כאן, שהרי אין קידושין לקטן.

6. שני חומרין. כלומר, אסור לו לקיים (שמא הוא בן קיימא), ומוציא בגט ובחליצה. 7. הראשון כשר וכו׳. שאם הוא בנו של ראשון הרי בוודאי כשר, ואם הוא בנו של שני הרי לא היו בנים לראשון, וייבם כדין. 9. העושה מאמר וכו׳. כנראה שהברייתא היא כר׳ אלעזר בן ערך הסובר שמאמר קונה קניין גמור, ותפסה הברייתא דוגמא של מעשה היתר מדאורייתא.

שמתה מותר באמה. מה היא למזונות? כל זמן שנתחייב הבעל, היבמין חייבין, לא נתחייב הבעל, אין היבמין חייבין. הכונס את יבמתו זכה בנכסי אחיו. ר' יהודה אומ' בין כך ובין כך אם יש שם אב הנכסין של אב, אם אין שם אב נכסין של אחין. 4. ארבעה חייבין מן התורה וארבעה שנייה להן. אביו, ובנו, אחיו, ובן אחיו, הרי אילו חייבין עליה. אבי אביו, ואבי אמו, בן בנו, ובן בתו, הרי אילו שנייה להן. חומר בגרושה שאין בחלוצה, ובחלוצה שאין בגרושה, גרושה מותרת לחזור למגרש, לפיכך חייב על קרובותיה. חלוצה אסורה לחזור לחלוץ, לפיכך פטור על קרובותיה. שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה, או שקידשה היא את עצמה, משם ר' יהודה בן בתירא אמרו אומרין לו המתן עד שיעשה מעשה, או עד שתחלוץ, או עד שתתיבם. מת המקדש, המיבם חולץ לשתיהן. מת המיבם, המקדש מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה. משם ר' ליעזר אמרו מתה אשתו חולץ ליבמתו, מתה יבמתו כונס את אשתו. 5. מי שהיה נשוי שתי נשים, ומת, ביאתה או חליצתה

11 למזונות וכו'. להלן כתובות פ"ה הה"ג. 12 הכונס וכו'. משנ' פ"ד מ"ז. 14 אחיו וכו'. בבלי מ' ב'. 14—15 אחיו ובנו וכו'. בבלי הכ"ל. ועיין במשנ' פ"ד מ"ז. 16 חומר בגרושה וכו'. עיין במשנ' הכ"ל. 18 שומרת יבם וכו'. משנ' פ"ד מ"ט. 21 מת המיבם וכו'. משנ' הכ"ל. 22 משם ר' ליעזר וכו'. בבלי מ"א א'. ועיין ירושל' פ"ג ה"א, ד' ע"ג, פ"ד ה"י, ו' ע"א. 23 שהיה נשוי וכו'. משנ' פ"ד מי"א.

11 שמתה | ג2 שמיתה. היא | א ג הוא. 12 היבמין | ג ח'. בנכסי | א בניכסי. 13 אחיו | ג אביה. ר' | ד רבי. אומ' | ד אומר. הנכסין | א ג ג2 נכסים. אם אין שם | ג אין. 14 אב | ג2 ח'. נכסין | א ג ג2 נכסים. חייבין | א ג חייבין [עליה]. אביו | א ג ג2 אב. 15 אילו | ג ד אלו. 16 אילו | ג ד אלו. ובחלוצה | א וחומר בחלוצה. 17 גרושה | א שהגרושה | ג שבגרושה. למגרש | ג ויגרש. חייב | א ג חייבין. על קרובותיה | ג בקרובותיה. חלוצה | ג ג2 וחלוצה א וחלוץ. 18 אסורה | ד אסור'. לחזור | ג ח'. לחלוץ | ד לחולץ ג2 ולחלוץ | א [ולחלוץ] (וסומן למחיקה) לחולַץ. לפיכך | ד לפי'. פטור | א ג אין חייבין ג2 אין... קרובותיה | א קרובתיה. שומרת | ד שומר'. שקידש | ד שקדש. 19 אחותה | ד אחות'. שקידשה | ג2 שקידשתה ד שקדש. היא | ג ג2 ח'. את עצמה | א ח'. משם | א ג ג2 משום. ר' | ד רבי. בתירא | ג בתירה. אמרו | ג אמ'. 20 אומרין | ג אומ'. שיעשה | א שיעשה [אחיך הגדול]. מעשה | ב מעשה [עד שיעשה]. או1 | א ג ג2 ח'. שתחלוץ | ד שתחלץ ג ג2 שתיחלץ. עד3 | ג2 ח'. שתתיבם | ג שתיתיבם א שתייבם. 21 המקדש | א המקדיש (ב"פ). המיבם1 | ג המייבם. לשתיהן | א את שתיהן. המיבם2 | א המייבם. המקדש2 | ג החוליץ. את | א ח'. 22 ואשת | ג אשת. משם | א ג2 משום. ר' | ד רבי. ליעזר | א ג ג2 ד אלעזר. אמרו | ג אמ'. מתה | ג2 מיתה. מתה2 | ג [ואם] מתה. 23 נשוי | א נשאוי. נשים | ג אחים.

11. כל זמן שנתחייב וכו'. כלומר, אם כבר אכלה משל בעלה בחייו, פרט לארוסה. 14. חייבין מן התורה. כלומר, ארבעה קרובים חייבים על חלוצתו כרת מן התורה. 14—15. אביו ובנו וכו'. שהרי היא ערוה עליהם מחמת אחיו המת. 17. לפיכך חייב וכו'. כלומר, כל זמן שיוצאת בגט גרידא מותרת לחזור לו משום שכבר קנאה והיא כאשתו לכל דבר, ולפיכך אסור בקרובותיה, מה שאין כן חלוצה שאסורה לחולץ, משום שחליצה היא פטור, ולפיכך פטור על קרובותיה. 21. חולץ לשתיהן. כדין שתי אחיות משני בתים. מת המיבם. כלומר, אחיו השני שהיתה לו רשות לייבם.

של אחת מהן פוטרת את צרתה. היתה אחת מהן אסורה לאחד מן האחין אסור
ערוה, וחלץ לה, לא עשה כלום ולא פטר את צרתה, אלא או היא, או צרתה,
מתיבמת לשאר אחים. היתה אסור מצוה, ואסור קדושה, חלץ לה, או בא
עליה, נפטרה צרתה. המחזיר את גרושתו משנשאת, והנושא את חלוצתו,
והנושא את קרובת חלוצתו, אין לו בה קדושין, ואין צריכה הימנו גט, היא
פסולה, והולד פסול, דברי ר' עקיבא. וחכמי' או' יש לו בה קידושין, וצריכה
הימנו גט, היא כשירה, והולד כשר, וכופין אותו להוציא. 6. הרי שהיתה
טרופה לילך לבית אביה, או שהיה לה כעס מבעלה, או שהיה בעלה זקן, או
חולה, או שהלך בעלה למדינת הים, או שהיה בעלה חבוש בבית האסורים,
והמפלת לאחר מיתת בעלה, עקרה, זקינה, אילונית, וקטנה שאין ראויה לילד,
צריכות להמתין שלשה חדשים, דברי ר' מאיר. ר' יהודה מתיר להתארס
ולהתנשא מיד. אמ' ר' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקא אני שמעתי בכרם
ביבנה, שכל הנשים לא ינשאו ולא יתארסו עד שיהו להן שלשה חדשים.
הגיורת, והשבויה, והמשוחררת, צריכות להמתין שלשה חדשים, דברי ר'
יהודה. ר' יוסה מתיר לינשא מיד. וכן היה ר' יוסה אומ' כל נשים יתארסו, חוץ

26 לסוף מלוה וכו'. יכוס' פ"ב סס"ג, ג' ע"ל, בבלי כ' ב'. 27 המחזיר וכו'. בבלי מ"ל ב'.
ועיין במסכ' פ"ד מי"ב. 30 היא וכו'. בבלי הכ"ל. ועיין יכוס' קידוס' פ"ל סי"ב, ו' ע"ב,
פ"ב סי"ב, פ"ל ע"ב, בבלי כאן י"ל ב', פ"ט ל', קידוסין ע"ז ל', כלה ע' ל'. וכופין וכו'.
עיין בבלי מ"ל ב' הכ"ל. 30—31 שהיתה טרופה וכו'. בבלי מ"ב ב', עירובין מ"ז ל', כתובות פ' ב'.
32 שהלך בעלה וכו'. עיין יכוס' פ"ז סה"ה, ח' ע"ב. 37 הגיורת וכו'. יכוס' פ"ל סי"ל, ו' ע"ל, כלה
פ"ל סי"ח, מ"ט ע"ב, בבלי כאן ל"ה ל', כתובות ל"ז ל'. ועיין פסיקתא דר"כ, במודש הפליסי, עמ'
216, תכחומא בובר, יתרו סי' י"ל, עמ' 75. 38 ר' יוסה אומ' וכו'. מסכ' פ"ל מ"י, בבלי מ"ג ב'.

24 את | א ג ח'. צרתה | ד צרת'. לאחד | א על אחד. לאחד מן האחין | g_2 על האחין (והאות האחרונה נראית
ד, ונוקדה לשם הנהה). האחין | ד האחי'. אסור | א g_2 ד איסור. 25 וחלץ | א g_2 חלץ. ולא | א g_2 לא.
26 מתיבמת | א מתייבמת. אחים | א g_2 אחין. אסור | א g_2 איסור. ואסור | א ואיסור g_2 או איסור.
27 משנשאת | א g_2 משנישאת. והנושא | ד הנושא. 28 חלוצתו | א g_2 גרושתו. קדושין | א ד קידושין. ואין |
א ואינה. היא | g_2 והיא. 29 פסול | א ממזר. וחכמי' | א וחכמ' ד וחכמים. או' | א אומ' ד אומרים.
קידושין | ד קדושין. 30 היא | g_2 והיא. כשירה והולד | ד כשרה והוולד. כשר | g_2 כשיר.
וכופין | ד כופין. וכופין אותו להוציא | א ח'. 31 טרופה | א ד רדופה. מבעלה | g_2 מבית בעלה.
32 חולה | א חולה [או שהיתה היא חולה]. או שהלך – האסורים | g_2 או שהיה בעלה... האיסורים או
שהלך בעלה למדינת הים. למדינת | ד למדינ'. בבית | ד בבי'. האסורים | א האיסורין.
33 והמפלת | ד המפלת. זקינה | ד זקנה א חקינה. אילונית | א איילונית g_2 ואילו... שאין |
g_2 ד שאינה א [או] שאינה. 34 ר' | ד רבי (ב'פ). 35 ולהתנשא | ג ולהינשא (כן נראה משרידי
האותיות) ד ולהנשא. אמ' | ד אמר. ישמעאל | א ישמע'. בי ר' | ד בר' א בנו של ר'. ברוקא |
א ד ברוקה. 36 הנשים | א נשים. שיהו להן | א שיהיו להם. שלשה חדשים | ד שלש' חדשי'.
37 צריכות להמתין | ד צריכה להמתי'. 38 יוסה | א ד יוסי. לינשא | א להינשא. ר' | ד רבי.
יוסה | א ג ד יוסי. אומ' | ד אומר. נשים | א ג ד הנשים.

26. אסור מצוה וכו'. עיין לעיל פ"ב, שו' 28. 36. שכל הנשים וכו'. כלומר, אעפ"י שאין
לחשוש שמא הן מעוברות, ואין לחשוש שמא יתעברו מיד (לא יתארסו).

מאלמנה שלשים יום, מפני האבול. וכולן לא ינשאו עד שיהו להן שלשה חדשים. 7. היבמה שחלץ לה יבמה בתוך שלשה חדשים, צריכה להמתין שלשה חדשים, לאחר שלשה חדשים, אין צריכה להמתין שלשה חדשים. שלשה חדשים שאמרו לאחר מיתת בעלה, ולא לאחר חליצת יבמה. המשליש גט לאשתו, ואמר אל תתנוהו לה אלא לאחר שלשה חדשים, כיון שהגיע גט לידה מותרת לינשא מיד, ואינו חושש שמא גט ישן הוא. בת כהן שנשאת לישראל, ומת בעלה, אוכלת בתרומה לערב, ואינו חושש שמא מעוברת היא. יבמה, כל שלשה חדשים הראשונים ניזונת משל בעלה, לאחר שלשה חדשים אין ניזונת לא משל בעלה ולא משל יבמה. אם עמד יבמה בבית דין וברח, הרי זו ניזונת מנכסיו. מעשה באחד שבא לפני ר' יוסה, אמ' לו, ר', מהו לחלוץ בתוך שלשה חדשים? קרא עליו ר' יוסה מקרא הזה, ואם לא יחפץ האיש לקחת את יבמתו, הראויה ליבום ראויה לחליצה, בתוך שלשה חדשים, הואיל ואין ראויה ליבם, לא תהא ראויה לחליצה. היבמה לא תחלץ ולא תתיבם עד שיהו לה שלשה חדשים. וכשם שאין אומ' לו ליבם, כך אין אומ'

39 סלסים יוס. ירוס' פ"ד ה"ל, ו' ע"ג, בבלי הכ"ל. 40 היבמה וכו'. בבלי מ"ל ב'—מ"ב ל'. ועיין מסכ' הכ"ל. 42 המסלים וכו'. בבלי גיטין י"ח ל'. ועיין ירוס' כלן פ"ד ה"ל, ו' ע"ג. 44 בת כהן וכו'. בבלי ק"ט ב'. 46 יבמה וכו'. בבלי מ"ל ב', כתובות ק"ז ב'. ועיין ירוס' כתובות פ"ה ה"ל, כ"ט ע"ל. 48 מעשה וכו'. בבלי מ"ל ב'. 49 ולא לא וכו'. דבריס כ"ה, ז'. 50 הראויה ליבום וכו'. ירוס' פ"ג סה"ז, ד' ע"ל, רפ"ד, ה' סע"ג, בבלי ג' ל', כ' ל', ל"ו ל', מ"ל ב', מ"ד ל'. בתוך סלסה וכו'. ירוס' רפ"ד ובבלי מ"ל ב' הכ"ל.

39 מאלמנה | א מן האלמנה [שתמתין]. האבול | א ג ד האיבול. וכולן | ג וכולם. ינשאו | ג ינשאו [ולא יתארסו]. שיהו להן | ג שיהא להם. 40 שחלץ לה | ג חלצה ולא. להמתין | ג ח'. 41 לאחר – חדשים$_3$ | ד ח'. אין | א אינה. שלשה חדשים$_3$ | ג ח'. 42 שאמרו לאחר | ג שאמ' מאחר. לאחר$_2$ | א ג מאחר. 43 ואמר | ג אמ' א ואמר [לו]. תתנוהו | ד תתנהו א תתננו ג תתנו. אלא | ג ח'. 44 לינשא | א להינשא. ואינו | ג ואין א אין. חושש | א ג חוששין. שנשאת. 45 ומת בעלה | ג ח'. בתרומה | ד בתרומות. לערב | א מיד. ג ח'. ואינו | ג ואין א אין. חושש | א ג חוששין. 46 הראשונים | א ג ח'. ניזונת | ד ניזונית. לאחר | ג ולאחר. חדשים | ד חדשי'. 47 אין | א ד אינה. ניזונת | ד ניזוני'. יבמה$_1$ | א בעלה. יבמה בבית דין | ג בבית דין יבמה. 48 הרי זו | א ג ח'. יוסה | א ג ד יוסי. אמ' | ד אמר. ר'$_2$ | א ג ח'. 49 ר' יוסה | א ג ר' יוסי. ד ח'. מקרא | א [את] המקרא. הזה | ג ד זה. ואם | א אם. יחפץ | א ג ד יחפוץ. 50 לקחת | ד לקחת'. את יבמתו | ד וגו'. ליבום | א לייבם ג [לו] ליבום. ראויה | ג ראוייה. 51 ואין | א ואינה. ליבם | א לייבם ג ד ליבום. לחליצה | ג לחלוץ. תחלץ | א ג ד תחלוץ. 52 תתיבם | א ג תתייבם. שיהו | ג שיהיו. שלשה | ד שלש'. אומ' | א אומרין ד אומרים. ליבם | א לייבם ג יבם. אין | ב ח' (והושלם עפ"י א ג ד). אומ'$_2$ | ד אומרים.

39. לא ינשאו וכו'. כלומר, אינן מותרות אלא להתארס גרידא. 44. שמא גט ישן הוא. כלומר, אין חוששין שמא בא עליה לפני שמסרו לה את גיטה, שהרי לא נתייחד עמה. 45. ומת בעלה. בקנ"ג חסר, וכן נכון, והכל דבוק למעלה, ואוכלת בתרומה (אם אין לה בנים מבעלה ישראל), ואין חוששין שמא מעוברת היא מבעלה ישראל, עיין בבה"א. 46. ניזונת משל בעלה וכו'. כלומר, אם כבר אכלה משלו בחיי בעלה.

לו לחלוץ. מעשה בחופה, באחד שהלך למדינת הים, והיתה לו שומרת יבם, ולו אח קטן, משם ר' לעזר בי ר' צדוק אמרו תחלץ, שמא יארע בו דבר, ונמצאת זקוקה לקטן. וחכמים אומ' כשם שאין אומ' לו ליבם כך אין אומ' לו לחלוץ. יפת תאר, התורה נתנה לה שלשים יום, אבל אמרו חכמים צריכה להמתין שלשה חדשים מפני תיקון הולד. ר' שמעון בן לעזר היה מביאו מן המקרא שנ' ירח ימים ואחר כן. 9. הבא על יבמתו לשם נואי, לשם נכסים, רואין אותו כאילו פוגע בערוה, וקרוב הולד להיות ממזר. היה ר' מאיר אומ' לא יבא אדם על יבמתו עד שתגיע לפרקה, וכן צרות, וכן עריות, לא ינשאו, ולא יתארסו, עד שיגיעו לפרקן, שמא נמצאו אילו אילוניות, ונמצאו אילו פסולות. וחכמים או' הרי הן בחזקתן, וכשירות. מודה ר' עקיבא באלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, שאע"פ שהוא בלא יבא, אין הולד ממזר, שאין ממזר אלא משאר בשר. מודה ר' שמעון התימני בהבא על אשתו נדה, שאע"פ שהן בהכרת, שאין הולד ממזר אלא משאר בשר.

56—57 לריכה להמתין וכו'. ספרי כי תצא פי' רי"ג, עמ' 246, ומס' סמחות פ"ז הי"ג, עמ' 143. 57 ר' שמעון בן לעזר וכו'. בבלי מ"ח ב'. ועיין ספרי ומס' סמחות הכ"ל. 58 י ר ח וכו'. דברים כ"א, י"ב. לשם נואי וכו'. ירושל' פ"א ה"א, ב' רע"ב, בבלי ל"ט ב', ק"ט א', ועיי"ש ג' א'. 59—60 ר' מאיר אומ' וכו'. ומשנ' כלה רפ"ו, ירושל' פ"ד ה"א, ה' ע"ג, פי"ב ה"ה, י"ב ע"ד, פי"ג ה"ז, י"ג ע"ד, שם ה"ח והי"ג, י"ד ע"א, סוטה פ"ד ה"ד, י"ט ע"ג, בבלי ס"א ב', קי"א ב', קי"ט א', בכורות י"ט ב', כלה ל"ב א'. 60 וכן לרות וכו'. עיין לקמן גיטין פ"ו ה"ז. 62 מודה ר' עקיבא וכו'. עיין במשנ' פ"ד מי"ג, ספרי כי תצא פי' רמ"ח, עמ' 276, ירושל' פ"ד הט"ו, ו' ע"ב, בבלי מ"ט א', כתובות כ"ט ב', קידושין ס"ד א', ס"ח א'. 64 ר' שמעון התימני וכו'. ירושל' פ"ד הט"ו, ו' סע"ב. ועיין בבלי מ"ט ב', קידושין ס"ח א'. ועיין במשנה ובספרי הכ"ל.

53 לחלוץ | ג חלוץ. מעשה | ג ומעשה. בחופה | א ברופא: בפינא: ג בסינא. באחד שהלך | א אחד שהיה הולך ד באחד שהלך [בעלה]. והיתה | ד והיה. 54 משם | א משום. ר' | ד רבי. לעזר | א אלעזר ג ד אליעזר. בי ר' | א ג בר' ד ברבי. אמרו | ג אמ'. תחלץ | א ד תחלוץ ג חלוץ. יארע | ג יירע. 55 וחכמים | א וחכמ'. אומ'1 | ד אומרים. אומ'2 | א אומרין ד אומרים (ב"פ). ליבם | א לייבם. אין | ב ח' (והושלם בגליון). 56 תאר | א ד תואר. חכמים | א חכמ'. 57 לעזר | א ד אלעזר. היה | א ח'. 58 כן | א ד כן [וגו']. הבא | א [אבא שאול אומ'] הבא. לשם | א לשום. נואי | א ד נוי. לשם | א ולשום. 59 נכסים | ד נכסי'. רואין | ב ח' (והושלם עפ"י ד). רואין – בערוה | א הרי זו בעילת זנות. כאילו פוגע | ד כאלו פגע. הולד | א הוולד. 60 אומ' | ד אומר. לפרקה | א ד לפירקה. וכן צרות | א ח'. עריות | א [שאר כל] עריות. 61 שיגיעו | ד שיגיע. לפרקן | א לפירקן. נמצאו | א ימצאו. אילו | ד אלו. א ח'. אילוניות | א איילוניות ד אילונית. 62 אילו | ד אלו. וחכמים | א וחכמ'. או' | ד אומרים. בחזקתן | א כחזקתן. וכשירות | ד וכשרות א מותרות. מודה | א ומודה. 63 לכהן גדול | ד לכ"ג. שאע"פ | א שאף על פי. 63–64 יבא אין הולד | א יבוא שאין הוולד. 64 ממזר2 | א הממזר. מודה | א ומודה. שמעון התימני | ד שמעו' התמני. 65 נדה | א נידה. שאע"פ | א שאף על פי. שהן בהכרת | א שבהיכרת ד שאין בה כרת. אלא | א ד [שאין הממזר (ד ממזר)] אלא.

57–58. מביאו מן המקרא וכו'. כלומר, שאינה צריכה להמתין, עיין בבה"א. 60. עד שתגיע לפרקה. שמא תימצא אילונית ונמצא פוגע בערוה. וכן צרות וכן עריות וכו'. כלומר, צרות של הקטנות לא ינשאו לשוק על סמך ייבום הקטנה, וכן צרות של עריות קטנות (שהשיאן אביהן) לא ינשאו לשוק, שמא ימצאו הקטנות אילוניות, ונמצא שמעולם לא פסרו את צרותיהן.

פרק ז׳

1. העושה מאמר ביבמתו ומת חולצת ולא מתיבמת. ר׳ שמעון אומ׳ או חולצת, או מתיבמת, שאם מאמרו מאמר תתיבם, שהיא אשתו של שיני, אין מאמרו מאמר תתיבם, שהיא אשתו של ראשון. 2. כיצד מצות יבום? עושין בה מאמר ואחר כך כונס. כנסה עד שלא עשה בה מאמר קנה. העושה מאמר ביבמתו קנאה לעצמו, ופסלה על ידי אחים. באו עליה אחין, ועשו בה מאמר, נתנו גט, וחלצו פוסלין על ידו. 3. העושה מאמר ביבמתו נפטרה צרתה. הנותן גט ליבמתו נפטרה צרתה והיא. חלץ לה נפטרה צרתה. וחכמים אומ׳ יש גט אחר גט ומאמר אחר מאמר. מודה רבן גמליאל לחכמים שיש גט אחר מאמר ומאמר אחר גט, גט אחר ביאת מאמר, ומאמר אחר ביאת גט. כיצד היה רבן גמליאל אומ׳ אין גט אחר גט? שתי יבמות ויבם אחד, נתן גט לזו וחזר ונתן גט לזו, רבן גמליאל אומ׳ חולץ לראשונה ומותר בקרובות שנייה, וחכמים אומ׳

1 העושה וכו׳. משכ׳ פ״ג מ״ט. ועיין לעיל פ״ה ה״ז. 2 שאם מאמרו וכו׳. בבלי י״ט ע״ב. ועיין ירושׁ׳ פ״ב ה״ח וה״ב, ג׳ ע״ב, פ״ג ה״ה, ד׳ ע״ד, פ״ה ה״ח, ו׳ ע״ד, ועיין להלן פי״ח ה״י. 3 כילד וכו׳. משכ׳ פ״ה מ״ב, ירושׁ׳ פ״ה סה״ב, ו׳ ע״ד, בבלי כ״ב ע״ב. 4 כנסה וכו׳. עיין בבלי הכ״ל. 5 ופסלה וכו׳. ספרי כי תצא פי׳ רפ״ח, עמ׳ 307. ועיין בירושׁ׳ פ״ב ה״ח, ג׳ ע״ג, פ״ה ה״ח, ו׳ ע״ג, קידושין פ״ח סה״ח, כ״ה סע״ד. ועיין במשכ׳ פ״י מ״ז. 7 הנותן גט וכו׳. עיין ספרי כי תצא פי׳ כ״ע, עמ׳ 290, פי׳ רפ״ח, סוף עמ׳ 306, ירושׁ׳ פ״ה ה״ח, ו׳ רע״ד, בבלי כ״ב ב׳. ועיין במשכ׳ פ״ה מ״ח ולהלן בסמוך. וחכמים אומ׳ וכו׳. פי׳ ממשכתנו הכ״ל. 8 מודה וכו׳. ירושׁ׳ פ״ה ה״ח, ו׳ ע״ד, בבלי כ״ח ע״ב. 9 כילד וכו׳. בבלי הכ״ל. ועיין בירושׁ׳ הכ״ל.

1 אומ׳ | ד או׳. 2 מתיבמת | א מתייבמת. תתיבם | א ג תתייבם. שהיא | ג שהיתה. 2–3 שיני — של | ד ח׳. 3 תתיבם | א ג תתייבם. שהיא | ג שהיתה. יבום | א ייבום. עושין | א ג ד עושה. 4 בה | א ג ח׳. כונס | ד כינס. בה₂ | ג ד ח׳. קנה | א [הרי זה] קנה ג [הרי] קנה [בעושה מאמר ואחר כך כונס כנסה עד שלא עשה בה מאמר הרי זה קנה]. 5 לעצמו | ג לעצמה. אחים | א ג אחין. אחין | ד אחים. 6 נתנו גט וחלצו | א ג ונתנו גט או חלצו. פוסלין | ד פוסלים. ידו | א ג ידיו. נפטרה | א נפסלה. 7 נפטרה | א נפסלה. צרתה והיא | א ד היא וצרתה ג צרתה. וחכמים | א וחכמ׳. אומ׳ | ד אומרים. 8 מודה | א ג ומודה. רבן גמליאל | ד ר״ג. 9 גט₃ | ג הגט. 10 רבן גמליאל | ד ר״ג א רבן [שמעון בן] גמליאל. אומ׳ | ד אומר. גט₂ | א הגט. ד ח׳. ויבם | א ג ליבם. אחד | ד א׳. 11 רבן גמליאל | ד ר״ג א רבן גמל׳. אומ׳ | א ד או׳. בקרובות | א בקרובת. שנייה | ד שניה. וחכמים | א וחכמ׳. אומ׳₂ | ד אומרים.

1. חולצת וכו׳. משום איסור אשת שני מתים, עיין מ״ש לעיל פ״ה, שו׳ 40 ואילך. 5. באו עליה אחין וכו׳. כלומר, שבאו עליה אחרי שעשה בה מאמר, או שעשו בה מאמר אחר מאמרו, או שנתנו גט וכו׳. 6. נפטרה צרתה. צ״ל: נפסלה צרתה, כני׳ כי״ע. 7. נפטרה צרתה והיא. צ״ל נפסלה (כני׳ כי״ע) וכו׳. חלץ לה וכו׳. כלומר, אחרי שנתן לה גט. 7–8. וחכמים אומ׳ יש וכו׳. פיסקא ממשנתנו, וחזר עליה התנא כדי להסמיך לה את דברי רבן גמליאל. 9. אחר ביאת מאמר. כלומר, גט אחר ביאה על השניה שנתקיימה לאחר מאמר בראשונה. וכן הפירוש להלן בסמוך.

אסור בקרובות שתיהן, וצריכה חליצה אחת מהן. עשה מאמר בזו וחזר ועשה מאמר בזו, רבן גמליאל או' נותן גט לראשונה וחולץ לה, ומותר בקרובות שנייה. וחכמים או' אסור בקרובות שתיהן, וצריכות שני גיטין וחליצה לאחת מהן. וכן שני יבמין ויבמה אחת. 4. בעל את זו ובעל את זו, בעל את זו ועשה מאמר בזו, בעל את זו ונתן גט לזו, בעל את זו וחלץ לזו, אין אחר חליצה כלום. חלץ לזו וחלץ לזו, חלץ לזו ועשה מאמר בזו, חלץ לזו ונתן גט לזו, חלץ לזו ובעל את זו, אין אחר בעילה כלום. 5. אע"פ שאמרו אין אחר בעילה כלום, חליצה אחר בעילה פוסלת לכהונה. כיצד, שלש יבמות ויבם אחד, עשה מאמר בזו ובעל את זו וחזר ועשה מאמר בזו, ר' נחמיה אומ' ראשונה צריכה גט, ואין אחר בעילה כלום, מקל וחומר, ומה חליצה שפוסלת בכהונה חליצה אחר בעילה, אין אחריה כלום, בעילה שאין פוסלת בכהונה בעילה אחר חליצה, אינו דין שלא יהא אחריה כלום. וחכמים אומ' צריכות שלשה גיטין וחליצה אחת מהן. אימתי אמרו אין אחר בעילה כלום, בזמן שהוא כתחלה, אינה כתחלה, הרי היא כמאמר.

12 ולריכה חלילה וכו'. עיין במסכ' פ"ה מ"ד, בבלי כ"ג ח'. 14 ולריכות סני וכו'. עיין במסכ' הכ"ל. 15 בעל וכו'. מסכ' פ"ה מ"ה. 18 לע"פ סלמרו וכו'. עיין ירוס' פ"ה רס"ד, ז' רע"ח. 19 כילד וכו'. עיין ירוס' קפ"ה, ז' ע"ח.

12 בקרובות | א בקרובת. שתיהן | ג שנייה. 12–14 וצריכה – שתיהן | ד ח'. 12 וצריכה | א צריכה. מהן | א מהם. מאמר | ג מאמ'. 13 נמליאל | א נמל'. או' | א ג אומ'. נותן – לה | א ג חולץ לראשונה. בקרובות | א ג בקרובת. 14 שנייה | ג שניה. וחכמים | א וחכמ'. או' | א ג אומ'. בקרובות | א בקרובת. וצריכות | א צריכות. שני | א שתי. ניטין | ג נ': ל' (ונמחק). לאחת | א אחת. 15 יבמין | ד יבמות. ויבמה | א ג ליבמה. בעל את זו₂ | ג ח'. 16 מאמר | ג מאמ'. את | ג ח' (ב"פ). חליצה | ד חליצ'. 17 חלץ לזו₂ | ד ח'. מאמר | ד מאמ'. בזו | ג לזו. חלץ לזו₃ | א בעל את זו. 18 לזו | א את זו. את זו | א לזו. 18–19 אע"פ – כלום | א ח'. 18 אע"פ | ד אף על פי. 19 לכהונה | א ד בכהונה. כיצד | א כיוצד. ויבם | א ליבם. 20 ר' | ד רבי. א ח'. אומ' | ד אומר. 21 ראשונה | א הראשונה. ואין | א אין. מקל וחומר | ד מק"ו. ומה | א ומה [אם]. 22 חליצה | ד חליצ'. א ח'. שאין | א שאינה. בכהונה₂ | ד בכהונ'. 23 חליצה | ד חליצ'. וחכמים | א וחכמ'. אומ' | ד אומרים. 24–25 שהוא כתחלה | ד שהיא בתחלה א שכתחילה. 25 אינה | א אינו. כתחילה | א ד בתחילה.

14. שני ניטין וכו'. שהרי יש כאן שני מאמרים שכל אחד תפס מקצת. ועיין בבה"א. 15. וכן שני יבמין וכו'. כלומר, שזה נתן לה גט וזה נתן לה גט וכו', כלעיל. 16. אין אחר חליצה וכו'. צ"ל: אין אחר בעילה וכו', כהגהת המפרשים, ונתחלפו הנוסחאות מסיפא לרישא ומרישא לסיפא. 18. אין אחר בעילה וכו'. צ"ל: אין אחר חליצה וכו', עיין לעיל שו' 16. 19. פוסלת לכהונה. כלומר, אעפ"י שאין צורך בחליצה, מכל מקום אם החמיר וחלץ פסולה מן הכהונה, עיין בבה"א. כיצד וכו'. ברייתא זו מפרשת את דברי ר' נחמיה במשנתנו ספ"ה. 21. ומה חליצה שפוסלת וכו'. עיין בבה"א.

פרק ח'

1. בן תשע שנים ויום אחד עמוני, ומואבי, מצרי, ואדומי, כותי, נתין, וממזר, שבא על בת כהן, ועל בת לוי, ועל בת ישראל, פסלה מן הכהונה. ר' יוסה אומ' כל שזרעו כשר היא כשירה, וכל שזרעו פסול היא פסולה. רבן שמעון בן גמליאל אומ' כל שאתה מותר לישא בתו, אתה מותר לישא אלמנתו, וכל שאי אתה מותר לישא בתו, אי אתה מותר לישא אלמנתו. 2. לויה שנשבת, בתה כשירה לכהונה. לוים המזוהמין באמן, לא חששו להם חכמים. לויה שנשבית, ושנבעלה בעילת זנות, נותנין לה את המעשר. בת לוי מן הנתינה, ומן הממזרת, אין נותנין לה את המעשר. 3. כהן הדיוט שנשא את אילונית, הרי זה מאכילה בתרומתו. כהן גדול לא ישא אנוסתו, ומפיתתו, אבל נושא הוא את הממאנת. כהן גדול שמת אחיו, חולץ. אם יש שם אחין אין חולץ. מפני מה אמרו כהן גדול שעשה מאמר ביבמתו לא יכניס? שאין מאמר קונה קנין גמור. 4. לא יבטל אדם מפריה ורביה אלא אם כן יש לו בנים. בני בנים

1 בן תשע וכו'. להלן כדה רפ"ו, ירוש' כלן פ"ז ה"ה, ח' ע"ב, סוטה ספ"ד, י"ט ע"ד, בבלי כלן ס"ח ח', קידושין ע"ד ב'. 6 לויס וכו'. ירוש' פ"י ה"ח, י' ע"ד. 7 לויה וכו'. ירוש' הכ"ל, בבלי כ"ח ח', בכורות מ"ז ח'. 9 כהן גדול וכו'. ירוש' פ"ו ה"ד, ז' ע"ג, בבלי כ"ט ב'. 10 שמת אחיו וכו'. ומכ' פ"ו שמ"ד, סנהדרין רפ"ב. 11 אמרו וכו'. ומכ' פ"ו מ"ד. 12 לא יבטל וכו'. ומכ' פ"ו מ"ו, תנחומא בובר בראשית סי' כ"ו, דברים רבה, ליברמן, עמ' 10. בני בנים וכו'. ירוש' פ"ו ה"ו, ז' ע"ג, בבלי ס"ב ב'.

1 תשע | א תשעה. נתין | ד נתי' א ונתין. 2 ר' | ד רבי. 3 יוסה | א ד יוסי. אומ' | ד אומר. כשירה | ד כשרה. 3–4 רבן – אומ' | ד רשב"נ אומר. 4 מותר | ג מתיר (ב"פ). בתו | א [את] בתו ד בתה. אלמנתו | א [את] אלמנתו. 5 וכל | ב וכל [שאתה] (ונוקד למחיקה). שאי | א אי. בתו | א ג [את] בתו. מותר[2] | ג מתיר. אלמנתו | א [את] אלמנתו. לויה | ד לוייה. 6 שנשבת | א ג ד שנשבית. כשירה | ד כשרה. המזוהמין | ד המזוהמי' ג המיוחסין א המייחסין. באמן | א ד באימן. לא חששו | ג ח'. להם חכמים | ד להן חכמי'. ג ח'. 7 שנשבית | ג שנישבת. ושנבעלה | ג ושניבעלה ד ושנבעלת. נותנין | א נותן. הנתינה | ד הנתינ' ג הכהונה. 8 הממזרת | ג הממזרות. את[2] | ג ח'. אילונית | א האיילונית. 9 הרי זה | ד הרי זו. ג ח'. בתרומתו | א ג בתרומה. ומפיתתו | א ג ד ומפותתו. 10 הממאנת | א ג ממאנת. אם | א [הא] אם. אחין אין | ג אחיו אינו. 11 אמרו | ג ד אמ'. ביבמתו | ג ביבמה. יכניס | א יכנס ג ד יכנוס. מאמר | ג מאס'. קנין | א קינין ג קיניין. 12 מפריה ורביה | א מפיריה וריביה ג מפרייה ורבייה. בני | א ג ובני.

3. שזרעו כשר וכו'. כלומר, מצרי שני שכל זרעו כשר. 4. מותר לישא בתו וכו'. כלומר, עמוני ומואבי שבנותיהן מותרות, ורק הזכרים אסורים לבוא בקהל. 5. לויה וכו'. כלומר, בת לוי. 6. בתה כשירה וכו'. כלומר, בתה מבעלה (לוי, או ישראל) שנתעברה ממנו לאחר שהאם נפסלה מן הכהונה. המזוהמין באמן וכו'. כלומר, גוי ועבד שבא על בת לוי. ועיין בבה"א. 10. את הממאנת. כלומר, את הממאנת בו, ואין דינה כאנוסתו ומפותתו, עיין בבה"א. 11. אמרו וכו'. כלומר, במשנתנו פ"ו מ"ד.

הרי הן כבנים. מת אחד מהן, או שנעשה אחד מהן סריס, אין רשיי לבטל. האיש אין רשאי לישב בלא אשה, ואשה אינה רשאה לישב שלא באיש. האיש אין רשיי לשתות עיקרין שלא יוליד, והאשה אין רשאה לשתות עיקרין שלא תלד. האיש אין רשיי לישא עקרה, וזקינה, אילונית, וקטנה, ושאין ראויה לילד. האשה אינה רשאה להנשא אפי' לסריס. ר' יהודה או' המסרס את הזכרים חייב ואת הנקבות פטור. ר' נתן אומ' בית שמיי אומ' שני בנים, כבניו של משה, שנ' ובני משה גרשם ואליעזר. בית הלל אומ' זכר ונקבה, שנ' זכר ונקבה בראם. ר' יונתן או' בית שמיי או' זכר ונקבה, ובית הלל אומ' זכר או נקבה. 5. נשא אשה, ושהה עמה עשר שנים, ולא ילדה, אינו רשיי לבטל, אלא יוציא ויתן כתובה, שמא לא זכה ליבנות ממנה. ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר, שנא' מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען. לפי דרכנו למדנו שאין ישיבת חוצה לארץ עולה מן המנין. 6. מי שהיה

14—15 האיש אין רשיי וכו'. עיין בבלי שבת ק"י ב'. 15 והאשה וכו'. עיין בבלי שבת קי"ח א', כלן ס"ה ב'. 17 ר' יהודה וכו'. להלן מכות פ"ה ה"ו, תו"כ אמור ספ"ז, ל"ע ע"א. 18 בית שמיי וכו'. משנ' פ"ו מ"ו. כבניו של משה. ירושל' פ"ו רה"ו, ז' ע"ג, בבלי ס"א ב'. ועיין תוספות, בובר, בראשית סי' כ"ו, דב"ה, ליברמן, עמ' 10. 19 ובכי משה וכו'. דב"ה א' כ"ג, ע"ו. 19—20 זכר ונקבה וכו'. בראש' ה', ב'. 20 ר' יונתן וכו'. בבלי ס"ב א'. 21 כשא אשה וכו'. משנ' פ"ו מ"ו. 22 אלא יוליד וכו'. בבלי ס"ד א'. ואע"פ וכו'. בבלי הכ"ל. ועיין ירושל' פ"ו ה"ו, ז' ע"ג, ב"ר פמ"ה, ג', עמ' 449. 23 מקץ עשר וכו'. בראש' ע"ז, ג'. 24 מי שהיה וכו'. ירושל' ובבלי הכ"ל.

13 אחד מהן[2] | א אחד מהם. ג ח'. סריס | ג סריס [חמה]. אין | א ג אינו. רשיי | א ג ד רשאי (וכן להלן כ"פ).
13–14 לבטל – רשאי | ב ח' (והושלם עפ"י ד א ג). 13 לבטל | א ליבטל. 14 אין | א ג אינו.
לישב | ג לשב. א ח'. בלא אשה | א שלא אשה ג שלאשה ד שלא באשה. ואשה | א ג והאשה.
אינה | א ד ח'. לישב | ג לשב. שלא באיש | א שלא איש ג שלאיש. 14–16 האיש[2] – תלד |
א ג ח' כאן, ונמצא בשו' 17 אחרי לסריס'. 14 האיש | ג והאיש. 15 אין | א ג אינו. לשתות |
ד לשתו'. עיקרין | א ג [כוס] עיקרין. והאשה | ד והאש'. אין – עיקרין | ג ח'. אין | א ד ח'.
עיקרין | א [כוס] עיקרין. 16 האיש | ג והאיש. אין | א ג אינו. זקינה | ג ד וזקנה. אילונית |
א ג איילונית. ושאין | א ג ד ושאינה. ראויה | ג ראוייה. לילד | א לוולד. 17 האשה |
ג והאשה. אינה | א ד ח'. להנשא | ג לינשא א שתינשא. אפי' | א ד אפילו. או' | ג אומ'
ד אומר. המסרס | ג ח'. 18 הנקבות | א הנקיבות. ר' נתן אומ' | א ח'. אומ'[1] | ד אומר.
בית שמיי אומ' | ד ב"ש אומרים א בית שמאי אומ'. ג ח'. בנים | א ג זכרים. 19 שנ' | ג ח'.
ובני | פ בני. גרשם | ד פ גרשום. בית הלל | ד ב"ה א ג ובית הילל. אומ' | ד אומרים. שנ' | ג ח'.
20 יונתן | א ד נתן. או' | א ג אומ' ד אומר. בית שמיי | ד ב"ש א ג שמאי. או' | א ג אומ'
ד אומרים. 20–21 זכר[1] – נקבה | ג ח'. 20 ובית הלל | ד וב"ה א ובית הילל. אומ' | א או'
ד אומרים. זכר | א ד [או] זכר. 21 אינו | ג אין. רשיי | א ג ד רשאי. לבטל | א ליבטל.
22 ממנה | א היסנה. ואע"פ | ד ואעפ"י א ואף על פי. ראיה | ג ראייה. 23 שנא' | א ג ח'.
מקץ | ג [ויהי] מקץ. לשבת אברם | ג לש אב. בארץ כנען | ג ח'. 24 לפי | א ולפי. דרכנו |
א ד דרכינו. עולה | א עולה [להן]. המנין | א המינין. 24–25 מי – זקן | א היה הוא.

17. אפי' לסריס. כלומר, אפילו אם הוא ראוי לביאה, אלא שאינו מוליד, ואין כאן חשד, עיין בבה"א. 18. שני בנים וכו'. כלומר, רק בכך יוצא ידי מצות פריה ורביה.

בעלה זקן, או חולה, או שהיתה היא חולה, או שהיה בעלה חבוש בבית האסורין, 25
או שהלך בעלה למדינת הים, אין עולין להן מן המנין. גרשה תלך ותנשא
לאחר, שמא לא זכת ליבנות ממנו. ועד כמה מותרת להנשא? עד שלשה. יתר
על כן לא תנשא אלא למי שיש לו אשה ובנים, הא אם נשאת למי שאין לו אשה
ובנים, תצא שלא בכתובה, מפני שנשואיה נשואי טעות. 7. ר' עקיבא אומ'
כל השופך דמים הרי זה מבטל דמות, שנ' שופך דם האדם באדם 30
דמו ישפך. ר' לעזר בן עזריה או' כל שאינו עוסק בפריה ורביה הרי זה
שופך דמים ומבטל את הדמות, שנ' כי בצלם אלים עשה את האדם,
וכת' ואתם פרו ורבו וגו'. [בן עזאי אומר כל מי שאינו עוסק בפריה
ורביה הרי זה שופך דמים ומבטל את הדמות, שנ' כי בצלם אלהים
עשה את האדם, וכתוב ואתם פרו ורבו וגו']. אמ' לו ר' לעזר בן 35
עזריה, בן עזיי, נאין דברין כשהן יוצאין מפי עושיהן. יש נאה דורש ואין נאה
מקיים, נאה מקיים ואין נאה דורש, בן עזיי נאה דורש ואין נאה מקיים. אמ' לו
מה אעשה, חשקה נפשי בתורה, יתקיים עולם באחרים.

26 לו שהלך וכו'. יכוש' הכ"ל. גרשה וכו'. משכ' פ"ו מ"ו. 27 עד שלשה וכו'. בבלי ס"ד ב', ס"ה
ל'. ועיין יכוש' פ"ו ה"ו, ז' ע"ב, בבלי כתובות מ"ג ב'. 29 ר' עקיבא וכו'. ב"ר פל"ד, ו', עמ' 326.
ועיין מכילתא יתרו פ"ח, עמ' 233, בבלי ס"ב ב'. 30 שופך דם וכו'. בראש' ט', ו'. 31 ר'
לעזר בן עזריה וכו'. עיין ב"ר ובבלי הכ"ל, דב"ר, ליברמן, עמ' 10. 32 כי בצלם וכו'. בראש'
ט', ו'. 33 [בן עזאי וכו']. ב"ר ובבלי הכ"ל. 35 ואתם וכו'. בראש' ט', ז'. 36 נאין דברין
וכו'. ב"ר הכ"ל. יש נאה וכו'. ב"ר ובבלי הכ"ל, לעיל חגיגה פ"ב ה"א, עמ' 380, יכוש' סס
פ"ב ה"א, ע"ז ע"א, בבלי סס י"ד ב'.

25 או שהיתה היא חולה | ד ח'. 25–26 שהיה – הים | א שהלך בעלה למדינת הים או שהיה בעלה חבוש
בבית האיסורין. 25 האסורין | ד האסורים. 26 המנין | א המינין. גרשה | ד גרש' א גירשה.
ותנשא | א ותינשא. 27 זכת ליבנות | ד זכתה ליבנו'. ממנו | א הימנו. ועד | א עד. מותרת |
ד מותר'. להנשא | א לינשא. שלשה | ד ג' א שלשה [ימים פעמים]. 27–28 יתר על כן |
א מיכן ואילך. 28 תנשא | א תינשא. ובנים | ד ובני'. הא אם | ב האלים (והונה עפ"י א).
ד ח'. נשאת | א ד נישאת. שאין | ד שאי'. 29 ובנים | ד ובני'. בכתובה | ד בכתוב'. שנשואיה
נשואי | א ד שנישואיה נישואי. אומ' | ד או'. 30 דמים | ד דמי' ב דמות. מבטל | ד מבט'.
דמות | א [את] הדמות ד [את] הדמו'. באדם | ד באד'. 31 ישפך | ד ישפ'. ר' – עזריה |
א° בן עזאי. לעזר | א ד אלעזר. או' | א אומ' ד אומר. כל | א כל [מ]. ורביה | א וריביה.
31–32 הרי – ומבטל | א מעלה עליו הכתוב כאילו ממעט. 32 אלים | א ד אלהים. 33 וכת' | א ד ח'.
וגו' | א ד ח'. 33–35 בן עזאי – וגו' | א ב ח' (והושלם עפ"י ד). 35 אמ' | ד אמר. ר' | ד רבי.
לעזר | א ד אלעזר. 35–36 בן עזריה | א ח'. 36 בן עזיי | א ד ח'. דברין | א ד דברים.
עושיהן | א עושיהם. ואין נאה | א ונאה. 37 נאה$_1$ – דורש$_1$ | א ח'. עזיי | א ד עזאי. דורש$_2$ |
ד דור'. אמ' | ד אמר. 38 יתקיים | א ויתקיים. עולם | א ד העולם. באחרים | א על ידי אחרים.

30. שנ' שופך דם וכו'. והכוונה לסוף הפסוק: כי בצלם אלקים וכו'. 31–32. הרי זה שופך
דמים. ליתא בכי"ע ובמקבילות, ולפנינו היא באשורה מלמעלה, או מלמטה, וצ"ל: מבטל את הדמות, ועיין
בבה"א. 37. ואין נאה מקיים. שהרי לא היה נשוי.

פרק ט׳

1. בת ישראל שנישאת לכהן והכניסה לו עבדי מלוג ועבדי צאן ברזל, עבדי מלוג אוכלין משלה, ועבדי צאן ברזל אוכלין משלו. אילו הן עבדי מלוג, פחתו או הותירו הרי הן שלה, ואילו הן עבדי צאן ברזל, אם פחתו או הותירו הרי הן שלו. הכנסתן בדמין נוטלתן בדמין, ילדים, נוטלתן נערים, נערים, נוטלתן זקנים. אילו ואילו פרותיהן לבעל, אילו ואילו הבעל חייב במזונותיהן. וזה וזה אין יכולין למכור. האיש אין יכול למכור, מפני שמשועבדין לאשה, והאשה אינה יכולה למכור, מפני שפירותיהן לבעל. מת והניחה כמות שהיא, עבדי מלוג אינן אוכלין, כדרך שאינה אוכלת, עבדי צאן ברזל אוכלין, מפני שהן בחזקת היורשין עד שעה שינתנו לה. הניח לה בנים, אילו ואילו אוכלין. הניחה מעוברת, אילו ואילו אין אוכלין. הניח לה בנים והניחה מעוברת, עבדי מלוג אוכלין, כדרך שהיא אוכלת, עבדי צאן ברזל אין אוכלין, מפני שחלקו של עובר בהן. ר׳ ישמעאל בי ר׳ יוסה אמ׳ משם אביו הבת מאכלת, ואין

1 בת ישראל וכו׳. עיין במסכ׳ פ״ז מ״ב. 2 עבדי מלוג וכו׳. עיין ירוש׳ פ״ז ה״ח, ח׳ ע״ח. אילו הן וכו׳. מסכ׳ פ״ז מ״ח. 4 הכנסתן בדמין וכו׳. ירוש׳ פ״ז ה״ח, ח׳ ע״ח. ועיין בבלי ס״ו ב׳. 5 הבעל חייב וכו׳. מסכה פ״ז מ״ח. 6 חה וחה וכו׳. עיין ירוש׳ ובבלי הכ״ל, בבלי ב״ק ל׳ ח׳, ב״ב כ׳ ח׳. 9 הניח לה וכו׳. בבלי ס״ז ח׳. 10 הניחה מעוברת וכו׳. בבלי הכ״ל. ועיין במסכ׳ פ״ז מ״ג, וירוש׳ פ״ז רה״ב, ח׳ ע״ח. 12 הבת מאכלת וכו׳. ירוש׳ הכ״ל, בבלי ס״ז ב׳.

1 ישראל | א ישר׳. שנישאת | ד שנשאת. והכניסה | א הכניסה. ועבדי | כ״ה א ד ג. ב ועבד. ברזל | ד ברז׳. 2 משלה | א מכוחה ג משלו. משלו | א מכוחו ג משלה. אילו | ד אלו. 3 פחתו | א ג [אם] פחתו. או | א ואם (ב״פ). ואילו | ד ואלו א אילו ג אלו. עבדי | ג ח׳. 4 הכנסתן | ד הכניסתן ג הכנסתו. בדמין | א ג ד בדמים (ב״פ). נוטלתן[1] | א נטלתן (נ״פ) ג נוטלתו (נוטלתם ב״פ). נערים[2] | ג נוערים. 5 אילו ואילו | ג ד אלו ואלו. פרותיהן | א ג ד פירותיהן. אילו ואילו | ג ד אלו ואלו. 6 וזה וזה | א זה וזה ג אלו ואילו. למכור | ד למכו׳. שמשועבדין | ג ד שמשועבדים. 7 והאשה | ד ואשה. אינה | ג אין. כמות שהיא | ג כמו שהוא. 8 אינן | ג ח׳. 9 שהן בחזקת | א ג שבחזקת. אילו ואילו | ג ד אלו ואלו. 10 אילו ואילו | ג ד אלו ואלו. אין | א ג אינן. 11 שהיא אוכלת | א שאוכלת. אין | א ג אינן. שחלקו | ג שחילקו. 12 של עובר | א ג שלעובר. בי ר׳ יוסה | א ג ד בר׳ יוסי. אמ׳ | א או׳ ג אומ׳ ד אומר. משם | א ג ד משום. הבת | ג בת.

2. משלה . . . משלו. כלומר, מכוחה . . . מכוחו. וכ״ה בכי״ע. 4. בדמין וכו׳. כלומר, כמנהג המקום שלא היו שמים את מה שהכניסה בשוויו האמיתי (כמשנת כתובות פ״ו מ״ג), נוטלת את העבדים בדמין ששמו אותם. ילדים, נוטלתן נערים וכו׳. כלומר, משום שבח בית אביה נוטלתן כמו שהם, ומוסיפה (או שהבעל מוסיף) לפי הדמים שבכתובה. ועיין בבה״א. 5. אילו ואילו וכו׳. כלומר, בין עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל. 7. כמות שהיא וכו׳. כלומר, בלי בנים, וריקנית. 10. מעוברת, וכו׳. אבל בלא בנים, אינה אוכלת, משום שאין העובר מאכיל, ואף עבדיה אין אוכלין. 11–12. שחלקו של עובר וכו׳. ועובר פוסל בת כהן לישראל (אפילו אין לה בנים ממנו), ואינו מאכיל בת ישראל לכהן, לא אותה ולא את עבדיו. 12. הבת מאכלת וכו׳. והעמידוה בירושלמי ובבבלי (לפי אביי) בנכסים מועטים, ובשיש שם בן. ולפיכך העובר אינו מעלה ואינו מוריד, שאם הוא בן הרי אין לו כלום בנכסים מועטים, ואם היא בת לא תיקנו לה מזונות כל זמן שלא יצאה לאויר העולם, עיין בבה״א.

היורשין מאכילין. ר' שמעון או' כולם, זכרים, יאכלו, נקבות, לא יאכלו, שמא יהא עובר זכר, ואין לבת במקום הבן. 2. בת כהן שנשאת לישראל, והכניסה לו עבדי מלוג ועבדי צאן ברזל, מת והניחה כמות שהוא, עבדי מלוג אינן אוכלין, כדרך שאינה אוכלת, עבדי צאן ברזל אין אוכלין, מפני שהן בחזקת היורשי' עד שעה שינתנו לה. חרש שוטה וקטן שקנו עבדים אין אוכלין בתרומה, אבל אם קנו להן בית דין, או שמנו בית דין להן אפטרופין, או שנפלו להם בירושה ממקום אחר, הרי אילו אוכלין בתרומה. כהן שקנה עבד, ולישראל אפי' אחד ממאה בו, אינו אוכל בתרומה. אשת כהן שקנת עבדים, ועבדיה שקנו עבדים, הרי אילו אוכלין בתרומה. עבד כהן שברח, ואשת כהן שמרדה, הרי אילו אוכלין בתרומה. לא יצא הרוצח מחוץ לגבול עיר מקלטו, בחזקת שכהן גדול קיים. 3. העובר, והיבם, והארוסין, והחרש, ובן תשע שנים ויום אחד, פוסלין ולא מאכילין. אמ' ר' שמעון בזו מדת הדין לוקה, שאם מעשה לפסול, יש מעשה להאכיל, אם אין מעשה להאכיל, לא יהא

19 כהן שקנה וכו'. ירוש' תרומות פי"ל ה"ו, מ"ח ע"ל. 20 אשת כהן וכו'. תו"כ אמור ריש פ"ה (כי"ר הול' ר"ל פינקלשטין, עמ' ת"ל), ירוש' רפ"ז, ז' סע"ד, בבלי ס"ו ל' (לפי גי' הר"ח).
21 עבד כהן וכו'. לעיל תרומות פ"י ה"ח, להלן גיטין פ"ל ה"ה, פ"ב הי"ב, בבלי שם י"ב ב', י"ג ל'.
22 לא ילא וכו'. לעיל תרומות וגיטין פ"ב הכ"ל. 23 העובר, והיבם וכו'. משנתנו פ"ז מ"ד.
23—24 ובן תשע שנים וכו'. ומשנ' הכ"ל, כלה פ"ה מ"ה. 24 מדת הדין וכו'. ירוש' פ"ז ה"ד, ח' ע"ב.

13 ר' | ד רבי. או' | א ג אומ' ד אומר. כולם | א כולן. יאכלו | א יאכילו (ב"פ). נקבות | א ג [כולן] נקבות (א נקיבות). 14 עובר | ג עבר (עבד?). ואין | א אין. הבן | ג הבן [כלום]. שנשאת | א שנישאת. והכניסה | ד והכניס' א הכניסה. 15 עבדי | א [בין] עבדי. ועבדי | א [ובין] עבדי. מת | א ח'. שהוא | א ד שהיא ג שהיתה. מלוג אינן | ד מלו' אי'. 16 אוכלין | ג אוכלות (ונוקדה ו' אחרונה). עבדי | א ועבדי. אין | ג אינן. א ד ח'. שהן בחזקת | א ג שבחזקת. 17 היורשי' | א ג ד היורשין. אין | א ג אינן. אוכלין | ד אוכלים. 18 להן | א להם (ב"פ). בית דין | ד ב"ד. שמנו | א ג שקנו. בית דין2 | ד ב"ד. א ג ח'. אפטרופין | א אפיטרופין ד אפוטרופין ג אפטרופוס. שנפלו | א שנפלה. 19 בירושה | א ירושה. ממקום | א [ממדינת הים] וממקום. אילו | ד אלו. בתרומה | א בתרומה [לא יצא הרוצח מחוץ לגבול עיר מקלטו]. שקנה עבד | א שהיקנה את עבדו. 20 ולישראל | א לישראל. אפי' | א ד אפילו. אחד | ד א'. בו אינו אוכל | א שבו אינן אוכלין. שקנת | א ד שקנתה. 21 אילו אוכלין | ד אלו אוכלים. 22 שמרדה | ד שמרד'. אילו | ד אלו. 23 והארוסין | א ד והאירוסין. תשע | ד ט'. 24 אחד | ד א'. אמ' ר' | ד א"ר. מדת | א מידת. 25 שאם | א אם ד אם [יש]. יש | א יהא. אם אין מעשה להאכיל | א ח'. להאכיל2 | ד להאכי'.

13. ר' שמעון או' וכו'. והוא מדבר ברגיל, בנכסים מרובים, ולפיכך, כולם (כלומר, בין עבדי מלוג, בין עבדי צאן ברזל) זכרים (כלומר, אם היורשים הם זכרים) יאכלו מחמת הזכרים, אבל אם היורשות נקיבות לא יאכלו, שמא וכו'. ועיין בבה"א. 15. כמות שהוא וכו'. צ"ל: כמות שהיא, כלעיל, שו' 7. 23. והחרש, ובן תשע וכו'. ואם היו פסולין פוסלין, ואם היו כהנים כשירים אינן מאכילין. 24. בזו מדת הדין וכו'. כלומר, בזו, בעובר שפוסל ואינו מאכיל. ועיין בבה"א.

מעשה לפסול. בתו פקחת הנשואה לאחיו חרש, צרתה פטורה מן החליצה ומן היבום, מקל וחומר, אם נשואי בתה נישואין, נשואי צרתה נישו', אין נשואי בתה נשואין, לא יהו נשואי צרתה נשואין. בתו חרשת הנשואה לאחיו פקח, צרתה חולצת ולא מתיבמת. חרשת שהשיאה אביה, הרי היא כפקחת לכל דבר. 4. בת ישראל פקחת שנשאת לכהן חרש, אין אוכלת בתרומה. עיבירה, לא תאכל (נתחתך העובר במעיה תאכל). בת ישראל חרשת שנשאת לכהן פקח, אין אוכלת בתרומה, עיבירה לא תאכל, ילדה תאכל. בת כהן פקחת שנשאת לישראל שוטה, טובלת מחיק בעלה ואוכל' בתרומה לערב. עיבירה לא תאכל, ילדה לא תאכל. כל שיש לה זרע מכהן, בין זכרים בין נקבות, אפי' זרע מזרע, הרי זו אוכלת בתרומה. היתה בתה מישראל נשואה לכהן אינה אוכלת בתרומה עד שיהא זרע לה מכהן תחלה. 5. כהנת שמת עוברה בתוך מעיה, הרי זו אוכלת בתרומה. האשה שמקשה לילד, מחתכין

26 בתו פקחת וכו'. יכוס' פי"ד ה"ג, י"ד ע"ב. 28 בתו חרשת וכו'. יכוס' פי"ד ה"ד, י"ד ע"ב. 30 בת ישראל וכו'. להלן פ"י ה"ח. ועיין בבלי ק"ב ח', ובמסכ' פ"ז מ"ד. 31 חרשת וכו'. עיין במסכ' פ"ז מ"ה, ועיין בבלי הכ"ל. 32 בת כהן וכו'. יכוס' פ"ז ה"ד וה"ה, ח' ע"ב. ועיין במסכ' הכ"ל. 35 אפי' זרע וכו'. עיין במסכ' פ"ז מ"ה ומ"ו. 37 האשה שמקשה וכו'. מסכ' אהלות קפ"ז.

26 לפסול | ד לפסו'. פקחת | א פיקחת. צרתה | ד צרת'. החליצה | ד החליצ'. 27 היבום | א הייבום. מקל וחומר | ד מק"ו. נשואי | א ד נישואי (נ"פ). נישו' | א נישואין. ב ח' (והושלם עפ"י ד). 28 נשואין | א ד נישואין (ב"פ). לא יהו | א אין. נשואי | א נישואי ד של. חרשת | ד החרשת. פקח | א פיקח. 29 חרשת | ד חרש' א והחרשת. כפקחת | א כפיקחת. 30 פקחת שנשאת | א פיקחת שנישאת. אין | א אינה. 31 עיבירה | א ד עיברה. תאכל | א ד תאכל (א וילדה) תאכל). נתחתך – תאכל | א ג ח'. ישראל | א ישר'. שנשאת | א שנישאת. 32 פקח | א פיקח. אין | א ד אינה. עיבירה | ד עיברה. ילדה | א ג נתחתך עובר במעיה. 33 פקחת | א פיקחת. שנשאת | א ג שנישאת. לישראל | ג לכהן. מחיק | ג בחיק א מחזיק (והונה: מחיק). ואוכל' | א ד ואוכלת ג אוכלת. לערב | ג מערב. 34 עיבירה | ג ד עיברה. ילדה | א וילדה. זרע | א זרעה. זכרים | א בזכרים. 35 נקבות | א בנקיבות. אפי' | א ד אפילו. בתרומה | ג ח'. בתה מישראל | ג בתו. 36 עד | ג ח'. זרע לה | א ג ד לה זרע. תחלה | א תחילה. ג ח'. שמת | ג שניח. 37 עוברה | ד עובר'. בתוך מעיה | ד בתו' מעיה א בתוך מיעיה ג במיעיה. בתרומה | ג ח'. שמקשה | ד שמקש' ג המקשה. לילד | א לוולד.

27. מ ק ל ו ח ו מ ר וכו'. „קל וחומר" פירושו כאן „ממה נפשך", והיינו אם נישואי בתו (כצ"ל, במקום: בתה) נשואין הרי השנייה היא צרתה ופטורה, ואם אין נישואי בתו נשואין הרי אף נישואי הצרה אינן כלום, והיא פטורה מייבום. 28. ב ת ו ח ר ש ת וכו'. כלומר, כגון שהיא יתומה בחיי האב, ונישואיה הם מדרבנן, ולפיכך אוסרת צרתה מדרבנן, אבל אינה פוטרת אותה מחליצה, שהרי מדאורייתא אין הערוה החרשת נשואה. 31. ל א ת א כ ל. מפני שאינו ילוד אינו מאכיל. 31–32. ח ר ש ת ש נ ש א ת ל כ ה ן וכו'. כלומר, שנישאת מעצמה (ולא קטנה ע"י אביה). 35. א פ י' ז ר ע מ ז ר ע וכו'. כלומר, אפילו מת הזרע (הבן, או הבת) מן הכהן, והניח זרע (בן, או בת) אוכלת בתרומה. 36. מ כ ה ן ת ח ל ה. כלומר אין בת ישראל אוכלת בתרומה מכח זרעה, אלא דווקא אם יש לה לעצמה זרע מכהן תחלה, ובכגון דא לא איכפת לנו אם זרעה נישאת לישראל ויש לה וולדות מישראל, אבל לא להפך. 37. א ו כ ל ת ב ת ר ו מ ה. כלומר, ואין העובר המת מטמא אותה, עיין בבה"א.

העובר במעיה, ואפי׳ בשבת, ומוציאין אותו איברים איברים, מפני שחייה קודמין לו. יצא ראשו אפי׳ ביום השיני אין נוגעין בו, שאין דוחין נפש מפני נפש.

פרק י׳

1. בת ישראל פקחת שנתארסה לכהן פקח, ולא הספיק לכונסה עד שנתחרש, אינה אוכלת בתרומה. מת, והניחה לפני יבם, אפי׳ חרש, אוכלת. יפה כח היבם להאכיל מכח הבעל. בת ישראל פקחת שנתארסה לכהן פקח, ולא הספיק לכונס׳ עד שנתחרשה, אין אוכלת בתרומה. מת, והניחה לפני יבם אפי׳ חרש, אוכלת. יפה כח יבם להאכיל מכח הבעל. בת ישראל פקחת שנישאת לכהן חרש אין אוכלת בתרומה. מת והניחה לפני יבם, היה פקח, אוכלת, חרש, אין אוכלת. אין אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה לשם נישואין ותבעל לשם אישות. בת ישראל חרשת שנישאת לכהן פקח אין אוכלת בתרומה,

1 בת ישראל וכו׳. יכוס׳ פ"ו סה"ל, ז׳ ע"ב, ספי"ד, י"ד ע"ג, בבלי כ"ו ל׳. 3 בת ישראל וכו׳. יכוס׳ הכ"ל. 5 בת ישראל וכו׳. לעיל פ"ט רה"ד. 6 מת והניחה וכו׳. יכוס׳ פ"ו סה"ל, ז׳ ע"ב הכ"ל.

38 העובר | א ג ד [את] העובר. במעיה | א שבמעיה. ג ח׳. ואפי׳ | ג אפי׳ א אפילו. ומוציאין אותו | א מוציאין אתו. איברים איברים | ד אברים אברים ג איברין איברין. 39 לו | א לחייו ג לחיין. אפי׳ | א ד אפילו. ביום השיני | ד ביום השני א ליום שיני ג יום שוני.

1 ישראל | א ישר׳. פקחת | א פיקחת. שנתארסה | א שנתארשה ג שנישאת. פקח | א פיקח (וכן להלן כ׳פ). לכונסה | ד לכנס׳. 2 שנתחרש | ג שנתחרשה. מת | ג ח׳. והניחה | א ג ונפלה (וכן להלן כ׳פ). אפי׳ | א ד אפילו. ג ח׳. חרש | ג חרשת. אוכלת | א ג אוכלת (א אוכל) [בתרומה]. 3 יפה | א ייפה. ישראל | א ישר׳. פקחת | א ג פיקחת. שנתארסה | א שנתארשה ג שנישאת. 4 לכונס׳ | א ג לכונסה ד לכנסה. שנתחרשה | א שנתחרש. אין | א ג ד אינה. מת | ג מת [בעלה]. והניחה | א ג ונפלה. 5 אפי׳ | א ד אפילו. ג ח׳. חרש | ג פקח. אוכלת | א אוכלת [בתרומה] ג אוכלת [וחרש אינה אוכלת]. יפה | א ייפה. כח | א כוח. יבם | א ג היבם. להאכיל | ג ח׳. פקחת | א ג פיקחת. 6 שנישאת | ד שנשאת. אין | א ג אינה. בתרומה | ד ח׳. היה | א ג ד ח׳. 7 אוכלת | ג אוכל [בתרומה]. חרש | א וחרש ג חרשת. אין | א ג אינה. אין אוכלת₂ | א אינה אוכלת. ג ד ח׳. שתכנס | א ג שתיכנס. לחופה | ד לחופ׳. לשם | א לשום ג לשעת. 8 ותבעל | א ג ותיבעל ד והבעל. לשם | א ג לשום. חרשת | ד חרש. אין | א ג אינה.

39. אפי׳ ביום השיני. כלומר, אפילו ביום חול, עיין בבה"א.

2. אינה אוכלת וכו׳. מפני שחופה צריכה דעת, ואין חופה לחרש, ודינה כארוסה שאינה אוכלת בתרומה. אוכלת. שהרי ביאת יבמה אינה צריכה דעת, והיא נשואה גמורה ליבמה. 6–7. היה פקח, אוכלת. שהרי היא פקחת והוא פקח, ואעפ"י שלא היתה קנויה לאחיו החרש מדאורייתא, הרי עכשיו כשעושה בה הפקח מאמר ובא עליה היא אשתו גמורה, אעפ"י שאינה יבמתו. עיין להלן בסמוך. 7. אין אוכלת בתרומה וכו׳. כלומר פקחת זו שנפלה לפקח מאחיו החרש אינה אוכלת בתרומה עד שיעשה בה קניין גמור מחדש.

מת והניחה לפני יבם, אפי׳ פקח, אין אוכלת. 2. בת ישראל פקחת שנתארסה לכהן פקח ונכנסה לחופה לשם נישואין, ולא הספיק לבועלה עד שנעשה פצוע דכא, וכרות שפכה, הרי זו אוכלת בתרומה, הואיל ובאת לכלל היתר אפי׳ שעה אחת. עודה ארוסה ונעשה פצוע דכא, וכרות שפכה, הרי זו אין אוכלת. אלמנה לכהן גדול, גרושה, וחלוצה לכהן הדיוט, שנכנסה לחופה לשם נישואין, ולא הספיק לבועלה עד שמת, כשירה לכהונה, וכשירה לאכל בתרומה. בא עליה, פסלה מן הכהונה ופסלה מלאכל בתרומה. טומטום אינו אוכל בתרומה, אשתו ועבדיו אוכלין. משוך ומי שנולד כשהוא מהול הרי אילו אוכלין בתרומה. אנדרגינוס אוכל בתרומה, אבל לא בקדשים. טומטום אינו אוכל לא בתרומה ולא בקדשים. אמ׳ ר׳ אלעזר שמעתי באנדרגינוס שחייבין על משכבו סקילה כזכר. במה דברים אמורים בזמן שבא עליו דרך הזכרות, לא בא עליו דרך הזכרות פטור. 3. אי זו הוא פצוע דכא, כל שנפצעו הבצים

10 ולא הספיק וכו׳. עיין במסכ׳ פ״ח מ״ל, ירוש׳ פ״ח ה״ל, ע׳ ע״ל, בבלי ע״ה ל׳. ועיי״ש כ״ז ל׳ וירוש׳ פ״ו ה״ג, ז׳ ע״ג. 12 עודה ארוסה וכו׳. עיין ירוש׳ פ״ו ה״ג, ז׳ ע״ג, בבלי כ״ו ב׳—כ״ז ל׳. 13 אלמנה וכו׳. עיין במסכ׳ פ״ו מ״ג, ירוש׳ שם סה״ג, ז׳ ע״ג, בבלי כ״ז ב׳. 15 טומטום וכו׳. בבלי ע״ב ל׳. 16 משוך וכו׳. בבלי הכ״ל, ירוש׳ פ״ח ה״ל, ח׳ סע״ד. ועיין מכילתא בא פע״ו, עמ׳ 54. 18 אמ׳ ר׳ אלעזר וכו׳. מסכ׳ קפ״ח. 19 בזמן שבא וכו׳. בבלי פ״ג ב׳. ועיין ירוש׳ פ״ח ה״ו, ע׳ ע״ד. 20 פצוע דכא וכו׳. מסכ׳ פ״ח מ״ב, ספרי כי תצא פי׳ רמ״ז, עמ׳ 276, ירוש׳ פ״ח ה״ב, ע׳, ע״ל, בבלי ע״ה ל׳.

9 יבם | ד ח׳. אפי׳ | א אפילו. ד ח׳. אין | א אינה. ישראל | א יש׳. פקחת | א פיקחת. שנתארסה | ד שנתארס׳ א שנתארשה. 10 לשם | א לשום. נישואין | ד נישואי׳. 11 הרי זו אוכלת | א כשירה לכהונה וכשירה לאכול. הואיל ובאת | א מפני שבאתה. אפי׳ | ד אפילו. א ח׳. 12 אחת | ד אח׳. פצוע | א פצועה. הרי זו | א ח׳. אין | א ד אינה. אוכלת | א אוכלת [בתרומה]. 13 שנכנסה | א נכנסה. לשם | א לשום. 14 כשירה | ד כשרה. וכשירה | ד וכשרה. לאכל | א ד לאכול. 14–15 בא – ופסלה | א ואם בעלה פסולה לכהונה ופסולה. 15 מלאכל | ד מלאכול א לאכל. אינו | ד אין. 16 בתרומה | א ח׳. כשהוא | א ח׳. אילו | ד אלו. 17 אנדרגינוס | א אנדרגינס ד אנדרוגינוס. בתרומה | א בתרומת. 18 בתרומה | א בתרומות. בקדשים | ד בקדשום [מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו אוכל לא בתרומה ולא בקדשים]. אמ׳ | ד אמר. אלעזר | ב ח׳ (והושלם עפ״י א ד). באנדרגינוס | ד באנדרוגינוס. 19 במה דברים אסורים | ד בד״א. בזמן | ד בזמ׳. הזכרות | א זכרות (ב״פ). 20 אי זו | ד אי זה א איזה. 20–21 שנפצעו – שניטוקו | א שנפצע אחת מביציו או שניטוקה ג . . . קה.

9. אין אוכלת. שהרי היא חרשת, ואין נישואי האח והיבם כלום מדאורייתא. 11. ובאת לכלל היתר וכו׳. שהרי החופה מאכילה אותה בתרומה, ועדיין לא היה פצוע דכא באותה שעה. 12 אין אוכלת. כלומר, ממה נפשך, או שאין חופה לפסולות, או שהחופה פוסלת אותה כל זמן שהיא אתו. 14. כשירה לכהונה וכו׳. כלומר, כשירה לכהונה אם היתה אלמנה לכה״ג, וכשירה לאכול בתרומת בית אביה מכל מקום, ואין החופה (בלי ביאה) פוסלת אותה אחרי מיתת בעלה. 15. אינו אוכל וכו׳. שמא הוא זכר, והרי לא מל והוא ערל. 16. אשתו וכו׳. ופירשוה בתלמוד שביציו ניכרות מבחוץ, והוא וודאי זכר ערל, וקידושיו קידושין. 17. אוכל בתרומה וכו׳. ובאנדרוגינוס מהול עסיקינן, ואוכל בתרומה, אבל לא בקדשי קדשים שאסורים לאשה. 18. לא בתרומה וכו׳. שהרי הוא ספק ערל.

שלו, שנימוקו, ושניקבו, ושחסרו. אמ' ר' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקא שמעתי בכרם ביבנה מי שאין לו אלא ביצה אחת זהו סריס חמה. אמ' ר' יוסה מעשה באחד בכפר מנדון שעלה לראש הזית ונפל, ונפצעה אחת מביציו, ובא ובעל את אשתו ומת, ובאו ושאלו את ר' יוחנן בן נורי אשתו מהו שתתיבם? אמ' להם, עד שאתם משאלין אותי מהו שתתיבם, שאלוני מהו שתאכל בתרומה? שנפסלה מן הכהונה ופסולה מלאכול בתרומה. 4. אי זהו כרות שפכה, כל שנכרת הגיד מן העטרה ולפנים. אם נשתייר מן עטרה אפי' כחוט השערה סמוך לראשו מקיף את כולה, כשר. ניקב מלמטה פסול, מפני שהוא שופך, נסתם כשר, מפני שהוא מוליד. וזהו פסול שחוזר להכשירו. 5. מעוך, וכתות, נתוק, וכרות, כולם בביצים דברי ר' יהודה, ר' ליעזר בן יעקב אומ' כולם בגיד, ר' יוסה אומ' מעוך, וכתות, בביצים, נתוק, וכרות בגיד. 6. אי זה הוא סריס חמה, כל ששהה עשרים שנה ולא הביא שתי שערות. אע"פ שהביא לאחר

21 אמ' ר' ישמעאל וכו'. ספרי, יהוס' ובבלי הכ"ל. 26 כרות שפכה וכו'. ומשנ' וספרי הכ"ל. ועיין בבלי ע"ה ב', יהוס' פ"ח ה"ב, ע' ע"ב. 28 ניקב וכו'. יהוס' הכ"ל, בבלי ע"ו ח'. 29 מעוך, וכתות וכו'. תו"כ אמור פ"ז ה"ע, ל"ע ע"ח, בבלי קידושין כ"ה ב', בכורות ל"ע ב'. 30 ר' ליעזר וכו'. בבלי הכ"ל. 31 ר' יוסה וכו'. תו"כ ובבלי הכ"ל. 32 סריס חמה וכו'. בבלי פ' ב'. ועיין במשנ' כלה פ"ה מ"ע, תוספתא שם פ"ו ה"ב.

21 ושניקבו | א או שניקבה ג או ניקבה. ושחסרו | ד ושחיסרו א או שחסרה ג או חסרה. אמ' | ד אמר. ישמעאל | ג יהודה. בי ר' | ג בר' ד ברבי א בנו של ר'. יוחנן | א יוח' ד יוחנ'. בן ברוקא | א בן ברוק' ד בן ברוקה. ג ח'. שמעתי | א [אני] שמעתי ג [אני] . . . 22 זהו | ד זה הוא א הרי הוא ג אינו אלא. סריס | א ג כסריס. 22–23 אמ' – מנדון | ג . . . חת (הקיטוע כשתי תיבות). 22 אמ' | א א' ד אמר. יוסה | א ד יוסי. 23 בכפר מנדון | א מכפר מנודי. הזית | ד זית א הנזית. ונפל | ג ח'. ונפצעה | א ונפצע. מביציו | א ד מביציו. 23–24 ובעל את | א ג על. 24 ובאו ושאלו את | ג ומעשה לפני. אשתו | ג ח'. מהו | א מה הוא ד מה היא. שתתיבם | א ג שתתייבם ב [שתילנס] שתתיבם (הנקודות לסימן מחיקה). אמ' | א א' ד אמר. להם | ג להן. 25 עד – מהו | ג מה שתשאלו. משאלין | א שואלין. אותי | ב אותו (והונה עפ"י ד). א ח'. מהו | ד מה היא. שתתיבם | ג שתיתייבם. שאלוני | ג שאלו. שנפסלה | ג שניפסלה א שפסולה. 26 ופסולה מלאכול בתרומה | ג ומן התרומה. אי זהו | א איזהו ג אי זהוא. 27 ולפנים | ד ולפני'. ג ח'. אם | א ג ח'. נשתייר | ג ונשתייר. עטרה | א ג העטרה ד עטרה [ולפנים]. אפי' | א ג ח'. השערה | ג השער. 28 לראשו | א ג ד לראש. מקיף | ג ד ומקיף. כולה | א ג כולו. שהוא שופך | א ג ששופך. נסתם ד נסת'. 29 שהוא מוליד | א ג שמוליד. וזהו | א ד וזה הוא ג זה הוא. שחוזר | ג שחזר. מעוך | ג ומעוך. 30 נתוק | א ג ונתוק. כולם | א כולן (ב"פ). בביצים | ג בבצים. יהודה | ג עקיבה. ליעזר | ג ד אליעזר א אליע'. אומ' | ד או'. 31 ר' | ד רבי. יוסה | א ג ד יוסי. אומ' | א או' ד אומר. מעוך | ג ומעוך. בביצים | ד בבצים. נתוק | ג ונתוק. אי זה הוא | א איזה הוא ד אי זהו ג איזהוא. 32 ששהה | א ששהא. עשרים | ג עשרים [עשרים]. אע"פ | א אף על פי. 32–33 לאחר – מיכן | ד לאחר מכאן ג אחר כך.

22. זהו סריס חמה. ומותר לבוא בקהל. ועיין בבה"א. 24. מהו שתתיבם. כלומר, אם הלכה כר' אליעזר (במשנתנו פ"ח מ"ד) שסריס אדם אין חולצין ואין מייבמין לאשתו וכו'. 25. שנפסלה וכו'. כלומר, והיא אסורה להתייבם לכולי עלמא, שהרי בא עליה כשהוא פצוע דכא, וחיללה, ושני האחים כהנים כשרים היו.

מיכן הרי הוא כסריס לכל דבר. אילו הן סימניו, כל שאין לו זקן, ובשרו מחליק. רבן שמעון בן גמליאל משם ר' יהודה בן יאיר כל שאין מימי רגליו מעלין רתוחות. ויש אומ' כל שאין מימי רגליו מחמיצין. ויש או' כל ששכבת זרעו דוחא. ויש אומ' כל שאינו עושה כיפה. אחרים אומ' כל שטובל בצונן בימות הגשמים ואין בשרו מעלה הבל. ר' שמעון בן לעזר אומ' כל שקולו לקוי, ואין ניכר בין איש לאשה. 7. אי זו היא אילונית, כל ששהת עשרים שנה ולא הביאה שתי שערות. אע"פ שהביאה לאחר מיכן הרי היא כאילונית לכל דבר. אילו הן סימניה, כל שאין לה דדין, ושערה לקוי, ומקשה בשעת בעילה. רבן שמעון בן גמליאל אומ' כל שאין לה שיפולי מעים כנשים. ר' שמעון בן לעזר אומ' כל שקולה עבה, ואין ניכר בין איש לאשה.

פרק י"א

1. טומטום שקידש, קידושיו קידושין. נתקדש, קדושיו קדושין. חולץ וחולצין לאשתו. אם יש שם אחים אין חולץ ואין מיבם, אבל מיבמין את אשתו. ר' יוסה בי ר' יהודה אומ' לא חולץ ולא חולצין, לא מיבם ולא מיבמין לאשתו,

33 סימניו וכו'. בבלי הכ"ל.
1 טומטוס וכו'. בבלי ע"ב ח', בכורות מ"ב ב'. 3 לא חולץ וכו'. עיין במסכ' ספ"ח, בבלי כאן פ"ג ב' ובכורות הכ"ל.

33 כסריס | ג כסריס [חמה]. דבר | א ג דבריו. אילו | ד אלו ג ואלו. סימניו | א ג סימנין. ובשרו | ג ושערו.
34 רבן – גמליאל | ד רשב"ג [אומר]. גמליאל | א גמל' [אומ']. משם | א ג משום. 35 מעלין | ג מעלות.
רתוחות | ג רתיחות א רתיחה. אומ' | ד אומרים. כל | ג כל [מי]. מימי | ג מי. ויש או' | ד ויש אומרים.
א ג ח'. 35–36 כל$_2$ – אומ'$_1$ | א ג ח'. 36 דוחא | ד דוחה. אומ'$_1$ | ד אומרי'. כל | א וכל. כל שאינו
עושה | ג ואין עושין. כיפה | א כיפה [ויש אומ' כל ששכבת זרעו דוחה] ג כיפה [ושכבת זרעו ריחה]. אומ'$_2$ |
ד אומרים. שטובל | א הטובל. בצונן | ג מצונין. 37 שמעון | א שמע'. לעזר | ג ד אלעזר א אלע'.
אומ' | ד אומר. 38 ואין | א ואינו. לאשה | א ובין אשה. אי זו | א ד איזו ג אי זה. אילונית | א איילונית.
כל | ג ח'. ששהת | ד ששהתה. 39 אע"פ שהביאה | א אף על פי שהביאה [שתי שערות]. מיכן |
ד מכאן. כאילונית | א כאיילונית ד כאילוני'. 40 דבר | א דבריה. אילו | ד אלו. ושערה |
ד ושער'. ומקשה | ד ומקש'. 41 רבן – אומ' | ד רשב"ג או'. רבן – כנשים | א ח'. שמעון$_2$ | א שמע'.
42 לעזר | א ד אלעזר. אומ' | ד או'. עבה | א לקוי. ואין | א ואינה. ניכר | א ניכרת ד נכרת.
איש לאשה | ד אשה בין איש א איש ובין אשה [רבן שמעון בן גמליא' אומ' כל שאין לה שיפולי מעים כנשים].
1 שקידש קידושיו קידושין | ד שקדש קדושיו קדושין. קדושיו קדושין | א קידושיו קידושין. 2 לאשתו |
א את אשתו. אם | א [הא] אם. שם אחים | א אחין. מיבם | א מייבם. 3 ר' | ד רבי. יוסה
בי ר' | ד יוסי בר'. א ח'. אומ' | ד אומר. חולצין | ד חולצין [לאשתו] א חולצין [את אשתו].
לא מיבם | ד לא ייבם. א ח'. מיבמין | א מייבמין. לאשתו | א ד את אשתו.

1. **טומטום שקידש וכו'.** והוא ספק איש ספק אשה, ולפיכך מקדש ומתקדש מספק, ולחומרא.
2. **מיבמין את אשתו.** ממה נפשך, שאם הוא איש יש כאן ייבום כדין, ואם הוא אשה, אין כאן קידושין ואין כאן איסור אשת אח.

שמא יקרע ונמצא סריס חמה. 2. סריס חמה, ואנדרגינוס, ואח מאם, וגר,
5 ועבד משוחרר, לא חולצין ולא מיבמין. כיצד, מתו והניחו נשים, ולהן אחים,
באו אחים ועשו מאמר, נתנו גט, וחלצו, לא עשו כלום. בעלו פסלו מן הכהונה,
וחייבין בקרבן. מתו אחין והניחו נשים, ולהן אחין, באו הן ועשו מאמר, נתנו
גט, או חלצו, לא עשו כלום. ואם בעלו פסלן מן הכהונה, וחייבין בקרבן.
פצוע דכא, וכרות שפכה, וסריס אדם, וזקן, או חולצין או מיבמין. כיצד, מתו
10 והניחו נשים, ולהם אחין, באו אחין ועשו מאמר, נתנו גט, או חלצו, מה שעשה
עשוי. אם בעלו קנו ופטרו את הצרות. מתו אחין והניחו נשים, ולהן אחין, באו
הן ועשו מאמר, נתנו גט, או חלצו, מה שעשו עשוי. אם בעלו קנו ופטרו את
הצרות, ואסורין לקיים שנ' לא יבוא פצוע דכא וגו'. 3. וזה וזה אינן
זכאין בירושתה. ר' לעזר אומ' הראשון זכיי בירושתה. 4. האשה שהלך
15 בעלה למדינת הים, באו ואמרו לה מת בעליך, והורוה בית דין להנשא, הלכה
ונשאת אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, חייבת קרבן על כל
ביאה וביאה, דברי ר' ליעזר. וחכמים אומ' קרבן אחד על הכל. מודים

4 סריס חמה וכו'. עיין לעיל פ"ג ה"ה וה"ו. 9 פצוע דכא וכו'. עיין לעיל ספ"ג ובמקומות התוספתא שם. 13 לא יבוא וכו'. דבריס כ"ג, ג'. 16 אלמנה לכהן גדול וכו'. בבלי ל"ב א'. 17 ר' ליעזר וכו'. בבלי הכ"ל, ועיין בבלי כריתות ע"ו א'.

4 ונמצא | ד וימצא א והרי הוא. סריס חמה | כ"ה ד א. ב ח'. ואנדרגינוס | א ואנדרגינס ד ואנדרוגינוס.
5 מיבמין | א מייבמין ד מיבמי'. כיצד | א כיזה צד. ולהן | א ד ולהם. אחים | א אחין. 6 באו אחים | א ובאו אחין. נתנו | א ונתנו. וחלצו | א או חלצו. בעלו | א [אם] בעלו. 7 וחייבין | ג חייבין. אחין | ד אחים. ולהן | ד ולהם. אחין | א ד אחים. באו | א ובאו. הן | ד הם א אחים. נתנו | א ג ונתנו.
8 חלצו | ג חולצין. עשו | ג עשה. כלום | א [ולא] כלום ג [ולא]... ואם | א אם. פסלן | א ד פסלו.
9 וסריס אדם וזקן | ג ח'. מיבמין | א מייבמין. כיצד | א כאיזה צד. 10 ולהם | א ד ולהן. אחין | ג ד אחים. באו | א ג ובאו. אחין2 | ד אחים. ג ח'. ועשו מאמר | ג ח'. נתנו | א ג ונתנו. שעשה | ג ד שעשו. 11 עשוי | ג עשו. אם | ג ואם. הצרות | א הצרות [ואסורין לקיים שנ' לא יבא פצוע]. 11–13 מתו – הצרות | ג ח'. 11 אחין1 | ד אחים. ולהן | א ולהם. אחין2 | א ד אחים. באו | א ובאו. 12 נתנו | א ונתנו. 13 הצרות | ד הצרו'. ואסורין | ג ואסורות. לקיים שנ' | ג לקיימן שנא'. יבוא | א ד פ יבא. וגו' | א וכרות שפכה בקהל יי'. ג ח'. 13–14 אינן זכאין | ד אינו זכאי ג פטורין. 14 בירושתה | ג בקנייתה. לעזר | א ד אלעזר ג אליעזר. אומ' | א או' ד אומר. זכיי | א ג ד זכאי. 15 באו | א ובאו. ג ח'. ואמרו | ג ואמ'. והורוה | ג וחזרוה. בית | ד בי'. להנשא | א ג ד להינשא. הלכה | א ג והלכה. 16 ונשאת | א ונישאת. וחלוצה | ג וחללה. 17 ר' | ד רבי. ליעזר | א ג ד אליעזר. וחכמים | ג וחכמי' א וחכמ'. אומ' | ד אומרים. מודים | א ג ומודים.

4. ואנדרגינוס. וסובר תנא זה שהוא מקצתו זכר, אלא שדינו כסריס חמה שאין חולצין ואין מייבמין לאשתו. 6. לא עשו כלום. שאין כאן לא דין חליצה ולא דין ייבום. 7. וחייבין בקרבן. כדין אשת אח שלא במקום מצוה. 9. או מיבמין. אם היתה מותרת להם (כגון שהיתה גיורת, או משוחררת, שפצוע דכא וכדומה מותר בה). 11. קנו. והוא הדין לכתחילה, ולא נקטו „קנו", אלא אגב הסיפא. 13. ואסורין לקיים וכו'. כלומר, אם היו בנות ישראל מלידתן. 13–14. וזה וזה אינן זכאין וכו'. הברייתא מפרשת את משנתנו רפ"י: האשה שהלך בעלה למדינת הים, ובאו ואמרו לה מת בעליך וניסת, ואח"כ בא בעלה תצא מזה ומזה וכו'. ועיין בבה"א. 16. חייבת קרבן וכו'. שלא הורו לה אלא להנשא בהיתר.

חכמים לר' ליעזר שאם ניסית לחמשה בני אדם שחייבת קרבן על כל אחד ואחד. ר' שמעון או' אם עשו בית דין הוראתן בזדון האיש באשה, נשאת על פי עצמה בשוגגת איש באשה. 5. האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים, באת ואמרה מת בעלי, נשאת על פי עצמה, והלכה לה למדינת הים, באת ואמרה מת בעלי, נשאת על פי עצמה, והלכה לה למדינת הים, באת ואמרה מת בעלי, נשאת על פי עצמה, והרי כולן משמשין ובאין, תצא מכולן, ומותרת לראשון. ביאתה וחליצתה מאחיו של הראשון פוטרת צרותיה, מן השיני ומן השלישי אין פוטרת צרותיה. אם בא עליה שיני לשם אישות לאחר מיתת הראשון, ביאתה וחליצתה מאחיו של שני פוטרת צרותיה, מן השלישי ומן הרביעי אין פוטרת צרותיה. 6. האשה שהלך בעלה ובנה למדינת הים, באו ואמרו לה מת בנך ואחר כך מת בעלך, ונתיבמה, ואחר כך אמרו לה חילוף היו דברים, לא שהיתה ראויה להתיבם אלא להנשא, כל ולדות שילדה הרי אילו ממזרים. אמרו לה מת בעלך ואחר כך מת בנך, ונשאת, ואחר כך אמרו לה

19 ר' שמעון או' וכו'. ירוש' פ"י ה"ג, י' ע"ד, בבלי ל"ח ח'. 24 בילתה וכו'. עיין במשנ' פ"י מ"ח. 27 האשה וכו'. משנ' פ"י מ"ב.

18 חכמים | א חכמ'. לר' | ג ח'. ליעזר | ד אליעזר א אליע'. ניסית | א ג נישאת ד נשאת. על כל | א לכל. 19 או' | א ג אומ' ד אומר. עשו | א עשה. בית דין | ד ב"ד. הוראתן | ג התרתן א הודאתו. נשאת | ג ניסת א [אם] נישאת. 20 בשוגגת | א כשגגת ג כשיגגת ד כשוגגת. איש | א ג האיש. האשה | ג והאשה. שהלכה היא ובעלה | א ג שהלך בעלה. ובעלה | ד בעלה. 21 באת | ד באתה א ג ובאו. ואמרה | א ג ואמרו לה. בעלי | א ג בעליך. נשאת | ג ונישאת א [והלכה] ונישאת. והלכה לה | א ג והלך בעלה. באת[2] | א ובאו ג ו... ד באה. 22 ואמרה[1] | א ואמרו לה ג ואמ' לה (ונקוד למחיקה). 22–23 מת – עצמה | ג ח'. 22 בעלי | א בעליך. נשאת | א [והלכה] ונישאת. 23 והלכה לה | א והלך בעלה. 22–23 והלכה – עצמה | ד ח'. 22–23 באת – עצמה | א ח'. 23 כולן | א ג כולם. משמשין | א ממשמשין. תצא | ג יוצאה א [הרי זו] יוצאה. מכולן | א ד מכולם. ומותרת | ד וסותר' א ג וסותרת [לחזור]. 24 וחליצתה | א או חליצתה ג חליצתה. מאחיו | ג שלאחיו ד מאחין. הראשון | א ג ראשון. פוטרת | ד פוטר'. צרותיה | א [את] צרותיה ג צרתה (ד"פ). השיני | ד השני. 25 אם | ג ואם. שיני | ג השיני ד שני. א ח'. לשם | א ג לשום. לאחר | ג אחר. 26 וחליצתה | א ג או חליצתה. מאחיו | א [של אחת מהן] מאחיו. של שני | ג של שיני א השיני. 27 הרביעי | ג הראשון. באו | א ובאו. ג ח'. 28 ואמרו | ג ואמ'. בנך | א בניך. בעלך | א ג ד בעליך. ונתיבמה | א ונתייבמה. ואחר כך אמרו | ג ואמרו. 29 דברים | א ג הדברים. להתיבם | א להתייבם. להנשא | א להנשא. שילדה | א ג שילדו. אילו | ג ד אלו. 30 ממזרים | ג ממזרין. אמרו | ג אמ'. בעלך | א ד בעליך. בנך | א בניך. ונשאת | א ג[2] ונישאת.

18. לחמשה וכו'. שיש כאן נופין מוחלקין. 19. בזדון וכו'. צ"ל: ר"ש אומ' עשו וכו' כזדון וכו', כלומר דינה כמזידה (ואין כאן אלא סימן) ולפיכך פטורה מן הקרבן, אם נישאת ע"פ ב"ד, עיין בבה"א. 20. בשוגגת וכו'. צ"ל: כשיגגת וכו', ולפיכך חייבת בקרבן. ועיין בבה"א. 21. באת ואמרה מת בעלי וכו'. בכי"ע בכל מקום בהלכה זו: ובאו ואמרו לה מת בעליך וכו'. והיינו ששני עדים אמרו לה כן, ובכגון דא יכולה להנשא ע"פ עצמה שלא ע"פ ב"ד. וכן צ"ל לפנינו. 23–24. ומותרת לראשון וכו'. והכל הוא מדברי ר' שמעון (לעיל שו' 19), והוא הרי סובר (במשנתנו פ"י סמ"א) שאם נישאת שלא ברשות (כלומר, ע"פ שני עדים) מותרת לחזור לראשון. 29–30. אילו ממזרים שהרי בא על אשת אחיו שלא במקום מצוה.

חילוף הדברים, לא שהיתה ראויה להנשא אלא להתיבם, כל ולדות שילדה בחיי יבמה הרי אילו ממזרים דברי ר' מאיר שאמ' משם ר' עקיבא. וחכמים או' אין ממזר ביבמה. אמרו לה מת בעליך, ונשאת, ואחר כך אמרו לה קיים היה ומת, הרי זו יוצא בגט. כל ולדות שילדה בחיי בעלה הרי אילו ממזרין, לאחר מיתת בעלה כשרין. אמרו לה מת בעליך ונתקדשה, ואחר כך אמרו לה קיים היה ומת, הרי זו יוציא בגט וחליצה. כל ולדות שילדה בחיי בעלה ממזרין, לאחר מיתת בעלה כשרין. אמרו לה מת יבמיך, ונשאת, ואחר כך אמרו לה קיים היה ומת, לא שהיתה ראויה להנשא אלא להתיבם, הרי זו יוצאה בגט. כל ולדות שילדה בחיי יבמה ממזרין דברי ר' מאיר שאמ' משם ר' עקיבא. וחכמים אומ' אין ממזרין ביבמה. 7. מי שהלכה אשתו למדינ' הים, באו ואמרו לו מתה אשתך, ונשא את אחותה, ואחר כך אמרו לו קיימת היתה ומתה, הרי זה יקיים. והולד ראשון ממזר והאחרון אינו ממזר. ר' יוסה אומ' כל שפוסל על ידי אחרים, פוסל על ידי עצמו, וכל שאין פוסל על ידי

31 כל ולדות וכו'. נגלי ל"ג ח'. 32 ר' מאיר שאמ' וכו'. להלן ה"ט, להלן גיטין פ"ו ה"ו וס"ז, יכוס' שס פ"ח ה"ז, מ"ט ע"ג, כאן פ"י ה"ה, י"ח ע"ח, נגלי הכ"ל. ועיין יכוס' כאן פ"ח ה"ח, ג' ע"ג, סוטה פ"ג ה"ה, י"ח ע"ג, קידושין פ"ג ה"ה, ס"ד ע"ג. 40 מי שהלכה וכו'. מסכ' פ"י מ"ד.

31 הדברים | א [היו] הדברים ד [היו] דברים. להנשא | א להתנשא. להתיבם | א להתייבם. 32 הרי אילו | ד הרי אלו. א ח'. ר' | ד רבי (ב'פ). שאמ' | ד שאמר. משם | א משום. וחכמים | א וחכמ'. 33 או' | א אומ' ד אומרים. ונשאת | א ונישאת. 34 יוצא | ד יוצא' א יוצאה. ולדות | א וולדות. שילדה | ד שילד'. הרי אילו | ד הרי אלו. א ח'. ממזרין | א ד ממזרים. 35 כשרין | א ד כשרים. ונתקדשה | ד ונתקדש'. ואחר כך | א ואחרכך (כ'פ). 36 יוציא | א ד יוצאה. וחליצה | א ובחליצה. כל | ד וכל. ולדות | א וולדות. 37 ממזרין | א ממזרים. כשרין | א כשרים. ונשאת | א ונישאת. 38 אמרו | ד אמ'. לא – להתיבם | א ח'. 39 כל | ד וכל. ממזרין | א ממזרים. ר' | ד רבי. שאמ' | א שא' ד שאמר. משם | א משום. 40 ר' | ד רבי. עקיבא | א עקי'. וחכמים | א וחכמ'. אומ' | ד אומרים. ממזרין | א g_2 ממזר. (מי שהלכה וכו'. כת"י א ג g_2 מקדימים הלכות ח' וט' להלכה ז'). למדינ' | א ג ד למדינת. 41 באו | א ג ח'. ואמרו לו | א אמרו לה. ואחר כך אמרו | ג ואמ'. 42 היתה | ג היא. והולד | א ג הוולד. ראשון | א ג ד הראשון. 42–43 ר' יוסה אומ' | ד רבי יסי אומר. 42–44 ר' – עצמו | א ג ח'.

31. לא שהיתה ראויה להנשא וכו'. כלומר, שהעדים העידו שבשעת השמועה כבר מתו בעלה ובנה (ולא היתה אשת איש), אלא שבנה מת תחילה, ובשעה שנישאת היתה יבמה לשוק. 32. ביחיי יבמה. מלים אילו הן באשגרה מלהלן, שו' 39, והן מיותרות, שהרי כאן לא נזכר כלל שמת יבמה. 35. ונתקדשה. צ"ל: ונתייבמה, כהגהת המפרשים. 36. בגט וחליצה. שהרי בא עליה גם בחיי בעלה ונאסרה עליו, ואף ביאתה לאחר מיתת בעלה היא ביאה פסולה, ואינה ניתרת בלי חליצה, עיין בבה"א. 43. שפוסל על ידי אחרים וכו'. ר' יוסי נותן כלל בנושא אחות אשתו כששמע שאשתו מתה, והיינו אם אחות אשתו שבא עליה היתה נשואה, ושמע שמת בעלה, ואח"כ בא בעלה ונאסרה עליו, אף אשתו אסורה לו, שהרי צריך לגרש את אחות אשתו, ונאסרה עליו אשתו משום אחות גרושתו. אבל אם אחות אשתו היתה פנויה, ולא אסרה על אדם אחר, ואינה צריכה ממנו גט, אף הוא מותר באשתו. ועיין בבה"א.

אחרים, אין פוסל על ידי עצמו. אמרו לו מתה אשתך, ונשא את אחותה, והלכה לה למדינת הים, ואמרו לו מתה אשתך ונשא את אחותה, והלכה לה למדינת הים, ואמרו לו מתה אשתך, ונשא את אחותה, והלכה לה למדינת הים, והרי כולן משמשות ובאות, הראשונה אשתו, פוטרת צרותיה, והשאר כולן אינן נשיו. ואם בא על השנייה לשם אישות לאחר מיתת הראשונה, שנייה אשתו, פוטרת צרתה, והשאר כולן אינן נשיו. 8. אמרו לו בתך מתה תחלה ואחר כך מת אחיך, עמד ויבם את צרתה, ואחר כך אמרו לו חילוף היו הדברים, לא שהיתה ראויה להתיבם אלא להנשא, כל ולדות שילדה הרי אילו ממזרים. אמרו לו מת תחלה ואחר כך מתה בתך, הלכה צרתה ונשאת לאחר, ואחר כך אמרו לו חלוף היו הדברים, לא שהיתה ראויה להנשא אלא להתיבם, כל ולדות שילדה בחיי יבמה הרי אילו ממזרין דברי ר' מאיר שאמ' משם ר' עקיבא. וחכמים אומ' אין ממזרין ביבמה. 9. חרש שנחלץ, וחרשת שחלצה, והחולצת מן השוטה, וכן שוטה שחלצה, וחולצת מן הקטן (וכן שוטה שחלצה) תצא (היא) ושלשה עשר דבר בה דברי ר' מאיר שאמ' משם ר' עקיבא. וחכמים אומ' אין ממזרין ביבמה. 10. בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת,

55 חרש וכו'. מסכ' פי"ג מ"ד. ועיין לעיל פ"ג ס"ס וס"ו. פ"ג ס"ס וס"ו הכ"ל. מן הקטן. עיין מ"ש להלן, שו' 68. שו' 32. 56 מן השוטה וכו'. עיין לעיל 57 דברי ר' מאיר וכו'. לעיל, 58 בן תשע וכו'. מסכ' פ"י מ"ח.

44 אמרו לו | ג אמ' לו. ונשא | א [והלך] ונשא. את | ג ח'. 45 לה | ד ח'. ואמרו | ג ואמ' א ובאו ואמרו את | ג ח'. 46 ואמרו | א [ובאו] ואמרו ד יאמרו. ואמרו – הים2 | ג ח'. 47 כולן | א כולם. משמשות | א ממשמשות ג ממשמת. הראשונה אשתו | א אשתו ראשונה. אשתו | ג ח'. צרותיה | א [את] צרותיה ג צרתה והשאר | ג ושאר. 48 ואם | א אם. השנייה | ג שנייה. לשם | א לשום ג משום. לאחר | ג אחר הראשונה | ג ראשונה. שנייה אשתו | ד שניה אשתו א אשתו שנייה. 49 צרתה | ג ד צרותיה א [את] צרותיה. כולן | ג ח'. אינן | ד אין. לו | א לה. תחלה | א תחילה. 50 עמד | א ועמד. ויבם | ד וייבם. ואחר כך | ד ואח'כ. אמרו | ד אמ'. חילוף | ד חלוף. 51 שהיתה | ד שהייתה. להתיבם | ד להתייב' א להתיבם. אלא להנשא | א אלא להנשא. ד ח'. ולדות | א ד וולדות. שילדה | א שילדו. אילו | ד אלו א הם. 52 מת | א ד [אחיך] מת. תחלה | א תחילה. ואחר כך | ד ואח'כ. הלכה | א והלכה. ונשאת | א ונישאת. ואחר כך | א ואחרכך ד ואח'כ. ג ח'. 53 אמרו | ג ואמ'. לו | א ג לה. חלוף | א חילוף. היו | ד ח'. ראויה | ג ראוייה. להנשא | ד לינשא א ג להתייבם. להתיבם | א ג ג2 להינשא. 54 ולדות | ג וולדות. הרי אילו | ד הרי אלו. א ג ח'. ממזרין | ד ממזרים א ממזרות. מאיר | ג ח'. משם | א ג משום. ר'2 | ד רבי. 55 עקיבא | א עקי' ג עקיבה. וחכמים | א וחכמ'. אומ' | ד אומרים. ממזרין | א ג ממזר. וחרשת | ד וחרש'. 56 שוטה | א השוטה. וחולצת | א ג והחולצת. הקטן | ג הקטנים. וכן שוטה שחלצה2 | א ג ד ח'. 57 היא | א ג ח'. דבר | ג דברים. א ח'. בה | ג בזו. שאמ' | ג ח'. משם | א ג משום. עקיבא | ג עקיבה. וחכמים | ד וחכמי' א וחכמ'. 58 אומ' | ד אומרים. ממזרין | ד ממזרים א ג ממזר. שבא | ג הבא.

51. ממזרים. שהרי צרת בתו היתה פטורה מן הייבום, ובא על אשת אח שלא במקום מצוה. 53. לא שהיתה ראויה להנשא וכו'. כלומר, שהעידו שבשעת השמועה כבר מת בעל בתו, אלא שבתו מתה תחילה, וצרתה לא היתה אשת איש אלא יבמה שנישאת בלי חליצה. 54. בחיי יבמה. מלים אילו הן באשגרה מלעיל, שו' 39, והן מיותרות, עיין לעיל שו' 32.

חולצת ולא מתיבמת, שביאת בן תשע שנים ויום אחד כמאמר בגדול. ר' שמעון
60 אומ' או חולצת, או מתיבמת, שאם ביאתו ביאה תתיבם, שהיא אשתו של ראשון,
אין ביאתו ביאה תתיבם, שהיא אשתו של שיני. בן תשע שנים ויום אחד (שבא
על יבמתו) פוסל על ידי אחין בדבר אחד, והאחין פוסלין על ידיו בארבעה
דברים. הוא פוסל על ידי אחין בביאה, והאחין פוסלין על ידיו בביאה, בגט,
במאמר, ובחליצה. וכשם שהוא אין פוסל על ידי אחין במאמר, בגט,
65 ובחליצה, כך האחין לא יפסלו זה על ידי זה (בביאה ו)בגט, ובמאמר,
ובחליצה. כיצד, שני אחין בני תשע שנים ויום אחד בא זה ועשה מאמר, ובא
זה ועשה מאמר, בא זה ונתן גט, ובא זה ונתן גט, בא זה וחלץ ובא זה וחלץ, לא
עשה ולא כלום. ר' מאיר או' חולצת מן הקטן נפסלה מזה ומזה. בא זה ובעל,
בא זה ובעל, נפסלה משניהם. ר' שמעון או' הראשון יקיים, והשיני יוציא, אם
70 ביאת הראשון ביאה אין ביאת השני ביאה, שאין ביאה אחר ביאה, אין ביאת
הראשון ביאה, אין ביאת השני ביאה. 11. בן תשע ויום אחד שבא על יבמתו

59 סגילת וכו'. יכוס' פ"ס ה"ו, ז' ע"ל, פ"י ה"ח (ד"ו ה"ז), י"ל ע"ב, בגלי כ"ל ג', ס"ח ל', ל"ו ל', כלה מ"ס ל'. 59—60 כ' שמעון לומ' וכו'. עיין במסכ' פ"ג מ"ט, פ"י מ"ז, מ"ח ומ"ט. 60 סלס גילתו וכו'. עיין לעיל רפ"ז ובמסה"ת סס, להלן, סו' 69—70. 61 בן תסע וכו'. בגלי ל"ו ל', ועיין יכוס' פ"י רה"ז (ד"ו רה"ל), י"ל ע"ב, ומסכ' פ"י מ"ו ומ"ז. 68 חולצת מן הקטן וכו'. עיין במסכ' פ"ב מ"ל, להלן פ"ב סה"י, לעיל, סו' 56. ועיין בגלי ק"ס רע"ב, ל"ו ל', יכוס' פ"ס ה"ג, ז' ע"ל, פ"י ה"ח, י"ל סע"ב. 69 בא זה וכו'. עיין במסכ' פ"י מ"ז. כ' שמעון וכו'. מסכ' הכ"ל. 69—70 לס גילת וכו'. עיין לעיל, סו' 60. 71 סבא וכו'. מסכ' פ"י מ"ח.

59 מתיבמת | א ג מתייבמת ד מתיבם'. שנים | א ג g_2 ח'. ויום אחד | ג g_2 ח'. ר' | ד רבי.
59—60 ר' שמעון אומ' | ג ח'. 60 מתיבמת | א מתייבמת. תתיבם – ראשון | א תתייבם שאשתו
של שיני. 61 אין – שיני | ג g_2 ח'. תתיבם – שיני | א תתייבם שאשתו של ראשון. שיני | ד שני.
61—62 שבא על יבמתו | א ג ח'. 62 פוסל | א ג [הוא] פוסל. אחד | ד אח'. והאחין | א והם ג והן.
ידיו | ג ידו. 62—63 בארבעה דברים | ד בארבע הדברים. 63 על ידי אחין | א על ידי אחים.
ג g_2 ח'. והאחין | א ג g_2 והן. על ידיו | ג g_2 ח'. בגט | א ג g_2 ובגט. 64 במאמר | א ג ובמאמר.
ובחליצה | ד ובחליצ'. אין | ג אינו. במאמר בגט | א ג g_2 בגט ובמאמר. 65 כך | ג כן. האחין |
א ג g_2 הן. לא יפסלו | ג אין פוסלין. על ידי | ד ע"י ג את. בביאה ובגט | א ג g_2 בגט. 66 ובחליצה |
ד ובחליצ'. שני | ד ב'. אחין | א אחים. תשע | ד ט'. אחד | ד א'. ובא | א g_2 בא.
67 ובא$_1$ | ד בא. ובא זה ונתן גט | א ח'. ובא$_2$ | g_2 ד בא. ובא זה וחלץ | א ח'. 68 ולא | א ד g_2 ח'.
ר' | ד רבי. או' | א אומ' ד אומר. בא זה | א בזה (והונה בגליון). 69 ר' שמעון | ד רבי שמעו'.
או' | א אומ' ד אומר. יקיים | ד יקיי'. והשיני | ד והשני. 69—70 אם ביאת | א שביאת. 70 הראשון |
ד הראשו'. אין$_1$ – שאין | א g_2 וביאת השיני אינה ביאה ואין. אין$_2$ | ד ואם. 71 ביאה | g_2 ביאת (והונה).
אין | א ואין g_2 ה ר אין. השני | א השיני. תשע | א ד תשע [שנים].

59. כמאמר בגדול וכו'. ויבמתו היא כאשת שני מתים, עיין לעיל רפ"ז. 62. בדבר אחד. כלומר, בביאה גרידא פוסלה על האחין בין שהביאה היא בתחילה, בין שהיא בסוף, כמפורש להלן. ועיין בבה"א.

וחזר ובא על צרתה, פוסל על ידי עצמו. ר' שמעון אומ' לא פסל, שאם ביאתו על הראשונה ביאה, אין ביאתו על השניה ביאה, שאין ביאה אחר ביאה, אין ביאתו על הראשונה ביאה, אין ביאתו על השנייה ביאה. במי דברים אמורים בביאת בן תשע שנים ויום אחד, אבל חרש שוטה וקטן שבעלו קנו, ופטרו את הצרות. שוטה וקטן שנשאו נשים ומתו, נשיהם פטורות מן החליצה. זה הכלל כל ביאה שצריכה דעת אינה ביאה, שאין צריכה דעת הרי זו ביאה.

פרק י"ב

1. ר' יהודה אוסר באנוסת אביו ובמפותת אביו, שנ' ערות אשת אביך לא תגלה ערות אביך היא. ולהלן הוא אומ' לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו, ואו' ולו תהיה לאשה וגו'. 2. הגיורת שנתגיירו בניה עמה לא חולצין ולא מייבמין. היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן שלא בקדושה, לא חולצין ולא מייבמין, ואין חייבין

75 חרש שוטה וכו'. לעיל ספ"ג. 76 שוטה וקטן וכו'. בבלי ל"ו ב', ועיין במסכ' פ"ז מ"ה ופ"י מ"ח. 77 שלריכה דעת וכו'. עיין ירושל' פ"ה ה"ה, ז' ע"ל.

1 ר' יהודה אוסר וכו'. מסכ' רפי"ל, ספרי כי תצא פי' רמ"ו, עמ' 275. ערות אשת וכו'. ויקרא י"ח, ח'. ועיין ספרי הכ"ל, ירושל' פי"ל ה"ל, י"ל ע"ד, סנהדרין פ"ט ה"ל, כ"ז ע"ל, בבלי כאן ל"ז א', ד' א'. 2 לא יקח איש וכו'. דברים כ"ג, א'. 3 ולו תהיה וכו'. דברים כ"ד, כ"ט. ועיין בבלי הכ"ל. 4 הגיורת וכו'. מסכ' פי"ל מ"ג. 5 ואין חייבין וכו'. בבלי ל"ז ב'.

72 וחזר ובא | א ואחר כך בא. ר' | ד רבי. שמעון | א שמע'. אומ' | ד אומר. שאם ביאתו | א ג2 שביאתו. 73 אין | א ואין. ג2 ח'. השניה | א ד השנייה ג2 השנייה אינ . . . 73–74 שאין – ביאה2 | א ח'. 74 במי | א בסה. דברים אמורים | ג2 דב' אס'. במי דברים אמורים | ד בד'א. 75 אחד | ד א'. חרש שוטה וקטן | ד חש'ו א חרש ושוטה. 76 הצרות | ד הצרו'. פטורות | ד פטורו'. החליצה | א החליצה [ומן הייבום]. 77 אינה | א הרי זו. שאין | א ושאינה. ביאה3 | א [אינה] ביאה.

1 ר' | ד רבי. 1–3 ערות – אביו2 | א לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו ואומ' ערות אשת אחיך לא תגלה ערות אחיך הוא ג לא יקח . . . ערות אשת אחיך לא תגלה. 2 ערות אביך היא | ד ונו'. אומ' | ד אומר. 3 ואו' | א ג ואומ' ד ואומר. ולו | א [לא] ולו (הניקוד למחיקה) ג לא. לאשה | ג לו קדשה . . . 4 ונו' | א לא יוכל לשלחה כל ימיו נתנו עיניין לו. שנתגיירו בניה עמה | ג שניתגיירה ובניה עימה. לא – מייבמין | א ג ח'. מייבמין | ד מיבמין. היתה | ג והיתה. ד ח'. הורתן | א הורתם ג הורתה ד הרתן. 5 שלא1 | ב ח' (והושלם בגליון). שלא בקדושה1 | א ג ח'. ולידתן | ג ולידתה. מייבמין | ד מיבמין ג מחיבמת. ואין | ג אין.

3. תהיה לאשה וכו'. בכי"ע מסיים: נתנו עניין לו, כלומר, שהרי במקרא שם (דברים ספכ"ב) מדבר באנוסה: ולו תהיה לאשה וכו', לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו. 4. ולא מייבמין. ואעפ"י שמדינא האחים הם כורים, מ"מ אסרו לייבם, כדי שלא יאמרו ראינו מצות ייבום בגרים.

משום אשת אח. היתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה, או חולצין או מיבמין, אבל חייבין משום אשת אח. היתה הורתה ולידתה בקדושה הרי היא כישראל לכל דבר. 3. חמש נשים שנתערבו ולדותיהן, מקצתן אחין ומקצתן אינן אחין, האחין חולצין, שאין אחין מיבמין. מקצתן כהנים ומקצתן אינן כהנים, הכהנים חולצין ושאין כהנים מיבמין. מקצתן אחין ומקצתן כהנים, חולצין ולא מיבמין. ספק שהיא אמו, ספק שהיא בתו, ספק שהיא אחותו, חולצין ולא מיבמין. זה הכלל, כל הספיקות ביבמה חולצין ולא מיבמין. 4. כיצד חולץ אדם לאמו מספק, אמו ואשה אחרת להן שני זכרים, וחזרו וילדו שני זכרים במחוה, עמדו שנים הראשונים זה לקח אמו של זה, וזה לקח אמו של זה, ומתו בלא ולד, זה חולץ לשתיהן וזה חולץ לשתיהן. נמצא זה חולץ לאמו מספק. כיצד אדם חולץ לאחותו מספק, אמו ואשה אחרת ולהן שתי נקבות, חזרו וילדו שתי נקבות במחוה, וניסו לשני אחין מאב אבל לא מאם, ומתו בלא ולד, זה חולץ לשתיהן וזה חולץ לשתיהן. נמצא אדם חולץ לאחותו

6 היתה הורתה וכו'. בבלי הכ"ל, ועיין במסכ' הכ"ל. 8 חמש נשים וכו'. בבלי ל"ח ב'. ועיין במסכ' פי"ח מ"ג. 12 כל הספיקות וכו'. לעיל ספ"ב, בבלי מ"ח ב'. 13 כיצד וכו'. בבלי ל"ט ח'.

6 משום | ג משם. אח | ג איש. 6–7 היתה – אח | ג ח'. 6 הורתה | א הורתן. ולידתה | א ולידתן. 7 מיבמין | א מייבמין. הורתה ולידתה | א הורתן ולידתן. היא | ד הם. 8 כישראל | א כבת ישראל. חמש | ד ה'. שנתערבו | ג שניתערבו. ולדותיהן | ג לידותיהן א ג ד נ': הנדילו (ג והנדילו ד והנדיל) התערובות (ג התערו') ונשאו נשים ומתו (ד ומת). אחין | ג אחים. 9 אינן | א ג ד אין. אחין1 | ג אחין [מקצתן חולצין ומקצתן מיבמין]. האחין | א ג אחין. שאין | א ג ושאין. אחין2 | א אחים. מקצתן | ג [בזמן] מקצתן. אינן2 | ג ד אין. 10 הכהנים | א כהנים. ג ח'. ושאין | א ושאינן ד ושאינם. מיבמין | ג חולצין. אחין | א אחים. 11 שהיא | ג שהיתה (נ"פ). ספק2,3 | א וספק. 12 חולצין | ג חולצת. מיבמין | ג מתיבמת (ב"פ). הספיקות | ד הספקות ג ספקות. ביבמה חולצין | ג של יבמה חולצת. 13 להן | א ג ולהן. וחזרו | ג ח'. 14 שני זכרים | א שתי נקיבות ג שנים אחרים נקיבות. במחוה | א ג ד במחבא. עמדו | א ג ועמדו. זה1 | א זה [לא] (ונוקד למחיקה). 15 ומתו | ד ומת. ולד | א וולד ג [בנים] ולד. וזה | ג וולד זה. לשתיהן2 | ד לשתיה' ג לשתיהם. זה3 | א ד [אדם] זה. ג ח'. 16 אדם חולץ | א ג ד חולץ אדם. אחרת | ד אחר' ג אחרת [עמו]. 16–17 ולהן – חזרו | א ג ח'. 17 נקבות | ד נקבו'. וילדו | א ילדו. נקבות2 | א ג ג2 נקיבות. במחוה | א ג ד במחבא. וניסו | א ג ונישאו ד ונשאו. אחין | א ד אחים. מאב – מאם | ג מן האב ולא מן האם. 18 בלא ולד | ג בלא [בנים] וולד. זה | א ח'. וזה חולץ לשתיהן | א ג ח'. אדם | א ד אדם [זה]. ג ח'.

6. הורתה וכו'. כלומר, הריונה של הגיורת ולידתה. 6–7. או חולצין או מיבמין. צ"ל: לא חולצין ולא מיבמין, כמו שמעתיק בתוספות רי"ד בשם התוספתא. 8. כישראל וכו'. כלומר, כבת ישראל מלידה שילדה מישראל. שנתערבו ולדותיהן וכו'. כלומר, והנדילו ונשאו נשים, ומתו בלא בנים, עיין בשנו"ס. מקצתן אחין וכו'. כלומר, בשיש לו בתוך התערובות לאחד מן הודאין אח אחד מן האב, ואח אחד מן האם גרידא, הרי אין הוא יכול לייבם כלל, שמא יפגע באשת אחיו מאמו. 9. שאין אחין מיבמין. כלומר, אחרי שחלצו שלשת האחים האחרים לאחת מהם מייבם הרביעי, וכן נוהגים בשנייה וכו'. עיין בבה"א. 14. במחוה. כלומר, במחבא, עיין בשנו"ס ובבה"א. 16–17. ולהן שתי נקבות. צ"ל: שני זכרים, ועיין בבה"א.

מספק. 5. כיצד חולץ אדם לבתו מספק, אשתו ואשה אחרת ילדו שתי נקבות במחוה, וניסו לשני אחין מאב אבל לא מאם, ומתו בלא ולד, חולץ לשתיהן. נמצא אדם זה חולץ לבתו מספק. 6. כהנת שנתערבו ולדיה בולד שפחתה, אין אוכלין במורם מקדשי קדשים, שאין עבדי כהנים אוכלין מהן, אבל אוכלין במורם מקדשים קלים, שעבדי כהנים אוכלין מהן. שניהן יוצאין לגורן ונוטלין חלק אחד, שאין נותנין לעבד אלא אם כן היה רבו עמו. ר' יוסה אומ' יכול לומ' לו, אם ברשות רבי אני תן לי ברשות רבי, ואם לאו, תן לי ברשות עצמי. הגדילו התערובות ושחררו זה את זה, אינן אוכלין במורם מקדשים קלים, שאין הזרים אוכלין מהן. ר' יהודה או' מוכר הוא את התרומה ולוקח בדמיה חולין, שכל שאינו אוכל קדשי אחרים אינו אוכל קדשי עצמו. 7. מי שלא שהתה אחר בעלה שלשה חדשים, וניסית וילדה, ואין ידוע, אם בחזקת הראשון הוא, הרי הוא בנו של ראשון, ואם בחזקת השני הוא, הרי הוא בנו של שני. ספק בן תשעה לראשון, ובן שבעה לאחרון, הכה את זה וחזר והכה את זה, קלל את זה וחזר וקלל את זה, פטור. הכה שניהם כאחד, וקלל

19 כילד וכו'. בבלי הכ"ל. 21 כהכת שנתערבו וכו'. משכ' פי"ח מ"ה. 24 כאין נותנין וכו'. בבלי ל"ט ב', כתובות כ"ח ב'. ועיין לעיל פאה פ"ד ה"ד, עמ' 56, שו' 12, ובמסה"ת שם. 26 הגדילו וכו'. משכ' הכ"ל. 31 הכה את זה וכו'. יבוש' שפי"ח, י"ב ע"ב, בבלי ק"ח א', מכות כ"ז א', חולין פ"ב ב', ל"ח א'. ועיין במשכ' שפי"ח.

19 מספק | $ג_2$ מספיק. כיצד | א כיזה צד $ג_2$ כאי . . . מספק$_2$ | ד מספ'. אחרת | ג אחרת [עימו]. ילדו | ג וילדו. שתי | ד ב'. 20 נקבות | ד נקבו' א ג נקיבות. במחוה | א ג במחבא ד במחב'. וניסו | א ד ונישאו ג ונשאו. לשני אחין | ד לב' אחי'. מאב | ג $ג_2$ מן האב. אבל לא | $ג_2$ ד ולא. 20–21 אבל – זה | ג ח'. 20–21 חולץ לשתיהן נמצא | ד חול' לשתיה' נמצ'. 21 מספק | ד מספ'. שנתערבו | א שנתערב. ולדיה | ג וולדיה א וולדה ד ילדיה. בולד | ג או ולד. 22 שפחתה | ד שפחת'. אוכלין – קדשים | ד אוכלי' במור' מקדשי הקדשי'. כהנים אוכלין | ד כהני' אוכלי'. מהן | א מהם ד במור' קדשי הקדשי'. 23 אוכלין במורם מקדשים | ד אוכלי' במור' מקדשי'. קלים | א ד קלין. שעבדי | א שכן עבדי. כהנים אוכלין | ד כהני' אוכלי'. מהן | א מהם. שניהן | א שניהם. יוצאין | ד יוצאי'. 24 ונוטלין | ד ונוטלי'. אחד | ד א'. עמו | א עימו. ר' | ד רבי. יוסה | א ד יוסי. 25 אומ' | ד אומר. לומ' | א ד לומר. אני | כ"ה א. ב אניסתן (אני כהן) ד כהן אני. ואם | א אם. 26 ושחררו | א ושיחררו. אינן | א אין. 27 קלים | ד קלין. הזרים | א זרים. מהן | א מהם. או' | א אומ' ד אומר. מוכר | ב נ': א' (ונמחק). הוא את התרומה | א $ג_2$ תרומה. 28 קדשי | א בקדשי (ב"פ). 29 שהתה | $ג_2$ שחת. וניסית | א ונישאת ד ונשאת. ידוע | א יודע. 30 ואם | א אם. בחזקת$_2$ | ד בחזק'. השני | א $ג_2$ השיני. 31 שני | א שיני. הכה | א היכה. 32 והכה | א $ג_2$ והיכה. קלל | א $ג_2$ קילל. וקלל | א וקילל (ב"פ). פטור | ד [הרי זה] פטו'. הכה | א היכה. כאחד | $ג_2$ [בב]ת אחת. וקלל$_2$ | ד [וחזר] וקלל.

20. לשני אחין. צ"ל: לשני אחיו, כלומר של זה שבתו נתערבה בנקיבה אחרת. אבל לא מאם. חסר בבבלי, והוא באשגרה מלעיל, שו' 17, אבל בנידון שלפנינו הרי בת אחיו מאביו ומאמו מותרת לדודה. 29. ואין ידוע. כלומר של מי הוא. 30. בחזקת הראשון וכו'. כלומר, אם ילדה ז' חדשים לאחר מיתת בעלה והוכר עוברה חודש לאחר הנישואין הרי הוא בחזקת הראשון, ואם ילדה תשעה חדשים לאחר מיתת בעלה ונבדקה ולא הוכר עוברה לאחר ארבעה חדשים, הרי הוא בן שבעה לשני.

שניהם כאחד, חייב. ר' יהודה או' המכה את אביו ואת אחר כאחת חייב, המקלל את אביו ואת אחר כאחת חייב. היו לה בנים מן הראשון ובנים מן השני, הן חולצין ולא מיבמין, וכן הוא להן חולץ ולא מיבם, היו לו אחים מן הראשון ואחין מן השיני שלא מאותה האם, הוא להן חולץ ומיבם, והן לו אילו חולצין ואילו מיבמין. 8. האשה שיצא עליה שם רע, ולדות כשרין, מפני שהן בחזקת הבעל. ר' יהודה או' שניהם ממשמר אחד שניהן מבית אב אחד, נוטלין חלק אחד. 9. מצות חליצה בשלשה. ובלבד שיהו יודעין לקרות. ר' יהודה אומ' בחמשה. אמ' ר' לעזר בי ר' שמעון מעשה וחלצה לפני ר' ישמעאל ביחידי, בלילה. 10. חלצה בסנדל שנפחת ומקביל את רוב הרגל, במנעל שנפרס וחופה את רוב הרגל, בסנדל של שעם, בסנדל של סיב, ובמוק,

34 היו לה בניס וכו'. מסכ' פי"ח מ"ו. 37 סס רע וכו'. ירוס' סוטה פ"ח ה"ז, י"ז ע"ח, בבלי סס כ"ו קע"ב. 38 מבית אב וכו'. ירוס' קפי"ח, י"ב ע"ב, בבלי ק"ח ח'. 39 בשלשה. מסכ' רפי"ב, סנהדרין פ"ח מ"ג. שיהו יודעין לקרות. ירוס' פי"ב ה"ח, י"ב ע"ב, בבלי ק"ח ח'. 40 ר' יהודה וכו'. בבלי הכ"ל. מעשה וכו'. בבלי ק"ד ח'. ועיין ירוס' פי"ב ה"ח, י"ב ע"ב. 41 חלצה וכו'. בבלי ק"ב ב' ואילך.

33 כאחד | ד כא'. או' | א אומ' ד אומר. כאחת | א כאחד. חייב | ד פטור. א ח'. 34 המקלל | א והמקלל. כאחת | ד כאח' א כאחד. חייב | א פטור. 34–35 היו – מיבם | א ח'. 34 ובנים | ד ובני'. 35 חולצין | ד [לא] חולצין. חולץ | ד [לא] חולץ. אחים | א ד אחין. 36 השיני | ד השני. חולץ | א חולץ [ולא מייבם הא אם יש שם אחים אין חולץ] ג$_2$ [...אחין אין חולץ]. ומיבם | א ג$_2$ ח'. אילו | ד אלו. 37 ואילו | ד ואלו. מיבמין | א מייבמין. ולדות | ד ולדו' א [כל] ולדות. כשרין | ד כשרי'. 38 שהן בחזקת | א שבחזקת. או' | א אומ'. ממשמר – מבית אב אחד | א מבית אב אחד ושניהם ממשמר אחד ד מבית אב אח'. 39 ובלבד | ג ג$_2$ ח'. שיהו יודעין | ד שיהיו יודעין א ג ג$_2$ שיודעין. לקרות | א ג$_2$ להקרות. 40 ר' | א ור'. אומ' | ד אומר. אמ' ר' | ד א'ר. לעזר | א ג אלעזר ד אליעזר. בי ר' | א ג בר' ד בן ר'. 41 ביחידי בלילה | ג ג$_2$ בלילה ביחיד. חלצה | ג$_2$ וחלצה. שנפחת | א שניפחת ג הפחות. ומקביל | א וסקבל ג המקבל. את | ג ח'. 42 שנפרס | א ד שנפרם ג הנפרס. רוב | ד רו'. בסנדל$_2$ | ד בסנד' א ג$_2$ ובסנדל. סיב | א סיד. ובמוק | א במוך (ובגליון: בסוק). ג ח'.

35. הן חולצין וכו'. שהרי הוא להם והם לו ודאי אחין מן האם וספק אחין מן האב. 36. חולץ ומיבם. שאם הוא אחיו מן האב מקיים מצות ייבום או חליצה, ואם אינו אחיו הרי היא זרה לו, ומספק אינה ניתרת לשוק בלי חליצה. 36–37. אילו חולצין ואילו וכו'. כלומר, ספק אחיו מן הראשון חולצין (ואינם יכולים לייבם, שמא אינם אחיו, והיא זקוקה לייבום לאחיו מן השני), וספק אחיו מן השני מייבמין, שאם הם אחיו עשו כדין, ואם אינם אחיו הרי כבר הותרה לשוק ע"י הראשונים. והוא הדין להפך שספק אחיו מן השני חולצים תחילה, והיא מותרת להתייבם לבני הראשון. 37. ולדות כשרין וכו'. והאחים חולצין, או מייבמין, ואין חוששין שיש כאן אחים מן האם ולא מן האב, והן בחזקת האב, שלא חששו אלא בספק בן תשעה לראשון בן שבעה לאחרון. 38. שניהם וכו'. כלומר, אם שני הבעלים שהוא ספק בנם היו ממשמר אחד ומבית אב אחד נוטל (כצ"ל) הספק חלק אחד, שהרי הוא וודאי שייך לבית אב זה, אבל אם היו הבעלים משני בתי אבות אינו נוטל חלק כלל, משום שכל אחד דוחה אותו לבית אב השני. 42. שנפרס. צ"ל: שנפרם (עיין בשנו"ס), כלומר, שנקרע, עיין סוטה פ"א מ"ה ובמפרשים שם. ובמוק. עיין בבה"א.

ובקב של קטע, בסמיכות הרגלים, באנפליא של עור, והחולצת מן הגדול בין עומד, בין יושב, בין מוטה, והחולצת מן הסומא, חליצתה כשירה. בסנדל שנפחת ואין מקבל את רוב הרגל, במנעל שנפרס ואין חופה את רוב הרגל, בסמיכות הידים, באנפוליא של בגד, והחולצת מן הקטן, חליצתה פסולה. 11. אמ' ר' יהודה אילו ראה ר' ליעז' בסנדל של עץ של עכשיו, היה אומ' עליו הרי הוא כסנדל לכל דבר. אמ' ר' שמעון מצאתי זקן אחד מנציבין, נמתי לו בקי היה לך ר' יהודה בן בתירא, אמ' לי הין, ועל שלחני היה תדיר. אמרתי לו ראיתו כשהוא חולץ מימיך, נם לי הן. נמתי לו, במה ראיתו, במנעל, או בסנדל. נם לי, וכי חולצין במנעל. אמרתי לו, אם כן מה ראה ר' מאיר לומר שחולצין במנעל. ר' יעקב אומ' משמו מודה היה ר' מאיר שאין חולצין במנעל. 12. קטנה שחלצה תחלוץ משתגדיל. אם לא חלצה, חליצתה פסולה, דברי ר' ליעזר. וחכמים אומ' אם לא חלצה, חליצתה כשירה. נשמטה לו רצועות מנעל, וסנדל, או שנשמט רוב הרגל, חליצתה פסולה, אם

43 בסמיכות הרגלים. בגלי הכ"ל, שבת ס"ו ג'. באנפליא של עור. בגלי כאן הכ"ל, ועיי"ש ק"ב ג' וכירוש' פי"ב ה"א, י"ב ע"ג. 43—44 בין עומד וכו'. בגלי הכ"ל ק"ג רע"א, מו"ק כ"א א'. 44 מן הסומא וכו'. בגלי ק"ג א' הכ"ל. 46 באנפוליא וכו'. בגלי הכ"ל, לעיל שם ק"ב ג' וכירוש' פי"ב ה"א, י"ב ע"ג. ועיין במשכ' רפי"ב. ועיין בגלי גיטין כ"ה א', ירוש' כאן הכ"ל. מן הקטן. עיין לעיל פי"א, שו' 68. 48 מצאתי זקן וכו'. ירוש' פי"ב ה"א, י"ב ע"ג, בגלי ק"ג א'. 52 ר' יעקב וכו'. בגלי הכ"ל. 53 קטנה שחלצה וכו'. בגלי ס"א ג'. ועיין במשכ' פי"ב מ"ד, בירוש' שם ה"ה, י"ב ע"ד, בגבלי ק"ה ג'. 55 נשמטה וכו'. בגלי ק"ב א'. ועיין ירוש' פי"ב ה"א, י"ב ע"ג.

43 קטע | א ג קיטע. בסמיכות | א ובסמיכות ג ובסמיכת. באנפליא | ג ובאנפליא א ובאנפיליא. והחולצת מן הגדול | א ג ח'. 44 בין | א ג ובין. בין[2] | א ג $_{3}$ ובין. והחולצת | א ד החולצת. 44—46 הסומא – מן | ג ח'. 44 כשירה. ד כשרה. 44—45 בסנדל שנפחת | א ניפחת. 46 בסמיכות | $_{3}$ ובסמיכת. ד מקב'. במנעל | א $_{3}$ ח'. שנפרס | ד שנפרם $_{2}$ נפרס א ניפרס. ההולצת | א החולצת. ד ח'. באנפוליא | א $_{2}$ ובאנפיליא. 47 אמ' | ד אמר. אילו הידים | א ידיים. ראה | ג אמ'. ליעז' | א $_{2}$ אליעזר ג ד אלעזר. בסנדל | א ג $_{3}$ סנדל. של עכשיו | ד עכשיו ג של ערץ. אומ' | ד אומר. 48 עליו | א ג ח'. אמ' | ד אמר. שמעון | א ג יוסי. אחד | ד א'. מנציבין | ג בנציבין. 49 נמתי | א נומתי ג $_{2}$ אמרתי. בקי | א בקיא. היה ג היתה. לך | ג ח'. ר' | א בר' ג כר'. בתירא | א ג ד בתירה. אמ' לי | ד אמר לי א אלו. הין | א ג $_{2}$ ד הן. 49—50 ועל – אמרתי לו | ג $_{3}$ ח'. 49 שלחני | א ד שולחני. 50 אמרתי | א נומתי. ראיתו | ג $_{3}$ ראיתיו ד ראיתי. כשהוא חולץ | ג $_{2}$ כשחלץ א שחלץ. מימיך | ג $_{3}$ ח'. נם | א ג אמ'. נמתי – ראיתו | א ג $_{3}$ ח'. 51 נם | א ג $_{2}$ אמ'. וכי | א וכי [יש] ג [הן] וכי. במנעל | ג במנעל [אמ' לי הן]. לו אם כן | א ג ח'. 52 לומר | ג לום'. שחולצין | ג $_{2}$ חולצין. אומ' | ד אומר. ר'[2] | ד רבי. 54 ליעזר | ג $_{3}$ ד אליעזר א אליע'. וחכמים | א וחכמ'. כשירה ד כשרה. 55 נשמטה | ד נשמטו א ג $_{2}$ הותרו ג התירו. לו | ג ח'. שנשמט | א ג ששמט. רוב א ג [את] רוב. אם | א ג $_{2}$ ואם. 55—56 אם – ולא[1] | ג ח'.

43. באנפליא של עור. בנעלי לבד המחופות עור. 45. שנפרס. צ"ל: שנפרם, עיין מ"ש לעיל, שו' 42.

רצה לחזור יחזור. חלצה ולא רקקה ולא קראת, חליצתה כשירה, אם רצה לחזור בו יחזור. רקקה ולא קראת ולא חלצה, חליצתה פסולה, קראתה, אבל לא רקקה ולא חלצה, לא עשה כלום, ויכול לחזור. 13. חליצה מוטעית כשירה. חלץ לה, הוא מתכוין, והיא אינה מתכוונת, היא מתכוונת, והוא אין מתכוין, חליצתה פסולה. חליצה מעושית בבית דין של ישראל כשירה, בבית דין של גוים פסולה. בגוים חובטין אותו, ואומ' לו, עשה מה שר' פלני אומ' לך. 14. חולצין לאשה, אע"פ שאין מכירין אותה. ממאנין לאשה, אע"פ שאין מכירין אותה. האשה שאמרה חלצתי, תביא ראיה לדבריה. מאנתי, תביא ראיה לדבריה. 15. בראשונה היו כותבין שטרי חליצה, קרבת לקדמנא ושרת סיניה מרגליה דימינא, ורקת קדמנא רוק דמיתחזי, ואמרת ככה יעשה וגו'. ר' שמעון אומ' משם ר' עקיבא חליצה מעכבת, ואין רקיקה מעכבת. ר' שמעון בן לעזר אומ' הואיל ולא רצה להקים לאחיו שם

56 חלצה וכו'. בבלי ק"ד סע"ב ואילך. ועיין במסכ' פי"ב מ"ב, ספרי כי תצא פי' רל"ח, עמ' 310, ירוש' פי"ב ה"ג, י"ב ע"ד. ועיין להלן הע"ו. 58—59 חליצה מוטעית וכו'. ירוש' ספי"ב, י"ג ח', בבלי ק"ו ח', כתובות ע"ד ח'. 59 הוא מתכוין וכו'. מקורות הכ"ל, בבלי ק"ב ב'. 62 חולצין לאשה וכו'. עיין בבלי ק"ו ח'. 64 בראשונה היו כותבין וכו'. ירוש' סנהדרין פ"ח ה"ב, י"ט ע"ח. ועיין ירוש' כאן פי"ב ה"ו, י"ב ע"ח, מו"ק פ"ב ה"ג, פ"ב ע"ח, בבלי כאן ל"ט ב'. 65 רוק דמיתחזי. עיין במקורות הכ"ל, במסכ' ספי"ב, להלן סוטה פ"ח סה"ח, ספרי כי תצא פי' רל"ח, עמ' 310. 66 ככה יעשה וגו'. דבריס כ"ה, ט'. חלילה מעכבת וכו'. מסכ' פי"ב מ"ג, ספרי הכ"ל, ועיין לעיל, סו' 56 ואילך.

56 לחזור | א להחזיר ד לחזור [לו]. יחזור | א ג₂ [לא] יחזיר. קראת | א ד קראתה ג קרתה. כשירה | ד כשרה א ג פסולה. אם | א ואם. 57 לחזור | א ג להחזיר. בו | ד לו א ג לא. יחזור | א ג יחזיר. רקקה – פסולה | ג ח'. קראת | א קראתה ד קראה. חליצתה | ד חליצ'. פסולה | א פסולה [אם רצה להחזיר לא יחזיר]. קראתה | ד קראה. 58 אבל לא | א ג ג₂ ולא. רקקה | ג ג₂ חלצה. חלצה | ג רקקה. כלום | ב ח' [והושלם עפ"י א ג ד]. לחזור | ד לחזו' א ג להחזיר. 59 מוטעית | ג ד מוטעת א המוטעית. כשירה | ד כשרה. הוא | א ג והוא. מתכוין | ג מתכוון. אינה מתכוונת | ד אינ' מתכונת. 60 אין | א ג אינו. חליצתה | א ח'. מעושית | ג מעושת א המעושית. ישראל | א ישר'. 61 כשירה | ד כשרה. בבית | א ובבית. בגוים | ג ובגוים. אותו | א אחו. ואומ' | א ואומרין ד ואומרים. 62 שר' | ד שרבי. פלני | א פלוני ד פלו'. אע"פ | ד אע"פי א אף על פי. שאין מכירין | ג שמכירין. 63 אע"פ | א אף על פי. 64 מאנתי | א מיאנתי. קרבת | א הקרבת [פלוני]. 65 מרגליה | א מעל ריגלוהי. דימינא | ד דימינה. דמיתחזי | ד דמתחזה. 66 וגו' | א לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו. שמעון | א שמע'. אומ' | א או' ד אומר. משם | א משום. 67 ר' שמעון | ד ר"ש. לעזר | א ד אלעזר. הואיל ולא | א הוא לא. להקים | ד [לה] להקים.

56. לחזור יחזור. צ"ל: לחזור לא יחזור, עיין בשנו"ס ובבה"א. ופירושו שאף שהחליצה פסולה מ"מ כבר נאסרה עליו ואינו יכול לחזור ולייבם. 56—57. אם רצה לחזור בו יחזור. עיין בשנו"ס ובבה"א. 58—59. חליצה מוטעית וכו'. כלומר שהבטיחו לו הבטחות שוא בעד מעשה החליצה. ועיין בבה"א. 64. בראשונה וכו'. כלומר, לפני תקופת השמד, עיין בבה"א.

בישראל, יבוא ויטול לו השם תחת השם, ונקרא שמו בישראל וגו'. מצוה בדיינין, לא מצוה בתלמ'. ר' יהודה אומ' מצוה על כל העומדים שם לומר חלוץ הנעל חלוץ הנעל. אמ' ר' יהודה מעשה והיינו יושבין לפני ר' טרפון, ואמ' לנו, ענו כולכם חלוץ הנעל חלוץ הנעל.

פרק י"ג

1. בראשונה היו כותבין שטרי מיאונין, לא שפיא ליה, ולא רעיא ליה, ולית היא צביא להתנסבא ליה. בית הלל או' בבית דין ושלא בבית דין, ובלבד שיהו שלשה. ר' יוסה בי ר' יהודה ור' לעזר בי ר' שמעון אומ' אפי' בפני שנים. כיצד מצות מיאון, אמרה אי איפשי בפלוני בעלי, אי איפשי בקדושין שקדשתני, אמא, או אחי. אפי' היא יושבת באפריון והלכה אצל מי שנתקדשה לו, ואמרה לפניו, אי איפשי בפלוני בעלי זה, אין מיאון גדול מזה. ר' יהודה אומ' אפי' נכנסה ליטול חפץ מחנוני, ואמרה בפניו, אי איפשי בפלוני בעלי זה, אין מיאון גדול מזה. יתר על כן אמ' ר' יהודה אפי' אורחין מסובין, ואמרה בפניהם, אי

68 יבוא ויטול וכו'. עיין ביכוס' ספי"ב, י"ג ע"א. ונקרא שמו וכו'. דבריס כ"ה, י'. 69 מצוה בדייכין וכו'. מסכ' ספי"ב, ספרי הכ"ל. 70 אמ' ר' יהודה וכו'. ספרי הכ"ל, בבלי ק"א ב', ק"ו ג', קידושין י"ד א'.

1 בבלשוכה וכו'. יכוס' סכהדרין פ"א ה"ב, י"ט ע"א, בבלי ק"ז סע"ב. ועיין יכוס' מו"ק פ"ג ה"ג, פ"ב ע"א. 2 בית הלל וכו'. מסכ' פי"ג מ"א, בבלי ק"ז ב'. 3 שיהו שלשה וכו'. בבלי הכ"ל. ר' יוסה וכו'. בבלי הכ"ל, לעיל סס ק"א ב'. 4 כילד וכו'. בבלי ק"ח א'. 6 ר' יהודה וכו'. יכוס' פי"ג ה"א, י"ג ע"ג, בבלי הכ"ל.

68 בישראל | א בישר'. יבוא | ד יבא. השם | א שם. ונקרא | ד ונקר'. בישראל$_2$ | א ד בישר'. וגו' | א בית חלוץ הנעל. 69 בדיינין | ד בדייני' א בדיינים. בתלמ' | ד בתלמידי' א בתלמידים. אומ' | ד או'. העומדים | ד העומדי'. שם | א ד ח'. 70 הנעל$_2$ | ד הנעל [חלוץ הנעל]. אמ' | ד אמר. מעשה | ד מעש' א פעם אחת. והיינו | א ד היינו.

1 מיאונין | ד מיאו'. רעיא | ד רעיה. 2 ולית | ד ולי'. להתנסבא | א ד לאיתנסבא. בית הלל | א [בב'] בית הלל (הנקודות לסימן מחיקה). או' | א אומ' ד אומרים. בבית דין | ד בב"ד (ב"פ). ובלבד | א בלבד. 3 שלשה | ד נ'. יוסה בי ר' | א ד יוסי בר'. לעזר | ד אלעזר א אלע'. בי ר' שמעון | א בר' שמעון ד בר"ש. אומ' | ד אומר. אפי' | א אפילו. שנים | ד ב'. 4 מצות | א ח'. אמרה | ד אומרת. א ח'. איפשי | ד אפשי. בקדושין שקדשתני | א ד בקידושין שקידשוני. 5 אמא | א אימה. אפי' | א ד אפילו. לו ואמרה | ד ואמ'. 6 לפניו | ד בפניו. א ח'. זה | א ח'. יהודה | א יהוד'. אומ' | ד אומר. אפי' | א ד אפילו. 7 מחנוני | ד מחנווני א מן חנווני. ואמרה | ד ואמ'. בפניו | א ח'. בפלוני | ד בפלו'. זה | א ד ח'. מיאון | ד מיאו'. 8 יתר | א יותר. אפי' | א ד אפילו. ואמרה בפניהם | א בפניו ואמרה.

1. בראשונה וכו'. כלומר, לפני תקופת השמד. לא שפיא ליה. כלומר, אינה נוחה לו, אין שלום ביניהם. ועיין בבה"א. 4. שקדשתני וכו'. הכנסתי פסיק, והמחוור כגי' ד וכי"ע.

איפשי בפלוני בעלי, אין מיאון גדול מזה. 2. קטנה שקדשה את עצמה, ושהשיאה את עצמה, בחיי אביה, אין קידושיה קדושין, ואין נישואיה נישואין. 3. הממאנת באיש אין לה כתובה, נתן לה גט יש לה כתובה. ר' ליעזר או' אין מעשה קטנה כלום, אין זכיי לא במציאתה, ולא במעשה ידיה, ולא בהפר נדריה, אין יורשה, ואין מיטמא לה, ואינה כאשתו לכל דבר, אלא שיוציא הימנו במיאון. ר' יהושע אומ' זכיי במציאתה, ובמעשה ידיה, ובהפר נדריה, ויורשה, ומיטמא לה, והרי היא כאשתו לכל דבר, ובלבד שתצא הימנו במיאון. 4. אמ' ר' ישמעאל חיזרתי על כל מדת חכמים ולא מצאתי אדם שמדתו שוה בקטנות, חוץ מר' ליעזר, ורואה אני את דברי ר' ליעזר מדברי ר' יהושע, שר' ליעזר השוה את מדתו, ור' יהושע חלק. 5. הממאנת באיש והחזירה אליו, ומת, או חולצת, או מתיבמת. גרשה והחזירה לו, ומת, או חולצת, או מתיבמת. ר' ליעזר אומ' חולצת ולא מתיבמת, מפני שנאסרה עליו שעה אחת. מודים חכמים לר' ליעזר בקטנה שהשיאה אביה, וגרשה, והחזירה אליו, ומת, שחולצת ולא מתיבמת, הואיל ונאסר' עליו שעה אחת, מפני שגירושיה גירושין גמורין, ואין חזרתה חזרה גמורה. במה דברים אמורים בזמן שגירשה קטנה והחזירה

10 ושהשיאה וכו'. עיין יומ' קידושין פ"ג ה"א, ס"ג ע"ב, בגלי סס מ"ה ג'. 11 הממאנת וכו'. בגלי קי"ג א', כתובות ק' ג', ועיי"ש במסכ' פי"א מ"ו. ועיין במסכ' כאן פי"ג מ"ג. ביומ' סס ה"ג, י"ג ע"ד, בגלי ק"ח א'. ר' ליעזר וכו'. מסכ' פי"ג מ"ב. 12 אין זכיי וכו'. יומ' פי"ג ה"ב, י"ג ע"ג, בגלי ק"ח א', כתובות ק"א א'. 16 אמ' ר' ישמעאל וכו'. יומ' פי"ג ה"ב, י"ג ע"ב. ועיין בגלי ק"ח א'. 17 וכואה אני וכו'. עיין בגלי הכ"ל. 19 גרשה והחזירה וכו'. מסכ' פי"ג מ"ו. 20 מפני שנאסרה וכו'. עיין בגלי ק"ט א'. 20—21 מודים חכמים וכו'. יומ' פי"ג ה"ו, י"ג ע"ד, בגלי ק"ט א', הוסף' למסכ' הכ"ל (מסכת שבידומלמי ועוד). 23 במה דברים וכו'. בגלי הכ"ל, כתובות ע"ג ג', הוסף' למסכ' הכ"ל. ועיין במסכ' כאן פי"ג מ"ו.

9 אין | א אין [לך]. שקדשה | א שקידשה. 10 ושהשיאה | ד והשיאה א או שהשיאה. קדושין | א ד קידושין. נישואיה נישואין | ד נשואיה נשואין. 11 ליעזר | א ד אליעזר. או' | ד אומר. 12 קטנה | ד הקטנה. אין | א ואינו. זכיי | א ד זכאי. במעשה | א במעשי. 13 אין – לה | א ח'. מיטמא | ד מטמא. כאשתו | א אשתו. אלא | א בלבד. שיוציא | א שצריכה. 14 במיאון | א מיאון. אומ' | ד אומר. זכיי | א ד זכאי. ובמעשה | א ובמעשי. 14—15 ויורשה ומיטמא לה | א ח'. 15 והרי | א הרי. ובלבד שתצא | א אלא שיוצאה. הימנו | ד ממנו. 16 אמ' | ד אמר. חיזרתי | א ד חזרתי מדת | ד מדות א מידות. שמדתו | א שמידתו. 17 בקטנות | א בקטנה. ליעזר | ד אליעזר א אליע' ר' | ד רבי. ליעזר₂ | א ד אליעזר. 18 ליעזר | א ד אליעזר. מדתו | א מידתו. 19 מתיבמת – לו | א מתייבמת וגירשה החזירה אליו. ומת | ד ח'. מתיבמת | א מתיבמת. 20 ליעזר | ד אליעזר א אלעזר. אומ' | א או' ד אומר. מתיבמת | א מתייבמת. 21 חכמים | א חכמ'. ליעזר | א ד אליעזר. גרשה | א וגירשה. אליו | ד עליו. 22 הואיל – אחת | א ח'. נאסר' | ד נאסרה. אחת | ד ח'. שגירושיה גירושין | ד שגרושיה גרושין. 23 במה דברים אמורים | ד בד"א. אמורים | א אמור'. שגירשה | ד שגרשה.

13. שיוציא. וכ"ה בד, וצ"ל: שיוצא-שיוצאה. 20. שנאסרה וכו'. עיין בבה"א.

קטנה, אבל גירשה קטנה והחזירה גדולה, או גרשה קטנה והחזירה קטנה, וגדלה תחתיו, ומת, או חולצת או מתיבמת. ר' ליעזר אומ' חולצת ולא מתיבמת, מפני שנאסרה עליו שעה אחת. זה הכלל, גט אחר מיאון אסורה לחזור לו, מיאון אחר גט מותרת לחזור לו. רבן שמעון בן גמליאל ור' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקא ור' יהושע בן קרחא אומ' בין כך ובין כך הואיל ויצאת המינו בגט אסורה לחזור לו. מעשה באחת שנשאת יתומה וגירשה, והחזירה אליו, ומיאנה בו, ונשאת לאחר, ומת, ובאו ושאלו את ר' יהודה בן בבא מהו שתחזור לראשון, ואמ' להן בין כך ובין כך הואיל ויצאת המינו בגט אסורה לחזור לו. 6. רבן שמעון בן גמליאל אומ' אם מיאנה מיאנה, ואם לאו, תמתין עד שתגדיל ותחלוץ, ותצא הלזו משם אחות אשה. שני אחין נשואין שתי יתומות, קטנה וחרשת, מת בעלה של קטנה, חרשת יוצאה בגט, וקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ. מת בעלה של חרשת, קטנה יוצאה בגט, וחרשת אסורה. ואם בא עליה, יוצאה בגט והותרה. 7. מי שהיה נסוי שתי יתומות קטנות,

25 ר' ליעזר וכו'. נגלי כאן וכתובות הכ"ל. ועיין נמסכ' כאן הכ"ל. 26 מפני שנאסרה וכו'. עיין ירוס' פי"ג רה"ו, י"ג ע"ד, נגלי ק"ט ח'. זה הכלל וכו'. מסכ' פי"ג מ"ד. 32 אם מיאנה וכו'. מסכ' פי"ג מ"ד. 33 ותחלוץ. עיין נסכו"ס, וגירוס' פי"ג ה"ז, י"ג סע"ד, נגלי ק"ט ג'. 34 קטנה וחרשת וכו'. ירוס' פי"ג רה"ז, י"ג סע"ד, נגלי קי"ח ח'.

24 גירשה | א ד גרשה. גרשה | א שגירשה. 25 ליעזר | ד אליעזר א אלע'. 26 מיאון אסורה | א המיאון אסור. 27 נט | א הנט. נמליאל | א נמל'. ור' | ד ורבי. 28 בי ר' | ד ברבי א בנו של ר'. ברוקא | א ד ברוקה. ור' | ד ורבי. קרחא אומ' | ד קרחה אומר. ויצאת | ד ויצאתה. 29 המינו | א ד הימנו. לחזור | ד להחזיר. באחת שנשאת | א באחד שנשא. יתומה | ד יתומ' א [את] היתומה. וגירשה | ד וגרשה. 30 ומיאנה | א ומיאינה ד ומאנ'. ונשאת | א ונישאת. מהו | א מה הוא. 31 ואמ' | ד ואמר א אמ'. בין – כך | א ח'. ויצאת | ד ויצתה. המינו | א ד הימנו. 32 רבן – אומ' | ד רשב"ג אומר א רבן נמל' או'. מיאנה | א מיאינה (ב"פ). ואם | א אם. תמתין | א ימתין. 33 ותחלוץ | א ויכנוס. ותצא | ב ח' (הושלם עפ"י א ד). משם | א ד משום. שני | ד ב'. שתי | ד ב'. 34 קטנה וחרשת | א [אחת] קטנה [ואחת] חרשת. יוצאה | א יוצאת. וקטנה | ב [וחרשת] וקטנה (הניקוד לשם מחיקה). 35 יוצאה | א יוצאת. אסורה | א ד אסור' (א אסורה) [לעולם]. 36 ואם | א אם. נסוי | ד נשוי א נשאו'. שתי | ד ב'.

28. בין כך ובין כך וכו'. כלומר, בין שהנט היה בסוף בין שהיה מתחילה אין המאון מבטל את הנט, ואפילו המאון בו אינו מבטל את נטו. 32. אם מיאנה וכו'. כלומר, שני אחים נשואין לשתי אחיות אחת גדולה ואחת קטנה ומת בעלה של גדולה (עיין במשנ' פי"ג מ"ז), אם מיאנה הקטנה מיאנה ומייבם את הגדולה, ואם לאו וכו'. 33. ותחלוץ. צ"ל: ויכנוס, כמו שהוא בכי"ע. ועיין בבה"א. שתי יתומות. כלומר, אחיות. 34. חרשת יוצאה בגט. שהרי אינו יכול לקיים את אשתו החרשת משום שמא קטנה קנויה יותר מחרשת, וזיקת היבמין יותר חזקה מנישואיו, ונמצא בא על אחות וקוקתו, ולפיכך מוציאה בגט, שהרי אשה מתגרשת שלא מדעתה. 35. קטנה יוצאה בגט. משום חשש שמא החרשת קנויה יותר מקטנה וכו', כלעיל, שו' 34. וחרשת אסורה. שהרי אינה יכולה להתייבם משום אחות אשה, ואין לה חליצה משום שהיא חרשת. 36. יוצאה בגט וכו'. ואעפ"י שהיא ביאה פסולה, העמידוה על דין תורה משום תקנתה (שלא תשב עגונה כל ימיה), ואם עבר ובעל מותרת. ועיין בבה"א. שתי יתומות וכו'. כלומר, נכריות שאינן אחיות.

ומת, בא יבם על הראשונה, וחזר ובא על השנייה, נאסרו שתיהן עליו. וכן שתי חרשות. קטנה וחרשת, בא יבם על הקטנה, וחזר ובא על חרשת, או שבא אחיו על חרשת, נאסרו שתיהן עליו. חרשת יוצאה בגט, קטנה יוצאה בגט וחליצה, תמתין עד שתגדיל ותחלוץ. פקחת וחרשת, בא יבם על פקחת, וחזר ובא על חרשת, או שבא אחיו על חרשת, נאסרו שתיהן עליו. חרשת יוצאה בגט, פקחת יוצאה בגט וחליצה. גדולה וקטנה, בא יבם על הגדולה, וחזר ובא על הקטנה, או שבא אחיו על הקטנה, נאסרו שתיהן עליו. קטנה יוצאה בגט, גדולה יוצאה בגט וחליצה. ר' ליעזר אומ' בכולן מלמדין את הקטנה שתמאן בו. יבמה שאמרה בתוך שלשים יום לא נבעלתי, בין שאמ' בעלתי, ובין שאמ' לא בעלתי, כופין אותו שיחלוץ לה. אחר שלשים יום, מבקשים הימנו שיחלוץ לה. היא אומרת נבעלתי, והוא אומ' לא בעלתי, הרי זו יוצאה בגט. [הוא אומר בעלתי, והיא אומרת לא נבעלתי, אע"פ שחזר ואמר לא בעלתי, הרי זו יוצאה בגט]. ר' יהודה או' נדרה שלא תתיבם, אפי' בחיי בעלה, מבקשין

37 כאסרו שתיהן וכו'. עיין במסכ' פי"ג מ"ט. 38 קטנה וחרשת וכו'. בגלי קי"ח ח'. ועיין במסכתא הכ"ל. 41 כאסרו שתיהן. עיין במסכ' פי"ג ומי"ח. 44 ר' ליעזר וכו'. מסכ' פי"ג מ"ז. 45 יבמה שאמרה וכו'. בגלי קי"ב ח'. ועיין במסכ' פי"ג מי"ב. 47—48 [הוא אומר וכו']. בגלי הכ"ל, ירוש' ספי"ג, י"ד ע"ח, קידושין פ"ג ה"ב, ס"ג ע"ד. 49 כללה וכו'. עיין במסכ' פי"ג מי"ב.

37 בא | א ובא. השנייה | א השנייה [או שבא אחיו על השנייה]. 38 וחזר | א חזר. חרשת | א החרשת. 39—42 קטנה – בגט1 | א ח'. 40 תמתין – ותחלוץ | ד ח'. 42 פקחת | א ופיקחת. 43 הקטנה | ד הקטנ' (ב"פ). קטנה | ד קטנ'. 44 וחליצה | א ובחליצה. ר' | ד רבי. ליעזר | ד אליעזר א אליע'. אומ' | ד אומר. בכולן | א בכולם. 45 שאמ' | ד שאמר א שאומ' (ב"פ). 46 בעלתי | ב נבעלתי (והונה עפ"י א ד). אחר | א לאחר. שלשים | ד ל'. מבקשים | א מבקשין. 47 אומרת | ד אומר'. 47—49 הוא – בגט | ב ח' (והושלם עפ"י ד א). 48 אומר | א אומ'. אע"פ שחזר ואמר | א אף על פי שחזר ואומ'. 49 זו יוצאה בגט | א זה יוציא בגט [ובחליצה]. או' | א אומ' ד אומר. תתיבם | א תתייבם. אפי' | א ד אפילו. מבקשין | ד מבקשים.

37. נאסרו שתיהן עליו. שיטת התוספתא היא שבכל מקום שאין קניין היבמה שלם, אם בא היבם, או אחיו, על השנייה פוסל את הראשונה. ועיין בבה"א. 39. יוצאה בגט. משום תקנתה, עיין לעיל, שו' 36, ועיין בבה"א. 41. נאסרו שתיהן. ואעפ"י שביאת הפקחת הוא קניין גמור, ואפילו פקחת ופקחת, או גדולה וגדולה, אין השנייה פוסלת את הראשונה בכגון דא, מ"מ שיטת התוספתא היא שבמקום שאינן שוות, אנו גוזרים שמא יבא על החרשת (או על הקטנה) תחילה, עיין בבה"א. 43. נאסרו שתיהן. עיין מ"ש לעיל, שו' 41. 45. לא נבעלתי. והעמידוה בירושלמי ובבבלי שגט יוצא מתחת ידה, והוא גט יבמין, והיא כבר אסורה עליו לפי דבריה, כופין אותו שיחלוץ לה, ואין מאמינין לו שבעל והוא גט נישואין. 46. אחר שלשים וכו'. וחזקה שאין אדם מעמיד עצמו שלשים יום, והגט הוא, איפוא, גט נישואין. 47. נבעלתי וכו'. ולאחר שלשים עסיקינן, ולפיכך נאמנת ויוצאת בגט שבידה, ואינה צריכה חליצה. 49. יוצאה בגט. בכי"ע: בגט ובחליצה, וכ"ה בבבלי. ואף כאן לאחר שלשים עסיקינן ובגט יבמין יוצא מתחת ידה, ולדבריה הוא גט יבמין, חוששין שמא בא עליה אחר הגט (משום שחשב שעדיין יבומים הראשונים עליה), והיא יוצאת בגט אחר (גט נישואין) וצריכה חליצה משום ביאה פסולה שאחר הגט. ועיין בבה"א. אפי' בחיי בעלה וכו'. כלומר, דווקא אם נדרה בפירוש מיבמה אם תפול

הימנו שיחלוץ לה. כיצד מוציא ברמיזה, רומז ונותן לה גיטה. פקחת לפקח ולו אח פקח, פקחת לחרש ולו אח פקח, או חולץ, או מיבם. פקחת לפקח ולו אח חרש, כונס ואינו מוציא לעולם. פקחת לחרש ולו אח חרש, חרשת לפקח ולו אח פקח, חרשת לפקח ולו אח חרש, חרשת לחרש ולו אח פקח, חרשת לחרש ולו אח חרש, כונס, ואם רצה להוציא יוציא, אם רצה לקיים יקיים.

8. שני אחין חרשין נשואין שתי אחיות פקחות, או שתי אחיות חרשות, או שתי אחיות אחת פקחת ואחת חרשת, וכן שתי אחיות חרשות נשואות לשני אחין פקחין, או לשני אחין חרשין, או לשני אחין אחד פקח ואחד חרש, וכן שני אחין, אחד פקח ואחד חרש, נשואין שתי אחיות, אחת חרשת ואחת פקחת, חרשת לפקח ופקחת לחרש, אין כאן לא חליצה ולא יבום, אלא אשתו עמו, לזו תצא משם אחות אשה. אם היו נכריות, יכניסו. אם רצה להוציא יוציא, אם רצה לקיים יקיים.

50 כילד מוליח וכו'. ירוס' רפי"ד, י"ד ע"ב. ועיין במסכ' רפי"ד. פקחת לפקח וכו'. עיין במסכ' פי"ד מ"ד. 55 שני אחין וכו'. עיין במסכ' פי"ד מ"ב.

50 שיחלוץ | ד שתחלוץ א שחולץ. כיצד | א כיזה צד. רומז ונותן | ד רמז ונתן. פקחת | א ד פיקחת. לפקח | א לפיקח. 51 פקח | א פיקח (כ"פ). פקחת | א פיקחת (כ"פ). לחרש | ד לחר'. מיבם | א מייבם. לפקח | א לפיקח (כ"פ). 53 פקח | א ח'. אח2 | א אח [פיקח חרשת לפיקח ולו אח]. 54 ואם | א ד אם. להוציא – יקיים | א לקיים יקיים אם רצה להוציא יוציא. 55 שני | ד ב'. אחין חרשין | ד אחים חרשים. שתי | ד ב' (כ"פ). פקחות | א פיקחות. 56 נשואות | א נשואין. אחין | ד אחים. 57 פקחין | א פיקחין. חרשין | ד חרשים. אחין | ד אחים. אחד | ד א'. פקח | א פיקח. וכן | א ח'. שני | ד ב'. 58 אחד – חרש | א פיקחין. אחד | ד א'. אחת | ד א'. חרשת1 | ד פקחת א פיקחת. פקחת | א ד חרשת. חרשת2 | ב ד פקחת (הונה עפ"י א). 59 ופקחת | א ופיקחת ב ד וחרשת (הונה עפ"י א). לא – יבום | א לחליצה וליבום. לזו | א ד הלזו. 60 משם | א משום. אחות | ד אחו'. 61–60 להוציא – יקיים | א לקיים יקיים ואם רצה להוציא יוציא. 60 אם3 | ד ואם.

לפניו לייבום אין כופין את יבמה לחלוץ (אלא מבקשין), אבל בנדרה הימנו סתם בחיי בעלה כופין אותו לחלוץ, משום שאנו מניחים שלא כיוונה להפקיע את עצמה ממצות ייבום, ולא חשבה כלל בשעת הנדר שתפול לפניו לייבום. ועיין בבה"א. 50. כיצד מוציא וכו'. כלומר, חרש שנשא פקחת שהזכירה משנתנו ברפי"ד. 54. להוציא יוציא וכו'. שהרי בכל המקרים הללו יש כאן צד אחד של חרשות ואין כאן קניין מדאורייתא גם לאחיו. 59. לא חליצה ולא יבום וכו'. שהרי יש כאן צד אחד של חרשות בין באח המת ובין ביבום, ונשואי המת הם רק מדרבנן וכן נישואי הערוה ליבם, וממילא אין כאן לא חליצה ולא ייבום, ואשתו נשארת עמו.

פרק י"ד

1. האשה שאמרה גרשני בעלי, חלץ לי יבמי, נתיבמתי ליבמי ומת, הרי זו אין נאמנת. כל אילו שאין נאמנות להעידה, אף היא אין נאמנת להעידן. עד אומ' מת ועד אומ' לא מת, אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת, הרי זו לא תנשא. ר' מנחם בי ר' יוסה אומ' עד אומ' מת (ועד אומ' לא מת) ונשאת, ובא אחר ואמ' לא מת, הרי זו לא תצא, אבל כתחלה עד אומ' מת ועד אומ' לא מת, אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת, שאע"פ שנשאת תצא. אחת אומרת מת ושתים אומרות לא מת, הרי שתי נשים כאיש אחד. ר' נחמיה אומ' כל מקום שהכשירו חכמים עדות האשה כאיש אחד הכל הולכין אחר הדיעות, שתי נשים לאשה אחת כשני עדים לאיש אחד. שנים אומ' מת, ומאה אומ' לא מת, הרי מאה כשני עדים. 2. קדש אחת מחמש נשים ואין ידוע אי זו קידש, וכל אחת ואחת אומרת אותי קידש, לקח מקח מחמשה ואין ידוע מאי זה מהן לקח, וכל אחד ואחד אומ' ממני לקח. אמ' ר' שמעון בן לעזר לא נחלק ר' טרפון ור'

1 גרשני וכו'. משנ' כתובות פ"ג מ"ה. חלץ לי וכו'. עיין לעיל פי"ב הי"ד. נתיבמתי וכו'. עיין במשנ' ספנ"ו. 2 כל אילו וכו'. ירוש' פנ"ו ה"ד, נ"ו ע"ל, להלן סס ה"ח, נ"ו ע"ג. ועיין בבלי קי"ז ל'. 2—3 עד אומ' וכו'. משנ' פנ"ו סמ"ה. 4 ר' מנחם וכו'. עיין ירוש' פנ"ו ה"ד, נ"ו ע"ל, בבלי פ"ח ב', כתובות כ"ד ב', ב"ב ל"ל ב'. 6 אחת אומרת וכו'. עיין ירוש' פנ"ו ה"ו, נ"ו ע"ג, סוטה פ"ו ה"ד, כ"ל ע"ל, פ"ט ה"ז, כ"ד ע"ל. ועיין בבלי פ"ח ב', קי"ז ב', כתובות כ"ב ב', סוטה ל"ל ב', מ"ז ב'. 7 ר' נחמיה וכו'. ירוש' ובבלי הכ"ל (חוץ מכתובות). 9 שנים אומ' מת וכו'. עיין ירוש' פנ"ו ה"ד, נ"ו ע"ל, פ"י ה"ז, י"ל ע"ל, בבלי פ"ח ל'. 10 קדש וכו'. משנ' פנ"ו מ"ז. 12 ר' שמעון בן לעזר וכו'. בבלי קי"ח ב'.

1 שאמרה | ד שאמר'. גרשני | א גירשני. חלץ | א וחלץ. נתיבמתי | א ונתיבמתי. 2 אין | א ד אינה (ב"פ). אילו | ד אלו. שאין | א ד שאינן. נאמנות להעידה | ד נאמנו' להעיד'. 3 אומ' | א ד אומר (ב"פ). 4 תנשא | א תינשא. ר' | ד רבי. בי ר' יוסה | א ד בר' יוסי. אומ' | ד אומר (נ"פ) א אומ' [תינשא]. ועד אומ' לא מת | א ח'. ונשאת | א ונישאת. 5 ואמ' | ד ואמר. כתחלה | א כתחילה ד בתחלה. אומ' | א ד אומר. אומ'2 | ד אומר. 6 שאע"פ | ד אע"פ א אף על פי. שנשאת | א שנישאת. 7 ושתים | א [ואח"ת] ושתים (הניקוד לסימן מחיקה). אומ' | ד אומר. 8 חכמים | א חכמ'. אחד הכל | א אם לאו. הדיעות | ד הדעות. נשים | ד נשי'. 9 לאשה | א באשה. אומ' | ד אומרי' (ב"פ). 10 קדש | א קידש. ידוע | א יודע. אי זו | א איזו. קידש | ד קדש (כ"פ). 11 מחמשה | א מחמשה [בני אדם]. מאי זה | א מאיזה. 12 אומ' | ד אומר. אמ' | ד אמר. שמעון | ד שמע'. לעזר | א ד אלעזר. נחלק | א נחלקו. ר'2 | ד רבי.

2. אין נאמנת. בגירושין ובחליצה אינה נאמנת, משום שיכולה לעמוד בדבריה ולהכחישו (מה שאין כן באומרת שמת בעלה, והוא יבוא ברגליו), ובמת יבמי אינה נאמנת, משום שאין מאמינים לה שנתייבמה, ואיסור יבמה לשוק קל בעיניה. שאין נאמנות וכו'. כלומר, הנשים שנשנו במשנתנו פט"ו מ"ד. 3. מת. כלומר, בעלה. 9. לא מת. והוא במקום שאי אפשר לברר אם הוא חי. ועיין בבה"א.

עקיבא על שקידש אחת מחמש נשים ואין ידוע אי זו קידש שמניח דמי כתובה ביניהן ומסתלק, על מה נחלקו, על שבעל, ולא נחלקו על שלקח מקח מחמשה ואין ידוע מאי זה מהן לקח שמניח דמי מקח ביניהן ומסתלק, על מה נחלקו, על שגזל. מודה ר' טרפון באומ' לשנים גזלתי את אחד מכם מנה ואין ידוע אי זה הוא, או אביו של אחד מכם הפקיד אצלי מנה ואין יודע אי זו הוא, נותן לזה מנה ולזה מנה, שהודה מפי עצמו. 3. האשה שהלך בעלה למדינת הים, ובאו ואמרו לה מת בעליך, והיה לו אח ויבמה ומת, ואחר כך בא בעלה, אסור בה ומותר בצרתה, אסור בה ומותר באשת אחיו. האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים, ובאת ואמרה מת בעלי, והיה כאן זקן במדינה ומת, הרי זו אין נאמנת. האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים, ובאת ואמרה מת בעלי, היא מותרת וצרתה אסורה. ר' ליעזר אומ' הואיל והותרה היא, הותרה צרתה. נתיבמו ומתו יבמין, אסורות להנשא. ר' אליעזר אומ' הואיל והותרו ליבמין, הותרו לכל אדם. שתי נשים, לזו עדים ובנים, ולזו אין עדים ובנים, שתיהן

14 על שלקח וכו'. בגלי הכ"ל, ב"ק ק"ג ב'. 16 גזלתי וכו'. בגלי ב"ק הכ"ל, ב"מ ל"ז ח', ל"ז ב'. ועיין במסכ' ב"מ פ"ג מ"ג ובתוספתא שם פ"ג ה"ה. 18 שהולה וכו'. עיין להלן תוספ' ב"מ הכ"ל, ירוש' שם פ"ג ה"ד, מ' ע"א, כאן פט"ו ה"י, מ"ו ע"ב, בגלי הכ"ל. האשה שהלך וכו'. ירוש' פ"י ה"א, י' ע"ד, קוטא פ"א ה"ב, מ"ז רע"ד. 22 האשה שהלכה וכו'. מסכ' פט"ו מ"ו, בגלי ק"כ ח'. 23 ר' ליעזר וכו'. בגלי הכ"ל. ועיין ירוש' פט"ז ה"ב, מ"ו ע"ב. 24 כתיבמו וכו'. מסכ' פט"ז סמ"ב. 25 שתי נשים וכו'. ירוש' פט"ז רה"ב, מ"ו ע"ג, בגלי קי"מ ב'.

13 שקידש אחת | ד שקדש אח'. נשים | ד שנים. ידוע | א יודע. אי זו | א ד איזו. קידש | א קידש [וכל אחת ואחת אומרת אותי קידש]. דמי | א ח'. 14 ביניהן | א ביניהם. ולא נחלקו | א ח'. על | א ועל. 15 מאי זה | א מאיזה ד אי זה. מהן | א ח'. לקח | א לקח [כל אחד ואחד אומ' ממני לקח]. ביניהן | א ביניהם. 16 ר' | ד רבי. באומ' | א ד באומר. 16–17 אי זה הוא | ד אי זהו א איזה מכם. 17 אצלי מנה | א לו מנא. ואין | א ד ואיני. אי זו | ד אי זה א איזה. הוא | ד ח'. 19 אח | א אח [כאן]. 20–22 האשה – נאמנת | ד ח'. 21 ובאת | א ובאתה. כאן | א כן. 22 אין | א אינה. למדינת הים | ב ח' (והושלם עפ"י ד א). ובאת | א ובאתה ד ובאה. 23 ליעזר | ד אליעזר א אלעזר. אומ' | ד אומר. 23–24 והותרה – הואיל | ד ח'. 24 נתיבמו ומתו יבמין | א נתייבמו מתו יבמים. להנשא | א להינשא. אליעזר | א אליע'. ב ח'. 25 ולזו | א לזו. שתיהן | א שתיהם.

20. ומותר באשת אחיו. יש כאן כפל לשון, והיא אשת אחיו היא צרתה שלעיל. 21. זקן במדינה ומת וכו'. כלומר שהיה אבי בעלה כאן ומת, והיא מעידה שבעלה מת לפני שמת אביו וחמותה זקוקה לייבום, אינה נאמנת, ואסורה להתייבם בחזקת שבנה (בעל כלתה) קיים. ועיין בבה"א. 24. נתיבמו וכו'. כלומר, שתי יבמות שכל אחת מהן אמרה מת בעלי ונתייבמו לשני אחי המת, ואח"כ מתו היבמין אסורות להנשא, זו משום בעלה של זו, וזו משום בעלה של זו, ואעפ"י ששתיהן נתייבמו בחזקת שמתו בעליהן, אצל עצמן היו נאמנות, אבל עכשיו הרי עדות צרתה מועילה לה. 25–26. שתיהן מותרות. היבמה שיש לה עדים שמת בעלה ויש לה בנים ממנו מותרת להנשא משום שיש לה עדים שמת בעלה, ויש לה בנים ממנו, ואינה זקוקה לייבום אפילו אם אחי בעלה חי, והשניה מותרת להנשא משום שנאמנת לומר שמת בעלה, ועל יבמה הרי יש עדים שמת.

מותרות. 4. נפל לבור אריות, אין מעידין עליו. לתוך כבשן האש, מעידין עליו. נצלב אין מעידין עליו, נתגייד מעידין עליו. ר' שמעון בן לעזר אומ' יכול הוא ליכוות ולחיות. נפל לבור שמלא נחשים, ועקרבים, מעידין עליו. ר' יהודה בן בתירא אומ' חוששין שמא חבר הוא. נפל ליורה של שמן, ושל יין, מעידין עליו. ר' אחא אומ' של שמן מעידין עליו, של יין אין מעידין עליו. אלעזר בן מהבאי אומ' מעידין על השומא. מת פל'. אבד פלני, נתרז פלני, אין פלני בעולם, אין ממנו כלום, תנשא אשתו, אין מעידין עליו. 5. נפל למים, בין שיש להן סוף בין שאין להן סוף, אשתו אסורה, דברי ר' מאיר, וחכמים אומ' מים שיש להן סוף מותרת, מים שאין להן סוף אשתו אסורה, שמא גל טורד אותו ומעלה אותו ליבשה. אמ' ר' עקיבא כשהייתי בא בים, ראיתי ספינה שטבעה בים, והייתי מצטער על תלמידי חכמים שבתוכה, וכשבאתי למזגת קפוטקיא ראיתיו יושב ושואל לפני בהלכה. נמתי לו, בני, היאך עלית מן הים, נם לי, טרדני גל לחבירו, וחבירו לחבירו, עד שהגעתי ליבשה.

26 כפל לבור וכו'. ירוס' פט"ז ה"ג, ט"ו סע"ג, בבלי קכ"ח ח', בכרכות ל"ג ח'. 27 כלכב וכו'. בבלי ק"כ ב'. ועיין במסכ' פט"ז מ"ג. 28 ליכוות ולחיות. בבלי הכ"ל, ועיין ירוס' פט"ז ה"ג, ט"ו סע"ג. ועיין להלן חולין פ"ג ה"ו ובבלי שם מ"ב ב'. כפל לבור וכו'. בבלי קכ"ח סע"ח, בכרכות ל"ג ח'. ועיין בירוס' הכ"ל. 29 בן בתירא וכו'. בבלי כאן הכ"ל, ירוס' הכ"ל. כפל ליורה וכו'. בבלי קכ"ח ב', ירוס' פט"ז ה"ג, ט"ו סע"ג, הכ"ל. 31 בן מהבאי וכו'. בבלי ק"כ ח', ב"מ כ"ז ב'. אבד פלני וכו'. ירוס' פט"ז ה"ה, ט"ו ע"ד. 32—33 כפל למים וכו'. מסכ' פט"ז מ"ד. 34 וחכמים אומ' וכו'. ירוס' פט"ז ה"ד, ט"ו ע"ד, בבלי קכ"ח ח'. 35 אמ' ר' עקיבא וכו'. ירוס' ובבלי הכ"ל, קהלת רבה רפי"ח.

26 לבור אריות | א לבאר [עריות] אריות (נוקד לסימן מחיקה). לתוך כבשן | א לכבשן. 27 נצלב | א ניצטלב. נצלב – עליו[3] | ד ח'. לעזר | א ד אלעזר. אומ' | ד אומר. 28 הוא ליכוות ולחיות | א היא להיכוות ולהחיות. שמלא | א מליאה. 29 בתירא | ד בתירה. אומ' | ד אומר. חוששין | א ח'. שמן ושל יין | א יין ושל שמן. 30 מעידין | ד מעידי' (כ'פ). 31 אלעזר | ד אליעזר. אומ' | ד אומר. מת פל' | ד מת פלוני. א ח'. אבד | א עבר. פלני | א ד פלוני (כ'פ). נתרז | ד נהר'. 32 פלני | א ד פלוני. סמנו | ב ממני (והונה עפ"י ד) א הימנו. תנשא | א תינשא. 33 להן | א ד להם (כ'פ). בין[2] | א ובין. ר' | ד רבי. 34 וחכמים | א וחכמ'. אומ' | ד אומרים. מותרת | א ד [אשתו] מותרת. מים שאין | א ושאין. 34–35 שמא – ליבשה | א ח'. אמ' ר' | ד אמר רבי. 36 תלמידי חכמים | ד ת"ח א תלמיד חכם. שבתוכה | א שהיה בתוכה. 37 למזגת | א למזינת. יושב – נמתי | א שיושב לפני ושואל הלכה נומתי. עלית | א ד עליתה. 38 נם | א נומה. לחבירו וחבירו | ד לחברו וחברו. שהגעתי | א שהיגעתי.

31. ע ל ה ש ו מ א. כלומר, ומקבלין אותה כסימן למת, ואין חוששין שמא נשתנתה לאחר מיתה. מ ת פ ל'. זו היא פיסקא ממשנתנו פט"ז מ"ה, והיא שלא במקומה, ובכי"ע חסר. 32. ת נ ש א א ש ת ו. כלומר, שכן אמר אדם: תנשא אשתו, אינו כלום, ואין עד פוסק הלכות, ואפשר שהנזים, ועל כולם אין מעידין עליו, משום שאין כאן לשון ברורה של מיתה. ועיין בבה"א. 33. ש י ש ל ה ן ס ו ף. כלומר, כל שעומד ורואה מארבע רוחותיו. 36. ת ל מ י ד י ח כ מ י ם. צ"ל: תלמיד חכמים, עיין בבה"א.

אמרתי, כמה גדולים דברי חכמים, שהיו אומ' מים שיש להן סוף אשתו מותרת, מים שאין להן סוף אשתו אסורה. 6. אמ' ר' מעשה בשנים שהיו מכמרין מכמראות בירדן, ונכנס אחד מהן למחילה של דגים, ושהה חבירו עליו כדי שתצא נפשו ובא ושח בתוך ביתו. לשחרית זרחה חמה והכיר פתחה של מערה ובא, ומצא הספד קשור בתוך ביתו. אמ' ר' מאיר מעשה באחד שנפל לבור הגדול ועלה לאחר שלשה ימים. אמרו לו אין מזכירין מעשה נסים. 7. אפי' שמע קול מקוננת שמזכרתו בין המתים, אין עדות גדולה מזו. שמע בית דין של ישראל שהיו אומ' פלני בן פלני מת, או נהרג, תנשא אשתו, שמע בקונטרוסון של מלכים שהיו או' פלוני בן פלוני מת, או נהרג, לא תנשא אשתו. ומשיאין על בת קול. מעש' שעמד אחד על ראש ההר, ואמ' איש פלני בן איש פלני נשכו נחש ומת. הלכו ומצאוהו שתפחו פניו, והשיאו את אשתו. ובגוי אם היה מתכוין להעד אין עדותו עדות. אבא יודן איש צידן אומ' מעשה בגוי וישראל אחד שהיו מהלכין בדרך, אמ' אותו הגוי, הוי והבל על ישראל אחד שמת כאן וספדתיו וקברתיו, ובא מעשה לפני חכמים והשיאו את אשתו. אמ' רבן שמעון בן גמליאל מעשה בקולר של בני אדם שהלכו לאנטוכיא,

40 מעשה בשכיס וכו'. ירוש' ובבלי הכ"ל. 43 אמ' ר' מאיר וכו'. משנ' פרק"ז מ"ד. 44 אומרו לו וכו'. ירוש' פרק"ז ה"ד, רק"ו רע"ד, בבלי קכ"ח ב'. 45 קול מקוננת וכו'. ירוש' פרק"ז ה"ה, רק"ו רע"ד. ועיין במשנ' פרק"ז מ"ה. 46—45 בית דין של ישראל וכו'. ירוש' הכ"ל, בבלי גיטין כ"ח ב', כ"ט א'. 47 ומשיאין וכו'. משנ' פרק"ז מ"ו. ועיין להלן כזיר רפ"א ובבלי כאן קכ"ב א'. 48 מעש' שעמד וכו'. עיין במשנ' הכ"ל. 49 ובגוי וכו'. משנ' פרק"ז מ"ה. 50 אבא יודן וכו'. בבלי קכ"ב א'. 53 רבן שמעון וכו'. בבלי הכ"ל.

39 אומ' | ד אומרים. להן | א ד להם. אמ' ר' | ד אמר רבי. מכמרין | ד מכמרים. 40 מים שאין | א ושאין. להן | א ד להם. ונכנס | א נכנס. אחד | ד א'. מהן | ד מהם. א ח'. חבירו | ד חברו. 41 מכמראות | א ד מכמרות. 42 ושח | א ד וסח. לשחרית זרחה | א בשחרית [כיון] שזרחה. והכיר | א הוכר. 43 אמ' | ד אמר. לבור | א לבאר. 44 שלשה | ד שלש'. נסים אפי' | א ד ניסים אפילו. 45 מקוננת | א [מן] המקוננות. אין | א אין [לך]. בית דין | א מבית דין. 46 שהיו אומ' | א ח'. פלני | א ד פלוני. בן | א ח'. פלני | ד פלוני א ופלו'. תנשא | א תינשא. שמע | א ח'. 47—46 שמע – אשתו | ב ח' (והושלם עפ"י ד א). בקונטרוסון | א מקוויראנטריסין. 47 מלכים – בן פלוני | א מלכות פלו' ופלוני. תנשא | א תינשא. 48 מעש' | א ד מעשה. ואמ' | ד ואמר. פלני | א ד פלוני (ב"פ). איש₂ | ד ח'. 49 ומת | א [והרי הוא] מת. פניו | ד עיניו. ובנוי | ב ובניו (והונה עפ"י א ד). 50 להעד | ד להעיד. אומ' | ד אומר. 51 אחד | א ח'. אמ' | ד אמר. הוי והבל | א חבל. ישראל | א ישר'. 52 וספדתיו וקברתיו | א והספדתיו והקברתיו. אמ' | ד אמר. 53 רבן – נמליאל | ד רשב"נ. שמעון | א שמע'. בקולר | א בקולאר.

42. **והכיר פתחה** וכו'. עיין בבה"א. 46. **בקונטרוסון** וכו'. כלומר מקומנטריסין (Commentarienses), והם פקידי משרד הנציב בקיסרין, והם היו גם המוציאים לפועל את פקודת ההרינה, עיין בבה"א. 51. **והבל**. כלומר, וחבל.

בחזירתן אמרו, לא נהרג ממנו אלא פל' יהודי, ובא מעשה לפני חכמים
55 והשיאו את אשתו. 8. שוב מעשה בששים בני אדם שירדו לכרקום ביתר
ולא עלה אחד מהם, ובא מעשה לפני חכמים והשיאו את נשיהם. אין
מעידין עליו עד שיהו מזכירין שמו ושם אביו, שמו ושם עירו, אבל אמ'
אחד יצא מעיר פלני, מפשפשין באותה העיר, אם לא יצא משם אלא הוא,
תנשא אשתו. 9. מעשה בשנים שהיו רצין אחר הגייס, ונתלה אחד בזית
60 ופשחו ורדף את הגייס וחזר, ואמ' לו חבירו, יישר כוחך, אריא. אמ' לו, מניין
אתה מכיר בי שני אריא, כך אני נקרא בעירי, יוחנן בן יונתן אריא דמכפר
שחרא. לאחר שלשה ימים חלה ומת, והשיאו את אשתו. 10. אין בודקין
לעידי נשים בדרישה ובחקירה. ר' טרפון ור' עקיבא אומ' בודקין לעידי נשים
בדרישה ובחקירה. מעשה באחד שבא לפני ר' טרפון להעד לאשה שתנשא.
65 אמ' לו, בני, היאך אתה יודע לאשה זו עדות? אמ' לו, ר', עמנו היה בשיירה,
ונפל עלינו גייס ונתלה הוא בייחור של תאנה ופשחו, והחזיר את הגייס לאחוריו,
אמרתי לו משבחך אני, ארי, אמ' לי, יפה אמרת, כיונתה לשמי, כך אני נקרא
בעירי, יוחנן בן יונתן אריא דמכפר שחרא. אמ' לו, יפה אמרת, בני, יונתן בן
יוחנן אריא דמכפר שחרא. אמ' לו, לאו, ר', אלא יוחנן בן יונתן אריא דמכפר

55 שוב מעשה וכו'. בגלי הכ"ל. ועיין לגות דל"ן פל"ם, כ"ז סע"ב. 62 לין בודקין וכו'. ירוש' פע"ז ה"ם, מ"ו ע"ד, בגלי קכ"ב ב'. 64 מעשה בלחל וכו'. ירוש' ובגלי הכ"ל.

54 בחזירתן | א ובחזירתן. לא | ד ח'. אלא | ד ח'. פל' | א פלוני ד [איש] פלוני. חכמים | א חכמ'. 55 לכרקום | ד לכרכום. ביתר | א ד ביתיר. 56 אחד מהם | א מהם אחד. 57 מעידין | ד מעידי'. שמו ושם עירו | א ח'. אמ' | ד אמר א אמרו. 58 אחד | ד א'. פלני | ד פלוני א פלונית. מפשפשין | ב [אי"ן] מפשפשין (ונוקד למחיקה). הוא | ד הו'. 59 תנשא | א תינשא. מעשה בשנים | ד מעש' בב'. רצין | ד רצים. הגייס | ב ד הגוים (והונה ב°). ונתלה אחד | א נתלה אחד [מהן]. 60 ורדף את | א [וחזר] (ונמחקה התיבה) ורדף אחר. הגייס | ד הגוים. חבירו | ד חברו. יישר | א ישר. כוחך | ד כחך. אריא | א אריה. אמ' | ד אמר. מניין | א מנין. 61 שני | א ד שאני. אריא | א אריה. כך | א ח'. נקרא בעירי | א הוא. 62 שחרא | ד שחרה א שהדא. והשיאו | א [ובא מעשה לפני חכמים] והשיאו. בודקין | ד בודקים. 63 לעידי | א עידי. ר' | ד רבי. ור' | ד ורבי. בודקין | ד בודקים. לעידי | ד לעדי א עידי. 64 מעשה | א ומעשה. ר' | ד רבי. לאשה שתנשא | א על אשה שתינשא. 65 אמ' לו$_1$ | ד אמר. אמ'$_2$ | א אמרו. ר' | ד רבי. א ח'. בשיירה | א בשיירא. 66 ונפל | ד ונפלו. גייס | ד גוים. ונתלה | א וניתלה. תאנה | א תאינה. את | א ח'. הגייס | ד הגוים. 67 משבחך | א משבחנך. אמ' | א א' ד אמר. אמרת | א ח'. כיונתה | ד כיוונת. 68 יוחנן א [ינ] (ונמחק) יוחנן. אריא | א אריה. אמ' | ד אמר. לו | א לו [ר' טרפון]. 68–69 יפה – אמ' לו | ד ח'. 68 בני | א ח'. 69 אריא דמכפר | א אריה דמן כפר (ב"פ). ר' | א רבי [לאו] ד רבי [יונתן בן יוחנן אריה דמכפר שחרה אריא].

68. אמ' לו וכו'. כלומר, ר' טרפון אמר לו לעד.

70 שחרא. אמ׳ לו, והלא כך אמרת, יונתן בן יוחנן דמכפר שחרא אריא. אמ׳ לו, אלא יוחנן בן יונתן דמכפר שחרא. בדק ר׳ טרפון לעדותו שלשה פעמים, ונמצאת מכוונת, והשיא את האשה על פיו. מיכן והלך הונהגו שיהו בודקין לעידי נשים בדרישה ובחקירה. אמ׳ להן ר׳ עקיבא לכשתהא פונדקית תהא נאמנת.

חסלת מסכתא

73 אמ׳ להן ר׳ עקיבא וכו׳. מסכ׳ סוף מכילתין.

70 שחרא | ד שחרה. 70–71 אמ׳$_1$ – שחרא | ד ח׳. 70 לו$_1$ | א לו [רבי טרפון]. אסרת | א אסרת [בני]. שחרא | א שהרא. אריא | א אריה. לו$_2$ | א לו [לאו רבי לאו]. 71 דמכפר | א [אריה] דמן כפר. טרפון | ד טרפו׳. לעדותו | א עדותו. פעמים | ד פעמי׳. 72 מיכן | א מיכאן ד מכאן. והלך | א ד ואילך. בודקין | ד בודקים. 73 לעידי | א עידי. ובחקירה | ד ובחקיר׳. אמ׳ | ד אמר. להן | ד להם. א ח׳. ר׳ | ד רבי.

73. אמ׳ להן ר׳ עקיבא וכו׳. פיסקא ממשנתנו סוף מכילתין.

מסכת כתובות

[פרק א׳]

1. מפני מה אמרו בתולה ניסית ליום הרביעי, שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לבית דין. אם כן תנשא לאחר שבת, אלא מפני שמתקין צרכיו כל ימות השבת התקינו שיהא נושא אותה ברביעי. מן הסכנה ואילך התקינו שיהא נושא אותה בשלישי, ולא מיחו בידן חכמים. רצה לישא בשיני אין שומעין לו. אם מחמת אונס מותר. מפני מה מפרישין את החתן מן הכלה לילי שבת תחלה, מפני שהוא עושה חבורה. מפני מה אמרו אלמנה ליום החמשי, שאם נושא אותה באחד מכל ימות השבת מניחה והולך למלאכתו, התקינו שיהא נושא אותה בחמשי, שיהא בטיל שלשה ימים, חמישי בשבת, וערב שבת, ושבת, שלשה ימי בטילה, נמצא שמח עמה שלשה ימים. 2. גדול הבא על הקטנה, וקטן הבא על הגדולה, ומוכת עץ, כתובתן מאחר מאתים. משום ר׳ יהודה בן אגרא אמרו אי זו היא קטנה, ואי זהו קטן, קטן פחות מבן תשע שנים ויום אחד, קטנה

1 מפני מה וכו׳. בגלי ג׳ ג׳, ועיי״ש ג׳ ח׳. ועיין במסכ׳ פ״ח מ״ח ובירושׁ׳ פ״ח ה״ח, כ״ד ע״ד. 3 מן הסכנה וכו׳. בגלי ג׳ ג׳, ירושׁ׳ הכ״ל. 5 לילי שבת וכו׳. ירושׁ׳ פ״ח ה״ח, כ״ד ע״ד, בכות פ״ג ה״ו, ה׳ ע״ג, בגלי כאן ו׳ ג׳. 6 אלמנה וכו׳. ירושׁ׳ פ״ח ה״ח, כ״ה ע״ח, בגלי ה׳ ח׳. 9 גדול וכו׳. עיין במסכ׳ פ״ח מ״ג. 10 משוס ר׳ יהודה וכו׳. ירושׁ׳ פ״ח ה״ג, כ״ה ע״ג.

1 ניסית | א נישאת ד נשאת. ליום | ד ליו׳. לו | ד לה. בתולים | ד בתולי׳. 2 משכים | ד משכי׳. תנשא | ד תנש׳ א תינשא. לאחר שבת | ד באחד בשב׳. שמתקין | ד שמתקי׳. צרכיו | א צורכיו. 3–4 התקינו2 – אותה | א נהגו לעשות. 4 אותה | ד ח׳. בשלישי | כ״ה ד. א [ליום] השלישי ב בחמשי. בידן | א בידם. רצה | כ״ה ד. א [אם] רצה ב רצת. לישא | א לעשות. בשיני | ד בשני א [ביום] השיני. 5 אונס | א האונס. מותר | א ד [הרי זה] מותר. מפני מה | א ח׳. לילי | א בלילי. תחלה | א תחילה. 6 שהוא עושה | א שעושה [בה]. החמשי | א ד החמישי. אותה | ד אות׳. 7 השבת מניחה | ד השב׳ מניח׳. שיהא נושא אותה | ד שיה׳ נוש׳ אות׳. 8 בחמשי | א ד בחמישי. שיהא – ימים | ד שיהא בט׳ נ׳ ימי׳. א ח׳. חמישי | ד חמשי. בשבת | א ד ח׳. וערב | א ערב. 9 בטילה | ד בטלה. עמה | א עימה. שלשה | ד ג׳. גדול הבא | א הגדול שבא. הבא2 | א ד שבא. 10 כתובתן | א ד כתובתה. מאחר | ד ח׳. 10–11 משום – ואי זהו קטן | ד משום רבי . . . אומר איזהו קטן ואיזו היא קטנה א איזהי קטן ואיזה (והונה: ואיזו) היא קטנה משום ר׳ יהודה בן אגרא אמרו. 11 פחות | ד פחו׳. קטנה | א וקטנה.

2. לבית דין. שהרי ב״ד היו יושבין בעיירות בחמישי בשבת ובשני בשבת. 3. הסכנה ואילך התקינו וכו׳. צ״ל: נהגו (כגי׳ כי״ע, ירושלמי ובבלי), והכוונה שאפילו משעת השמד ואילך, שכבר עברה הסכנה, עדיין נהגו העם וכו׳. עיין בבה״א. 5. אונס וכו׳. כלומר שמת לו מת לחתן בשני ועדיין לא חלה עליו אבילות, מותר לו לישא בשני, כדי שלא להפסיד את סעודתו. ועיין בבה״א. 9. הקטנה וכו׳. מפורש להלן, שו׳ 11.

פחותה מבת שלש שנים ויום אחד. הנושא ונותן בכהונה, והנותן בה, תקנה שהתקינו בבית דין, בת ישראל לכהן, ובת כהן לישראל, נותן ארבע מאות זוז. 3. פקח שנשא חרשת, או שוטה, כתובתן מאתים, מפני שרוצה להחזיק להם את הנכסים. חרש ושוטה שנשאו פקחת, אע"פ שחזר חרש ונתפקח, שוטה ונשתפה, אין להן כתובה. רצו לקיים, נותנין כתובה מנה. גוי ועבד הבא על בת ישראל, אע"פ שחזר הגוי ונתגייר, עבד ונשתחרר, אין להן כתובה. רצו לקיים, נותנין כתובה מנה. ישראל הבא על השפחה, ועל הנכרית, אע"פ שחזרה שפחה ונשתחררה, נכרית ונתגיירה, אין להן כתובה. רצה לקיים, נותן כתובה מנה. בוגרת, ואילונית, כתובתן מאתים. נשאת בחזקת שהיא כשירה, ונמצאת אילונית אין להן כתובה. רצה לקיים, נותן כתובה מנה. הבא על החרשת, ועל השוטה, ועל הבוגרת, ועל מוכת עץ, אין להן טענת בתולים. סומא, ואילונית, יש להן טענת בתולים. סמכוס אמ' משם ר' מאיר סומה אין לה טענת בתולים. 4. אמ' ר' יהודה ביהודה בראשונה היו מפשפשין את החופה, ואת החתן, ואת הכלה, שלשה ימים קודם לחופה, ובגליל לא נהגו כן. ביהודה בראשונה היו מיחדי' את החתן ואת הכלה שעה אחת קודם לחופה,

12 הנושא ונותן וכו'. ירוש' פ"א ה"ה, כ"ה ע"ג, בבלי י"ב ב'. ועיין במסכ' פ"א מ"ה. 14 פקח שנשא וכו'. בבלי יבמות קי"ג א', ועיין ירוש' כאן פ"א ה"ב, כ"ה ע"ב. 20 בוגרת וכו'. ירוש' פ"א ה"ג, כ"ה ע"ב. ואילונית וכו'. מסכ' קפי"א. 22 החרשת וכו'. בבלי ל"ו א'. הבוגרת. בבלי הכ"ל, ועיין ירוש' פ"א ה"ל, כ"ה קע"ד ואילך, בבלי ל"ו ב'. 23 סומא וכו'. ירוש' פ"א ה"ד, כ"ה ע"ג, בבלי ל"ו א'. 24 אמ' ר' יהודה וכו'. ירוש' פ"א ה"א, כ"ה ע"א, בבלי י"ב א'.

13 בבית | א ד בית. 14 פקח | א פיקח. כתובתן | א כתובתה. 14–15 שרוצה – הנכסים | א שרצה לזוק לה נכסיו. 15 פקחת | א פיקחת. אע"פ | א ד אף על פי. 16 להן | א להם. נותנין | א נותן. 17 אע"פ | א ד אף על פי. כתובה | ד כתוב'. 18 נותנין כתובה | ד נותני' כתוב'. הנכרית | א נכרית. אע"פ | ד אף על פי א ואף על פי. 19 נכרית | א נוכרית. רצה | א רצו. נותן | א נותנין. 20 ואילונית | א ואיילונית. נשאת | א נשאה. כשירה | ד כשרה. 21 אילונית | א [זו] איילונית. להן | ד לה. רצה | א רצו. הבא על | א ח'. 22 ועל השוטה – מוכת בוגרת ומוכת. אין – בתולים | אי' לה טענ' בתולין. 23 ואילונית | א ואיילונית. בתולים | ד בתולין. סמכוס | א ד סומכוס. אמ' | ד אמר א אומ'. משם | א ד משום. ר' | ד רבי. סומה | א ד סומא. 24 בתולים | ד בתולין. אמ' | א א' ד אמר. ר' | ד רבי. בראשונה | א ח'. 24–26 מפשפשין . . . מיחדי' . . . | א מיחדין . . . מפשפשין . . . 25 החופה ואת | א ד ח'. שלשה ימים | א שעה אחת. קודם | א קודם [שיכנס]. 25–26 ובגליל – לחופה | ח' ב (והושלם עפ"י א ד). 26 קודם לחופה | ד קודם לחופ'. א ח'.

12. הנושא ונותן בכהונה. צ"ל: הנושא בכהונה. 14. להחזיק וכו'. צ"ל: להויק, כלומר, להוקיק. 20. שהיא כשירה וכו'. כלומר, מוכשרת לתפקידה, להוליד בנים. 24. ביהודה בראשונה וכו'. ר' יהודה מוסר כאן מנהגים שונים ממקומות שונים שביהודה ומומנים שונים. היו מפשפשין וכו'. מפני שהיו חשודין על תחבולות ורמאות. ובאותו זמן ומקום לא נהגו לייחד את החתן והכלה לפני החופה. 26. ביהודה בראשונה וכו'. ופשיטא שבאותו המקום לא היו מפשפשים.

כדי שיהא לבו גס בה, ובגליל לא נהגו כן. ביהודה בראשונה היו מעמידין שושבינין שנים, אחד משל בית חתן, ואחד משל כלה, ואע"פ כן לא היו מעמידין אלא לנישואין, ובגליל לא נהגו כן. ביהודה בראשונה היו שושבינין ישנין במקום שחתן וכלה ישנין, ובגליל לא נהגו כן. כל שאינו נוהג כמנהג זה אינו יכול לטעון טענת בתולים. כנסה בחזקת שהיא כשירה ונמצאת אילונית, אע"פ שנסתרה, ויש עדים שלא נתיחדה עמו כדי בעילה, אין השיני יכול לטעון טענת בתולים, לפיכך אין כתובתה עליו אלא מנה. טענת בתולים שלשים יום דברי ר' מאיר, ר' יוסה אומ' אם נסתרה מיד, לא נסתרה אפי' לאחר שלשים.

5. המוציא שם רע, ונמצאו עדיו זוממין, הוא לוקה ונותן ארבע מאות זוז, והזוממין מקדימין לבית הסקילה. ואם היתה יתומה, הוא לוקה, וכתובתה קיימת, ונותן ארבע מאות זוז, והזוממין מקדימין לבית הסקילה. לא אמ' לעידים שיעידו, אלא הם באו מאיליהן והעידו, הוא אין לוקה ואין נותן ארבע מאות זוז, והזוממין מקדימין לבית הסקילה. זינתה כשהיא נערה, ומשבגרה הוציא עליה שם רע, הוא אין לוקה ואין נותן ארבע מאות זוז, והיא וזוממיה

32 לע"פ שנסתרה וכו'. בבלי י"ל סע"ב. ועיין ירוש' פ"ל ה"ד, כ"ה ע"ב. 33 טענת בתוליס וכו'. ירוש' פ"ל ה"ד, כ"ה ע"ב, יבמות ספי"ג, י"ד ע"ל, בבלי סס קי"ל ב'. 35 המוליל וכו'. בבלי מ"ה ב'. 36 יתומה וכו'. עיין ירוש' פ"ד ה"ד, כ"ח ע"ב, בבלי מ"ד ב'. 37 לא לאמ' וכו'. ירוש' הכ"ל, בבלי מ"ו ל'. 39 זינתה וכו'. ירוש' פ"ד ה"ד, כ"ח סע"ב, בבלי מ"ה ל'.

27 בראשונה | א ח'. מעמידין | ד מעמידי'. 28 שושבינין שנים | א ד שני שושבינין. כלה | א ד [בית] כלה. ואע"פ כן | ד ואעפ"כ א אף על פי כן. 29 בראשונה | א ח'. שושבינין | א [שני] שושבינין. 30 ישנין במקום | א ישנים מקום. ישינין | ד ישנין. 30–31 זה אינו | א הזה אין. 31 טענת בתולים | ד טענ' בתולין [בספ' אחר כנסה הראשון לשם נשואי' אף על פי שלא נסתרה אם יש עדים שנתיחדה עמו כדי בעילה]. כנסה | א כנסה [הראשון]. בחזקת – אילונית | ד בחזקת שהיא כשר' ונמצאת אילוני' א לשום נישואין. 32 אע"פ שנסתרה | א ד אף על פי ש[לא] נסתרה. ויש | א אם יש. שלא נתיחדה | ד שלא נתייחדה א שנתייחדה. השיני | ד השני. לטעון | ד לטעו'. 33 בתולים | ד בתולין (ב"פ). עליו | ד ח'. שלשים | א ד [כל] שלשים. 34 ר' | ד רבי (ב"פ). יוסה | א ד יוסי. אומ' | א או' ד אומר. אם | א ח'. אפי' | א אפילו ד אפלו. שלשים | א שלשים [יום]. 35 הוא | כ"ה ד. ב היא. א ח'. 36 ואם | א אם. הוא | כ"ה ד. ב היא. א ח'. 36–37 וכתובתה . . . זוז | א ונותן . . . זוז וכתובתה קיימת. 37 אמ' | א ד אמר. 38 לעידים | א ד לעדים. מאיליהן | ד מאליהן. אין | א ח'. 39 ומשבגרה | א משבגרה. 40 הוציא | א יצא. אין | א אינו. ואין | א ואינו. והיא | א היא. וזוממיה | ד חוממי'.

28. שושבינין וכו'. הוא מנהג מקום שלישי שלא היו מייחדין ולא היו מפשפשין. 30. ישנין וכו'. הוא מנהג מקום רביעי שהשושבינין היו ישנים באותו בית. כמנהג זה וכו'. כלומר כמנהג יהודה ביהודה (שלא פשפש, או שלא העמיד שושבינין), או כמנהג גליל בגליל (אלא ייחד את החתן והכלה לפני החופה), אינו יכול וכו'. ועיין בבה"א. 31. אילונית וכו'. צ"ל: בעולה, עיין בבה"א. 32. שנסתרה. צ"ל: שלא נסתרה, כני' כי"ע וד. 33. שלשים יום. ולאחר שלשים יום אינו יכול לטעון שלא בא עליה מקודם, ולפיכך שתק, משום שחזקה אין אדם מעמיד את עצמו יותר משלשים יום. 36. ואם היתה וכו'. כלומר, אף אם היתה יתומה שקנסה לעצמה אין קנסה יוצא בכסף כתובתה. 40. והיא וזוממיה וכו'. כלומר, או היא, אם לא הוזמו העדים, או זוממיה, כשהוזמו.

מקדימין לבית הסקילה. 6. היתה מעוברת, אמרו לה מה טיבו של עובר זה, מאיש פל' וכהן הוא, רבן גמליאל ור' ליעזר או' נאמנת, שהיא עדות שהאשה כשירה לה, ר' יהושע או' אינה נאמנת. אמ' להן ר' יהושע אי אתם מודים בשבויה שנשבית לבין הגוים שיש לה עדים שנשבית, והיא אומר' טהורה אני שאין נאמנת. אמרו לו לא אם אמרתם בשבויה שיש לה עדים, תאמר בזו שאין לה עדים. אמ' להם וכי מה עדות גדולה מזו, שהרי כריסה בין שיניה. אמרו לו מפני שגוים חשודין על עריות. אמ' להן אין אפטרופוס לעריות. במי דברים אמורים בעדות שבגופה, אבל בולד הכל מודים שהוא שתוקי.

פרק ב'

1. עדים שאמרו מעידין אנו בפלני שהוא בן גרושה, או בן חלוצה, כותי, נתין, וממזר, עד שלא נחקרה עדותן בבית דין אמרו בדאין אנו, הרי אילו נאמנין, משנחקרה עדותן בבית דין אמרו בדאין אנו, אין נאמנין. זהו כללו של

41 היתה וכו'. משכ' פ"א מ"ע. 42 שהיא עדות וכו'. יכוס' פ"א ה"ח, כ"ה ע"ד, בגלי י"ג ג'. 47 אין אפטרופוס וכו'. בגלי הכ"ל, חולין י"א ג', כלה כ' ג'. ועיין יכוס' הכ"ל.
48 בעדות שבגופה וכו'. יכוס' פ"א רה"ע, כ"ה ע"ד, בגלי י"ג ג'.
3 זהו כללו וכו'. להלן סנהדרין פ"ו סה"ד.

41 אמרו לה | א ד ח'. 42 פל' | ד פלו' א פלוני. וכהן | ד כהן. נמליאל | א נמל'. ור' | ד ורבי. ליעזר | א ד אליעזר. או' | א אומ' ד אומר. שהיא עדות | ד שהוא א שהעדות.
43 כשירה | ד כשרה. ר' | ד רבי א ור'. או' | ד אומר. אמ' | ד אמר. ר² | ד רבי. 44 בשבויה | ב בשבויה [לא אם אמרתם בשבויה]. שנשבית | א ח'. לבין הגוים | א ד ח'. שיש . . . שנשבית | ד ח'. אומר' | א ד אומרת. 45 שאין | א ד שאינה. אמרתם | א אמרת. בשבויה | ד בשבויה [שנשבית לבין הגוי']. עדים | ד עדי'. תאמר | ד תאמ'. 46 להם | א להן. וכי | א ח'. כריסה בין שיניה | ד כרסה בין שניה. 47 שגוים | א ד שהגוים. 47 עריות | א העריות ד העריו'. אמ' | א א' ד אמר. להן | א להם. אין | א [והלא אמרו] אין. אפטרופוס | א אפיטרופוס ד אפוטרופוס. לעריות | כ"ה א ד. ב לעידות. 48 במי – אמורים | א במה . . . ד בד'א. שבגופה | ד שבגופ'. בולד | א בוולד. מודים | ד מודי'. שהוא שתוקי | א ששתוקי.
1 עדים | א העדים. אנו | ד אנחנו. בפלני | ד בפלוני א ב[איש] פלוני. שהוא | ד שהו'. גרושה | ד גרוש'. כותי | א ח'. 2 וממזר | א ממזר. עדותן | ד עדות'. בבית דין | א ח'. אמרו בדאין | א ואמרו מבודין. אילו | ד אלו. 3 בבית דין | א ח'. אמרו בדאין | א ואמרו מבודין. זהו | א זה הוא.

45. שיש לה עדים. כלומר שנשבית בין הגוים, והגויים פרוצים הם, אבל כאן אין עדים שונתה עם פסולים. 46. גדולה מזו וכו'. כלומר, כאן הרי בוודאי נבעלה, אבל בשבויה אין עדים שנבעלה. 47. על עריות. וחזקתה שבוודאי נבעלה. אין אפטרופוס וכו'. ואין אשה בודקת ומונה, ויש לחשוש שנבעלה לפסול. ועיין בבה"א. 48. שבגופה. שהרי לה יש חזקת כשרות, מה שאין כן בבתה.

דבר, עדים שהעידו לטמא, ולטהר, לרחק, ולקרב, לאסור, ולהתיר, לפטור,
5 ולחייב, עד שלא נחקרה עדותן בבית דין אמרו בדאין אנו, הרי אילו נאמנין,
משנחקרה עדותן בבית דין אמרו בדאין אנו, אין נאמנין. יפה כח שטר מכח
עדים, וכח עדים מכח שטר. יפה כח שטר, שהשטר מוציא אשה מיד בעלה,
מה שאין כן בעדים. יפה כח עדים, שהעדים שאמרו מת פל׳ תנשא אשתו,
כתב בשטר מת פל׳ לא תנשא אשתו. אם אמרו מה שכתוב בשטר זה שמענו
10 ושכחנו, תנשא אשתו. כותב אדן עדותו בשטר ומעיד עליה והולך אפי׳ לאחר
מאה שנה. יפה כח שטר מכח כסף וכח כסף מכח שטר. שהשטר גובה מנכסים
משועבדין, מה שאין כן בכסף. יפה כח הכסף, שהכסף פודה את הערכין,
ואת החרמין, ואת ההקדשות, ואת מעשר שני, מה שאין כן בשטר. יפה כח
שטר וכסף מכח חזקה וכח חזקה מכח שטר וכסף. יפה כח שטר וכסף, ששטר
15 וכסף קונין עבד עברי, מה שאין כן בחזקה. יפה כח חזקה, שאם מכר לו עשר
שדות, כיון שהחזיק באחת מהן קנה את כולן, אבל לא נתן לו אלא דמי אחת
מהן, או לא כתב לו אלא על אחת מהן, לא קנה אלא אותה שדה בלבד.
2. מאתים לבתולה, ומנה לאלמנה, נזק, וחצי נזק, תשלומי כפל, תשלומי

4 עדים שהעידו וכו׳. להלן סנהדרין סס ה״ה, ירוש׳ כאן פ״ג ה״ג, כ״ו ע״ב. ועיין גמסכ׳ פ״ג מ״ג. 6 כח שטר וכו׳. ירוש׳ קוף ידמות, ט״ז ע״ל. 10 כותב אדן וכו׳. ירוש׳ פ״ג ה״ל, כ״ו ע״ג, בבלי כ׳ א׳. 11 כח שטר וכו׳. ירוש׳ קוף ידמות הכ״ל, בבלי קידושין כ״ז א׳. 15—16 עשר שדות וכו׳. ירוש׳ קידושין פ״א ה״ה, ס׳ ע״ג, בבלי הכ״ל. 18 מאתים וכו׳. עיין ירוש׳ פ״ד ה״ט, כ״ט ע״ל, ובבלי כ״א ב׳. נזק וכו׳. ירוש׳ גיטין פ״ה ה״א, מ״ו ע״ג. ועיין בבלי ב״ק ח׳ א׳, י״ד ב׳.

4 עדים | א שהעדים. לרחק | א ולרחק. 4–5 לאסור – ולחייב | א לאיסור ולהיתיר לפיטור ולחובה.
5 בבית דין | א ח׳. אמרו בדאין | א ואמרו מבודין. אילו | ד אלו. 6 משנחקרה עדותן |
ד משנחקר׳ עדות׳. בבית דין | ד בב״ד. א ח׳. אמרו בדאין | א ואמרו מבודין. אין | ד אינן.
יפה כח | א ייפה כוח. שטר | א השטר. 7 וכח | א וכוח. מכח שטר | א מכוח השטר.
יפה כח שטר | א ח׳. שהשטר | ד שהשט׳. אשה | א [את] האשה. מיד בעלה | א ד מבעלה.
8 שאין | ד שאי׳. יפה כח | א ייפה כוח. עדים | ד עדי׳. פל׳ | א ד פלוני. תנשא | א תינשא.
9 כתב | א ד כתוב. פל׳ | א ג ד פלוני. תנשא | א תינשא. בשטר$_2$ | ד בשט׳. 10 תנשא |
א ג תינשא. אדן | א ד אדם. והולך | ד ח׳. אפי׳ | א ד אפילו. 11 שנה | ג שנים. יפה כח |
א ייפה כוח. שטר – שטר | א בשטר מכוח הכסף וכוח הכסף מכוח השטר. שהשטר | ד שהשט׳. מנכסים |
ד מנכסי׳. 12 משועבדין | א משועבדים. יפה | א ייפה. 13 החרמין | א החרמים. ההקדשות | א ההקדישות.
שני | א שיני. 13–14 יפה – שטר וכסף$_2$ | א ייפה כוח השטר והכסף מכוח חזקה וכוח חזקה מכוח השטר
והכסף. 14 יפה – וכסף | א ח׳. 14–15 ששטר וכסף | א שהשטר והכסף. 15 קונין | ד קוני׳.
עבד | א בעבד. שאין | ד שאי׳. יפה כח | א ייפה כוח. מכר לו | ד מכ׳ א קנה. 16 באחת |
א ד באחד. מהן | א מהם. קנה את | א החזיק. כולן | ד כולם א בכולן. לו | א לו [דמים].
16–17 אחת מהן | א אחד מהם. 17 כתב לו | א נתן לו [שטר]. 18 וחצי | ד חצי. כפל | ד [כסף] כפל.

16. שהחזיק באחת וכו׳. כלומר, שאמר לו קני בחזקה שהנך מחזיק בשדה זו אף את השדות האחרות, קנה את כולן, מה שאין כן בכסף ובשטר, שאם אמר לו קנה בכסף (או בשטר) של זו אף את האחרות, לא קנה, וכמו שמפרש להלן.

ארבעה וחמשה, כולן אע"פ שאינן כתובין בשטר גובין מנכסים משועבדין. האשה שאמרה אשת איש אני, וחזרה ואמרה איני אשת איש, נאמנת, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. אמרה נשביתי וטהורה אני, ויש לי עדים שטהורה אני, אין אומרי' נמתין עד שיבאו עדים ויתירוה, אלא מתירין אותה מיד. אם משהותרה באו עדים ואמרו נשבית היא, הרי זו לא תנשא (נשביתי וטהורה אני ויש לי עדים שטהורה אני אין אומ' הרי זו לא תצא). נשבית וטמאה היא, אע"פ שיש לה בנים תצא. עד אומ' נשבית וטמאה היא, ועד אומ' נשבית וטהורה היא, אשה אומרת נשבית וטמאה היא, ואשה אומרת נשבית וטהורה היא, הרי זו לא תנשא, ואם נשאת לא תצא. שתי נשים שנשבו, זאת אומרת אני טמאה וחבירתי טהורה, נאמנת, אני טהורה וחבירתי טמאה, אין נאמנת, אני וחברתי טמאות, נאמנת על עצמה ואינה נאמנת על חברתה, אני וחברתי טהורות, נאמנת על חברתה ואין נאמנת על עצמה. וכן שני אנשים, זה או' חברי כהן וזה אומ' חברי כהן, נותנין להן, אבל לחזקה אין נאמנין עד שיהו שלשה, כדי שיהו שנים מעידין על זה ושנים מעידין על זה. ר' יהודה או' אף אין נותנין להם עד שיהו שנים מעידין לזה ושנים מעידין לזה. 3. מעלין לכהונה לוים וישראל על פי

20 האשה וכו'. משכ' פ"ב מ"ה. ועיין בבלי כ"ב ע'. 21 אמרה נשביתי וכו'. בבלי כ"ג ע'. 24 נשבית וכו'. בבלי הכ"ל. 25 עד אומ' וכו'. עיין לעיל יבמות פי"ל ה"ל. 27 נשיס שנשבו וכו'. בבלי כ"ג ב'. 30 שני אנשים וכו'. משכ' פ"ב מ"ז. 31 אבל לחזקה וכו'. בבלי כ"ל ע'. ועיין ירושל' פ"ב הה"ז, כ"ו ע"ל. 32 ר' יהודה וכו'. בבלי הכ"ל. 33 מעלין וכו'. ירושל' פ"ב הה"ז, כ"ו ע"ל.

19 אע"פ | א ד אף על פי. שאינן | ד שאין. כתובין | א ד כותבין. גובין | א גובה. מנכסים | ד מנכסי'. משועבדין | ד משועבדי' א משועבדים. 20 ואמרה | ד ואמר'. נאמנת | ד נאמנ'. 21 שהתיר | א שהיתיר. נשביתי | ד נשבית א נשבית [אני] (ונטחק). ויש | א יש. 21–22 שטהורה אני | א שאני טהורה. 22 אומרי' | א ד אומרין. נמתין עד | א ח'. שיבאו | ד שיבואו א יבואו. אם | א ח'. 23 משהותרה | ד משהותר' א מי שהותרה. באו | א ובאו. ואמרו | ד ויאמרו א ואמרה. נשבית | א נישבית. תנשא | א תינשא. 23–24 נשביתי – תצא | א ד ח'. 24 אע"פ | א ד אף על פי. 25 אומ'1 | א ד אומר. אומ'2 | ד אומר. וטהורה | ד וטהור'. 26 היא | ד ח'. אומרת | ד אומר. וטמאה | ד וטמא' א וטמיאה. 26–27 וטהורה – תנשא | ג . . . וטמאה היא אין משיאין . . . 27 תנשא | א תינשא. נשאת | א נישאת. שנשבו | א שנישבו. 28 וחבירתי | א ד וחברתי. 28–29 אני1 – נאמנת3 | א ח'. 28 טהורה וחבירתי | ד טהור' וחברתי. אין | ד אינה. 29 חברתה | ד חברת'. 30 ואין | א ואינה. וכן | ד וכ'. אנשים | ד אנשים [שנשבו]. או' | ג אומ' ד אומר. חברי | א חבירי. חברי כהן | ג כהן אני. אומ' | ד אומר. 31 חברי | א חבירי. להן | א להם. אין | א אינן. שיהו | ג שיהיו. כדי שיהו | ד כדי שיהיו. ג ח'. 32–33 ר' – לזה2 | א ח'. 32 או' | ג אומ' ד אומר. אף | ג ח'. אין | ג ח' (והושלם בין השיטין). להם | ד להן. שיהו | ג שיהיו [שלשה] ד שיהו [שלשה כדי שיהו]. 33 לזה | ג על זה (ב"פ). לוים | א וללויה ג ללויה. וישראל | א ולישר' ג וליש' ד וישראלים.

23. נשביתי וכו'. כל המוקף חסר בד ובכי"ע, והיא ט"ס ואשגרה מלעיל. 31. לחזקה. כלומר, דווקא לעניין נתינה (של מתנות כהונה) נאמנין, אבל לא לחזקת יוחסין. 33. וישראל. פירשו בירושלמי שהכוונה לעניין מעשר עני ונותנין לו בחזקת שהוא ישראל. עיין בבה"א.

עד אחד, אבל אין מורידין אלא על פי שנים. ר' יהודה או' כשם שאין מורידין אלא על פי שנים כך אין מעלין אלא על פי שנים. אמ' ר' לעזר אימתי, בזמן שיש עוררין, אבל בזמן שאין עוררין מעלין לכהונה על פי עד אחד. היאך ערער, אמרו היאך קפץ פל' לכהונה, שלא נשא כפיו מעולם, שלא נטל חלקו מימיו, אין זה ערער. שהוא בן גרושה, או בן חלוצה, כותי, נתין, וממזר, הרי זה ערער. ר' העלה לכהונה על פי עד אחד. [ר' יוסי העלה לכהונה על פי עד אחד]. נפלה חלזון בעיר, אמ' ר' יוסה אין חלזון ראיה, אלא כל שיש לו ערער יבוא ויאמר. רבן שמעון בן גמליאל או' משם ר' שמעון בן הסגן מעלין לכהונה על פי עד אחד. ולא על פי עד אחד, אלא על פי אשה. לא כשתבא אשה לבית דין, אלא כשתאמר יתנו לו.

פרק ג'

1. שתי חזקות לכהונה בארץ ישראל, נשיאות כפים, וחילוק גרנות, ובסוריא עד מקום ששלוחי ראש חדש מגיעין, נשיאות כפים, אבל לא חילוק גרנות. בבל כסוריא. ר' שמעון בן לעזר או' אף באלכסנדריא בראשונה, מפני

34 לין מורידין וכו'. עיין ירוש' פ"ג דה"ע, כ"ו ע"ד, בבלי כ"ו ע'. ר' יהודה וכו'. ספרי דבריס פי' קפ"ח, עמ' 228. ועיין במשכ' פ"ג מ"ח. 39 ר' העלה וכו'. עיין ירוש' פ"ג ה"ז, כ"ו ע"ד, בבלי כ"ה ב'. 41 רבן שמעון וכו'. משכ' פ"ג מ"ח.

1 שתי חזקות וכו'. לעיל פיאה פ"ד ה"ו, ירוש' כאן פ"ג ה"ז, כ"ו ע"ד, בבלי כ"ה ע'.

34 אבל אין | ג ואין. מורידין | ד מורידי'. 34–35 ר' יהודה – שנים$_2$ | ג ח'. 34 או' | א אומ' ד אומר. שאין | ד שאי'. 35 אמ' | ד אמר. לעזר | א ג ד אלעזר. אימתי | ג אם תאמר. בזמן | א ג במקום. 36 שיש | א שיש [שם]. בזמן | א ג במקום. שאין | א שאין [שם]. היאך | ד איזהו ג אי זהוא א איזה הוא. 37 פל' | ד פלני א ג פלוני. שלא נשא כפיו | א ג ח'. מעולם | ד מימיו. א ג ח'. חלקו | ג חלק ד כפיו. 38 מימיו | א ג מימיו [ושלא נשא (ג ולא נשא . . .) כפיו מימיו]. אין זה | א איזה (והוגה בגליון). כותי | א ג ח'. וממזר | א ג ממזר. 39 ר' | ד רב' א רבי. 39–40 ר' יוסי – עד אחד | ב ח' (והושלם עפ"י א ד). 39 ר'$_2$ | ד רבי. לכהונה | א ללויה. 40 נפלה | א ונפלה. חלזון | א ד חלזה. אמ' | ד אמר א אמ' [להן]. יוסה | א ד יוסי. חלזון | ד חלזה א הלזה. ראיה | א ראויה. כל | א כל [מי]. 41 יבוא | ד יבא. גמליאל | א גמל'. או' | א אומ' ד אמר. משם | א משום. ר' | א ח'. שמעון$_2$ | ד שמעו'. מעלין | ד מעלי'. 42 ולא – אלא | ג ח'. לא כשתבא | א ולא שתבוא. 43 כשתאמר | ד לכשתאמר א שתאמר. יתנו | ג ויתנו. לו | כ"ה א ג ד. ב לה.

1 ישראל | א ישר'. 2 ובסוריא | א בסוריא. עד | ד ועד. ששלוחי | ג [שיהו] שלוחי א ששליח. ראש חדש | ד ר"ח א ראש החודש. מגיעין | ד מגיעי' א מגיע. 3 בבל | ד ובבל. כסוריא | כ"ה א ד. ב בסוריא. לעזר | א ד אלעזר. או' | א אומ' ד אומר. 3–4 מפני שהיה | א כשהיו.

40. חלזון וכו'. כלומר, חלזה, הלזה, הלעוה, והיינו שיצא לעז והברה בעלמא שאינו כהן. 43. כשתאמר וכו'. כלומר, אינה צריכה להעיד בב"ד, אלא סומכין עליה, כשם שסומכין עליה בשאר מאכלות אסורות.

שהיה בית דין שם. רבן שמעון בן גמליאל או' כשם שהתרומה חזקה לכהונה בחילוק גרנות, כך מעשר ראשון חזקה ללויה בחילוק גרנות. והחולק בבית דין אין לו חזקה לכהונה. 2. הכל נאמנין להעידה, אפי' בנה, אפי' בתה, חוץ ממנה, ומבעלה, שאין אדם מעיד על ידי עצמו. אמ' ר' זכריה בן הקצב, המעון הזה, לא זזה ידה מתוך ידי משעה שנכנסו גוים לירושלם עד שיצאו. ואע"פ כן ייחד לה בית בפני עצמה, היתה ניזונת מנכסיו, ולא נתיחדה עמו אלא על פי בניה. 3. נאמן אדם לומר שאמ' לי אבא משפחה זו טמאה, ומשפחה זו טהור', שאכלנו בקציצה של פלנית, ושאמ' לו רבו לפל' צא וטבול לתרומתך, ושהיינו מוליכין תרומות ומעשרות לפלני. נאמנין ליתן לו, אבל לא להחזיקו לכהונה. או שהיו אחרים מוליכין לו אין נאמנין. אבל אם היה גוי ונתגייר, עבד ונשתחרר, הרי אילו אין נאמנין. אין נאמנין לומר זכור הייתי בפלני שחייב לפלנית מנה, ודרך פל' עוברת בשדה פלני, מפני שהוא כממון.

4 רבן שמעון וכו'. לעיל פ"ה הכ"ל ה"ה, ירוש' הכ"ל, בבלי כ"ו א'. 6 הכל נאמנין וכו'. בבלי כ"ז ב'. ועיין ירוש' פ"ב ה"י, כ"ו ע"ד, ומשנ' פ"ב מ"ט. 7 ר' זכריה וכו'. משנ' הכ"ל. 9 ייחד לה וכו'. ירוש' פ"ב ה"י, כ"ו ע"ד, קונים פ"ל ה"ג, ע"ז ע"ד, בבלי כ"ז ב'. ועיין מדרש תהלים פ"ג, ז'. 10 נאמן אדם וכו'. בבלי כ"ח ב'. 11 בקלילה וכו'. בבלי הכ"ל, ירוש' פ"ב ה"י, כ"ו סע"ד, קידושין פ"ל ה"ה, ס' ע"ג, תוס' רבה פ"ז, ז'. ושאמ' לו רבו וכו'. עיין במשנ' פ"ב מ"י. 12 ושהיינו מוליכין וכו'. עיין בבלי כ"ח ב' הכ"ל. 14 גוי ונתגייר וכו'. בבלי הכ"ל. 15 ודרך וכו'. עיין במשנ' שפ"ב.

4 בית דין שם | א שם בית דין. או' | א אומ' ד אומר. 5 ראשון | ד ראשו'. ללויה | א לכהונה. והחולק | ד והחלק. 6 אפי' | א ד אפילו (ב'פ). 7 ומבעלה | א ובעלה. ידי | א פי'. | אמ' ד אמר. 8 עד | א ד ועד. שיצאו | א שיצאו [אמרו לו אין אדם מעיד על פי עצמו]. 9 ואע"פ | א אף על פי. ייחד | ד יחד. היתה | א והיתה. ולא נתיחדה עמו | א לא נתייחד עימה. 10 שאמ' | ד שאמר א אמ'. אבא | א אבה. ומשפחה | ד ומשפח'. 11 טהור' | א ד טהורה. שאכלנו – של | א ושאכלנו בקצצה שבין פלוני. פלנית | ד פלוני' א לפלוני. ושאמ' | ד ושאמר. לו | א ח'. רבו | א ר'. לפל' | א ד לפלוני. 12 תרומות | א ד תרומה. לפלני | א ד לפלוני. נאמנין | א נאמן. 13 או שהיו אחרים | א את שאחרים. מוליכין | ד מוליכים. אין | א ד ח'. נאמנין | א נאמן. אבל אם | א ח'. 14 הרי – נאמנין | א פסול. אילו | ד אלו. אין נאמנין₂ | א [אבל] אין נאמן. ד ח'. הייתי | ד היתי. 15 בפלני | א ד בפלוני. לפלנית | ד לפלונית א לפלוני. פל' | א ד פלונית. פלני | ד פלוני א פלונית.

5–6. בבית דין וכו'. כלומר, שב"ד נתנו לו מתנות כהונה בשעת חלוקת יורשין, אינו כלום, שמא ירש את התרומה מאבי אמו כהן. 6. להעידה וכו'. במשנתנו (פ"ב מ"ט): עיר שכבשוה כרכם כל כהנות שנמצאו בתוכה פסולות. ואם יש להן עדים וכו' נאמנין. 10. טמאה. כלומר, פסולה. 11. בקציצה וכו'. והוא טכס מיוחד שהיו עושים בני המשפחה בשעה שאחד מהם היה נושא אשה שאינה הוגנת לו. עיין בבה"א. 13. או שהיו וכו'. צ"ל: את (כגי' כי"ע) שהיו וכו'. כלומר, דווקא בהעידו: שהיינו' מוליכים נאמנין, אבל אם העידו: שהיו אחרים' מוליכין, אין נאמנין. 13–14. היה גוי וכו'. כלומר, והם מעידים שנתגייר וכו'. 15. לפלנית. צ"ל: לפלני, עיין בשנו"ס, ועיין בבה"א. שהוא כממון. ומדברים שהיו עדים שהיתה לו דרך, אלא שלא ידעו את מקומה המדוייק. ועיין בבה"א.

ר' יוחנן בן ברוקה אומ' נאמנין. אמ' ר' יוחנן בן ברוקה נאמנת אשה, או קטן, לומ' מיכן יצא נחיל זה. במי דברים אמורים בזמן שהעידו על מעמדן, אבל אם יצאו וחזרו אין נאמנין, שלא אמרו אלא מתוך הפיתוי ומתוך היראה. 4. אחד אנשים, ואחד נשים, אחד עבדים, ואחד קטנים, נאמנין לומ' מקום זה טמא, ומקום זה טהור. ר' יהודה אומ' קטנה בת ישראל שנשבית, אפי' היא בת עשר שנים, הרי היא בקדושתה וכתובתה קיימת. 5. הבא על החרשת, ועל השוטה, ועל בוגרת, ועל מוכת עץ, אין להן קנס. סומה ואילונית יש להן קנס. [ר' נחוניא בן הקנה אומר הבא על אחותו, ועל אחו' אביו, ועל אחו' אמו, ועל אחות אשתו, ועל אשת אחיו, ועל אשת אחי אביו, ועל הנדה, אין להן קנס]. וכן היה ר' נחוניא בן הקנה אומ' יום הכפורים הרי הוא כשבת לתשלומין. 6. אחד האונס ואחד המפתה. מה בין אונס למפתה, אונס נותן את הצער, מפתה אינו נותן את הצער. ר' שמעון אומ' זה וזה אין נותנין את הצער, מפני שסופן לכך. אמרו לו אין דומה הנבעלת ברצון לנבעלת שלא ברצון. אע"פ

16 כ' יוחכן וכו'. ℨℵלי כ"ח ג' הכ"ל. לאמ' כ' יוחכן וכו'. מסכ' ג"ק פ"י מ"ב. 17 בזמן שהעידו וכו'. יכוס' ספ"ב, כ"ז ע"ל, יכוס' ג"ק פ"י ה"ב, ז' ע"ב. 19 ולאחד קטכים וכו'. עיין במסכ' פ"ב מ"י. 20 כ' יהודה וכו'. יכוס' פ"ב ה"ב, כ"ז ע"ג, ℨℵלי ל"ו ג'. 21 על החכסת וכו'. ℨℵלי ל"ו ל'. ועיין יכוס' פ"ל ה"ב, כ"ה ע"ב. 25 כ' כחוכיל וכו'. לעיל מגילה פ"ל ה"ז, לחלן ג"ק פ"ז הי"ח, יכוס' כלן פ"ג ה"ל, כ"ז ע"ג, תכוכות פ"ז ה"ל, מ"ל ע"ל, מגילה פ"ל ה"ח, ע"ל ע"ל, ℨℵלי כלן ל' ל', פסחים כ"ט ל', ל"ב ל', מגילה ז' ב', שבועות ל"ב ל'. 26 מה בין לוכס וכו'. מסכ' פ"ג מ"ל. 27 כ' שמעון וכו'. יכוס' פ"ג הה"ה, כ"ז סע"ב, ℨℵלי ל"ט ל', ג"ק כ"ט ל'. 28 לע"פ וכו'. ℨℵלי ל"ט ג'.

16 ר' | א ור'. יוחנן | ד יוחנ'. אומ' | ד אומר. נאמנין | א נאמן. אמ' | א א' ד אמר. ברוקה[2] | א ברוקא. או קטן | א וקטן. ג ח'. 17 לומ' | א ד לומר. מיכן | ד מכא'. זה | א זה [ומהלך בתוך שדהו ונוטל את נחילו אם הזיק משלם מה שהזיק]. במי – אמורים | ד בד'א א אימתי. 18 נאמנין | ד נאמני'. אלא | א ח'. מתוך הפיתוי | ד מתו' הפתוי. ומתוך | א [אלא] מתוך. 19 נשים | א ח'. אחד עבדים | א העבדים. ואחד קטנים | א ואחד הקטנים ג וקטנים. נאמנין | ד נאמני'. לומ' | א ד לומר. 20 אומ' | ד אומר. שנשבית | ג שנישבת. אפי' | ד אפילו א ואפילו. היא | א ג ח'. 21 קיימת | א ג מאתים. החרשת | ג חרשת. 21–22 ועל השוטה | ג וש . . . 22 בוגרת | א הבוגרת. להן | א להם. סומה | ד סומא א [על] הסומא ג [על] הפותה. ואילונית | א ג ו[על] אילונית. 23–24 ר' נחוניא – קנס | ב ח' (והושלם עפ"י א ד). ג ר נח . . . (כחמש תיבות) ס. 23 אומר | א אומ'. אחו' | א אחות (ב"פ). 24 הנדה | א הנידה. אין | ד אי'. 25 אומ' | ד אומר. הכפורים | א ג הכיפורים. הוא | ד היא. 26 אחד – המפתה | א ח'. אונס | א האונס (ב"פ). את הצער | ג צער. 27 מפתה | ג ומפתה א [והאונס] (ונמחק ע"י קוים זקופים בראש התיבה ובסופה) והמפתה. אינו | א ג אין. נותן | ד נות'. את הצער | ג ח'. שמעון | א שמע' ד שמעו'. אומ' | ד אומר. נותנין | ד נותני'. את הצער | ד הצער ג צער. 28 שסופן לכך | ג שסופה להצטער. אמרו | ג אמ'. אין | א אינו. הנבעלת | ד נבעלת. ברצון – ברצון | ג באונס לנבעלת ברצון. אע"פ | א ד אף על פי.

21. וכתובתה קיימת. כלומר, אם נישאת כתובתה מאתים, שהיא בחזקת בתולה. 26. ואחד המפתה. כלומר, משלמים חמשים כסף, והוא קנס.

שאמרו אונס נותן מיד, אבל לכשיוציא אין נותן כלום. ר' יוסה בי ר' יהודה אומ' נותן כתובה מנה. אע"פ שאמרו מפתה לכשיוציא נותן, אבל בושתה ופגמה נותן מיד. מה בין נותן מיד לנותן לאחר זמן, נותן מיד אם מתה אביה יורשה, נותן לאחר זמן אם מתה בעלה יורשה. 7. אחד האונס ואחד המוציא שם רע שגרשו כופין אותו להחזיר. אם היו כהנים לוקין ארבעים. אחד האונס ואחד המפתה בין היא בין אביה יכולין לעכב, שנ' ואם מאן ימאן אביה ואומ' ולו תהיה לאשה, מדעתה. לו אתה כופה ואי אתה כופה ליבם. 8. קטנה, מבת יום אחד ועד שתביא שתי שערות יש לה מכר ואין לה קנס דברי ר' מאיר, שהיה ר' מאיר אומ' כל מקום שיש מכר אין קנס, וכל שיש קנס אין מכר. וחכמים אומ' קטנה מבת שלש שנים ויום אחד ועד שתבגור יש לה קנס.

29 ר' יוסה בי ר' יהודה וכו'. יוסי' פ"ג סה"ס, כ"ז ע"ד, בבלי ל"ט ב', כ"ד א'. 30 אבל בושתה וכו'. מכילתא דרשב"י, עמ' 209, בבלי ל"ט ב'. 32 אחד האונס וכו'. יוסי' פ"ג ה"ג, כ"ז ע"ד, בבלי מכות ט"ו א', ט"ז א', תמורה ד' ב', ה' א'. 33 אחד האונס וכו'. מכילתא משפטים פי"ז, עמ' 308 ואילך, מכילתא דרשב"י, עמ' 208, בבלי ל"ט ב', קידושין מ"ו א'. 34 ואם מאן וכו'. שמות כ"ב, ט"ז. 35 ולו תהיה וכו'. דברים כ"ב, כ"ט. בבלי כ"ט א', מ' ב', חולין כ"ו ב'. ועיין יוסי' פ"ג ה"ט, כ"ז ע"ד, רפ"ד, כ"ח רע"ב, בבלי ל"ו א'. 37 כל מקום וכו'. מכי' פ"ג מ"ח, חולין פ"א מ"ז. 38 וחכמים אומ' וכו'. בבלי הכ"ל, ועיין בירוס' פ"ג הכ"ל ובמפרשים שם.

29 שאמרו | ג שאמ'. אונס | א ג האונס. נותן | ד נות'. אבל | כ"ה א ג. ב אף. ד ח'. לכשיוציא | א ג כשיוציא ב לכשיוציא [נותן בושתה ופגמה מיד מה בין נותן]. אין | כ"ה א ג. ד אי' ב לאין. יוסה | א ג ד יוסי. בי ר' | א ג ד בר'. 30 אומ' | א או' ד אומר. אע"פ | א ד אף על פי. מפתה – נותן | א הפתה כשיוציא. 31 נותן2 | א הנותן. לאחר | א אחר. נותן3 | א שהנותן. 32 יורשה | ב יורשה [אם מתה] (ונוקד למחיקה). נותן | ד נות' א והנותן. זמן | ד זמ'. המוציא | ד המוצי'. 33 שם רע | כ"ה א ד. ב ח'. כהנים | ד כהני'. ארבעים | א [את] הארבעים. 34 בין אביה יכולין | א ובין אביה יכולה. ואם | פ אם. ואם – אביה | א ח'. ד נ': וגו'. 35 ואומ' | ד ואומר. א ח'. מדעתה | א ד ח'. לו אתה | א [דבר אחר ולו תהיה לאשה] לו את. ואי | א ואין. 36 מבת | ד מב'. אחד | ד א'. קנס | א ד קנס [משתביא שתי שערות ועד שתיבגר (שתבגור ד) יש לה קנס ואין לה מכר]. 37 ר' מאיר | ד ר"מ. שהיה ר' מאיר | ד שהיה ר"מ נ שר' מאיר. אומ' | ד אומר. מכר אין קנס | ד קנס אי' מכר. וכל | א וכל [מקום] ד וכל [מקו']. 37–38 קנס אין מכר | ד מכר אין קנס. 38 אומ' | ד אומרי'. שתבגור | א שתיבגר.

31. **בין נותן מיד וכו'. כלומר, מה בין קנס של אונס שהוא נותן מיד ושל מפותה שהוא נותנו לאחר זמן, והוא שפעמים בקנס של מפותה אינו נותן כלל. ועיין בבה"א.**

פרק ד׳

1. יפה כח הבעל מכח האב וכח האב מכח הבעל. יפה כח הבעל, שהבעל [אוכל פירות בחייה, מה שאי׳ כן באב. 2. יפה כח האב, שהבעל] חייב במזונותיה, בפרקונה, ובקבורתה, מקום שנהגו להספיד מספיד, מה שאין כן באב. 3. ייפה כח אשה מכח יבמה, וכח יבמה מכח אשה. יפה כח אשה, שהאשה אוכלת בתרומה כיון שנכנסה לחופה, אע״פ שלא נבעלה, מה שאין כן ביבמה. ייפה כח יבמה, שהבא על יבמתו בין בשוגג, בין במזיד, בין באונס, בין ברצון, אפי׳ היא בבית אביה, קנה, מה שאין כן באשה. 4. הלך האב עם שלוחיה, או עם שלוחי הבעל, או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל, היתה לה חצר בדרך ונכנסה ולנה בתוכה, או שנכנס לחופה שלא לשם נישואין, ומתה, אע״פ שכתובתה אצל בעלה אביה יורשה. מסר האב לשלוחי הבעל, או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל, או היתה לה חצר בדרך ונכנסה ולנה בתוכה, או שנכנסה לחופה לשם נישואין, ומתה, אע״פ שכתובתה אצל אביה, בעלה יורשה. במי דברים אמורים [בכתובתה, אבל בתרומה, אין אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה. 5. נשבית אין חייב לפדותה. במה ד״א]

1—2 שהבעל אוכל וכו׳. מסכ׳ פ״ד מ״ד. 3 מקום שנהגו וכו׳. ירוש׳ פ״ד סה״ו, כ״ח ע״ד, שמחות פי״ד ה״ז. 5 שנכנסה וכו׳. מסכ׳ פ״ה מ״ג, ספרי קדש פי׳ קי״ז, עמ׳ 137. שלא נבעלה. מסכ׳ עדיות פ״ח מ״ג, ספרי הכ״ל, בבלי כ״ז ב׳. 6 בזמה. להלן פ״ה, סו׳ 9. בין בשוגג וכו׳. מסכ׳ יבמות רפ״ו, ספרי כי תצא פי׳ רפ״ח. 7 הלך הצד וכו׳. בבלי מ״ח ב׳. ועיין במסכ׳ פ״ד מ״ה. 13 במי דברים וכו׳. בבלי הכ״ל. 14 אין חייב וכו׳. בבלי כ״א ב׳.

1 יפה | א ייפה. כח | א כוח. הבעל . . . האב | א האב . . . הבעל. וכח | א וכוח. האב . . . הבעל | א הבעל . . . האב. הבעל₂ | ד הבע׳. יפה כח הבעל₂ | א ח׳. שהבעל | א שבעל. 2 אוכל – שהבעל | ב ח׳ (והושלם עפ״י א ד). פירות | א פירות (ירושתה). שאי׳ | א שאין. באב | א באב (ר׳ יוסי בר׳ יהודה אומ׳ אף האב). יפה | א ייפה. שהבעל | ד שהבע׳. 3 בפרקונה | א ובפירקונה. ובקבורתה | ד ובקבורת׳. מה | א מה (שמפני) (וסומן למחיקה). 4 ייפה | ד יפה. אשה | א האשה. יבמה | א היבמה. וכח | א וכוח. יפה | א ייפה. 5 אע״פ | א ד אף על פי. 6 ייפה | ד יפה. יבמה | ד יבמ׳. 7 אפי׳ | א ד אפילו. היא | ד ח׳. שאין | ד שאי׳. 8 שלוחיה או עם | א ח׳. או שהלכו | א הלכו. 9 היתה | א [או] שהיתה. ונכנסה ולנה | א נכנסה ללון. שנכנס | א שנכנסה. לחופה | ד לחופ׳. לשם | א לשום. 10 ומתה | א ומתו. אע״פ | ד אעפ״י א אף על פי. 11 או שמסרו | א מסרו. או₂ | ד ח׳. היתה לה | א שהיתה לו. ונכנסה | א נכנסה. 11–12 ולנה – שנכנסה | א ח׳. 12 לשם | א לשום. ומתה | א ומתו. אע״פ | ד אעפ״י א אף על פי. 13 במי | א ד במה. אמורים | ד אמו׳. 13–14 בכתובתה – ד״א | ב ח׳ (והושלם עפ״י א ד). 13 אין | א אינה. 14 בתרומה | א ח׳. שתכנס | א שתיכנס. אין | א ח׳. ד״א | א דבר׳ אמו׳.

6. בין במזיד. פירש״י: לשם זנות. 11. או היתה וכו׳. המלה „או׳ חסרה בד, וכן נכון, והכוונה שאם נמסרה לשלוחי הבעל, אפילו נכנסה לחצר שלה בעלה יורשה. עיין בבה״א. 14. אין חייב לפדותה. ובתנאים שמפרשת התוספתא להלן בסמוך. ועיין בבה״א.

בשבוית מלכות, אבל בשבוית ליסטות פודה, אם רצה לקיים יקיים, ואם לאו יוציא ויתן כתובה מנה. נשבית לאחר מיתת בעלה, אין יבמין חייבין לפדותה, ולא עוד אפי' נשבית בחיי בעלה ולאחר מיכן מת בעלה, אין יבמין חייבין לפדותה. היתה ניזונת מנכסיו וצריכה רפואה, הרי היא כמזונות. רבן שמעון בן גמליאל אומר רפואה שיש לה קצבה מתרפא מכתובתה, ושאין לה קצבה הרי היא כמזונות. היו שני בצרות, אמ' לה טלי גיטיך וכתובתיך צאי ופרנסי את עצמיך, הרשות בו. 6. לא כתב לה בנין דיכרין דיהויין ליכי מינאי אינון ירתין כסף כתובתיך יתר על חולקהון די עם אחיהון, חייב, שהוא תניי בית דין. כל הארצות היו כותבין כאנשי ירושלם. 7. נושא אדם אשה על מנת שלא לזון, על מנת שלא לפרנס, ולא עוד אלא שפוסק עמה שתהא זנתו ומפרנסתו ומלמדתו תורה. מעשה ביהושע בנו של ר' עקיבא שנשא אשה ופסק עמה על מנת שתהא זנתו ומפרנסתו ומלמדתו תורה, היו שני בצרות, עמדו וחלקו, התחילה קובלת עליו לחכמים, וכשבא לבית דין אמ' להם היא נאמנת עלי יתר מכל אדם, אמרה להם ודיי כך התנה עמי, אמרו לה חכמים אין כלום

16 כשבית לאחר וכו'. ירוש' פ"ד רה"א, כ"ט ע"א, בבלי כ"ב א'. 18 היתה ניזונת וכו'. בבלי כ"ב ב'. רבן שמעון וכו'. ירוש' פ"ד ה"א, כ"ט ע"א, ב"ב פ"ט ה"ו, י"ז ע"א, בבלי הכ"ל. 21 לא כתב וכו'. משנ' פ"ד מ"י. 23 כל הארצות וכו'. ירוש' שפ"ד, כ"ט ע"ב. נושא אדם וכו'. ירוש' פ"ה ה"ב, כ"ט ע"ד. 28 אין כלום וכו'. ירוש' הכ"ל, להלן ב"מ פ"ג הכ"א.

15 בשבוית | א בשבוי (ב"פ) ג בשבויות. 16 יוציא | א ח'. ויתן | א ג נותן. לאחר | ד לאח'. יבמין | כ"ה ד. א היבמין. ב ח'. 17 אפי' | א ד [אלא] אפילו. ולאחר מיכן | ד ולאח' כן. יבמין | א היבמין. 18 ניזונת | ד נזונת. מנכסיו | ב מנכסיו [היתה נזונת מנכסיו] (ונוקד למחיקה). וצריכה | א צריכה. 18–19 הרי – אומר | ב ח' (והושלם עפ"י א ד). 18 שמעון | א שמע'. 19 בן גמליאל | א בן גמל'. ג ח'. אומר | א ג אומ'. קצבה | א קיצבה (ב"פ). מתרפא מכתובתה | א מתרפאת בכתובתה ד ונתרפא מכתובת'. 20 היו | א הרי [לון]. בצרות | ד בצורת. אמ' | א ואמ' ד ואמר. טלי | א הרי. גיטיך | ד גיטי'. צאי | א לכי ג ולכי. ופרנסי | ג פרנסי. 21 הרשות | ד הרשו'. בו | א ג ד בידו. 21–25 לא – תורה | ג ח'. 21 דיכרין | א דוכרין. דיהויין | א דהויין ד דייהון. ליכי מינאי | ד ליך מנאי. אינון | א אינון. 22 ירתין | א ד ירתון. יתר | ד יתיר א יותר. חולקהון | ד חולקיהון. די עם | א דעים ד דעם. אחיהון | א אחוהון. תניי | א ד תנאי. 23 הארצות | א ארצות. היו כותבין | ד כותבי'. ירושלם | ד ירושלי'. אשה | א ד אשה [ופוסק עמה]. 24 שפוסק | א [שאדם נושא אשה] ופוסק. עמה | א ד עמה [על מנת]. 25 מעשה | א ומעשה. ביהושע | ג בר' . . . בנו של | א בן. עקיבא | ד עקי' ג עקיבה. 26 עמה | ג עימה. על מנת | א ג ח'. זנתו | ג זנה אותו. ומפרנסתו | א ג ח'. ומלמדתו | ד ומלמדת ג ומלמדת אותו. היו | א ג וכשהיו. בצרות | ד בצורת. 26–27 עמדו וחלקו | ג היו. 27 התחילה | ג כתחילה. לחכמים | ג חכמים. וכשבא | א וכשבאו ג כשבאו. אמ' | ד אמר. להם | א ג להן. נאמנת | ד נאמנ'. 28 יתר | א יותר. ג ח'. אמרה | ד אמר' ג אמ'. להם | א ג להן. ודיי | א ג ד ודאי. התנה | א ג היתנה. עמי | ג עימי. אמרו | ג אמ'. חכמים | ד חכמי' א חכמ'.

15. בשבוית מלכות וכו'. כלומר, שחוששין שמא נתרצית לו תבעלה ברצון. 16. כתובה מנה. עיין בבה"א. ושמא צ"ל: כתובה. [אל]מנה, נשבית וכו', ומלה זו דבוקה לבבא שלאחריה. 18. היתה ניזונת וכו'. כלומר, האלמנה. ועיין בבה"א. 20. שני בצרות וכו'. כלומר, והמזונות הם חיי נפש ממש (שלא תמצא להרויח), אין דינן כפדיון, עיין בבה"א. 23. כאנשי ירושלם. כלומר, שנתנו רשות לאלמנה להיות ניזונת כל ימי חייה, אם תרצה להשאר באלמנותה. עיין במשנתנו ספ"ד

אחר הקיצה. 8. מצוה לזון את הבנות ואין צריך לומר את הבנים. ר' יוחנן בן ברוקה אומ' חובה לזון את הבנות. 9. דרש הלל הזקן לשון הדיוט. כשהיו בני אלכסנדריא מקדשין נשים, אחר בא וחוטפה מן השוק, ובא מעשה לפני חכמים, בקשו לעשות בניהן ממזרין, אמ' להם הלל הזקן הוציאו לי כתובת אמותיכם, הוציאו לו, וכתוב בה כשתכנסי לביתי תהוי לי לאנתו כדת משה וישראל. 10. דרש ר' מאיר המקבל שדה מחבירו ומשזכה בה הבירה, שמין אותה כמה היא ראויה לעשות ונותן לו, שכך כותב לו אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא. 11. דרש ר' יהודה מביא אדם על אשתו כל קרבנות שהיא חייבת, אפי' אכלה את החלב, ואפי' חללה את השבת, שכך כותב לה ואחרי די איתאי ליך עליי מן קדמת דנא. שברה לו מקצת כתובתה שברה לו על כולה, שכך היא כותבת לו אחרי די איתאי ליך עליי מן קדמת דנא.

29 מלוה לזון וכו'. ירוש' פ"ד רה"ח, כ"ח ע"ד. ועיין בבלי מ"ע ל' ומסכ' פ"ד מ"ו. 30 לכס הלל וכו'. ירוש' פ"ד ה"ח, כ"ח סע"ד, יבמות פע"ו ה"ג, י"ד ע"ד, בבלי ב"מ ק"ד ל'. 34 המקבל וכו'. להלן ב"מ פ"ע הי"ב, ועיין במסכה סס פ"ע מ"ג. 36 לכס כ' יהודה וכו'. ירוש' ובבלי הכ"ל, ירוש' קוטע פ"ב ה"ל, י"ז ע"ד, בבלי כדיס ל"ה ב', כזיל כ"ד ל'. ועיין במסכ' כגעיס פי"ד מי"ב, תו"כ מלוכע קוף פלס' ד', ע"ב ע"ד, ספרי כסא פי' ח', עמ' 13.

29 אחר הקיצה | א לאחר הקיצא. לומר | ג לום'. ר' | ד רבי. 30 ברוקה | א ברוקא. אומ' | ד אומר. הלל | א ג הילל. 31 אחר | ד אח' א ואחר. וחוטפה מן השוק | א מן השוק וחוטפה. 32 חכמים | ד חכמי'. בקשו | א וביקשו. לעשות | ד לעשו'. בניהן ממזרין | א בניהם ממזרים. אמ' | ד אמר. הלל הזקן | א ח'. 33 כתובת | ד כתובו'. אמותיכם | א אימותיכם ד אמותיכן. כשתכנסי | א כשתיכנסי ד משתכנסי. תהוי לי לאנתו | א תהא לי לאינתו. 34 ר' | ד רבי. מחבירו | ד מחברו. ומשזכה | א משזכה. הבירה | כ"ה א ד. ב הכירה. 35 לעשות | א ליעשות. ונותן לו | א ח'. כותב לו | א כתב לה. 36 אעביד | א איעביד ד אעבוד. אשלם | א אשלים ד אישלם. במיטבא | ג במי טבא. ר' יהודה | ד רבי יהושע. מביא אדם | א המביא אדם (ונוקד על אדם לסימן מחיקה) [קרבן]. 37 אפי' | א ד אפילו. את החלב | ג חלב. ואפי' | ד ואפילו א אפילו. ג ח'. חללה | א חיללה ג וחי . . . שכך | א שכך [הוא]. 38 ואחרי | א אוחרן. די איתאי | ב אתאי (ובין השורות תלויה יו"ד בין אל"ף לתי"ו) א דאית ד דאיתאי. עליי | א ד עלאי. שברה[1] | א שברה [לי מקצת כתובתה לי אוחרן דלא אית ליך עלאי מן קדמת דנא שברה]. כתובתה | ד כתובתה [לו]. 39 על | ד את. אחרי | א אוחרן. די איתאי | ד דאיתאי א דאית. עליי | א ד עלאי.

29. אחר הקיצה. אחר התנאים והחוזה. 30. לשון הדיוט. כלומר, דרש את הלשון כאילו היה הנוסח מתקנת חכמים, ולא עוד אלא שעשאוהו תנאי ב"ד, ואפי' לא כתבו במקום שנהגו לכתוב, ככתבו דמי, ודינו כתנאי ב"ד. 33. כתובת אמותיכם. כלומר, כתובות של אנשים אחרים מאותו מקום. כשתכנסי לביתי וכו'. והלשון קשה, שהרי פשיטא הוא שהוא כן, ודרש הלל שהכוונה היא שהקידושין היו על תנאי, ואין האישות חלה אלא דווקא כשתכנס לביתו, ואם לא תכנס, יבטלו הקידושין למפרע. 36. אשלם במיטבא. ולא נתברר בשטר מה ישלם, ואפשר לפרשו שמשלם דמי פחיתת הקרקע, ומחמת הדרשה אנו למדים שמשלם כל מה שהיא ראויה לעשות. 37. שכך כותב וכו'. כלומר, שכך היו נוהגים ההדיוטות לכתוב בתקופה קדומה. עיין בבה"א. 38. ואחרי די איתאי וכו'. כלומר, ואחריות שיש לך עליי מקדמת דנא, והיינו שהבעל מקבל עליו גם אחריות שיש לאשה עליו מלפנים, מלפני הנישואין, וחייב בקרבנותיה שנתחייבה בהם לפני הנישואין. ועיין בבה"א. 39. היא כותבת וכו'. כלומר, כותבת בשובר על כתובתה שהאחריות שיש בזכותה על בעלה בטלה. ונהגו פעם לכתוב כן אף כשקבלה מקצת כתובתה. וכתבו אותו לשון בכתובה ובשובר, וכל אחד כעיניינו. ועיין בבה"א.

12. דרש ר' יהושע בן קרחא המלוה את חבירו לא ימשכננו יותר מחובו, שכך כותב לו תשלמתא מנכסיא דאית לי מנכסיא דקניתי מן קדמת דנא. 13. דרש ר' יוסה הגלילי מקום שגובין כתובה מלוה, גובין אותה מלוה ואין גובין את הכתובה, מקום שכופלין את הכתובה, אין גובין אלא מחצה. 14. אבי הבן שנעשה ערב לכתובת כלתו, אם יש שם נכסים לבן גובין משל בן, ואם לאו גובין משל אב. עשה האב בית, או שדה, הפותיקי לכתובת כלתו, בין כך ובין כך גובין מהן. מי שיצא למדינת הים, אמרו לו מת בנך, עמד וכתב כל נכסיו במתנה, ואחר כך נודע שבנו קיים, מתנתו קיימת. ר' שמעון בן מנסיא או' אין מתנתו קיימת, שאילו היה יודע שבנו קיים לא היה נותן. 15. היה חולה ומוטל במטה, אמרו לו נכסיך למי, אמ' להם דמיתי שיש לי בן עכשיו שאין לי בן נכסיי לפל', ואחר כך נודע שיש לו בן, לא אמ' כלום. היה חולה ומוטל במטה אמרו לו נכסיך למי, אמ' להם דמיתי שאשתי מעוברת עכשיו שאין אשתי מעוברת נכסיי לפל', ואחר כך נודע שאשתו מעוברת, לא אמ' כלום. 16. גר

40 דרש ר' יהושע וכו'. יהוס' יבמות פט"ו ובבלי ב"מ ק"ד א' הכ"ל. ועיין יהוס' כאן פ"ד הכ"ל. 41—42 דרש ר' יוסה וכו'. יהוס' הכ"ל, בבלי ב"מ ק"ד ב'. 43 אבי הבן וכו'. עיין בבלי גיטין מ"ט ב', ב"ב קנ"ד ב', ערכין כ"ג ב', יהוס' ב"ב פ"י הט"ו, י"ז ע"ד. 45 עשה האב וכו'. עיין להלן פי"ב, סו' 24 ואילך. 46 מי שיצא וכו'. יהוס' פ"ה ה"א, כ"ט ע"ד, בבלי ב"ב קל"ב א', קמ"ו ב'. 48 היה חולה וכו'. בבלי ב"ב קמ"ו סט"ב. 52—53 גר שמת וכו'. יהוס' יבמות פ"ד ה"א, ה' ע"ג, ב"ב פ"ט ה"א, ט"ז ע"ד, בבלי סס קמ"ב א'.

40 ר' | ד רבי. קרחא | ד קרחה. הבירו | ד חברו. ימשכננו | ד ימשכנו. שכך | א שכך [הוא]. 41 לו | ד לי. תשלמתא מנכסיא | א תשלוסתא מניכסיא. מנכסיא2 | א ומניכסיא. 42 יוסה | א ד יוסי. שגובין | א שכותבין. גובין אותה | א גובה. ואין | ד אין. גובין2 | א גובה ב גובין [אותה] (ונוקד למחיקה). את | א ח'. 43 הכתובה | ד הכתוב' א כתובה. את הכתובה | א כתובה. אין גובין | א אינו גובה. 44 שם | ד ח'. גובין | א גובה. 45 גובין | א גובה. עשה | ד עש'. האב | א לה. הפותיקי | ד אפותיקי. לכתובת כלתו | ד לכתוב' כלתו א לכתובתה. 46 גובין | ד גובי'. שיצא | א שהלך [בנו]. אמרו | ד ואמרו א [ובאו] ואמרו. בנך | א בנו. עמד | א ד ועמד. וכתב | ד וכת'. כל | א ח'. 47 במתנה | ד במתני' א בסתנה [לאחר]. נודע | כ"ה ד. ב ח'. נודע שבנו קיים | א בא בנו. או' | א אומ' ד אומר. 48 שאילו | ד שאלו. נותן | ד נות' א כותבן. ומוטל | ד ומוט' א מוטל. 49 במטה | א במיטה. אמ' להם | ד אמר לה. א ח'. דמיתי | א דימיתי. עכשיו | א ועכשיו. לי | כ"ה א ד. ב לו. 50 נכסיי | ד נכסי. לפל' | א ד לפלוני. ואחר כך | ד ואח"כ. במטה | א במיטה. 51 אמרו | ג אמ'. נכסיך | ד נכסי'. להם | א להן. דמיתי | א דימיתי. עכשיו | א ועכשיו. 52 נכסיי | ד נכסי. לפל' | ד לפלו' א לפלוני. ואחר כך | א ואחרכך ד ואח"כ. מעוברת | ד מעובר'. כלום | ד כלו'.

41. כותב לו וכו'. כלומר, שכך כותב הלוה למלוה שהתשלומים הם מן הנכסים שקנה וכו', ואעפ"י שלא כתב כמי שכתב דמי, ולפיכך אסור לו למלוה למשכנו יתר על חובו, שהרי אם יופחתו דמי המשכון יגבה משאר נכסים. ועיין בבה"א. 42. שגובין כתובה מלוה וכו'. כלומר, שכסף הנדונייא הוא מלוה לבעלה עד שימות (או יגרשנה), אינו מוסיף שליש אלא מפני הכבוד, וכשהיא באה לגבות את כתובתה אינה גובה כל מה שכתוב בה אלא מה שקיבל בעלה מאביה, כדין מלוה. ועיין בבה"א. 46. מת בנך וכו'. והיוצא היה נבהל על נפשו, ולא היה בידו למכור את הנכסים, ונתייאש מלחזור, ובן כבר אין לו שיורידוהו לנכסיו. 47. מתנתו קיימת. שהרי שתק ולא אמר כלום, ודברים שבלב אינם דברים. 50. לא אמ' כלום. שהרי אמר במפורש ,דמיתי שיש לי בן".

שמת ובזבזו ישראל את נכסיו, ואחר כך נודע שיש לו בנים, ושאשתו מעוברת, כולם חייבין להחזיר. החזירו הכל, ומתו בניו, והפילה אשתו, המחזיק בשניה זכה, בראשונה לא זכה. 17. הבנות, בין שניסו עד שלא בגרו, ובין בגרו עד שלא ניסו, אבדו מזונותיהן ולא אבדו פרנסתן. ר' שמעון בן לעזר אומ' אף אבדו את פרנסתן. כיצד הן עושות, שוכרות להן בעלים וגובין להן פרנסתן. 18. אחד נכסים שיש להן אחריות ואחד נכסים שאין להן אחריות נפרעין מהן למזון האשה והבנות דברי ר', ר' לעזר בי ר' שמעון אומ' נכסים שיש להן אחריות בנים מוציאין מידי בנים, ובנות מידי בנות, ובנות מידי בנים, אבל לא בנים מידי בנות. נכסים שאין להן אחריות, בנים מוציאין מידי בנים, ובנות מידי בנות, ובנים מידי בנות, אבל לא בנות מידי בנים. בין ששעבד האב בחייו, בין ששעבדו יורשין לאחר מיתת אביהן, אין נפרעין מהן לענין כתובה, אבל לפרנסה גובין מהן.

55 הבנות וכו'. ירוש' פ"ד ה"ג, כ"ט ע"ב, בבלי ס"ח ב'. 56 ר' שמעון בן לעזר וכו'. בבלי הכ"ל, ועיין בירוש' הכ"ל. 58 אחד נכסים וכו'. ירוש' פ"ד ה"ח, כ"ט ע"א, בבלי כ"א א', ועיי"ש ס"ח ב'. 62 בין ששעבד וכו'. ירוש' גיטין פ"ה ה"ג, מ"ו ע"ד. ועיין ירוש' כתו' פ"ו ה"ו, ל' ע"ד, בבלי ס"ט א'.

53 ובזבזו | א ובזבזו. ישראל | ד ישר'. ואחר כך נודע | ד ואח'כ נוד'. בנים | א בנים [במדינת הים] ד בני' [במ"ה]. ושאשתו | א [או שהיתה] אשתו. 54 כולם | א ח'. הכל | א [את] הכל. בניו | ג הבנים. והפילה | א [או] שהיפילה ג [או] שהפילה. המחזיק | ד מחזיק. בשניה | א בשנייה ד בשניי'. 55 זכה | ד זכ'. בראשונה | ד בראשונ'. הבנות | ד הבנו'. בין | א ח'. שניסו | ד שנישאו א ג נישאו. ובין | א ג בין. 56 ניסו | א ד נישאו. אבדו (ב"פ) | א איבדה (ונוקד לשם הנהה: איבדָה). מזונותיהן | ד מזונתיה'. פרנסתן | ג פרנסן. ר' שמעון | ד ר"ש ג ר' יהושע. לעזר | א ד אלעזר. אומ' | א ד או'. אף | א ח'. 57 אבדו | א איבדו. את | א ד ח'. הן | ד ח'. בעלים | ד בעלי' ג בעלין. להן | א ח'. פרנכתן | ד פרנסת'. 58 נכסים | ג נכסין. להן | א להם (ב"פ). 59 למזון | ד למזו' ג מזון. האשה | א ג אשה. והבנות | ג ובנות. א ח'. ר' | ד ר' [יוסי]. לעזר | ד אליעזר א ג שמעון. בי ר' שמעון | ד בר"ש א ג בן אלעזר. אומ' | ג ד אומר. נכסים | ג נכסין. 60 בנים | ג בבנים. מוציאין | ד מוצאין. מידי בנים | א מיד הבנים ג מבנים. מידי | א ג מיד. בנות | א הבנות. ובנות | א בנות ג ובנים. מידי (ו"פ) | א מיד ג מן. בנים | א ג הבנים. 61 בנים$_1$ | ג [מן] הבנים. בנות | א ג הבנות. נכסים שאין | א ג ושאין. להן | א להם. בנים$_3$ | א ג הבנים. 62 בנות$_1$ | א הבנות ג הבנים. בנות$_2$ | א ג הבנות. בנות$_3$ | ג הבנות. בנים | א ג הבנים. ששעבד | א ששיעבד ג ששעבדה. האב | א ג אב. בין$_2$ | א ובין. 63 ששעבדו | א ששיעבדו. יורשין | א היורשין. לאחר | ג אחר. אביהן | א אביהם. נפרעין | ד נפרעי'. מהן | א מהם. לענין | א לעינין ד לעניין. 64 מהן | א מהם.

54–55. בשניה זכה. ואפילו למ"ד שאין עובר יורש, והרי אשתו הפילה, מכל מקום כבר נתייאש הווכה בראשונה מן הנכסים כששמע שאשת הגר מעוברת. 56. פרנסתן. כלומר, עישור הנכסים שמקבלות כנדוניא. 60. מוציאין וכו'. כשהחזיקו הגדולים (או הגדולות) על הקטנים (או על הקטנות), כשהם יורשין (או יורשות). ובנות מידי בנים וכו'. כלומר, בנכסים מועטין ב"ד מוציאין כדי מזונות מידי בנים, ונותנין לבנות מיד, אבל אין הבנים מוציאים מידי הבנות, אפילו אם מכרו הבנים את הקרקע, אחרי שירדו הבנות לתוכה. עיין בבה"א. 62. ובנים מידי בנות וכו'. כלומר, אפילו תפסו מטלטלין למזונותיהן, הבנים מוציאין מידיהן, אבל בנות אין מוציאות מידי הבנים מטלטלין למזונות. 63. לענין כתובה. כלומר, לעניין תנאי כתובה, והן מזונות וכסות.

פרק ה'

1. הבגר בתביעה, נותנין לה שנים עשר חדש. אם היתה קטנה, בין היא בין אביה יכולין לעכב. ר' טרפון או' נותנין לה הכל תרומה. במי דברים אמורי' מן האירוסין, אבל מן הנשואין מודה ר' טרפון שנותנין לה מחצה חולין ומחצה תרומה. במי דברים אמורים בבת כהן לכהן, אבל בת ישראל לכהן הכל מודים שמעלין לה כל מזונותיה מן החולין. ר' יהודה בן בתירה או' שתי ידות תרומה ואחת חולין. ר' יהוד' אומ' מוכרת את התרומה ולוקחת בדמיה חולין. רבן שמעון בן גמליאל או' כל מקום שהוזכרו שם תרומה נותן כפול חולין. זו משנה ראשונה. רבותינו אמרו אין האשה בת ישראל אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה, והיבמה עד שתיבעל. אם מתה בעלה יורשה. אמ' ר' מנחם בן נפח משם ר' ליעזר הקפר מעשה בר' טרפון שקידש שלש מאות נשים

1 הבגר וכו'. ירוש' פ"ה ה"ג, כ"ט ע"ד, בבלי כ"ז ב'. היתה קטנה וכו'. בבלי הכ"ל, ועיין בירוש' הכ"ל. 2 ר' טרפון וכו'. מכי' פ"ה מ"ב. 3 מן האירוסין וכו'. בבלי כ"ח א' (בשיטוי קדמ). 7 רבן שמעון וכו'. ירוש' פ"ה סה"ג, כ"ט ע"ד, בבלי הכ"ל. 8 מעשה דאשונה וכו'. מכי' פ"ה מ"ב. 9 אם מתה וכו'. להלן שו' 18. 10 מעשה וכו'. ירוש' יבמות פ"ד הי"ב, ו' ע"ב, מדרש שה"ש הול' גרינהוט, ו' ע"ב.

1 הבגר | ד הבגרת. בתביעה | א כחביעה. נותנין | ד נותני'. חדש | א חודש. היתה | ד הית'. 2 בין | א ובין. ר' טרפון | ד רבי טרפו'. או' | א אומ' ד אומר. נותנין | ד שנותנין. במי | א ד במה. 3 אמורי' | א ד אמורים. הנשואין | א ד הנישואין. 4 במי דברים אמורים | א במה דבר' אמורי' ד בד'א. בבת | א בת. ישראל | א ישר'. 5 כל מזונותיה | א הכל מזונות. ר' | ד רבי. בתירה | ד בתירא א פתירא. או' | א אומ' ד אומר. שתי | ד ב' א [נותנין לה] שתי. 6 תרומה | א [של] תרומה. ואחת | ד וא'. חולין | א [של] חולין. יהוד' | א ד יהודה. אומ' | ד אומר. מוכרת את התרומה | א סוכר תרומה. ולוקחת | א ד ולוקח. 7 רבן – גמליאל | ג רשב"ג. גמליאל | א גמל'. או' | א ג אומ' ד אומר. שהוזכרו | א שנזכרו. נותן | א נותנין [לה]. 8 חולין | ד חולי' א כחולין. משנה | א משנת. האשה | א ח'. בת ישראל | א בת ישר'. ד ח'. 9 שתכנס | א שתיכנס. שתיבעל | ג ד שתבעל. אם מתה בעלה יורשה | א ח'. אמ' | ד אמר. א ח'. בן נפח | כ"ה א ד. ב בן [בן] נפח. משם | א [אומ'] משום. ליעזר | א ד אליעזר. בר' | ד ברבי. שקידש | ד שקדש. שלש | ד נ'. נשים | א נשים [בשני בצרות].

1. הבגר בתביעה. צ"ל: כתביעה (כגי' כי"ע), וכמשנתנו פ"ה מ"ב: „נותנין לבתולה שנים עשר חדש" (כלומר, נותנין לה זמן לכניסתה לחופה להכין תכשיטיה), ואין הבעל יכול לכופה להכניסה לחופה. ואם בגרה הרי היא כתבועה. 2. לעכב. כלומר, שלא תכנס לחופה עד שתגדיל. ועיין בבה"א. הכל תרומה. כלומר, אם הגיע זמן ולא נישאו, נותן לה ארוסה כהן הכל תרומה, וכשיגיעו ימי טומאתה תמכרנה ותקח חולין. 4. בת ישראל לכהן וכו'. כלומר, שמעולם לא הורגלה להזהר בטהרת תרומה. 6. מוכרת וכו'. פירש"י: נותנין לה תרומה כשיעור שאם באת ליקח מחצה חולין לא תפחות מן דמי מחצית חולין, אבל טורח מכירה מוטל עליה וכו'. 8. זו משנה ראשונה. כלומר, שאוכלת בתרומה אחרי הגעת זמן, ולא נישאו (והכוונה למשנה אמצעית, ולמשנה ראשונה ממש אוכלת משעה שנתארסה). 9. אם מתה וכו'. הלכה זו היא אפילו למשנה ראשונה, ואינו יורשה אלא אחר כניסתה לחופה (או מסירתה לידי שלוחי הבעל).

להאכילן בתרומה, שהיו שני בצרות. וכבר שלח יוחנן בן בגבג אצל ר' יהודה בן בתירה לנציבין, אמ' לו שמעתי עליך שאתה או' ארוסה בת ישראל המאורסת לכהן אוכלת בתרומה. שלח לו ואמ' לו מוחזק הייתי בך שאתה בקי בחדרי תורה, לדון קל וחומר אי אתה יודע, ומה שפחה כנענית שאין ביאתה קונה אותה לאכול בתרומה, כסף קונה אותה להאכילה בתרומה, בת ישר' שהביאה קונה אותה להאכילה בתרומה, דין הוא שיהא כסף קונה אותה להאכיל' בתרומה. אבל מה אעשה, שהרי אמרו חכמים אין ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומ' עד שתכנס לחופה. אם מתה בעלה יורשה. 2. יבמה מה היא למזונות? כל זמן שנתחייב הבעל, יבמין חייבין, לא נתחייב הבעל, אין יבמין חייבין. מעשה ידיה של מי? אם היתה נזונת משלהן, הרי הן שלהן, ואם לאו, הרי הן של עצמה. [ירושתה ומציאתה בין כך ובין כך הרי הן של עצמה]. 3. המקדיש מעשה ידי אשתו, הרי זה מעלה לה פרנסה מתוכן, והשאר הקדש. 4. מלאכות שהאשה עושה לבעלה, שבעה גופי מלאכות מנו, ושאר לא הוצרכו לימנות. [הכניסה לו בין משלו ובין משלה, לא טוחנת, ולא אופה, ולא מכבסת].

11 וכבר שלח וכו'. ספרי קרח פי' קי"ז, עמ' 137, ירוש' פ"ה ה"ל, כ"ע ע"ל, בבלי קידושין י' ב'. 18 יבמה וכו'. לעיל יבמות פ"ו, שו' 11. 21 ירושתה וכו'. עיין ירוש' פ"ח ה"ע, ל"ב ע"ל, יבמות פ"ל ה"ג, ה' ע"ל, בבלי שם ל"ע ל'. ועיין בירוש' רפי"ל, ל"ל ע"ל, ובבלי ל"ו ל' (לענין מציאת אלמנה). 22 המקדיש וכו'. להלן ערכין פ"ג ה"ח. ועיין במשנ' פ"ה מ"ל. 23 מלאכות וכו'. עיין במשנ' פ"ה מ"ה. 24 בין משלו וכו'. עיין בבלי ס"ל ל', ירוש' פ"ה ה"ו, ל' ע"ל.

11 להאכילן | א והאכילן. בגבג | ד בנ בנ. יהודה | א יהוד'. בתירה | א בתירא. לנציבין | ד לנציבי'. אמ' | ד אמר. שאתה | א שהייתה. או' | א אומ' ד אומר. ארוסה | א ד ח'. ישראל | א ישר'. 13 המאורסת | א מאורסת. ואמ' לו | ד ואמר לו. א ח'. שאתה | ד שאת'. 14 בקי | א בקיא. תורה | ד תור'. לדון | א לדין. קל וחומר | ד ק"ו. ומה | א ומה [אם]. כנענית | ד כנעני'. 15 ביאתה | א ביאה. לאכול | א להאכיל. להאכילה | א להאכיל. 16 ישר' | א ד ישראל. להאכילה | א להאכיל. דין הוא | ד אינו דין. 17 להאכיל' | א ד להאכילה. אין – ישראל | א שאין האשה. 18 בתרומ' | א ד בתרומה. שתכנס | א שתיכנס. 18–19 מה היא | ג מהו. 19 יבמין | א היבמין. אין | ג לא נתחייבו . . . 20 יבמין | א היבמין. חייבין | ד חייבי'. נזונת | א ניזונת. הרי הן | א ג מעשה ידיה. שלהן | ג משלהן. 20–21 ואם לאו | א משל עצמה ג משל . . . 21 הרי הן | א מעשה ידיה. עצמה | ד עצמ'. ירושתה – עצמה | ב ח' (והושלם עפ"י א). ירושתה ומציאתה | ד ח'. ובין | ד ובי'. הרי הן | ג הרי היא. ד ח'. של עצמה | ד של עצמ' ג לעצמה. 22 המקדיש מעשה | ד המקדי' מעש'. מתוכן | א ג מתוכה. הקדש | א הקדיש. 23 שהאשה | כ"ה א ד. ב שאשה (והונה: שהאשה). שבעה | ד ז'. מלאכות | ד מלאכה. מנו | ג מנו [שהיא עושה לבעלה]. ושאר | א ג והשאר. הוצרכו | א צרכו. 24 לימנות | ד ליסנו' א להימנות. הכניסה – מכבסת | ב ד ח' (והושלם עפ"י א ג). ובין | ג בין.

11. להאכילן בתרומה. והיא לפי המשנה הראשונה (האמצעית), ואם התנה לזון אפילו ארוסה אוכלת בתרומה, עיין בבה"א. 19. שנתחייב הבעל וכו'. כלומר, אם כבר אכלה משל בעלה. ועיין בבה"א. 23. מנו. כלומר, במשנתנו ס"ה מ"ה. 24. בין משלו וכו'. כלומר, הכניסה לו נדונייא רבה שיכול לקנות שפחות, ובין שהכניסה לו שפחות ממש משלה.

25 כופה לעשות לבנו, ולבתה, לאחיו, ולאחיה, ולהטיל לפני בהמתו. מקום שנהגו שלא לעשות אחת מכל אילו, אינו יכול לכופה. ר' יהודה או' אף אין כופה לעשות פשתן, מפני שמסריח את הפה, ומשרביט את השפתים. 5. נדרה שלא להניק את בנה, בית שמיי או' שומטת את דדיה מפיו, ובית הלל אומ' כופה אותה להניק. נתגרשה, אין כופין אותה להניק. אם היה בנה 30 מכירה, נותנין לה שכר ומניקתו, מפני הסכנה. אין האיש כופה את אשתו להניק את בן חבירו, ואין האשה כופה את בעלה שתינק את בן חברתה. 6. המדיר את אשתו מתשמיש המטה, בית שמיי או' שתי שבתות, כלדת נקבה, בית הלל אומ' שבת אחת, כלדת זכר, וכימי נדתה. יתר על כן, יוציא ויתן כתובה. הפועלין שתים בשבת. אם היו עושין מלאכה בעיר אחרת, פעם 35 אחת בשבת. החמרים אחת לשתי שבתות, הגמלים אחת לשלשים יום, הספנין אחת לששה חדשים. 7. המורדת על בעלה וכו', זו משנה ראשונה. רבותינו התקינו שיהו בית דין מתרין בה ארבע וחמש שבתות זו אחר זו פעמים בשבת.

25 כופה לעשות וכו'. עיין בבלי ס"ח ב'. 27 אין כופה וכו'. ירוש' פ"ה ה"ו, ל' ע"ח, בבלי הכ"ל. 28 כדרה וכו'. ירוש' הכ"ל, בבלי כ"ט ב'. 29—30 בנה מכירה וכו'. ירוש' ובבלי הכ"ל, לתכן כדה פ"ב ה"ה. 30 אין האיש וכו'. ירוש' הכ"ל. 31 ואין האשה וכו'. ירוש' הכ"ל. ועיין לתכן כדה פ"ב ה"ד ובבלי כאן ס' ב'. 32 המדיר וכו'. משנ' פ"ה מ"ו, עדיות פ"ד מ"י, תוספתא סס פ"ב ה"ד. כלדת נקבה וכו'. תוספתא הכ"ל, ירוש' פ"ה ה"ח, ל' ע"ח, בבלי ס"ח ב'. 34 הפועלין וכו'. משנ' פ"ה מ"ו. עושין מלאכה וכו'. בבלי ס"ב ח'. ועיין ירוש' פ"ה ה"ח, ל' רע"ב. 35 החמרים וכו'. עיין במשנ' פ"ה מ"ו. הגמלים וכו'. משנ' הכ"ל. 36 המורדת וכו'. משנ' פ"ה מ"ז. 36—37 רבותינו התקינו וכו'. ירוש' פ"ה ה"י, ל' ע"ב, בבלי ס"ג ב'.

25 כופה – בהמתו | א ג ח' (וישנו להלן). 26 שנהגו שלא לעשות | ד שלא נהגו. אחת | ד אחד. אילו | ג ד אלו. אינו | א ג אין. לכופה | א ג לכופה (אין (ג ואין) כופה לעשות לבנו ולבנה (ג ולבתו) לאחיו ולאחיה ולהטיל לפני בהמתו). ר' יהודה או' | א אמ' ר' יהודה. או' | ד אומר ג אמר. 27 אין | א אינו. פשתן | א בפשתן. מפני שמסריח | ג שהפשתן מסריח. 28 שלא להניק | א מלהניק. בית שמיי | ד ב"ש א ג בית שמאי. או' | א ג אומ' ד אומרים. את דדיה | ג דד. מפיו | א ד ח'. ובית הלל | א ובית הילל ד וב"ה. 29 אומ' | ד אומרים. להניק | ד ח'. כופין | א כופה. 30 נותנין | א [כופה אותה להניק] ונותנין. ומניקתו | א מניקה. הסכנה | א סכנת [נפשות]. 31 להניק | ד שתניק. חבירו | ד חברו. שתינק | א ד שתניק. 32 המטה | א המיטה. בית שמיי | א בית שמי ד ב"ש. או' | א אומ' ד אומרים. כלדת | ד כלידת א כיולדת. נקבה | א נקיבה. 33 בית הלל | א ובית הילל ד ב"ה. אומ' | ד אומרים. אחת | ד אחד. כלדת | ד כלידת א כיולדת. נדתה | א נידתה. יתר | א יותר. 34 הפועלין | א ד הפועלים. אחרת | ד אחת. 35 החמרים | ד החמרי' א החמרין. 35—36 הגמלים – חדשים | א ג ח'. 35 הגמלים | ד הגמלין. לשלשים | ד לשלושים. 36 וכו' | ד פוחתין לה מכתובתה שבעה דינרי' בשבת ר' יהודה אומר שבעה טרפעקי. א ח'. 37 שיהו | א ח'. בית דין | א ד ח' (וכן נוקד ב לסימן מחיקה). מתרין | א שכתרין. והמש | א ג ח'. זו[2] | א זו [וזו אחר זו]. פעמים | א פעם אחת.

25. **כופה לעשות וכו'.** צ"ל: [אין] כופה וכו', כמו שהוא בכי"ע, וכן בקנ"נ: **ואין כופה וכו'.** 26. **מכל אילו.** כלומר, מכל אילו המלאכות שמנו במשנתנו פ"ה מ"ה הנ"ל. 27. **שמסריח וכו'.** כלומר, מסרט את הפה (ואף הלשון בכלל) ומנפח את השפתים. ועיין בבה"א. 34. **שתים בשבת.** כלומר, עונתן פעמיים בשבוע. 36. **על בעלה וכו'.** קיצור ממשנתנו פ"ה מ"ו: המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה שבעה דינרין בשבת וכו'.

יתר על כן, אפי׳ כתובתה מאה מנה אבדה את הכל. אחת ארוסה, ואחת שומרת יבם, אפי׳ נדה, ואפי׳ חולה. 8. המשרא את אשתו על ידי שליש, כולם במדה האיטלקי. אפי׳ נדה, ואפי׳ חולה, ואפי׳ שומרת יבם. נתן לה כוס, חבית, וקדירה, פך, נר, ופתילה. יין אין לה, שאין נשותיהן של עניים שותות יין. כר אין לה, שאין נשותיהן של עניים ישנות על כר. 9. מותר מזונות שלו, ומותר בלאיות שלה. העשיר עולה עמו, העני אין יורדת עמו. מעשה בבתו של נקדמון בן גוריון שפסקו לה חכמים חמש מאות דינרי זהב בכל יום לקופת בשמים, ולא היתה אלא שומרת יבם. אף היא קילולה, ואמ׳ להם כך תתנו לבנותיכם. 10. אמ׳ ר׳ לעזר בר׳ צדוק אראה בנחמה אם לא ראיתיה שמלקטת שעורים מתחת טלפי סוסים בעכו. קראתי עליה המקרא הזה אם לא תדעי לך היפה בנשים וגו׳.

38 אחת אלוסה וכו׳. יכוס׳ הכ״ל, קידושין פ״א ה״ב, כ״ט ע״א, בבלי כאן ס״ג א׳, ס״ד א׳. 39 המשרא וכו׳. משכ׳ פ״ה מ״ח. 40 במדה האיטלקי. עיין במשכ׳ כליס פי״ז מי״א. 41 כוס חבית וכו׳. יכוס׳ פ״ה הי״ב, ל׳ ע״ב. יין אין לה וכו׳. יכוס׳ הכ״ל, שם רפי״א, ל״ד קע״א. ועיין בבלי ס״ד קע״ב ואילך. 42 כר אין לה וכו׳. יכוס׳ פ״ה הי״ב, ל׳ ע״ב. ועיין בבלי ס״ה א׳. 42—43 מותר מזונות וכו׳. יכוס׳ פ״ה סהי״ב, ל׳ ע״ב, רפי״א, ל״ב קע״א, בבלי ס״ה ב׳. 43 העשיר וכו׳. עיין יכוס׳ פ״ה ה״ו, ל׳ ע״א, בבלי מ״ח א׳, ס״א א׳. 44 מעשה בבתו וכו׳. יכוס׳ שפ״ה, ל׳ ע״ב, בבלי ס״ו ב׳, איכ״ר פ״א מ״ח (על אלה אני בוכיה), פסי״ר פכ״ט—ל׳, ק״מ ע״א. 48 אם לא תדעי וכו׳. שה״ש א׳, ח׳.

38 יתר | א יותר. כן | א [כין] (נמחק) כן. אפי׳ | א ד אפילו. אבדה | א איבדה. את | ד ח׳. אחת | ד אח׳. ארוסה | א ד ארוסה [ואחת נשואה]. 39 אפי׳ | א ד אפילו. נדה | א נידה. ואפי׳ | א ד ואפילו. המשרא | א ד המשרה. שליש | ד שליש [לא יפחו׳ לה מקביים חטין או מארבע קבין שעורם]. 40 כולם | א כולן ד וכולם. במדה | א במידה. אפי׳ | א ד אפילו. נדה | א נידה. ואפי׳ (ב״פ) | ד ואפילו א אפילו. נתן | ד נותן א נותנין. לה | ד ח׳. 41 וקדירה | ד וקדרה. 42 נשותיהן | ד נשותהין. ישנות | א ישינות. כר | א הכר. 43 מזונות – שלה | א בלאות שלה ומותר מזונות שלו. אין | א אינה. 44 מעשה | א ומעשה. נקדמון | א ד נקדימון. גוריון | ד גריון. 45 בכל יום | א ח׳. בשמים | א בשמים [של יום]. ולא – יבם | א ושומרת יבם היתה. היתה | ב ד היה. אף היא קיללה | ד אף היא קללה [אות׳]. א ח׳. ואמ׳ | ד אמר׳ א אמרה. 46 לבנותיכם | ד לבנותיכ׳. אמ׳ | ד אמר. לעזר | א ד אלעזר. 46—47 אם לא ראיתיה | א שראיתיה. 47 קראתי | א וקראתי. המקרא | א [את] המקרא ד מקר׳. 48 בנשים | ד בנשי׳. וגו׳ | א ח׳.

39. אפי׳ נדה וכו׳. שאינה ראוייה לעונה, ואפילו חולה שאינה ראוייה לכך, ולא למלאכה, אין מרידתה מתבטלת. על ידי שליש. קיצור ממשנתנו פ״ה מ״ח: המשרה את אשתו על ידי שליש לא יפחות לה מקביים חטים וכו׳. 40. במדה האיטלקי. במשנת כלים (פי״ז מי״א): במדה דקה. מדות הלח והיבש שיעורן באיטלקי, זו מדברית. אפי׳ נדה ואפי׳ חולה וכו׳. המלים „אפי׳ נדה" הן באשגרה מלעיל, וכאן הכוונה רק לחולה שאוכלת מעט ולשומרת יבם שלא משע כלום כשהשרה אותה ע״י שליש (שהרי מן הדין אין אוכלת עמו), ומ״מ נותן לכולן כשיעור שקבעו במשנתנו. 48. היפה בנשים וכו׳. בבבלי מסיים: צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך (שה״ש א׳, ח׳), אל תקרי גדיותיך, אלא גויותיך.

פרק ו'

1. מי שמת והניח בנים ובנות, בזמן שהנכסים מרובין הבנים יירשו, והבנות ניזונות ומתפרנסות. כיצד הבנים יירשו, אין אומ' אילו היה אביהן קיים נותן להם כך וכך, אלא רואין את אחד כאילו הוא אביהן קיים, ונותנין להן. 2. כיצד הבנות ניזונות ומתפרנסות, אין אומ' אילו היה אביהן קיים היה נותן להם כך וכך, אלא רואין שכנגדן היאך מתפרנסות ונותנין להן. 3. רבי אומר כל אחת ואחת נוטלת עישור נכסים. ר' יהודה אומ' אם השיא את הבת הראשונה ינתן לשנייה כדרך שניתן לראשונה. אמרו לו יש שמשיא את בתו ונוטל מעות, ויש שמשיא את בתו ונותן אחריה מעות. 4. וכן היה ר' יהודה אומ' המשיא את בתו סתם לא יפחות לה מחמש סלעים, שבראשונה היה לוקח לה בהן כל צרכה. 5. פסקה להכניס לו שתי סלעים, נעשית ששה דינרין. מה שחתן פוסק פוסק פחות מחומש, חוץ ממאתים לבתולה ומנה לאלמנה.

1 מי שמת וכו'. משכ' פי"ג מ"ג, ב"ב רפ"ע. 4 כילל וכו'. בבלי ס"ח ח'. 5—6 רבי אומר וכו'. ירוש' פ"ו ה"ו, ל"ו ע"ד, בבלי הכ"ל (ועיי"ש כ"ב ב'), כדריש ל"ע ב'. 6 ר' יהודה וכו'. משכ' פ"ו מ"ו. 7 יש שמשיא וכו'. ירוש' הכ"ל, ועיין במשכ' הכ"ל. 9 המשיא וכו'. עיין במשכ' פ"ו מ"ה ובבלי שם ס"ז ח'. 10 פסקה וכו'. עיין במשכ' פ"ו מ"ג.

1 הבנים יירשו | ד הבני' ירשו. 2 ניזונות | ד ניזונו' נ יזונו. ומתפרנסות | ד ומתפרנסו' א ומפרנסות ג ויתפרנסו. אומ' | א ד אומרין. אילו | ד אלו. אביהן | א אביהם. נותן | א [היה] נותן ג [כך היה] נותן. 3 להם | ד להן. כך וכך | ג ח'. רואין | ד רואים. הוא | א ח'. אביהן קיים | א ד אביהם. ונותנין | ד ונותנים א נותן. להן | א ד להם. 4 ומתפרנסות | א ומפרנסות. אין | ד אי'. אומ' | א אומרין ד אומרים. היה | ג [כך] היה. 5 להם | א ד להן. שכנגדן | א [את] שכנגדן. היאך | א ח'. ונותנין להן | א ונותן להם. 5—6 רבי אומר כל | כ"ה ד. א ר' אומ' כל. ב ח'. 6 ואחת | כ"ה א ד. ב ואחד. אומ' | ד אומר. את | א ח'. הבת | א ד בת. 7 הראשונה | א ראשונה. ינתן | ג יינתן. לשנייה | ד לשניה. שניתן | א ג ד שנתן. יש | א יש [כאן]. את | א ח'. 8 ונוטל | א ונוטל [אחריה]. מעות | ד מעותיו. ויש | א יש [כאן]. ד ח'. את | א ח'. אחריה | ג ח'. 9 אומ' | ד אומר. סתם | ג ח'. לה | ג לו [פחות]. שבראשונה | א בראשונה. 10 לה בהן | ד בה. צרכה | ד צרכ' א צורכיה ג צרכיהן. שתי | ד ב' א שני. נעשית | ג נעשת ד נעשות. ששה | א מששה ג משתי. דינרין | א ג דינרים. 11 פוסק2 | ג [הוא] פוסק. א ח'. מחומש | א ג ד חומש. ממאתים | ד ממאתי'. ומנה לאלמנה | ג ולאלמנה מנה.

1. שהנכסים מרובין וכו'. כלומר, שיש בהן כדי מזונות הבנים והבנות לשנים עשר חודש. 2–3. נותן להם וכו'. כלומר, היה נותן לקטנים כך וכך מזונות ולגדולים כך וכך מלבושים, שהרי היה עשיר וכל הנכסים היו שלו, ועכשיו נתחלקו בין הבנים. 3. אביהן קיים. כלומר, כאילו הוא אביהן [שהוא עדיין] קיים. 4. ומתפרנסות. כלומר, פרנסת נישואין. 5. שכנגדן. כלומר, בנות שבאותו מעמד חברותי. 9. שבראשונה וכו'. כלומר, שהיו המעות ביוקר והסחורה בזול. ועיין בבה"א. 10. נעשית ששה דינרין. בד: נעשות וכו', והיינו ששתי הסלעים (שמנה דינרין) נעשות ששה דינרין, והחתן פוחת בכתובתה רבע ממה שהיא פסקה. ובמשנתנו (פ"ו מ"ג): וכנגד השום, הוא פוסק פחות חומש. והתוספתא חולקת, שהרי הכל היה תלוי במנהג המקום, והיו מקומות ששמו את דעת הכלה שהיא רוצה לכלות את כליה ולפחות אותן רבע, עיין בבה"א. 11. פחות מחומש וכו'. וכ"ה במשנתנו פ"ו סמ"ג. והכוונה מה שהחתן פוסק מעצמו, שאף הוא הכניס שום משלו, כותבין בכתובה פחות חומש, משום ששמין את השום לכבוד החתן יותר משוויו האמיתי, כפירוש הגאונים והר"ח, עיין בבה"א.

פסקה להכניס לו זהב, הרי זהב ככלים. דינרי זהב, הרי זהב ככספים. אמ' רבן שמעון בן גמליאל וכן הוא דבר, מקום שנהגו שלא לפרוט דינרי זהב, מניחן כמות שהן, והזהב הרי הוא ככלים. הכניסה לו בין שום בין כספים, ונתן עיניו לגרשה, היא לא תאמר לו תן לי שומי, והוא לא יאמר לה טלי כספך, אלא נוטלת כל מה שכתב לה בכתובתה. 6. פסקה להכניס לו כספים, סלעים לעשות ששה דינר. חתן מקבל עליו עשרה דינרין למנה לקופת בשמים. אמ' ר' יוסה וכן השום, הלכה מקום שנהגו שלא לפחות מן השום ושלא להוסיף על הכספים, אין משנין ממנהג המדינה. פסקה להכניס לו חמש מאות דינר שום, וכתב לה אלף דינר בכתובתה, אם עשת קיצתה נוטלת מה שכתב לה, ואם לאו, גורע כנגדן שלשה דינרין לכל סלע וסלע. פסקה להכניס לו חמש מאות

12 פסקה וכו'. בבלי ס"ז ח'. ועיין ירוש' פ"ו ה"ב, ל' ע"ד. 16 פסקה וכו'. משכ' פ"ו מ"ד. 17 בשמיס. ירוש' פ"ו ה"ד, ל' ע"ד, בבלי ס"ו ב'. 19 לין משכין וכו'. עיין במשכ' פ"ו סמ"ד. פסקה וכו'. עיין ירוש' פ"ו ה"ד, ל' ע"ד.

12 הרי זהב | ג ח'. דינרי | א ג ודינרי. זהב | א ג ד הן. ככספים | ג ককספין. אמ' | ד אמר. ג ח'. 13 רבן | ד רבינו. שמעון בן גמליאל | ד שב'ג ג נ': אומ'. וכן הוא דבר | א כן הדבר. ג ח'. שלא | ג ח'. לפרוט | כ"ה א ג ד. ב לפרוס. מניחן | א ג [אלא] מונחין. 14 והזהב | א ג [ודינרי] זהב. הוא | א ג הן. בין2 | א ג ובין. 15 לי | ד ח'. והוא | א ו[כן] הוא. לה טלי | ד לו עלי. כספך | א כספיך. 16 כל | א ד ח'. שכתב | א שכתוב. בכתובתה | א ח'. 17 לעשות | ד נעשות. ששה | א מששה. דינר | ד דינרין. חתן | א החתן. עשרה | ד י'. דינרין | ד דינרים א דינר. למנה | א ח'. בשמים | א בסמים. 17–18 אמ' ר' | ד אמר רב. 18 יוסה | א ד יוסי. וכן | א כן. השום | א ד ח'. הלכה | ד כל. 19 פסקה | ד פסק'. 20 בכתובתה | א בכתובה. שכתב | א ד שכתוב. ואם | א אם. כנגדן | ג כנגדו. שלשה דינרין | א ששה דינרים. 21–22 פסקה – בכתובת' | ב הכניסה לו אלף דינר בכתובתה וכתב לה שדה משנים עשר מנה (והונה עפ"י א ד). 21 לו | ד לה.

12. ככלים. ופוחתין מן השום. ועיין בבה"א. ככספים. שמוסיפין עליהן, כמפורש להלן רה"ו. 13. וכן הוא דבר וכו'. כלומר, אני מודה לך שכן הדבר במקום שנהגו לפרוט דינרי זהב, אבל מקום שלא נהגו לפרוט, אינו פורטן, ודינו כגרוטאות זהב שהם ככלים, כמפורש לעיל. 14. ונתן עיניו וכו'. כלומר, שנתן עיניו לגרשה מיד אחרי הנישואין, והיא עדיין לא השתמשה בכליה, והוא לא השתמש בכספים. 15. תן לי שומי וכו'. כלומר, תן לי שומי המלא, שהרי עדיין לא השתמשתי בכלי, וכן הוא לא יאמר טלי כספך ולא אוסיף לך מחצה, שהרי עדיין לא השתמשתי בו. ועיין בבה"א. 16–17. סלעים לעשות וכו'. צ"ל: נעשות, כני' ד, כלומר, כל סלע נעשית ששה דינרין. ופירשו בירושלמי: שמין דעתו של איש, רוצה לישא וליתן בהן ולעשותן באחד ומחצה. 18. וכן השום וכו'. כלומר, אמנם כן הוא השום הרגיל, אבל מקום וכו'. 19. חמש מאות וכו'. ולפי דין התוספתא כלעיל, שו' 10, היתה לו רשות לפחות רבע, ולעשותן שלש מאות ושבעים וחמשה דינרין, והוא לא עשה כן אלא כתב לה אלף, ונמצא שהוסיף לה מדעתו ומרצונו שש מאות ועשרים וחמשה דינרין על כתובתה. 21. גורע כנגדן וכו'. שאם לא הכניסה לו כלום, היתה נוטלת שש מאות ועשרים וחמשה דינרין שהוסיף לה מרצונו (עיין מ"ש לעיל), והיה גורע לה שלש מאות ושבעים וחמשה דינרין מן האלף שכתב לה, והיינו שלשה דינרין לכל סלע שלא הכניסה לו, שהרי היא פסקה חמש מאות דינר, שהן מאה ועשרים וחמשה סלעים, ולא הכניסה כלום, ולפיכך גורע שלשה דינרין לכל סלע. וכן הדין אם הכניסה לו מאה דינר (במקום חמש מאות שפסקה), והחסירה מקיצתה מאה סלע, מנכה לה מן האלף שלש מאות דינר, והיא נוטלת שבע מאות. וכן אם החסירה פחות או יותר, הכל לפי החשבון.

דינר כספים, כת׳ לה אלף דינר בכתובת׳, אם עשת קיצתה נוטלת מה שכתב לה, ואם לאו, גורעת כנגדן חמשה דינרין לכל סלע וסלע. הכניסה לו אלף דינר בכתובתה, וכתב לה שדה משנים עשר מנה, אם עשת קיצתה נוטלת מה שכתב לה, ואם לאו, לא יפחות לבתולה ממאתים ומנה לאלמנה. 7. המשיא את בתו ופסק עם חתנו שיעמוד ערום וילבישנה, אין אומ׳ יעמוד ערום וילבישנה, אלא מכסה את הראוי לה. וכן המשיאין את היתומה לא יפחתו לה מחמשים זוז, ואם יש בכיס מפרנסין אותה לפי כבודה. 8. יתומה שהשיאתה אמה או אחיה, וכתבו לה מאה או חמשים זוז, אע״פ שכתב להן הבעל דין ודברים אין לי עמה, יכולה היא כשתגדיל להוציא מידן מה שראוי להנתן לה. האיש פוסק על ידי בתו, ואין האשה פוסקת על ידי בתה. יתום ויתומה שמבקשין להתפרנס מפרנסין את היתומה תחלה ואחר כך מפרנסין את היתום מפני שהיתום יכול לחזר מכל מקום ואין היתומה יכולה לחזר מכל מקום. יתום ויתומה שמבקשין לישא משיאין את היתומה תחלה ואחר כך משיאין את היתום מפני שבושתה של אשה יותר מן האיש. יתום שמבקש לישא שוכרין לו בית

23 הכניסה וכו׳. יכוס׳ הכ״ל. 26 שיעמוד ערום וכו׳. יכוס׳ פ״ו ס״ס, ל׳ ע״ד. ועיין נמסכ׳ פ״ו מ״ס. 27 את היתומה וכו׳. מסכ׳ פ״ו מ״ס. 28 יתומה וכו׳. עיין נמסכ׳ פ״ו מ״נ. 31 האיש וכו׳. יכוס׳ פ״ס ה״א, כ״ע ע״ב. יתוס ויתומה וכו׳. נגלי ס״ז א׳. 35 שבושתה וכו׳. להלן פי״ג, סו׳ 14, נגלי הכ״ל. יתוס שמבקש וכו׳. נגלי סס ס״ז ג׳.

22 כת׳ | א כתב. בכתובת׳ | א בכתובתה. שכתב | ד שכתו׳. 23 ואם | א ד אם. לאו | ב לאו [יפחות] (ונמחק). נורעת | א גורע. דינרין | א דינרים. סלע וסלע | א שקל ושקל. הכניסה | א [פסקה] להכניס. 24 שדה | ד שום. משנים | א בשנים. עשת | א ד עשתה. 25 שכתב | ד שכתוב. לבתולה ממאתים | א ממאתים לבתולה. 26 בתו | כ״ה ד. א בתו [סתם] ב אשתו. שיעמוד | א שיעמד. וילבישנה | א וילבשנו. אומ׳ | ד אומרים. יעמוד | א יעמד. 27 וילבישנה | א וילבישנו. המשיאין | א המשיא. 28 ואם | א אם. שהשיאתה | ד שהשיאת׳. 29 מאה | א במאה. חמשים | ד חמשי׳ א בחמשים. אע״פ | א ד אף על פי. 30 אין | ד אי׳. עמה | א עמכם. כשתגדיל | ד כשתגדי׳ א משתגדיל ג לכשתגדיל. מידן | ד מיד׳. להנתן | א לינתן. 32 שמבקשין להתפרנס | א צריכין פרנסה. תחלה | א תחילה. ד ח׳. ואחר כך | א ואחרכך. 33 לחזר | ד לחזור (ב״פ). מכל | א ד בכל (ב״פ). ואין – מקום | ג יתומה אין דרכה לחזר. היתומה | א האשה ד יתומה. 34 שמבקשין | א מבקשין. תחלה | ד תחילה. א ח׳. 34–35 היתום מפני | ג היתומה שדרכה. 35 יותר כן | א [מרובה] יותר משל ד יתר [מבושתו] של. האיש | א איש ד האי. שמבקש | א מבקש. לישא | ג לימות.

22. כספים וכו׳. ומן הדין היה צריך לכתוב לה שבע מאות וחמשים דינר, והוא לא עשה כן אלא כתב לה אלף. 23. חמשה דינרין וכו׳. צ״ל: ששה דינרין. כמו שהוא בירושלמי. ואם לא הכניסה לו כלום אינה נוטלת אלא מה שהוסיף לה מרצונו, והיינו מאתים וחמישים דינר. ואם הכניסה לו שלש מאות דינר, והחסירה מאתים דינר מקיצתה (כלומר, חמשים סלע) הוא גורע לה שלש מאות דינר מכתובתה, ונוטלת שבע מאות, והיינו ארבע מאות וחמישים כנגד ג׳ מאות שהכניסה לו ומאתים וחמישים שהוסיף לה מרצונו. 24. משנים עשר מנה. כלומר, שגרע לה חומש (שלש מאות דינר) ממה שהיה ראוי לה. 25. ואם לאו וכו׳. כלומר, שלא הכניסה לו כלום, או שהכניסה לו רק מאה דינר, אינו יכול לגרוע ממה שכתב לה חומש יותר ממה שהחסירה מקיצתה, משום שאסור לפחות לבתולה ממאתים דינר. וכן באלמנה שלא הכניסה כלום, או שהכניסה רק שלשים דינר אם יגרע לפי החשבון הנ״ל ישאר לה ממה שכתב לה פחות ממנה. 31. האיש פוסק וכו׳. כלומר, מתחייב באמירה בלי קנין. 33. לחזר וכו׳. כלומר, אחרי מזונותיו.

ומציעין לו מטה ואחר כך משיאין לו אשה שנ' די מחסורו אשר יחסר לו אפי' עבד אפי' סוס. לו זו אשה שנ' להלן אעשה לו עזר כנגדו מה לו אמור להלן זו אשה אף לו אמור כן אשה. 9. המשליש מעות לחתנו ליקח בהן שדה לבתו והיא אומרת ינתנו לו, מן האירוסין יעשה שליש מה שהושלש בידו, מן הנשואין הרשות בידה דברי ר' מאי'. ר' יוסה אומ' אם היתה קטנה (מן הנשואין הרשות בידה גדולה) בין מן האירוסין בין מן הנשואין יעשה שליש מה שהושלש בידו. 10. האומ' תנו שקל מנכסי לבני בשבת והן ראויין ליטול סלע, נותנין להם סלע, ואם אמ' אל תתנו להם אלא שקל אין נותנין להם אלא שקל. אמ' אם מתו יירשוני אחרים, בין שאמ' תנו בין שאמ' אל תתנו אין נותנין להם אלא שקל. למזון האשה והבנות, בין שאמ' תנו בין שאמ' אל תתנו נותנין להן סלע. רבן שמעון בן גמליאל אומ' מאיר היה אומ' האומ' תנו שקל מנכסי לבני בשבת והן ראויין ליטול סלע, נותנין להן שקל, והשאר מתפרנסין מן הצדקה. וחכמים אומ' ניזונין והולכין עד שיכלו נכסים, ואחר כך מתפרנסין מן הצדקה.

36 לי מחסורו וכו'. דבריס ע"ו ח'. 37 אפי' עבד וכו'. לעיל פיאה פ"ד ה"י, ספרי ראה פי' קע"ז, עמ' 175, ובלי ס"ז ג'. אעשה לו וכו'. בראשית ג', י"ח. 38 המשליש וכו'. ובלי ס"ע ג'. ועיין בירוש' פ"ו ה"ז, ל' ע"ד, ובמשכ' פ"ו מ"ז. 42 האומ' תנו וכו'. ירוש' פ"ו ה"ז, ל' סע"ד, ובלי ס"ע ג', תענית כ"ח ח', ב"ב קכ"ע ח'. 46 רבן שמעון וכו'. ירוש' הכ"ל.

36 מטה | א ג מיטה. שנ' | ד שנא'. 37 אפי' עבד – אשה | א ח'. אפי'1 | ד אפילו ג ואפילו. אפי'2 | ד אפילו. שנ' | ד שנא'. שנ' להלן | א ולהלן הוא אומ'. 38 אמור | א ג האמור (ב"פ). להלן | ג כן. זו | א ג ד ח'. כן | א ד כאן ג להלן. מעות | ג מעותיו. 39 לחתנו | א לחותנו. ליקח | ג לקח. בהן | א בהם. והיא | א היא. ינתנו | ב ח' (והושלם עפ"י א ג ד). האירוסין | ד הארוסין. 40 מה שהושלש בידו | ג שלישותו. הנשואין | א ג ד הנישואין. בידה | ג ד בידו. ר' | ד רבי (ב"פ). מאי' | א ג ד מאיר. יוסה | א ג ד יוסי. אומ' | ד אומר. 41 (מן – גדולה) | א ג ד ח'. בין1 | כ"ה א ד. ב ח' (והושלם בגליון). האירוסין | ד הארוסי'. בין2 | א ובין. מן הנשואין | א ג מן הנישואין ד הנישואי'. 42 מה שהושלש בידו | א ג שלישותו ד שלישיתו א ד ג': [אם היתה גדולה מן האירוסין (ד הארוסין) יעשה שליש שלישותו (ד שלישיתו) מן הנישואין (ד הנשואי') הרשות בידה]. האומ' | א ד האומר. מנכסי | א מנכסיי. ג ח'. לבני | א לבניי. והן | א והם. 43 ליטול | ג ליתן [להן]. נותנין להם סלע | ג ח'. ואם אמ' | א ג ד ח'. להם2 | ג להן. שקל | ד שק'. נותנין | ד נותני'. 44 להם | ד ח'. שקל | ד שק'. אמ' | א ג ד [אם] אמ'. מתו | ג ד מתי. יירשוני | א ד ירשוני. אחרים | ד אחרי'. 44–45 בין1 – והבנות | ג ח'. 44 שאמ'2 | ד שאמר. 45 נותנין | ד נותני'. האשה | א ד אשה. והבנות | ד ובנות. שאמ' | ד שאמר ג אמ'. תנו | א תינו. בין | א ד ובין. שאמ' | א ד שאמר. שאמ' אל תתנו | ג שלא אמ' תנו. 46 להן | א ד להם. שמעון | א שמע'. מאיר | ד [ר'] מאיר. אומ'2 | ד אומר ג מאיר. האומ' | א ד האומר ג אמ'. 47 מנכסי | א מנכסיי. ג ח'. לבני | א לבניי. ליטול | ג ליתן [להן]. להן | א ד להם. מתפרנסין | ד מתפנסין. 48 וחכמים | א ג וחכמ'. אומ' | ד אומרים. ניזונין | א ניזונים. נכסים | א הנכסים ד נכסיו. ואחר כך | ד והשאר.

45. אלא שקל. שהרי חבין לאחרים, לאלה שראויים לירש את מה שנשאר אחרי מזונות הבנים.
46. נותנין להן סלע. שהרי חייב במזונותיהן מתנאי כתובה, ולאו כל כמיניה לגרוע ממזונותיהן אם הן ראויות ליטול סלע.

פרק ז׳

1. עד שלשים יום יעמד פרנס, ובכהנת שלשה חדשים דברי ר׳ מאיר. ר׳ יהודה אומ׳ בישראל חדש אחד יקיים, שנים יוציא ויתן כתובה, ובכהנת שנים יקיים, שלשה יוציא ויתן כתובה. 2. הדירה שלא תטעום אחד מכל המינין, בין מאכל רע ובין מאכל יפה, אפי׳ לא טעמה אותו המין כל ימיה, יוציא ויתן כתובה. אמ׳ ר׳ יהודה רוצות בנות ישראל שלא לטעום תבשיל ופירות ואל יצאו יום אחד מתחת בעליהן. 3. הדירה שלא תתקשט באחד מכל המינין, אפי׳ היא ילדה והדירה שלא תלבש בגדי זקנה, אפי׳ היא זקנה והדירה שלא תלבש בגדי ילדה, יוציא ויתן כתובה. ר׳ יוסה אומ׳ בעניות שלא נתן קצבה, ובעשירות שלשים יום. 4. הדירה שלא להשאיל נפה וכברה רחים ותנור יוציא ויתן כתובה, מפני שמשיאה שם רע בשכינותיה. וכן היא שנדרה שלא להשאיל נפה וכבר׳ רחיים ותנור תצא שלא בכתובה, מפני שמשיאתו שם רע בשכונתו. 5. הדירה שלא תלך לבית האבל, או לבית המשתה, יוציא ויתן כתובה, שלמחר תהא מוטלת ואין כל בריא סופנה. 6. היה

1 עד שלשים וכו׳. עיין במשנ׳ רפ״ז. 1—2 ר׳ יהודה וכו׳. משנ׳ פ״ז מ״ח. 3 הדירה וכו׳. עיין במשנ׳ פ״ז מ״ב. 6 הדירה וכו׳. עיין במשנ׳ פ״ז מ״ג. 8 ר׳ יוסה וכו׳. משנ׳ הכ״ל. 9 הדירה וכו׳. ירושל׳ פ״ז ה״ה, ל״ח ע״ב, בבלי ע״ב ח׳. 12 הדירה וכו׳. משנ׳ פ״ז מ״ה. 13 שלמחר וכו׳. ירושל׳ פ״ז ה״ה, ל״ח ע״ב, בבלי ע״ב ח׳. ועיין הלשון במשנ׳ הכ״ל. 13—14 היה ר׳ מאיר וכו׳. לעיל מגילה פ״ג הט״ז, ירושל׳ ובבלי הכ״ל, בבלי מו״ק כ״ח ב׳, כלריס פ״ג ג׳, קה״ר פ״ז, ג׳.

1 יעמד | א יעמיד ד יעמוד. פרנס | ד פרנ׳. ובכהנת | א בכהנת ב ובכהנת [שלשים יום יעמד פרנס ובכהנת]. ר׳ | ד רבי (ב״פ). 2 יהודה אומ׳ | ד יהושע אומר. בישראל חדש | א בישראלית חודש. 2–3 ובכהנת – כתובה | ד ח׳. 3 שלשה | א ושלשה. הדירה | א הידירה (וכן להלן כ״פ). תטעום | ג תטעם. אחד | א באחד. ג ח׳. המינין | א הפירות. 4 רע ובין | כ״ה א. ד רע בין ב רעיבין. אפי׳ | א אפילו ד אפילי. כל ימיה | א ג מימיה. 5 אמ׳ ר׳ יהודה | ד אמר רבי יהודה א ר׳ יהודה אומ׳. רוצות | א רצו. לטעום | א תטעום [טעם]. ופירות | ג . . . הפירות. 6 יום – בעליהן | א מתחת בעליהן יום אחד. מתחת | ד מחח׳. הדירה | א הידירה. מכל | א מן. 7 אפי׳ | א ד אפילו. זקנה | א זקינה (ב״פ). אפי׳2 | א אפילו. 8 ר׳ | ד רבי. יוסה | א ד יוסי. אומ׳ | ד אומר ב אומ׳ [או׳]. קצבה | א קיצבה. 9 שלשים | ד שלושים. יום | א ח׳. הדירה | א הידירה. להשאיל | א תשאיל. רחים | א ריחים ד ריחיים. 10–11 יוציא – ותנור | ב ח׳ (והושלם עפ״י ד). 10 בשכינותיה | א בפני שכנותיה. וכן היא שנדרה | א היא נדרה. 11 להשאיל | א תשאיל. וכבר׳ רחיים | א וכברה ריחים. תצא שלא בכתובה | א יוציא ויתן כתובה. 12 בשכונתו | א בפני שכיניו. הדירה | א הידירה. 13 בריא | א ביריא ד בריה ג ברייה.

1. עד שלשים וכו׳. במשנ׳ רפ״ז: המדיר את אשתו מלהנות לו עד שלשים יום יעמיד פרנס יותר מכאן יוציא ויתן כתובה. 8. בעניות וכו׳. כלומר, אם הדיר את אשתו שלא תתקשט וכו׳, אם היא עניה וכו׳, כמשנתנו פ״ז מ״ג. 13. סופנה. מכבדה.

ר' מאיר או' מה ת"ל והחי יתן אל לבו, עביד דיעבדון לך, לוי דילוון לך, ספוד דיספדונך, קבור דיקברונך, שנ' ללכת אל בית אבל וגו'. הדירה שתהא מטעמת תבשילה לכל אדם, או שתהא ממלא ומערה לאשפות, ושתאמר לכל אדם דברים שבינו לבינה, יוציא ויתן כתובה, מפני שלא נהג עמה כדת משה וישראל. וכן היא שיוצא' וראשה פרוע, יוצא ובגדיה פרומים, ולבה גס בעבדיה ובשפחותיה, בשכנותיה, יוצא וטווה בשוק, רוחצת ומרחצת במרחץ עם כל אדם, תצא שלא בכתובה, מפני שלא נהגה עמו כדת משה וישראל. [ר' מאיר אומ' אם יודע בה שמדירה ואינה מקיימת אל ישנה להדירה]. ר' יהודה או' אם היה יודע בה שאינה קוצה לה חלה יוציא ויתקן אחריה. 7. אי זו היא קולנית, כל שמדברת בביתה ושכיניה שומעין את קולה. כל אילו נשים שעברו על הדת צריכות התראה, ויוצאות שלא בכתובה. לא התרה בהן, יוציא ויתן כתובה. (כל אילו שאמרו יוציא ויתן כתובה) אין צריך לומ' מאתים לבתולה ומנה לאלמנה, יתר על כן

14 והחי יתן וכו'. קהלת ז', ג'. 15 ללכת וכו'. קהלת שם. 16 שתהא ממלא וכו'. משכ' פ"ז מ"ה. 18—19 ולאשה פרוע. משכ' פ"ז מ"ו. ועיין להלן סוטה פ"ה ה"ט, ובמקה"ת שם. 19 ובגדיה פרומים וכו'. תוספ' סוטה הכ"ל ובמקה"ת שם. 21 ר' מאיר וכו'. עיין בבלי ע"ב א'. 22 ר' יהודה וכו'. בבלי הכ"ל. 23 קולנית וכו'. משכ' פ"ז מ"ו. 24 כל אילו נשים וכו'. ירוש' פ"ז ה"ז, ל"א ע"ב (בדפוסים נשמט). ועיין בבלי סוטה כ"ה א'. 26 אין צריך לומ' וכו'. ירוש' הכ"ל. ועיין בבלי ק"א א', כ"ל סע"ב.

14 ר' | ד רבי. או' | א אומ' ד אומר. מה – לבו | א ח'. ת"ל | ד תלמוד לומר. עביד | א עיביד ד עבד. לוי | א ולוי. 15 דילוון לך | א דילוונך. דיקברונך שנ' | ג דקברינך שנא'. 15–16 שנ' – וגו' | א ח'. 15 ללכת | ג ד [טוב] ללכת. 16 וגו' | ד ח'. הדירה | א הידירה. תבשילה | ג אכילה. 17 ומערה | א או מערה. לאשפות | ד לאשפו' א לאישפה. ושתאמר | א או שתאמר. 18 נהג | א ניהג. עמה | ג בה. שיוצא' | א שיוצאה ד יוצאה. וראשה | א ראשה. 19 יוצא | ד יוצאה א ויצאו. ובגדיה | א צדדיה. פרומים | ג פרועים. ולבה | א ליבה ג לבה. ובשפחותיה | א ג ח'. בשכנותיה | ד ובשכינותיה א [וליבה נס] בשכיניה ג נס... 20 יוצא | ד יוצאה. א ח'. רוחצת | א ורוחצת. ומרחצת | ד ומרחצ'. א ח'. במרחץ | ד במרח'. כל | ג בני. שלא בכתובה | א בלא כתובה. 21–22 ר' – להדירה | ב ח' (והושלם עפ"י א ג). 21 ר' מאיר אומ' | ד רבי יהודה אומר. אם | ד אם [היה]. 22 להדירה | ד וידירה. ר' | ד רבי. או' | א אומ' ד אומר. היה | א ג ח'. שאינה | ג שאין. קוצה | ג קצה. 23 לה | ג ח'. יוציא ויתקן אחריה | א יתקן אחריה. ג ח'. אי זו | א ד איזו. כל שמדברת בביתה | א ג המדברת בתוך ביתה. 24 את | א ג ח'. כל אילו | ג ד כל אלו. א ח'. נשים שעברו על | ג שעוברות. צריכות | א [כל אילו שאמרו] צריכות. 25 שלא – ויתן | ג בלא כתובה ואם היתרו בהן יוצאות בלא. בכתובה | ד בכתוב'. התרה | א ד היתרה. 25–26 (כל – כתובה) | א ג ח'. 25 אילו | ד אלו. 26 אין | א ג ואין. לומ' | א לומר. מאתים | ד מאתי'. יתר | א יותר.

16. מטעמת וכו'. כדי לקנטרה כשהקדיחה את תבשילה, עיין בבה"א. 17. ומערה לאשפות. כלומר, שתהא ממלאה מים ומערה אותם לאשפה, עבודה בלי תכלית, כדי להטריח אותה. 19. בעבדיה ובשפחותיה בשכנותיה. בכי"ע: בעבדיה וליבה נס בשכיניה. וכן צ"ל לפנינו, עיין בבה"א.

אפי' כתובתה מאה מנה איבדה את הכל, ונוטלת בלאיות שמוצא לפניה.
8. המקדש את האשה על מנת שאין לה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה
מקודשת. הלכה אצל חכם והתיר לה את נדרה הרי זו מקודשת. כנסה סתם
30 ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה. הלכה אצל חכם והתיר הרי זה
יקיים. על מנת שאין בה מומין ונמצאו בה מומין אינה מקודשת. (אע"פ
ש)הלכה אצל רופא וריפאה הרי זו מקודשת. כנסה סתם ונמצאו בה מומין
תצא שלא בכתובה. אע"פ שהלכה אצל רופא וריפאה תצא שלא בכתובה.
באילו נדרים אמרו, כגון נדרה שלא לוכל בשר, ושלא לשתות יין, ושלא
35 ללבוש בגדי צבעונין. 9. כל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים. יתר
עליהן הנשים ריח הפה, וריח זיעה, ושומה שאין לה שער. 10. האומר לחבירו
קדש לי בתך זו על מנת שאין בה מומין, אמ' לו בתי זאת חולה היא, שוטה
היא, נכפית היא, משוממת היא, היה בה מום אחר וסנפו בין המומין הרי זו

28 המקדש וכו'. משכ' פ"ז מ"ז, קידושין פ"ג מ"ה. 29 הלכה וכו'. ירוש' פ"ז ה"ע, ל"א ע"ג, קידושין פ"ג ה"ה, ס"ג ע"ג, 33בלי כאן ע"ד ג'. כנסה סתם וכו'. משכיות הכ"ל.
32 אלל רופא וכו'. ירוש' ו33בלי הכ"ל. כנסה סתם וכו'. משכיות הכ"ל. 34 באילו נדרים וכו'.
ירוש' פ"ז ה"ע, ל"א ע"ג, קידושין פ"ג ה"ה, ס"ג ע"ג, 33בלי כאן ע"ג ג'. 35 כל המומין וכו'.
משכ' פ"ז מ"ז, קידושין פ"ג מ"ה. 35—36 יתר עליהן וכו'. ירוש' כאן הכ"ל, קידושין
פ"ג ה"ה, ס"ג ע"ד, 33בלי ע"ה א'. 36 האומר לחבירו וכו'. עיין להלן ג"ג פ"ד ה"ה,
33בלי ג"מ פ' א' (לענין שפחה).

27 אפי' | א ד אפילו ג אפי' [היתה]. את | ג ח'. בלאיות | א ג בלאות. שמוצא | א ד שמוצאה
ג שמוציא. 28 לה | א ג עליה. ונמצאו | ג ונמצאת. 29 מקודשת | ד מקוד'. חכם | ג בעלה.
והתיר | א והיתיר. את נדרה | א ג ח'. הרי זו | ג ח'. מקודשת | ד מקודש'. 30 שלא |
ג בלא. בכתובה | א בכתובתה. והתיר | ד והתיר [לה] א והיתיר [לה]. 31 שאין | ד שאי'.
ונמצאו בה מומין | א ד ח'. אינה מקודשת | כ"ה א ד (ד מקוד'). ב תצא שלא בכתובה.
ש)הלכה | א ד הלכה. 32 רופא – זו | א הרופא וריפא אותה אינה. 33 תצא שלא בכתובה |
א אינה מקודשת. אע"פ – בכתובה | ד ח'. אע"פ | א אף על פי. וריפאה | א וריפא אותה.
שלא בכתובה | א בלא כתובה. 34 באילו – נדרה | ד באלו נדרי' אמ' כגון שנדרה. כגון | א ח'.
לוכל | א ד לאכול. לשתות | ד לשתו'. 35 ללבוש | א תלבש. המומין הפוסלין | א מומין שפסלו.
פוסלין | ד פוסלי'. יתר | א יותר. 36 עליהן | א עליהם ב [על כן] (ונוקד למחיקה) עליהן. הנשים |
א נשים. ושומה | א ד ושומא. שאין לה | א שאין עליה ג . . . אף עלי'ה. שער | א שיער. האומר
לחבירו | א אמ' לו. 37 מנת | ד מנ'. בתי זאת | ד בתי זו. א ח'. 37—38 חולה – משוממת היא |
א שוטה היא שעמומית היא חולה היא נכפית היא [אם א' לו אותו המום ומום אחר עמו אין זה מקח טעות].
38 נכפית | ג נכפת. אחר וסנפו | ד אחד [מהן] וסנפה. זו | א ד זה.

32. הרי זו מקודשת. בכי"ע, בירושלמי ובבבלי: אינה מקודשת. והטעם שאין הרופא מרפא אלא מכאן ולהבא. ועיין בבה"א. 33. שלא בכתובה. הואיל ולא נתרפאה אלא אחרי שכנסה כבר נמאסה עליו. 38. וסנפו וכו'. כלומר, עינפו וכיסהו בתוך שאר המומים שפרט אינה מקודשת, ואין אומרים הואיל וקבל עליו הבעל מומים גדולים בוודאי קבל עליו עוד מומים, אעפ"י שלא הוכירן. עיין בבה"א.

מקח טעות. המומין הללו ומום אחר עמהן, אין זה מקח טעות. מודי' חכמים לר' מאיר במומין שדרכן לולד עמה שאע"פ שהיא אצל בעלה אביה צריך להביא ראיה. כנסה סתם ונמצאו בה מומין ונדרים הרי זה יקיים. רבן שמעון בן גמליאל אומ' אם היה חיגר מאחת מרגליו, וסומא באחת מעיניו, מומין גדולים הן ויוציא ויתן כתובה. 11. אי זהו מקמיץ, זה בורסי, ויש או' זה המקמץ צואה. מצרף נחשת, זה המתיך. ר' יוסה בי ר' יהודה בעל פלפס זה ריח הפה. אימתי אמרו יוציא ויתן כתובה, בזמן שהוא רוצה והיא אינה רוצה, היא רוצה והוא אינו רוצה. אם היו שניהן רוצין יקיימו. מוכי שחין אע"פ ששניהם רוצין לא יקיימו. אמ' רבן שמעון בן גמליאל מצאנו זקן אחד ממוכי שחין סמוך לציפורי ואמ' לי, עשרים [וארבעה] מיני מוכי שחין הן, ואין לך בכולן שהאשה רעה לו אלא בעלי ראתן בלבד.

39 מודי' חכמים וכו'. עיין בבלי ע"ו ל'. 42 לא היה חיגר וכו'. ירוש' פ"ז ה"י, ל"ל ע"ל, בבלי ע"ז ל'. ועיין במשכ' פ"ז מ"ע. 43 מקמיץ וכו'. בבלי ע"ז ל'. ועיין במשכ' פ"ז מ"י. 44 בעל פלפס וכו'. עיין בבלי ע"ז ל'. 46 שכיחן רוחין וכו'. עיין בבלי ע"ז רע"ב ומשכ' פס"ז. 47 רבן שמעון וכו'. ירוש' שם, ל"ל ע"ל, ב"ל פ"מ (מ"ל), י"ז, עמ' 388, וי"ל פנ"ז, ל', עמ' שמ"ח. ועיין בבלי ע"ז ב'.

39 המומין | ד מומין. המומין – טעות | א ח'. מודי' | ד מודים א ומודה. 39–40 חכמים לר' מאיר | א ר' מאיר. 40 לר' | ד לרבי. שדרכן | א שדירכה. לולד | א ד ליולד. שאע"פ – אביה | א שאפילו היא בבית בעלה שאביה. 41 בה | א נמחק .בה' והונה .בו'. ונדרים | א או נדרים. 41–42 רבן – אומ' | ד רשב"ג אומר. 42 נמליאל | א נמל'. מאחת מרגליו | ד באחת מרגליו א ברגלו אחת. וסומא | ד או סומא א או [שהיה] סומא. 43 גדולים | ד גדולין. ויוציא | א ד יוציא. אי זהו | ד איזהו א איזה הוא. מקמיץ | ד מקמץ א המקמץ. בורסי | א הבורסי. או' | א אומ' ד אומרי'. זה | א ח'. 44 צואה | א [את] הצואה. מצרף | א צורף. המתיך | ד המתיך [נחושת] א מתיך [נחשת]. ר' יוסה – יהודה | ד רבי יוסה בר' יהודה [אומר]. א ח'. פלפס | ד פליפוס א פוליפוס. 45 אימתי | א [ר' יוסי בר' יהודה אומ' מקמץ וצורף נחשת ובורסי] אימתי. 46 שניהן | א ד שניהם. מוכי | ד מוכה א ומוכה. אע"פ | ד אף ע"פ א אף על פי. 47 רוצין | ד רוצים. אמ' – נמליאל | ד אמ' רשב"נ. מצאנו | ד מצאני. א מצאתי. 48 סמוך לציפורי | ד סמוך לצפורי א בציפורי. ואמ' | ד ואמר. עשרים וארבעה | כ"ה א. ד כ"ד ב עשרים. מוכי | א מוכת. ד ח'. ואין לך | א ח'. בעלי | א לבעלי ג בעל.

39. ומום אחר וכו'. כלומר, שהוכיר בפירוש שיש בה עוד מום, אעפ"י שלא פרט ולא סימן את מהותו, אין זה מקח טעות, שהרי לא הטעה את הבעל. ועיין בבה"א. 39–40. מודי' חכמים לר' מאיר וכו'. במשנ' פ"ז מ"ח: נכנסה לרשות הבעל, הבעל צריך להביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומין אלו וכו' דברי ר' מאיר. וחכמים אומרים וכו' במומין שבגלוי אינו יכול לטענן. ופירש הרמב"ן, שאעפ"י שבמשנתנו מגרעין החכמים את כוחו של הבעל, ומניחים שהוא בודק יותר מאשר להנחת ר' מאיר, מודים במומין שדרכן לבוא מלידה שעל האב להביא ראיה, אעפ"י שהיא כבר ברשות הבעל. ועיין בבה"א. 41. ונמצאו בה וכו'. בכי"ע הוגה: בו, כלומר, שאין טענת מומין בבעל. ועיין בבה"א.

פרק ח'

1. אמ' ר' יהודה אמרו לפני רבן גמליאל הואיל וארוסה אשתו ונשואה אשתו, מה זו מוכרה בטל אף זו מוכרה בטל. אמ' להם בחדשים אנו בושין, אלא שאתם מגלגלין עלינו את הישנים. אמ' ר' חנינא בן עקביא לא כך השיבן רבן גמלי' אלא כך אמ' להם, לא אם אמרתם בנשואה שהוא זכיי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפר נדריה, תאמרו בארוסה שאין זכיי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפר נדריה. אמרו לו הרי שנפלו לה נכסים עד שלא נשאת, ונשאת. אמ' להם אף זו לא תמכור, אם מכרה ונתנה קיים. אמרו לו הואיל וזו אשתו וזו אשתו, מה זו מכרה בטל אף זו מכרה בטל. אמ' להם בחדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלין עלינו את הישנים. ורבותינו חזרו ונמנו בנכסים שנפלו לה עד שלא נשאת, ונשאת, שאם מכרה ונתנה בטל. ר' שמעון חולק בין נכסין לנכסין. נכסין הידועין לבעל לא תמכור, אם מכרה ונתנה בטל, שעל מנת כן

1 אמ' ר' יהודה וכו'. יכוס' פ"ח סה"ל, ל"ב ע"ל, פיאה פ"ו סה"ב, י"ט ע"ג, בבלי ע"ח ב'. ועיין במסכ' פ"ח מ"ל. 3 אמ' ר' חכילא וכו'. יכוס' פ"ח ה"ב, ל"ב ע"ל, בבלי הכ"ל. 8 בחדשים וכו'. מסכ' פ"ח סמ"ל. 9 ורבותיכו וכו'. יכוס' הכ"ל, בבלי ע"ח ב'. 10 ר' שמעון וכו'. מסכ' פ"ח מ"ב.

1 אמ' | ד אמר. אמרו | ג אמ'. רבן גמליאל | ד ר"ג. הואיל | ד הואי'. וארוסה | א ארוסה. 2 מוכרה | ד מיכרה א מכרה. זו[2] | ד זה. מוכרה | ד מיכרה. א ח'. אמ' | ד אמר. אנו בושין | ג [אין] בושין אנו. בושין | ד בושי' א בושים. 3 שאתם מגלגלין | ג שמגלגלין. עלינו | א ח'. אמ' ר' | ד א"ר. חנינא | א ד חנניא. 4 רבן גמלי' | ד ר"ג א ג רבן גמליאל [לחכמים]. אמ' | ד אמר. שהוא | ד שהו' א שבעלה. זכיי | א ג ד זכאי. 5 ובמעשה | א ובמעשי (ב"פ). ובהפר | ג ובהפרת. זכיי | א ד זכאי. 6 ובהפר | ג ובהפ'. אמרו | ג אמ'. נכסים | א ח'. נשאת ונשאת | א נישאת ונישאת. א ד ג': [מהו]. 7 אמ' | ד אמר. להם | א להן. אם | א שאם. 8 וזו אשתו | כ"ה א ד. ב ח'. מכרה[1] | ד מכר'. להם בחדשים אנו בושים | ג להן בחדשי' [אין] אנו בושין. 9 מגלגלין | ד מגלגלים [להביא]. ורבותינו | ד ורבותי'. ונמנו | א וניסמנו. בנכסים | א ג על נכסים. 10 נשאת – מכרה | א נישאת ונישאת שמכרה. מכרה | ד מכר'. בטל | א ג קיים. נכסין | א ג נכסים. 11 לנכסין | א ג לנכסים. נכסין | א ג נכסים. הידועין | ג ידועים. תמכור | ג ימכור. 11–12 אם – נשא' | א שעל מנת כן נשאה שאם מכרה ונתנה בטל ג ואם מכר קיים שעל מנת כן נשאה. 11 אם | ד ואם. בטל | ד [מכרה] בטל.

2. מה זו וכו'. כלומר, כשם שנשואה שמכרה נכסיה מכרה בטל, אף כשמכרה כשהיא ארוסה יהא מכרה בטל. בחדשים וכו'. כלומר, בנכסים שנפלו לה עכשיו כשהיא נשואה ומכרה אותן אנו בושין במה שאמרנו שהבעל מוציא אותן, ואתם מגלגלין עלינו את הישנים, את הנכסים שמכרה בעודה ארוסה. ועיין בבה"א. 6. עד שלא נשאת וכו'. כלומר, ומה דעתך בזו. 7. הואיל וזו אשתו וכו'. כלומר, לשיטתך שאף בזו מכרה קיים יש לשאול מה בין נכסים שנפלו לה כשהיא נשואה לבין נכסים שנפלו לה בעודה ארוסה ונישאת כשם שבזו מכרה בטל וכו', שהרי בשתיהם זכאי במציאתה וכו'. 8. בחדשים וכו'. כלומר, אף בנכסים שנפלו לה כשהיא נשואה אנו בושים, כלעיל שו' 2. 11. נכסין הידועין וכו'. כלומר, שהיו ידועין לבעל לפני שנשאה, והיה מצפה להן, ועל מנת כן נשאה. ועיין בבה"א.

נשא׳, ושאין ידועין לבעל לא תמכור, ואם מכרה ונתנה קיים, שעל מנת כן קיימה. 2. היורד לנכסי אשתו ונתן עיניו לגרשה, אם קדם ותלש מן הקרקע כל שהוא הרי זה זריז ונשכר. 3. היורד לנכסי שבויין ושמע בהן ממשמשין ובאין, אם קדם ותלש מן הקרק׳ כל שהוא הרי זה זריז ונשכר. אילו הן נכסי שבוין, כל שהלך אביו, או אחיו, או אחד מן היורשין, למדינת הים, ושמע בהן שמתו, וירד לנחלה. אילו הן נכסי נטושין, כל שלא שמע בהן שמתו, וירד לנחלה. רבן שמעון בן גמליאל אומ׳ שמעתי שהנטושין כשבוין. היורד לנכסי רטושין מוציאין מידן. וכולן שמין להן כעריס. אילו הן רטושין, כל שלא יודע היכן הן. 4. הגנב והגזלן שנטל מזה ונתן לזה, מה שנטל נטל ומה שנתן נתן. הגזלן שנטל מזה ונתן לזה, מה שנטל נטל ומה שנתן נתן. הירדן שנטל מזה ונתן לזה, מה שנטל נטל ומה שנתן נת׳. שטף נהר עצים, ואבנים, וקורות, מזה ונתן לזה, אם נתיאשו הבעלים הרי אילו שלו, ואם היו בעלים מרדפין אחריהן, או

13 לנכסי אשתו וכו׳. ירוש׳ פ"ד ה"ח, כ"ע ע"ל, יבמות פע"ו ה"ג, י"ד סע"ד. 14 לנכסי שבויין וכו׳. ירוש׳ כאן הכ"ל, יבמות הכ"ל, ע"ו רע"ל, בבלי ב"מ ל"ח ב׳. 19 וכולן וכו׳. ירוש׳ פ"ח ה"ח, ל"ב ע"ב, בבלי ב"מ ל"ט א׳. ועיין להלן, שו׳ 33. אילו הן רעושין וכו׳. ירוש׳ כאן פ"ד ויבמות פע"ו הכ"ל, בבלי ב"מ ל"ח סע"ב הכ"ל. 20 הגנב וכו׳. להלן ב"ק פ"י הכ"ג, בבלי ב"מ כ"א סע"ב. 21 הירדן וכו׳. ירוש׳ חלה פ"ד ה"ח, ס׳ ע"ל, תוספתא ב"ק הכ"ל, בבלי ב"מ כ"ב רע"ל. 22 שטף נהר וכו׳. להלן ב"ק פ"י הכ"ד, בבלי הכ"ל.

12 נשא׳ | ג ד נשאה. לא | א ח׳. תמכור | ג תמכר. ואם | א שאם. מכרה ונתנה | ג מכר. 12–13 שעל – קיימה | א ג ד ח׳. 13 ונתן | א ונתן [בה]. 14 שהוא | ד שהו׳ ג שהן. שבויין | ד שבויי׳ א שבויים. 14–15 ושמע – ונשכר | ג ח׳. 14 בהן ממשמשין | א בהם שממשמשין. 15 הקרק׳ | א ד הקרקע. אילו | ד אלו ג ואלו. נכסי | א ניכסי. 16 שבוין | ג ד שבויין א שבויים. למדינת הים | ד למ"ה. ושמע | ד ושמ׳. 16–17 בהן שמתו | א בהם שממשמשין ובאין ג שהן באין. 17 אילו | ג ד אלו. נכסי | א ניכסי. נטושין | ד נטושי׳. 18 רבן – אומ׳ | ד רשב"ג אומר א אמ׳ רבן שמעון בן גמל׳. שהנטושין כשבוין | ד שהנטושי׳ כשבויין א שהנטושים כשבויים. 19 מידן | א ד מידו. כעריס | א כארים ד בעדית. אילו | ד אלו. שלא | א ד שאינו. 20 היכן | ד מהיכן הן | א הם. הגנב | א גנב. והגזלן | א ח׳. 21 הגזלן | א גזלן. 21–22 הירדן – נת׳ | ב ח׳ (והושלם עפ"י א ד). 21 הירדן | א ירדן. נת׳ | א נתן. ואבנים | ד ואבני׳ א אבנים. מזה | ד [נטל] מזה. 23 אילו | ד אלו. ואם | א אם. אחריהן | א ג אחריהם.

12. ושאין ידועין וכו׳. ואף שנודע לו שנפלו, ואח"כ מכרה מכרה קיים, שהרי על מנת כן קיימה עד שנודע לו על הנכסים, ולא ציפה להן. ועיין בבה"א. 14. כל שהוא. כלומר, בין מעט ובין הרבה. ועיין בבה"א. 16. מן היורשין וכו׳. צ"ל: מן המורישין וכו׳. ובראב"ד: ממורישיו וכו׳. 17. נכסי נטושין וכו׳. כלומר, שמוציאין מידי היורדין לתוכן שלא ברשות, כמפורש בירושלמי ובבבלי. 18. כשבוין. כלומר, ואף נכסי נטושין אין מוציאין מידי היורדין לתוכן. 18–19. לנכסי רטושין וכו׳. כלומר, לנכסים העזובין בהחלט (עיין להלן בתוספתא ובבה"א). 19. וכולן שמין וכו׳. כל אלו שמחזירין קרקע ופירותיה כשבאו הבעלים: היורד לנכסי אשתו ולא נזדרז לתלוש, לנכסי שבויים ממש ולנכסי נטושים שלא שמעו בהן שמתו, שאין מוציאין מידי היורדין לתוכן לדברי רשב"ג (אבל לא אמרו בהם שאם נזדרזו ותלשו הם זריזין ונשכרין), כולן שמין להן כאריס, והכל הוא מדברי רשב"ג. ועיין בבה"א. 20. שנתן נתן. ובשניהם יש כאן ייאוש ושינוי רשות וקנה הלוקח והמקבל מתנה, והגזלן חייב לשלם דמים. 21. הגזלן וכו׳. כל בבא זו היא כפילות מיותרת, ואינה להלן ב"ק בד ובכי"ו. ובכי"ע חסרה כאן ושם המלה „והגזלן" ברישא (שו׳ 20). ועיין בבה"א.

שהיו במקום אחר, הרי אילו של בעלים. 5. הכותב נכסיו לבנו, צריך
25 שיכתוב לו מהיום ולאחר מיתה דברי ר' יהודה. ר' יוסה או' אינו צריך, מפני
שזמנו של שטר מוכיח עליו. אמ' לו ר' יהודה והלא אין זמנו של שטר מוכיח
עליו אלא משעה שנכתב. אף הכותב נכסיו לבנו וחזר וקנה נכסים אחרים, כל
שלא היה בכלל מתנה ראשונה, הרי אילו של יורשין. מכר הבן או שמת האב,
אם יש שם נכסין מחוברין בקרקע שמין לו. 6. המקבל שדה מחבירו, והיא
30 בית השלחין, או בית האילן, אם יש שם מחוברין בקרקע שמין לו. 7. המקבל
שדה מחבירו, והגיע שנת השמטה, אם יש שם מחוברין בקרקע שמין לו.
[המקבל שדה מחבירו, והגיע זמנו לצאת, אם יש שם מחוברין לקרקע שמין
לו]. וכולן שמין להן כעריס. 9. היורד לחורבתו של חבירו ובנאה שלא
ברשות, כשהוא יוצא אומ' תן לי עציי ואבני, אין שומעין לו. 10. היורד

24 הכותב וכו'. מסכ' ב"ב פ"ח מ"ז. 26 שזמנו וכו'. ירוש' גיטין פ"ז ה"ג, מ"ס ע"ד, בבלי ב"ב קל"ו ע'. ועיין בבלי גיטין ע"ב ע', ע"ב ב', ע"ו ב', ע"ז ע', פ"ה ב', ע"ז ל"ז ע'. 28 מכר הבן וכו'. עיין במסכ' ב"ב פ"ח מ"ז ובבלי שם קל"ט רע"ל. 29 המקבל וכו'. עיין להלן ב"מ רפ"ט. 30 המקבל וכו'. בבלי ב"מ ק"ט ע'. 32 המקבל וכו'. בבלי הכ"ל. 33 וכולן וכו'. עיין לעיל, סו' 19. היורד וכו'. להלן ב"ק פ"י ה"ו, ירוש' גיטין פ"ה ה"ה, מ"ז ע"ל, ב"ק פ"ט ה"ל, ו' ע"ד. ועיין בבלי ב"מ ק"ל ע'. 34 היורד וכו'. להלן ב"ק פ"י ה"ז, ירוש' הכ"ל. ועיין בבלי הכ"ל וכלן פ' ע'.

24 אילו | ד אלו. לבנו | א ג לבניו. 25 לו | א ד ח'. יוסה | א ד יוסי. או' | א אומ' ד אומר. 26 אמ' | ד אמר. 27 אף | א ח'. וחזר | א [וקנה] (ונוקד למחיקה) וחזר. אחרים | ד אחרי'. 28 מתנה ראשונה | א המתנה. אילו | א ד הוא. יורשין | ד יורשי' א יורשים. או שמת | א ומת. 29 שם | א ח'. נכסין | א ד נכסים. מחוברין | ד מחוברי'. בקרקע | א ח' (והושלם בגליון: לקרקע). והיא | א והוא. 30 או בית האילן | א ובית האילנות. בקרקע | א לקרקע. 31 השמטה | א ד השמיטה. בקרקע | א לקרקע. 32–33 המקבל – לו | כ"ה א. ב ד ח'. 33 כעריס | א כאריס ד בעדית ב כעריס (?). לחורבתו | ד לחרבתו. חבירו | ד חברו. ובנאה | א ובנאו. 34 אומ' | ד אומר. תן לי | א תנו. עציי | א עיציי ד עצי. ואבני | א ג ואבניי. לו | א לו [רבן שמעון בן גמל' אומ' בית שמאי אומ' הרשות בידו ובית הילל אומ' אין שומעין לו] ג . . . [אומ' הרשות בידו ובית הלל אומ' אין שומעין לו]. 34–35 היורד – לו | ד ח'.

24. במקום אחר וכו'. כלומר, ולא ידעו על השטיפה, הוי ליה ייאוש שלא מדעת ואינו ייאוש. 25. מהיום וכו'. שאם לא כתב „מהיום" הויא לה מתנה לאחר מיתה, וכבר אין הנכסים ברשותו. 27. משעה שנכתב. כלומר, הרי הזמן אינו אלא מוכיח על הנכסים שהיו בידו באותו זמן, וכוונתו שאינו נותן לו את הנכסים שירכוש אחר הזמן שנכתב בשטר, והזמן אינו מוכיח כלל על כוונתו ליתן לו מעכשיו ולאחר מיתה. אף הכותב וכו'. והכל הוא מדברי ר' יהודה ומבאר מה מוכיח זמנו של שטר. ועיין בבה"א. 28. או שמת וכו'. צ"ל: ומת, כמו שהוא בכי"ע ובראשונים. 29. שמין לו. כלומר, שמין לו ללוקח במחוברין כעריס, ומחזיר ליורשין את השבח שעשו הנכסים בחיי האב, ומשלמין לו כאריס, והנכסים הם שלהם. ועיין בבה"א. 30. בית השלחין, או בית האילן וכו'. כלומר, שהיתה שם טירחה מרובה לפני שצמחו התבואה והפירות, ועכשיו כבר אינם זקוקים כל כך לאריס, והבעלים רוצים לסלק את המקבל, שמין לו למקבל לפי הטירחא שטרח. 31. שנת השמטה וכו'. ואינו כדאי להחזיק אריס רק בשביל העבודות המותרות בשביעית, והבעלים רוצים לסלק את המקבל, כברישא. 33. וכולן שמין וכו'. כלומר, כל אלה שנזכרו לעיל שמשלמין להם בעד טיפולן, משלמין להם כמו שמשלמין לאריסין בכגון דא. ועיין בבה"א. 34. אין שומעין לו. משום יישוב העולם.

35 לחרבתו של חבירו ובנאה שלא ברשות, שמין לו וידו על התחתונה. ברשות, שמין לו וידו על העליונה. כיצד ידו על התחתונה, אם השבח יתר על ההוצאה נותן לו את ההוצאה, ואם הוצאה יתירה על השבח נותן לו את השבח.

פרק ט'

1. מי שמת והניח אשתו שומרת יבם, אפי' הניח נכסים של מאה מנה ואין כתובתה אלא מנה, אין היורשין יכולין למכור, מפני שכל נכסים אחראין לכתובתה. כיצד יעשה, כונסה ומגרשה, ושוברת לו על כתובתה. הניח אחיו מעות, או שהיה יבמה חייב לבעלה מעות, לא יאמר הואיל שאני יורש החזקתי, 5 אלא מוציאין מידו, וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. 2. הרוצה להבריח נכסיה מפני בעלה, כותבתן בטפיח לאחר דברי רבן שמעון בן גמליאל, וחכמים או' מצחק הוא בה, אלא כותבתן במתנה מהיום עד שעה שארצה. ר' יהודה או' לעולם אוכל פירי פירות. כיצד, מוכר (אוכל) פירות, וילקח בהן קרקע, והוא אוכל פירות. רבן שמעון בן גמליאל ור' יוחנן בן ברוקה אומ' אם

1 מי שמת וכו'. בבלי פ"ח ב'. 2 שכל נכסיה וכו'. משנ' פ"ח מ"ח. 3 כילל יעשה וכו'. ירושל' פ"ח הי"ח, ל"ב ע"ב, יבמות פ"ד הי"ד, ה' ע"ד. ועיין בבלי פ"ח סע"ח. הניח וכו'. בבלי פ"ח ב'. ועיין במשנ' פ"ח מ"ז ובירושל' שם הי"י, ל"ב ע"ב. 5 הרוצה להבריח וכו'. בבלי ע"ט ח'. 7–8 ר' יהודה וכו'. משנ' פ"ט מ"ח. 8 כילל מוכר וכו'. ירושל' פ"ט ה"ח, ל"ב ע"ד. ועיין בבלי פ"ג ב'. 9 רבן שמעון וכו'. משנ' פ"ט שמ"ח.

35 לחרבתו | א לחורבתו. ובנאה | א ובנאו. שמין – ברשות | ג ח'. ברשות₂ | א [היורד] ברשות. 36–35 ברשות₂ – העליונה | ד ח'. 36 ידו על התחתונה | א ידו על העליונה. ג ח'. אם | ג אם [היה]. יתר | א יותר. 37 ההוצאה | א ג השבח. ואם | א אם. הוצאה | ג ההוצאה. יתירה | ד יתרה. השבח₂ | א ההוצאה ג . . . צאה.

1 אפי' הניח | ד אפילו הניח א ג והניח. נכסים | ג כספים. של | ג שווה. 1–2 ואין – מנה | ד ח'. 2 נכסים | א ג נכסיו. 3 לכתובתה | א לכתובה. יעשה | א עושה. כונסה | ד כונס'. ושוברת | א ג [והיא] שוברת. על | ג ח'. אחיו | א [לו] אחיו. 4 או | ג ח'. מעות₂ | ד מעו'. יאמר | ד יאמ'. שאני | א ג ואני. החזקתי | ג התחזקתי. 5 מוציאין | ד מוציאי'. וילקח | א ילקח ג ויקח. קרקע | ג קרקעות. והוא אוכל | ג ויאכל. פירות | ד פירו'. 6 מפני בעלה | א מבעלה ג לבעלה. כותבתן | א כותבן ג כותבת ד כתובתן. בטפיח | ד בטפוס ג פסטם א שטר פסיס (והונה: פסטיס). רבן – גמליאל | ד רשב"ג. גמליאל | א גמל'. 7 וחכמים | א וחכמ'. או' | א ג ד אומ'. מצחק | א מסחק ג משחק. בה | ג לה. כותבתן | ד כתבתן. מהיום | א מן היום. שעה | ג ח'. 8 או' | א ג אומ' ד אומר. אוכל | א ד [הוא] אוכל. פירי | א פירות (והונה: פירי). ג ח'. כיצד – פירות | ד ח'. (אוכל) | א ח'. וילקח | א ילקח. 9 והוא אוכל | א ואוכל. רבן – גמליאל | א רבן שמע' בן גמל' ד רשב"ג. ור' | א ור' [ישמע' בנו של ר'] ד ור' [ישמעאל בן ר'] ברוקה | א ברוקא [ור' יהושע בן קרחא]. אומ' | ד או'.

37. את השבח. ובכי"ע מפרש כיצד ידו על העליונה: אם השבח יותר על ההוצאה נותן לו את השבח, אם הוצאה יתירה על השבח נותן לו את ההוצאה. ועיין בבה"א.

6. בטפיח. צ"ל: בפסטים, כעין גי' כי"ע, כלומר, באמנה. 7. מצחק וכו'. האחר מצחק בה ונוטל את הנכסים לעצמו. 8. לעולם אוכל וכו'. כלומר, אפילו סילק הבעל את עצמו מן הנכסים ומאכילת פירותיהן. עיין במשנ' רפ"ט.

מתה יירשנה, שהתנה על מה שכת' בתורה, וכל המתנה על מה שכת' בתורה תנאו בטל. 3. מי שמת, והניח נכסים ומטלטלין, ויצתה עליו כתובת אשה ובעל חוב, כל הקודם בהן זכה, והוא נקבר מן הצדקה. אילו הן יורשין הבאין ברשותה, כל שמכרה להן, או נתנה להן במתנה. כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך, אין היורשין יכולין להשביעה בדברים שנשתמשה בהן לאחר מיתת בעלה. במי דברים אמורי' בזמן שהלכה מקבר בעלה לבית אביה, אבל אם הלכה מקבר בעלה לבית חמיה, אפלו כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך, היורשין יכולין להשביעה בדברים שנשתמשה בהן לאחר מיתת בעלה. אין האיש משביע את אשתו עד שיושיבנה חנונית, או עד שיעשנה אפטרופיא. האשה כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה, אינה תובע' כתובתה אין היורשין משביעין אותה דברי ר' שמעון, וחכמים או' בין כך ובין כך היורשין

10 וכל המתנה וכו'. מסכ' ב"מ ספ"ז, ב"ב פ"ח מ"ה, להלן מזיר פ"ב ה"ב, גיטין פ"ז ה"ל, קידושין פ"ב ה"ז וה"ח. ועיין ירוש' כאן פ"ט ה"ל, ל"ב ע"ד (ומקבילה ב"ב פ"ח ה"ו, ע"ז ע"ב), פילה ספ"ו, י"ט ע"ד, גיטין פ"ט ה"ל, כ' ע"ל, קידושין פ"ל ה"ב, כ"ט ע"ג, ב"מ ספ"ז, י"ל ע"ג, ובלי כ"ו ל', כ"ו ב', פ"ג ב', פ"ד ל', גיטין פ"ד ב', קידושין י"ט ב', מזיר י"ל ל', ב"מ כ"ל ל', ל"ד ל', ב"ב קכ"ו ב', מכות ג' ב'. 12 יורשין וכו'. עיין במסכ' פ"ט מ"ה. 13 כתב לה וכו'. עיין במסכ' הכ"ל. 15 שהלכה מקבר וכו'. עיין במסכ' פ"ט מ"ו. 18 עד שיושיבנה וכו'. מסכ' פ"ט מ"ד. 19 שתובעת כתובתה וכו'. מסכ' פ"ט סמ"ח.

10 שהתנה | א שהיתנה. שכת' | א ד שכתוב (ב"פ). בתורה | ד בתור'. 11 נכסים | ד נכסין. ומטלטלין ויצתה עליו | א מטלטלין יצאת עליהן. כתובת | ד כתוב'. 12 הקודם | ד הקוד'. אילו | ד אלו. יורשין | א ח'. 13 ברשותה | ב [בירושתה] (ונוקד למחיקה) ברשותה. להן | א להם. או נתנה להן | ד או שנתנה להן א כל שנתנה להם. ושבועה | ד ושבוע'. 14 היורשין | א יורשין. יכולין להשביעה | א משביעין אותה ג משביע'... להשביעה | ד להשביע'. לאחר מיתת | א ד בחיי. 15 במי | א ד בסה. דברים אמורי' | א דברים אמורים ד ד'א. אם | א ח'. 16 אפלו | ד אפילו. אפלו – עליך | א ג ח'. 17 היורשין | ג היורשי' א יורשין. יכולין להשביעה | א משביעין אותה. בהן | א ד בהם. בעלה | א בעלה [אפילו כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך]. אין | א [לעולם] אין. 18 חנונית | א ד חנוונית. עד[2] | א ח'. אפטרופיא | א אפיטרופיא ד אפוטרופוס. 19 יורשין – כתובתה | ד ח'. תובע' | א תובעת. 20 היורשין | א יורשין (ב"פ). משביעין אותה | ד [יכולין להשביעה בדברים שנשתמשה בהן לאחר מית' בעלה אין האיש משביע את אשתו עד שיושיבנה חנוונית או עד שתיעשנה אפוטרופיא האשה כל זמן שתובעת כתובתה אין היורשין] משביעין אותה. ר' | ד רבי. וחכמים | א וחכמ'. או' | א אומ' ד אומרים.

10. יירשנה וכו'. כלומר, אפילו אם סילק את עצמו מנכסיה ומפירותיהן בחייה ולאחר מיתתה, עיין במשנתנו פ"ט סמ"א. 11. נכסים ומטלטלין וכו'. בכי"ע: נכסים מטלטלין וכו'. ועיין בבה"א. 12–13. יורשין הבאין ברשותה וכו'. במשנתנו פ"ט מ"ה שנו שאם פטרה מן השבועה, משביע הוא את יורשיה ואת הבאין ברשותה". ומבארת התוספתא מי הן הבאין ברשותה. והמלה „יורשין" חסרה בכי"ע ובכל הראשונים שהביאו תוספתא זו. ועיין בבה"א. 19. שתובעת כתובתה וכו'. כלומר, דווקא בזמן שתובעת כתובתה, והיא מתחייבת שבועה על הכתובה, משביעין אותה ע"י גלגל שלא נגבה בשעה שהיתה חנונית, או אפוטרופיא, אבל אם אינה תובעת כתובתה אין משביעין אותה אפילו הושיבנה בעלה חנוונית, או עשאה אפיטרופיא, ועיין בבה"א.

משביעין אותה. עריס, כל זמן שהוא עריס. יצאו מעריסותו הרי הוא כאחד מכל אדם. שותף, כל זמן שהוא שותף, יצא משותפותו הרי הוא כאחד מכל אדם. אפטרופוס, כל זמן שהוא אפטרופוס. יצא מאפטרופסותו הרי הוא כשאר כל אדם. בן בית שאמרו, לא זה שנכנס ויוצא, אלא מכניס פירות ומוציא פירות, שוכר פועלין ופוטר פועלין. לוה ממנו בערב שביעית ושביעית, ומוצאי שביעית נעשה לו שותף, או עריס, פטור. אבל נעשה לו שותף, או עריס, בערב שביעית ושביעית, ולמוצאי שביעית חזר ולוה הימנו, מגלגלין עליו את הכל. 4. הפוחתת כתובתה נפרעת שלא בשבועה. כיצד, היתה כתובתה אלף זוז, אמ' לה התקבלת כתובתיך, והיא אומרת לא התקבלתי ואינה אלא מנה, נפרעת שלא בשבועה. נכסים משועבדין, אין צריך לומר לאחר מיתת בעלה, אלא אפי' בחיי בעלה. נכסי יתומין, אין צריך לומ' מן הגדולים, אלא אפי' מן הקטנים. 5. הוציאה גט ואין עמה כתובה, בתולה גובה מאתים, ואלמנה

21 עריס וכו'. להלן ג"ב פ"ב ה"ה. ועיין במסכ' שבועות פ"ז מ"ח. 24 בן בית וכו'. בגלי שבועות מ"ח ב'. 25 לוה וכו'. בגלי הכ"ל. 28 הפוחתת וכו'. ירוש' פ"ע ה"ז, ל"ג ע"ב, סנהדרין פ"ח ה"ו, כ"ו ע"ב (ובקילור שבועות פ"ז ה"ו, ל"ח ע"ח), בגלי כאן פ"ז ב'. 31 מן הגדולים וכו'. עיין בגלי ל"ד ח', גיטין כ' ח', שבועות מ"ב ב'. 32 הוליאה וכו'. משכ' פ"ע מ"ע.

21–22 עריס . . . שותף . . . | (א מקדים שותף לעריס). 21 עריס | א ד אריס. שהוא עריס | ד שהוא אריס א שאריס. יצאו | א יוצא. מעריסותו | א ד מאריסותו. 21–22 כאחד מכל | א ככל ד כאחד מבני. 22 שהוא שותף יצא | א ששותף יוצא. 23 אפטרופוס | א אפיטרופוס ד אפוטרופוס. שהוא אפטרופוס | ד שהוא אפוטרופוס א שאפיטרופוס. יצא | א יוצא. מאפטרופסותו | א מאפיטרופסותו ד מאפטרופיסתו. כשאר | א ד כאחד. 24 כל | א ד מכל. שאמרו | א ח'. מכניס | א כונס. ומוציא | ד ומוצי'. 25 פועלין | א פועלים (ב'פ). פועלין2 | ג פועלי'. לוה | א לוקח. ממנו בערב | א ג הימנו ערב. ושביעית | ד ח'. ומוצאי | א למוצאי ג ולמוצאי. 26 שביעית | ד שביעית [שביעית]. עריס | א ג ד אריס. פטור | ד פוטר. שותף או2 | א ח'. עריס | א ד אריס. בערב | א ערב. 27 ושביעית | ד ולשביעית. א ח'. חזר ולוה | ג חחר ולווה א לוה. 29 אמ' – כתובתיך | א ג ח'. והיא | א היא. לא | א ג ח'. התקבלתי | ג נתקבלתי. ואינה אלא מנה | א מהן מנה ג מהן אינה. 30 משועבדין | א משועבדים. צריך | ג צורך. לאחר | א אחר. 31 אפי' | א ד אפילו. יתומין | א ד יתומים. צריך | ג צורך. לומ' | א ג ד לומר. מן | ג ח'. אפי' | א ג ד אפילו. 32 עמה | ג עמו. ואלמנה | א [ואפילו] (נוקד למחיקה) ואלמנה.

21. **עריס.** כלומר, אריס נשבע שלא בטענת ברי, והוא דווקא שעדיין עומד באריסותו. וכן הבאים להלן. 24. **בן בית שאמרו** וכו'. כלומר, שאמרו במשנתנו (שבועות ספ"ז) שהוא נשבע שלא בטענה, כנ"ל. 26. **פטור.** כלומר, אינו יכול לגלגל עליו את שבועת ההלואה כשמשביעו על עסקי השותפות, משום שאם נתחייב שבועה לפני מוצאי שביעית על ההלואה, ולא נשבע, כבר נפטר, משום שהשביעית משמטת שבועה, כשם שהיא משמטת מלוה. ועיין בבה"א. 27. **את הכל.** כלומר, אם נתחייב שבועה ע"י ההלואה מגלגלין עליו גם את שבועת האריסות והשותפות, אעפ"י שעכשיו כבר יצא מאריסותו ומשותפותו, משום שאין שביעית משמטת את שבועת האריסין והשותפין, כשם שאין משמטת את שכרן. 30. **משועבדין.** כלומר, אין נפרעת מהן אלא בשבועה, וכן בנכסי יתומים שלהלן. 31. **מן הגדולים** וכו'. בתוספ' רי"ד מעתיק: מן הקטנים, אלא אפי' מן הגדולים. וכע"ז בבבלי בכ"מ. ועיין בבה"א. 32. **גובה מאתים** וכו'. משום מעשה ב"ד, ואף שאין בידה שטר כתובה, אבל אין לה תוספת כתובה. ועיין בבה"א.

מנה. כתובה ואין עמה גט, אין גובה כלום, מפני שהיא אומרת אבד גיטי, והוא אומ' אבד שוברי. 6. בראשונה היו אומ' המוציאה כתובה צריכה שתוציא עמה גט דברי ר' מאיר, וחכמים אומ' מן הסכנה ואילך התקינו שתהא מקרעתו בבית דין וגובה בה. שתי כתובות, וגט ומיתה, גובה שתי כתובות. גט וכתובה ומיתה, אם הגט קודם לכתובה גובה שתי כתובות, אם כתובה קדמה את הגט אינה גובה אלא כתובה אחת, שהמגרש את האשה והחזירה, על מנת כתובה הראשונה החזירה. 7. [שכרה לו כשהיא תחתיו, וגרשה והחזירה אליו ומת, נוטלת כתובתה מנה]. אם חידש, נוטל מה שחידש. קטן שהשיאו אביו, כתובתו קיימת, שעל מנת כן קיימה. ואם חידש, נוטל מה שחידש. וכן גר שנתגייר ואשתו עמו כתובתו קיימת, שעל מנת כן קיימה. ואם חידש, נוטל מה שחידש.

34 בראשונה וכו'. עיין במשכ' הכ"ל. 36 שתי כתובות וכו'. עיין במשכ' הכ"ל. 37 הגט קודם וכו'. בגלי ל' רע"ל. 38 שהמגרש וכו'. משכ' הכ"ל. 40 קטן וכו'. משכ' ספ"ט.

33 אין | א אינה. שהיא אומרת | א שאומרת. 34 אומ' | ד או'. אומ'₂ | א אומרין ד אומרי'. כתובה | ג כתובתה. 35 עמה גט | א עמו גט ג גט עמה. ר' | ד רבי. וחכמים | א וחכמ'. אומ' | ד אומרים. 36 בה | א ג ד בו. וגט | א גט. ומיתה | ד ומית' ג ומתה א מיתה. וכתובה | ד וכתוב'. 37 ומיתה | ג ומתה. קודם | א קדם. לכתובה | כ"ה ג. א ד ב את המיתה. אם₂ | ג ואם. כתובה – הגט | א ג לאו. 38 אינה | ג אין. שהמגרש | ג המגרש. כתובה₂ | ג כתובתה. 39 הראשונה | ד ראשונה. החזירה | ד החזיר' א מחזירה. 39–40 שכרה – מנה | ב ד ח' (והושלם עפ"י א). 40 חידש | ד חדש. שחידש | ד שחדש. 40–41 קטן . . . גר . . . | (א מקדים גר לקטן). 40 שהשיאו | א שהישיאו. 41 שעל – קיימה | ד ומת נוטלת כתובתה מנה. א ח'. ואם חידש | ד אם חדש. שחידש | ד שחדש. וכן | א ח'. 42 ואשתו | ד אשתו. ואם | א אם. חידש | ד חדש. 43 שחידש | ד שחדש.

33. מפני שהיא אומרת וכו'. המלה „מפני" מתייחסת בעיקר לסיפא, מפני שהוא יכול לטעון אבד שוברי, אבל אם טען פרעתי, ולא קיבל שובר אינו נאמן. 34. בראשונה וכו'. כלומר, ר' מאיר שנה משנה ראשונה, וכסתם משנתנו, וכמו ששנתה התוספתא לעיל בסמוך, שאינה גובה בלי גט. 35. מן הסכנה ואילך וכו'. כלומר, מתקופת השמד של אדריינוס שגזרו על גיטי ישראל ולאחריה. 36. וגובה בה. כלומר, בכתובתה ובעדי גירושין, ואינו נאמן לומר אבד שוברי. ועיין בבה"א. שתי כתובות וגט וכו'. והוא שיהא הגט בין כתובה לכתובה (ירושלמי). 39. שכרה וכו'. צ"ל: שברה לו וכו'. 40. כתובתה מנה. ודווקא אם גרשה בנתים, אבל אם לא גרשה כתובתה מאתים, עיין בבה"א. 40–41. כתובתו קיימת. כלומר, יש לה מאתים, אע"פ שהקידושין חלו כשהגדיל, וכבר לא היתה בתולה באותה שעה.

פרק י׳

1. מי שהיה נשוי שתי נשים ומת, הראשונה קודמת לשנייה, ויורשי הראשונה קודמין ליורשי שנייה. גירש את הראשונה והחזירה אליו, וחידש לה כתובה, כתובת ראשונה של ראשונה קודמת לשניה ויורשיה, שניה ויורשיה קודמין לכתובה שניה של ראשונה. במי דברים אמורים בכתובה, אבל במזונות שתיהן שוות. האשה והבנות שתיהן שוות. נשא את הראשונה ומתה, נשא את השניה ומת הוא, והיה שם יתר דינר, אילו נוטלין כתובת אמן ואילו נוטלין כתובת אמן, ושאר חולקין. ואם אין שם יתר דינר, שניה ויורשיה נוטלין כתובת אמן, והשאר חולקין בשוה. 2. כתב לזון את בת אשתו, ואת בן אשתו, הרי הן כבעלי חוב, וקודמין לכל. לא יאמר להן צאו ועשו מלאכה, ואני זן אתכם, אלא יושבין ומעלה להן מזונות. כתב לזון את בת אשתו, ושברה לו, לא כל הימנו, שזכין

1 מי שהיה וכו׳. משכ׳ רפ״י. 2 גירש וכו׳. ירוש׳ פ״י ה״ל, ל״ג ע״ד. 4 בכתובה וכו׳. ירוש׳ רפ״י, ל״ג ע״ד. 5 החזיר וכו׳. ירוש׳ פ״ב ה״ג, ל״ו ע״ל, ב״ב פ״ט ה״ל, ע״ז ע״ד. ועיין בבלי כאן מ״ג ל׳, ב״ב ק״מ ב׳. נשא את הראשונה וכו׳. בבלי ל׳ ב׳. ועיין במשכ׳ פ״י מ״ב וסמ״ל וירוש׳ פ״י ה״ל, ל״ג ע״ד. 8 כתב לזון וכו׳. עיין במשכ׳ רפי״ב. 9 לא יאמר וכו׳. עיין במשכ׳ הכ״ל ובירושלמי שם פי״ב ה״ל, ל״ד ע״ד. 10—11 שזכין לקטן וכו׳. להלן פי״ב, שו׳ 43. ועיין במשכ׳ ב״ב פ״ט סמ״ז, בבלי כאן י״ל ל׳, וקידושין מ״ב ל׳. ועיין במשכ׳ עירובין שפ״ז, גיטין פ״ל מ״ו (ובהגלות), בבלי יבמות קי״ח ב׳, חולין פ״ג ל׳.

1 נשוי | א נשאוי ד נשוי׳. שתי | ד ח׳. הראשונה | ד הראשונ׳. לשנייה | ד לשניה. ויורשי | א יורשי. 2 קודמין | ד קודמי׳. שנייה | ד שניה. וחידש | ד וחדש. 3 כתובת | א כתובה. ד ח׳. ראשונה | א הראשונה. לשניה | א ד לשנייה. ויורשיה | א וליורשיה. שניה | א שנייה. ד ח׳. ויורשיה² | ד ח׳. 4 שניה | א שנייה. במי | א ג במה. במי דברים אמורים | ד בד״א א . . . אמור׳. 5 את | א ח׳ (ב׳פ). השניה | א שנייה. 6 והיה | א היה. יתר | א יותר. אילו | ג ד אלו. אמן | א איסן (ב׳פ). ואילו | ד ואלו. כתובת² | ד כתוב׳. 7 ושאר חולקין ואם | א ח׳. יתר | א יותר. שניה | א ג שנייה. כתובת | ד כתוב׳. אמן | א אימן. 9 וקודמין | ד וקודמי׳ א [הן] קודמין. לכל | א לכל [אדם]. להן | א להם. ואני | ב [ואם] (ונוקד למחיקה) ואני. זן | כ״ה א. ד אזון. ב ח׳. אתכם | א לכם. אלא | א אלא [הם]. 10 להן | א להם. ושברה | א ושכרה. לא כל | כ״ה א. ד לאכול ב לאכל. שזכין | ד שזכי׳.

1. הראשונה קודמת וכו׳. משום שהשעבוד הוא מזמן הכתובה, ולא משעת מיתה. 2. וחידש לה כתובה. כלומר, שכתב לה כתובה חדשה על הראשונה, וחייב בשתי כתובות, אחת מזמן נישואין הראשונים, ואחת מזמן נישואין השניים. 4—5. שתיהן שוות. שהרי חיוב המזונות אינו חל אלא משעת מיתה ואילך. 5. האשה והבנות וכו׳. כלומר, לעניין מזונות. 6. כתובת אמן וכו׳. כלומר, הראשונים נוטלין כתובת בנין דכרין שהיא מתקנת חכמים, והשניים נוטלין את כתובת אמן ממש, שנתחייב לה בשעת מיתתו, והם יורשין אותה. 7. אין שם יתר וכו׳. ואם יטלו הראשונים כתובת בנין דכרין של אמן משום תקנת חכמים בתנאי כתובה והשניים יטלו כיורשי האם תבטל כאן ירושת האב שהיא מדאורייתא. 8. חולקין בשוה. ובכגון דא אין כאן כתובת בנין דיכרין. 10—11. שוכין לקטן וכו׳. והוא הדין לגדול, וכאן הכוונה שאפילו בפניה ומדעתה אין מחילתה מחילה, „דקטנים כשלא בפניו דמו׳ (לשון רש״י קידושין מ״ב א׳, ד״ה אלא).

לקטן ואין חבין לו. 3. האשה שאמרה מת בעלי, או נזונת, או נוטלת כתובה. גרשני בעלי, ניזונת עד כדי כתובה. מה בין מיתה לגירושין, במיתה אין יכול׳ להכחיש, ובגרושין יכולה להכחיש, ושתאמר לו גירשתני. 4. שלשה שהטילו לכיס ונגנבו מהן, מביאין השאר לאמצע וחולקין. שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים, ועשו פרקמטיא, שכר לאמצע. לקח זה בשלו ולקח זה בשלו ונתערבו, זה נוטל לפי שלו וזה נוטל לפי שלו. יצאו עליהן שלשה שטרות כאחד, הראשון נשבע לשיני, והשיני נשבע לשלישי. רצה שיני שלא להשביע את הראשון, שלישי יכול למחות בידו. לוה מאחד, ומכר שדהו לשנים, וכתב בעל חוב לשיני דין ודברים אין לי עמך, אין השיני יכול לגבות, מפני שהניח לו מקום לגבות ממנו. גר שמת, ובזבזו ישראל את נכסיו, ויצתה עליו כתובת אשה, ובעל חוב, גובין מן האחרון שבהן, אין להן, גובין משלפניו, אין להן, גובין משלפני פניו.

11 האשה שאמרה וכו׳. ירוש׳ פי״ג ה״ח, ל״ה ע״ד, בבלי ק״ז ב׳. 12 מה בין מיתה וכו׳. עיין ירוש׳ יבמות רפט״ו, י״ד סע״ב. 13 שלשה וכו׳. ירוש׳ ב״ק פ״ד ה״ח, ד׳ ע״ח. ועיין במשכ׳ פ״י מ״ד. 14 שכיס וכו׳. בבלי ל״ג ב׳. 15 לקח וכו׳. בבלי הכ״ל. 16 שלשה שטרות וכו׳. עיין במשכ׳ פ״י מ״ה. 18 לוה מאחד וכו׳. בבלי ל״ה ח׳.

11 נזונת | א ד ניזונת. כתובה | א ד כתובתה. 12 גרשני | א גירשני. כתובה | א ד כתובתה. מיתה | ד מית׳. במיתה | ד במית׳ א שהמיתה. אין | א אינה. יכול׳ | א ד יכולה. 13 להכחיש | א להכחישו (ב״פ). ובגרושין | א ד ובגירושין. ושתאמר | א שתאמר. 14 ונגנבו | א ונגנב. מהן | א הימנו ג . . מנו. מביאין | ד מביאי׳. השאר | ג [את] השאר. וחולקין | ד וחולקי׳. מנה | א במנה. 15 מאתים | ד מאתי׳ א במאתים. ועשו פרקמטיא | א [אם] עשו בפרקמטיא. שכר | א השכר ד שכרו ג השאר. לאמצע | ד לאמצ׳. ולקח זה בשלו | א ח׳. 16 נוטל | ד נוט׳. עליהן | א עליו. שלשה שטרות | ד ג׳ שטרו׳. 17 הראשון | א ראשון. לשיני | ד לשני. והשיני | א ושיני ד והשני. נשבע₂ | א ג ח׳. רצה | ג [אם] רצה. שיני | ד שני ג ה . . . 18 שלישי | יכול | ג [רשות בידו] יכול השלישי. מאחד | כ״ה א ג ד. ב מאחר. לשנים | ד לב׳. וכתב | ג וכתב [בו]. 19 חוב | ד החוב. לשיני | ד לשני. ג ח׳. ודברים | ד ודברי׳. עמך | ג עיסך א עמכם. השיני | ד השני. לגבות | א ד לגבות [מן הראשון (ד הראשו׳)] ג . . . [הראשון]. 20 לגבות | ד לגבו׳. ובזבזו | א וביזבזו ג ובזזו. ישראל | א ישר׳. ויצתה | ג ויצאת א יצאת. עליו | א ג עליהן. כתובת | ד כתוב׳. 21 ובעל חוב | ד וב״ח. שבהן | א ח׳. להן | א בהן (ב״פ).

11. **או נזונת וכו׳.** שהרי אשה נאמנת לומר מת בעלי. 12. **עד כדי כתובה.** שיש כאן ממה נפשך, אם נתגרשה יש לה כתובה, ואם לא נתגרשה יש לה מזונות. **לגירושין.** כלומר, שאינה נאמנת לומר שלא בפניו גרשני בעלי. 14. **השאר לאמצע וכו׳.** כלומר, באופן שוה לכל השותפין, ולא לפי המעות. ועיין בבה״א. 15. **שכר לאמצע וכו׳.** משום שבעל המנה יכול לטעון לולא המנה שלי לא היית משיג את הסחורה, או שהיה יכול להפך כמה פעמים בסחורה של מנה ולהרויח כמו שהרויחו בסחורה גדולה שאינה נוחה להפך בה כמה פעמים בזמן קצר, וכשהשתתפנו על דעת שנחלק בשוה השתתפנו. ועיין בבה״א. 16. **ונתערבו וכו׳.** וכאן הרי לא נשתתפו מדעת שניהם, ודינם כאילו התנו במפורש שכל אחד יטול לפי מעותיו. **עליהן.** צ״ל: **עליו** (כמו שהוא בכי״ע), כלומר, על הלוה. 17. **הראשון נשבע וכו׳.** כלומר, שלא נפרע, שאם נפרע הרי השדה היא בחזקת השני. ומטעם זה נשבע גם השני לשלישי. 18. **יכול למחות וכו׳.** משום שהראשון בשעה שנשבע נשבע גם לשלישי, ושבועה לאחד שבועה למאה, ואין בידי השני למחול. ועיין בבה״א. **שדהו לשנים.** כלומר, ובכל שדה לחוד יש בה בכדי חובו. 19. **אין השיני יכול וכו׳.** ט״ס ברורה, וצ״ל: אין הוא יכול לגבות, כלומר, המלוה שכתב לשני אינו יכול לגבות מן הראשון, שהרי כשקנה הראשון את השדה הניח לו מקום לגבות את חובו מבני חורין.

פרק י״א

1. אלמנה שתובעת כתובתה, והיורשים אומ׳ לה התקבלת כתובתיך, עד שלא נשאת, הן צריכין להביא ראיה שנתקבלה כתובתה, משנשאת, צריכה להביא ראיה שלא נתקבלה כתובתה. מכרה כתובתה, משכנה כתובתה, עשת כתובתה הפותיקי, אבדה מזונותיה. ר׳ שמעון או׳ אפי׳ מכרה מקצת, אפי׳ משכנה מקצת, אפי׳ עשת מקצת כתובתה הפותיקי, אבדה מזונותיה. אין צריך לומר לאחר מיתת בעלה, אלא אפי׳ בחיי בעלה. וכותבת אילו לכתובה מכרתי ואילו למזונות מכרתי, דברי ר׳ יהודה. ר׳ יוסה או׳ מוכרת וכותבת סתם, לכך כוחה יפה. כשם שאלמנה מוכרת שלא בבית דין, כך יורשיה הבאין ברשותה מוכרין שלא בבית דין. ר׳ שמעון אומ׳ אלמנה מוכרת שלא בבי׳ דין, ואין יורשיה הבאין ברשות׳ מוכרין שלא בבית דין. אמר ר״ש מפני מה אמרו אלמנה מוכרת שלא בבית דין, ליפות כחן של יתומין, שלא תבזבז את

1 אלמנה שתובעת וכו׳. ירוש׳ פ״ל ה״ב, כ״ט ע״ב. ועיין בבלי ל״ו רע״ב. 3 מוכרה וכו׳. בבלי ל״ז ב׳. ועיין במשכ׳ שם פי״ל מ״ב—מ״ג. 6 וכותבת וכו׳. ירוש׳ פי״ל הה״ב, ל״ל ע״ב, בבלי ל״ו ב׳. 8 כשם שאלמנה וכו׳. בבלי ל״ז ב׳.

1 והיורשים | ג והיורשין א יורשין. אומ׳ | א אומרין ד אומרים ג אמ׳. התקבלת | ג טלי. 2 נשאת | א ג נישאת. הן צריכין | כ״ה א ג. ב ד היא צריכה. להביא | ב [להמתין] (ונוקד למחיקה) להביא. ראיה | ג ראייה. שנתקבלה | כ״ה א (וראשונים). ב ד [שלא] נתקבלה. ג ח׳. כתובתה | ג ח׳. משנשאת | א ג משנישאת. צריכה | כ״ה א. ג [היא] צריכה ב צריכין הן ד צריכי׳ הן. 3 ראיה | ג ראייה. שלא נתקבלה | כ״ה א (וראשונים). ב ד שנתקבלה. ג ח׳. כתובתה | ג ח׳. משכנה | א ג מישכנה. עשת | א העושה [את] ג עשתה. 4 הפותיקי | ג ד אפותיקי. אבדה | א ג איבדה. שמעון | א שמע׳. או׳ | א ג אומ׳ ד אומר. אפי׳ | א ד אפילו (ב״פ). 4–5 אפי׳ משכנה | ג ומשכנה. 5 משכנה | א מישכינה. אפי׳ – הפותיקי | ג ח׳. אפי׳ | א ד אפילו. עשת מקצת כתובתה | א עשתה מקצתה. הפותיקי | ד אפותיקי. אבדה | א איבדה. אין | ג ואין ד ואי׳. צריך | ג צורך. 6 לאחר | א ג אחר. אפי׳ | א ד אפילו. אילו | ד אלו. 7 ואילו | א אילו ד אלו. 8 יוסה | א ד יוסי. או׳ | א אומ׳ ד אומר. וכותבת | א ד ח׳. 8 לכך | ד ולכך א וכך. כוחה | ד כחה. יורשיה | א יורשים. 9 ברשותה | ד ברשות׳. ר׳ שמעון אומ׳ | ד ר״ש אומר. 9–10 אלמנה – ר״ש | ב ח׳ (והושלם עפ״י א ד). 9 בבי׳ | א בבית. 10 יורשיה | א היורשין. ברשות׳ | א ברשותה. אמר ר״ש | א אמ׳ ר׳ שמעון. 11 דין | ד די׳. ליפות | א לייפות. כחן | א ד כוחן. יתומין | א ד יתומים תבזבז | א לבזבז.

6. לאחר מיתת בעלה וכו׳. כלומר, שמכרה וכו׳ לאחר מיתת בעלה שאבדה מזונותיה מיד, אלא אפילו מכרה בחיי בעלה, והיתה ניזונית ממנו לפני שמת, אין לה מזונות מנכסיו לאחר מיתתו. 8. לכך כוחה יפה. שאומרת למזונות מכרתי, ואם הוקירו הקרקעות טורפת מן הלקוחות לכתובה, ומחזירה להם את הדמים שקבלה בעד המזונות. ועיין בבלי צ״ו ב׳ ומ״ש בבה״א. מוכרת וכו׳. כלומר, סתם. 8–9. יורשיה הבאין ברשותה. הכוונה: יורשיה, או הבאין ברשותה וכו׳. ועיין בבה״א. 10. ואין יורשיה וכו׳. כמו שמפרש ר׳ שמעון להלן. 11. שלא תבזבז וכו׳. כלומר, שאם תחכה לבית דין תתפרנס בנתים מנכסי יתומים, ותבזבז את נכסיהם, אבל ביורשיה (שהיא כבר מתה), או הבאין ברשותה שמכרה להם את כתובתה, הרי כבר הפסידה את מזונותיה במכירת כתובתה, ולא איכפת להם ליתומים אם יחכו לב״ד. ועיין בבה״א.

נכסיהם. ירדה לשדה העשויה הפותיקי ואכלה, והוציאוה הוצאות, שמין לה מה שאכלה, ושמין לה מה שהוציאה. אם שמו לה בבית דין, מה ששמו שמו. 2. שלשה שירדו לשום, אחד או' במנה ושנים אומ' במאתים, אחד או' במאתים ושנים אומ' במנה, בטל יחיד במיעוטו. אחד אומ' במנה, ואחד אומ' בעשרים, ואחד אומ' בשלשים, שמין אותה במנה. ר' לעזר בר' צדוק אומ' שמין אותו תשעים דינר. אחרים אומ' עושין אותו שומה ביניהן ושמין אותן שליש. 3. אי זו היא איגרת בקורת, שום היתומים שלשים יום, ושום הקדש ששים יום. מכרו שוה מנה במאתים, או שוה מאתים במנה, מכרו קיים. רבן שמעון בן גמליאל אומ' שום הדיינין שפחת שתות, או הותיר שתות, מכרן קיים. היא שמכרה שוה מנה ודינר במנה, אפי' אומרת אני אחזיר את הדינר ליורשין, מכרה בטל. רבן שמעון בן גמליאל אומ' לעולם מכרה קיים, ותחזיר את הדינר ליורשין, ובלבד

14 שירדו לשום וכו'. בגלי ג"ב ק"ז ח'. 18 שום היתומים וכו'. מסכ' ערכין דפ"ו (ובהגלות).
18—19 מכרו שוה מנה וכו'. מסכ' פי"ח מ"ה. 20 שום הדיינין וכו'. מסכ' הכ"ל. ועיין להלן ג"ב פ"ו הכ"ו ובגלי שם ק"ו ח'. ועיין בגלי קידושין מ"ב ג'. היא שמכרה וכו'. מסכ' פי"ח מ"ד.

12 נכסיהם ירדה | ד נכסיה' ירד'. העשויה | א עשויה. הפותיקי | ד אפותיקי. ואכלה | א אכלה. והוציאוה | א ד והוציאה. 13 ושמין | ד ושמי' א מחשבין. לה | ד לזו. 14 שלשה | ד נ'. או' | א אומ' ד אומר. אומ' | ד אומרי'. או'2 | א ד אומ'. 15 אומ' | ד אומרים. אומ'2 | ד אומר (ב'פ). ואחד | א ושנים. 16 אומ'1 | ד אומר. במנה | א מנה. לעזר | א ד אלעזר. אומ'2 | א או' ד אומר. אותו | א אותה. 17 תשעים | ד צ'. אומ' | ד אומרים. אותו שומה ביניהן | א אותה שומא. אותן | א אותה. 17–18 אי זו | א ד איזו. 18 איגרת בקורת | א איגורת ביקורת. שלשים | ד ל'. הקדש ששים | ד ההקדש ס'. מכרו | א [אפילו] מכרה ד [אפי'] מכרו. 19 שוה | א ח'. במאתים | ד בר'. שוה2 | א שווה. מאתים | ד מאתי'. מכרו | ד מכר' א מיכרה. רבן – נמליאל | ד רשב"ג. נמליאל | א נמל'. 20 אומ' | ד אומר. שום | א [אף] שום. הדיינין | ד הדיינים א [היתומים] (ונוקד למחיקה) הדיינין. שפחת | א שפיחת. הותיר | ד הותירו. מכרן | א ד מיכרן. 21 אפי' | א ד אפילו. אומרת | ד אומר. ליורשין | א ליורשים. מכרה | א ד מיכרה. 21–22 רבן – נמליאל | ד רשב"ג. נמליאל | א נמל'. 22 אומ' | ד אומר. לעולם | ד ח'. מכרה | א מיכרה. ליורשין | א ד ליורשים.

15. בעשרים. כלומר, בעשרים סלע שהם שמונים דינר. 16. בשלשים. כלומר בשלשים סלע שהם מאה ועשרים דינר. שמין אותה במנה. שהרי השני פיחת עשרים דינר מן הראשון, והשלישי הוסיף עליו עשרים, וההבדל בין השני והשלישי הוא ארבעים דינר, וכשממצעים את ההבדל נמצא שהשום הוא מנה, כשומו של הראשון. ויש שפירשו שהטעם הוא משום שיש כאן שנים שאמרו שהשום הוא לכל הפחות מנה, עיין בבה"א. 17. תשעים דינר. ופירשו בבבלי שאנו הולכים אחרי השנים שמיעטו, וממצעים ביניהם, ומניחים שאחד מהם גרע מן השווי האמיתי ואחד מהם הוסיף עליו. והשלישי בטל במיעוטו. שליש. כלומר, ממצעין בין הקצוות ומחלקין את ההבדל לשלשה חלקים, ע"פ מספר הדעות. וכאן ההבדל הוא ארבעים זוז, ושמין אותו בתשעים ושלשה ושליש, והיינו שמונים דינר שכולם מודים בהם, ועוד שליש שבין שתי הקצוות. 18. מכרו וכו'. כלומר, אחרי אגרת בקורת. 20. שום הדיינין וכו'. כלומר, שטעו בשומא, עיין בבה"א. 21. במנה וכו'. וכאן הואיל והנכסים הם של היתומין אפילו טעתה בפחות משתות מכרה בטל. 22–23. ובלבד שתשייר וכו'. כלומר, ובלבד שלא תשייר (כסיגון הרגיל במשנה ובתוספתא, עיין בבה"א) מקצת, אבל אם שיירה מקצת קרקע ויש בה בית רובע יכולים היורשים לטעון אנו רוצים בקרקע שלנו. ועיין בבה"א.

שתשייר מקצת. לפיכך אם פחתה, או הותירה, אין לה אלא כשער שמכרה.
4. ר' ליעזר או' יתומה יש לה בלאות. ר' יהודה אומ' משם ר' ליעזר יתומה
25 יש לה פירות. בן שמת אביו, אמו אומר' יתגדל אצלי, ויורשין אומ' יתגדל
אצלינו, אין מניחין אותו להתגדל אצל מי שראוי ליורשו. מעשה היה באחד
ושחטוהו בערבי פסחים. 5. האשה שמת בעלה, יושבת בבתים כדרך שישבה
בהן בחיי בעלה, משתמשת בעבדי' ושפחות, בכלי כסף, בכלי זהב, כדרך
שמשתמשת בהן בחיי בעלה, שכך כותב לה תהא יתבה בביתי ותתזני מנכסאי
30 כל יומי מיגד אלמנותיך בביתי. 6. האומ' תנו בית ארמלות לבתי, בית לפלני
לישב בו, ונפל, היורשין חייבין לבנותו. האומר בית זה בית ארמלות לבתי,
בית זה לפל' לישב בו, אין היורשין חייבין לבנותו. 7. האומ' תנו בית ארמלות
לבתי, אין נותנין לה אלא אם כן קבלה עליה לישב בתוכו, ויכולין יורשין
לעכב על ידה, שמא תשכירנו לאחר, לפיכך אם מתה הן יורשין אותה.
35 8. המלוה את חבירו על גבי חבלה, ואבדה חבלה, גובה משאר נכסים. אם

24 יתומה וכו'. עיין במסכ' פי"ח מ"ו ובגלי ק"ח ח'. 25 בן שמת אביו וכו'. בגלי ק"ב ג'. 27 יושבת בבתים וכו'. בגלי ק"ג ח'. ועיין ביכוס' פי"ב ה"ג, ל"ה ע"ח, כלאים פ"ט ה"ד, ל"ב סע"ח. 29 שכך כותב וכו'. מסכ' פ"ד מי"ב. 30 בית ארמלות וכו'. יכוס' כלכיס פ"ס ה"ב, ל"ע סע"ח.

23 או | א אם. הותירה | כ"ה א ד. ב הותרה (והונה: הותירה). אלא | ד ח'. כשער | א בשאר.
24 ר' | ד רבי. ליעזר | ג ד אליעזר א אליע'. או' | א ג אומ' ד אומר. 24–25 בלאות – לה | ד ח'. 24 משם ר' ליעזר | א משום ר' אליעזר. 25 בן | כ"ה א ד. ב בין (ונוקדה היו"ד למחיקה). אמו אומר' | א ד ואמו אומרת. יתגדל | א התגדל (ב"פ). ויורשין אומ' | ד ויורשים אומרים א היורשין אומרין [לה]. 26 אצלינו | כ"ה א ד. ב ח'. מניחין | א כופין. להתגדל | א שיתגדל. אצל | כ"ה א ג ד. ב אלא. שראוי | א הראוי. 27 בערבי | א בערב ד ערב. פסחים | א הפסח. בבתים | ד בבתי'. כדרך | א ח'. 28 בעבדי' | א ג בעבדים. בכלי כסף בכלי זהב | ג ובכלי זהב וכסף. בכלי₂ | א וכלי. 28–29 כדרך ששתמשת | ד כדר' שנשתמש' א שנשתמשה. 29 כותב | א [הוא] כותב. יתבה | א ד יתבא ג יתבית. ותתזני | ד ומתזני א ומיתזנא ג ומיתזנת. מנכסאי | א מניכסאי ג מנכסיי ד מנכסי. 30 יומי | ג ימי. מיגד אלמנותיך | ד מגר ארמלותיך. האומ' | א האו' ד האומר. ארמלות | א אלמנות ג אלמנותי. לפלני | א ג ד לפלוני. 31 ונפל | ג ונפל [ה..ת]. האומר | א ד ח'. 31–32 האומר – לבנות | ג ח'. 31 ארמלות | א אלמנות. 32 לפל' | א ד לפלוני. בו | א ד בו [ונפל]. היורשין | ד היורשים. האומ' | ד האומר. ארמלות | א אלמנות ד אלמנו'. 33 קבלה | א ג קיבלה. לישב | א ג שתשב. בתוכו | ג בביתו. ויכולין | א יכולין. יורשין | א ג היורשין. 35 גבי | א ג ח'. חבלה | א ד חבילה (ב"פ) ג החבילה. ואבדה חבלה | ג ח'. אם | ג ואם.

23. לפיכך אם פחתה וכו'. הדברים חוזרים לרישא (לשו' 20–21), למכרה קרקע יותר מכדי כתובתה, שמכרה בטל אפילו אם היתה האונאה פחות משתות, משום שאין הקרקע שלה אלא של היתומים, ולפיכך אם מכרה בכדי כתובתה, אלא שקבלה קצת יותר (בפחות מכדי אונאה) מן השווי האמיתי, מחוירה את העודף ליתומים. וכן אם פחתה מן השווי הפסידה לעצמה ונתקבלה כתובתה, ואין לה אלא כשער שמכרה. ועיין בבה"א. 24. יתומה וכו'. כלומר, שהשיאוה אמה, או אחיה, והיא ממאנת. עיין בבה"א. 27. בערבי פסחים. ומעשה שהיה כך היה. 34. לפיכך וכו'. כלומר, הואיל ואינה יכולה להשכירו, ולא ניתן לה אלא לדירת עצמה בחייה, אם מתה יורשי הבעל יורשין את הדירה.

אמ' לו על מנת שאין לך פרעון אלא מזו, אין גובה משאר נכסים. העושה שדהו הפותיקי לכתובת אשתו, ושטפה נהר, גובה משאר נכסים, אם אמ' לה על מנת שאין לך פרעון אלא מזו, אין גובה משאר נכסים.

פרק י"ב

1. בראשונה כשהיתה כתובתה אצל אביה, היתה קלה בעיניו להוציאה, התקין שמעון בן שטח שתהא כתובתה אצל בעלה, וכותב לה כל נכסין די איתאי לי אחראין ומערבין לכתובתיך דא. 2. אין עושין כתובת אשה מן המטלטלין, מפני תיקון העולם. אמ' ר' יוסי וכי מה תיקון העולם יש בזו, אלא לפי שאין לה קצבה. מפני מה אמרו הנזקין שמין להן בעידית, מפני הגזלנין, ומפני החמסנין, שיהא כל אחד ואחד אומ', מפני מה אני גוזל, ומפני מה אני חומס, שלמחר הרי בית דין שמין שדה יפה שלי. סמכו על המקרא מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם. מפני מה אמרו בעל חוב בבינונית, מפני הרמאין, שלא יהא כל אחד ואחד נותן עיניו בתוך שדה חבירו יפה,

36—37 העושה שדהו וכו'. ובלי גיטין מ"ל ל'.
1 בראשונה וכו'. ירוש' פ"ח ה"ל, ל"ב ע"ב, ובלי פ"ב ב'. 2 שמעון בן שטח וכו'. עיין ירוש' ובבלי הכ"ל ובבלי שבת י"ד ב', ע"ז ב'. 3 אין עושין וכו'. ובבלי כ"ו ב'.
5 מפני מה אמרו וכו'. ירוש' גיטין פ"ה ה"ל, מ"ו ע"ג, ובבלי שם מ"ע ב'. ועיין במשכ' שם פ"ה מ"ל ובבבלי שם מ"ח ב'. 8 מיטב שדהו וכו'. שמות כ"ב, ד'. מפני מה וכו'. ירוש' ובבלי הכ"ל.

36 אמ' – מנת | ד אסר לה ע"מ. פרעון | א ג ד פירעון. מזו | א ד מזה. אין | א אינו. גובה | ג גובין. 37 שדהו | א ג ד שדה. הפותיקי | ג ד אפותיקי. לכתובת | ד לכתוב'. אשתו | א ד אשה. אם | ג ואם. אמ' | ד אמר. 38 על מנת שאין | ד ע"מ שאין ג אין. לך | א לה. פרעון | א ג ד פירעון. מזו | ד מזה א סמנה. אין | א אינו.
1 כשהיתה | א שהיתה ג היתה. היתה | א והיתה. להוציאה | ג לא הוציאה. 2 שמעון | א שמע'. כתובתה | ד כתובת'. וכותב | א [והיה] כותב. כל | כ"ה א ד. ב ח' (וסומן להנהה, וההנהה חסרה). נכסין | ד נכסים א נכסיי. 2–3 די איתאי | א ד דאית. 3 ומערבין | א וערבאין. לכתובתיך דא | א לכסף כתובתיך. 4 תיקון | ד תיקו'. אמ' | א א' ד אמר. ר' | ד רבי. אלא | א ח'. 5 קצבה | א קיצבה. הנזקין | א ד הניזקין. להן | ד לה. 6 ומפני החמסנין | א והחמסנין. שיהא | א [כדי] שיהא. כל – אומ' | ג . . . אדם. אומ' | ד אומר. מפני מה | א ג למה. ומפני מה | ד מפני מה א למה. 7 שלמחר | כ"ה ד. א למחר ב [שהרי] (ונוקד למחיקה) למחר. הרי | א ח'. שמין | ד שמין [לו]. סמכו | ד וסמכו. 8 מיטב | א [שנ'] מיטב ג שנא' . . . 9 עיניו | ד עינו. בתוך שדה | ד בתו' שדה א בשדה.

2. אצל בעלה וכותב וכו'. כלומר, אצל בעלה ונושא ונותן בה, וכותב לה אחריות וכו'.
3–4. מן המטלטלין. כלומר, לייחד לה מטלטלין שתגבה מהן, ואפילו קיבל עליו אחריות.
4. תיקון העולם. כלומר, שמא יסמכו עליהן לקוחות הקרקע, ובנתים יאבדו המטלטלין. עיין בבה"א.
וכי מה תיקון וכו'. כלומר, והרי בין כך ובין כך לא יסמכו עליהן, ואם יסמכו הפסידו לעצמם מדעת, עיין בבה"א.

10 בתוך חצר חבירו יפה, ומלוה אותו עליו, וקופץ ונוטלה. אם כן ישומו
לה בזיבורית, שלא לגדור דרך בפני לוין, שלא יהא אדם מבקש ללות,
ואין אדם מלוהו. 3. כתובת אשה בזיבורית דברי ר'. ר' יהודה אומ'
משם ר' שמעון מפני מה אמרו כתובת אשה בזיבורית, יתר ממה שהאיש
רוצה לישא אשה רוצה לינשא, ועוד, בושתה של אשה יתר מן האיש. אם
15 כן לא תהא לה כתובה, אלא שהאשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה, והאיש
אינו מוציא אלא לרצונו. אין שם אלא עידית, כולן גובין מן העידית, בינונית,
כולן גובין מן הבינונית, זבורית, כולן גובין מן הזיבורית. עידית ובינונית, הנזקין
שמין להן בעדי', בעל חוב וכתובת אשה בבינונית. עידית וזיבורית, הנזקין
שמין להן בעידית, בעל חוב וכתובת אשה בזיבורית. בינונית וזיבורית, הנזקין
20 ובעל חוב בבינונית, וכתובת אשה בזיבורית. מכרן לאחד, או לשלשה כאחד,
ונכנסו תחת הבעלים. הנזקין שמין להן בעידית, בעל חוב בבינונית, וכתובת
אשה בזיבורית. מכרן לשלשה זה אחר זה, אפי' נזקין מזיבורית, וכתובת אשה
מן העידית, גובין מן האחרון. אין להן, גובין משלפניו, אין להן, גובין משלפני
פניו. רבן שמעון בן גמליאל או' העושה שדהו הפותיקי לכתובת כלתו, ידה
25 על העליונה, רוצה גובה ממנו, רוצה גובה משאר נכסים. אלמנה שאמרה אי

12 כתובת אשה וכו'. בבלי מ"ט ב' הכ"ל. 13 יתר וכו'. בבלי הכ"ל, כאן פ"ו א', יבמות קי"ג א'. 14 בושתה וכו'. לעיל פ"ו, שו' 35, בבלי ס"ז ב'. 15 אלא שהאשה וכו'. עיין בבלי גיטין מ"ט ב' הכ"ל. 16 אלא עידית וכו'. ירושל' גיטין פ"ה ה"א, מ"ו ע"ג, בבלי ב"ק ז' סע"ב ואילך. 20 מכרן לאחד וכו'. בבלי ב"ק ח' א'. 24 לכתובת כלתו וכו'. עיין לעיל פ"ז, שו' 45. 25 אלמנה שאמרה וכו'. משכ' פי"ב מ"ג.

10 בתוך חצר חבירו | א ובחצר אחרים. ומלוה | א מלוה. אותו | ג לו. עליו | ד עליה. א ג ח'. וקופץ | א קופץ. 11 לה | א לו. שלא | א [אלא] שלא. דרך | א ח'. לוין | א הלווין. שלא יהא אדם | א שלמחר יהו. ללות | א ללוות. 12 מלוהו | א מלוה לו. ר' | א ד ח'. אומ' | א א' ד שאמר. 13 משם | א ח'. שמעון | א שמע'. יתר ממה | א שיותר. 14 לינשא | א להינשא. יתר | ד [מרובה] יתר א מרובה. מן האיש | א משל איש. 15 יוצאה | ד יוצא. 16 אינו | ד אין. עידית | ד עדית. העידית | ד העדית. 17 זבורית | א ד זיבורית. ובינונית | א ובינונית [וזיבורית]. הנזקין | א ד הניזקין. 18 להן | ד להם. בעדי' | א ד בעידית. בעל חוב | א ובעל חוב [בבינונית]. בבינונית | א בזיבורית. 18–19 עידית – בזיבורית | א ח'. 18 הנזקין | ד הניזקין. 19 שמין | ד שמי'. להן | ד להם. הנזקין | א ד הניזקין. 20 ובעל חוב | ד וב'ח. לאחד | א להם. 21 ונכנסו | א נכנסו. הנזקין | א ד הניזקין. בעל | א ובעל. 22 אחר זה | א אחר זה [וזה אחר זה]. אפי' | א ג אפילו ד אפולו. נזקין | ג הנזקין א הניזקין. מזיבורית | ד מזבורי' א מן הזיבורית ג בזיבורית. אשה | ד אשה [ובעל חוב] ב צויין להנהה וההנהה חסרה. 23 האחרון | ד האחרון [שבהן]. להן | א ד בהן. להן$_2$ | א ג ד בהן. גובין$_2$ | ג ח'. 24 רבן – גמליאל | ד רשב"ג. או' | א אומ' ד אומר. שדהו | א שדה. הפותיקי | א ד אפותיקי. כלתו | א ג אשה (ג אשתו) [מכרה לאחר]. 25 רוצה$_1$ | א רצה. רוצה$_2$ | א רצה ג רצתה.

14. בושתה וכו'. כלומר, אפילו היא עשירה ואינה זקוקה למזונות בעלה. 14–15. אם כן וכו'. שהיא כ"כ להוטה להנשא ומתרצה לגבות אפילו מזיבורית. 15. ושלא לרצונה. ולפיכך התקינו לה כתובה, כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה. ועיין בבה"א. 20. לשלשה כאחד. כלומר, בבת אחת. 21. ונכנסו וכו'. בכי"ע: נכנסו, ואף לפנינו הוא וי"ו הנשוא, עיין בבה"א.

איפשי לזוז מבית בעלי, אין היורשין יכולין לעכב על ידה, שכך הוא כבודו של בעלה. אמרה אי איפשי לזוז מבית אבה, יכולין היורשין לעכב על ידה, שכך היא ברכת הבית מרובה. כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם, וכל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה עד עשרים וחמש שנה, שיש בעשרים וחמש שנים שתעשה טובה כנגד כתובתה, דברי ר' מאיר שאמ' משם רבן שמעון בן גמליאל. ר' ישמעאל אומ' שלשים שנה. וחכמים אומ' כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה לעולם, וכל זמן שהיא בבית אביה משכרת כתובתה עד עשרים וחמש שנים. כשם שהיא משכרת כתובתה עד עשרים וחמש שנים, כך יורשיה הבאין ברשותה משכירין כתובתה עד עשרים וחמש שנים. ובעלי חוב גובין לעולם, אע"פ שאין משכירין.

(פי"ג בבי"ע)

4. מי שהלך למדינת הים ובא, ואשתו תובעת מזונות, אם אמ' הוציאו לה מעשה ידיה במזונותיה, הרשות בידו. ואם פסקו לה בית דין מזונות, מה

27 לי איפשי וכו'. משכ' הכ"ל. 28 ברכת הבית וכו'. בבלי ק"ג א', ב"ב קמ"ד ב'. כל זמן וכו'. משכ' פי"ב מ"ד. 31 וחכמים אומ' וכו'. משכ' הכ"ל. 33 כשם שהיא וכו'. משכ' פפי"ב הכ"ל. 35 ובעלי חוב וכו'. בבלי ק"ד א'. ועיין ירוש' פי"ב ה"ה, ל"ה ע"ב. 36 מי שהלך וכו'. ירוש' פי"ג ה"א, ל"ה ע"ד, בבלי ק"ז א'.

26 איפשי | ד אפשי. 26–27 שכך – ידה | ג ח'. 26 הוא | א ח'. 27 איפשי | ד אפשי. אבה | ד אבא א אביה. היורשין | ג ח'. לעכב | ד לעכ'. 28 היא | א ג ח'. 29 לעולם – כתובתה | ג ח'. וכל | א כל ד וכל [וכל]. עשרים וחמש | כ"ה א. ד כ"ה ב עשרים ושתים. שנה | א שנים. 30 שנים שתעשה | ד שנה שתעש'. טובה | ג ונובה. ר' מאיר שאמ' | ד ר"מ שאמר. משם | א ג משום. 31 רבן – גמליאל | א רבן שמע' בן גמל' ד רשב"ג. ג ח'. ר' | ד רבי. ישמעאל | א ישמע' ג מאיר. אומ' | ד אומר. ג ח'. שלשים | ד ל' א ג שלש. שנה | א שנים ג נשים שאמ'. וחכמים | א ג וחכמ'. אומ' | ד אומרים. 32 בבית | ד בבי'. כתובתה | ד כתובת'. וכל | א ג כל. משכרת | א ג ד נובה. 33 עשרים וחמש | ד כ"ה. משכרת | א מזכרת. עשרים וחמש | ד כ' וחמשה. יורשיה | ד יורשים א יורשין. הבאין | ד הבאים. משכירין | א מזכירין ד מוכרים. עד | ד ח'. וחמש | ד וחמשה. 35 ובעלי | א בעל. גובין | א גובה. אע"פ | א ד אף על פי ג מפני. משכירין | א ג מזכירין. ג [סליק פירקא]. 36 למדינת הים | ד למ"ה. ובא ואשתו תובעת | א ובאה אשתו ותובעת. מזונות | ד מזונו'. אם אמ' | א אמ' [להם]. הוציאו | כ"ה ד. ב הוציאי א צאו. 37 מעשה | ד מעש'. במזונותיה | ד למזונותיה. ואם | א אם. מזונות | א ד ח'.

28. ברכת הבית וכו'. כלומר, מזונות לשנים, מזונות לשלשה. 32. לעולם. משום שהיא מתביישת בפני היתומים להזכיר את כתובתה, מפני שהם נוהגים בה בכבוד. משכרת וכו'. כלומר, מזכרת להם את כתובתה שלא מחלה עליה, אבל אם לא הזכירה במשך עשרים וחמש שנים, מחלה את כתובתה. והכתיב „משכרת", „משכירין" במקום: מזכרת, מזכירין, הוא גם להלן כמה פעמים. 36. אם אמ' הוציאו לה וכו'. בכי"ע מפורש: אמ' להם, כלומר, לב"ד. והכוונה שאומר לב"ד הוציאו לה במזונותיה מה שיכלה לעשות ולהרויח בשעה שהייתי במדינת הים, ואיני חייב כלום בעד המזונות שהוציאה משלה, או שלותה ואכלה, הרשות בידו. ועיין בבה"א.

שפסקו פסקו. אמ׳ ר׳ יוסה בי ר׳ יהודה לא נחלק אדמון וחכמי׳ על שפסק לה אביה שהיא יכולה לומ׳ אבא פסק עלי, מה אני יכולה לעשות, או כנוס או פטור. על מה נחלקו, על שפסקה היא בעצמה, אדמון אומ׳ יכולה היא שתאמר סבורה הייתי שאבא נותן לי, עכשיו שאין אבא נותן לי, מה אני יכולה לעשות, או כנוס, או פטור. אמ׳ רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון. הפוסק מעות לבתו קטנה, ופשט את הרגל, כופין אותו ליתן, שזכין ואין חבין לו. 5. שלש ארצות לנשואין, יהודה, ועבר הירדן והגליל. במי דברים אמורים, בזמן שהיה מיהודה וארס אשה מיהודה, מגליל וארס אשה מגליל, אבל אם היה מיהודה וארס אשה מגליל, [מגליל, ואירס אשה מיהודה], כופין אותו לצאת, שעל מנת כן נשאה. אם אמ׳ אני פלני מיהודה נשאתי אשה מגליל, אין כופין אותה לצאת. ובגליל, כופין אותה לצאת. מוציאין מעיר שרובה גוים לעיר שרובה ישראל, ואין מוציאין מעיר שרובה ישראל לעיר שרובה גוים. הוא רוצה לבא לארץ ישראל, והיא אינה רוצה לבא, כופין אותה לבא. היא רוצה, והוא אינו רוצה, כופין אותו לבא. הוא רוצה לצאת מארץ ישר׳,

38 אמ׳ ר׳ יוסה וכו׳. יכוס׳ פי״ג ה״ה, ל״ו סע״ל, 33לי ק״ט ח׳. 43 הפוסק מעות וכו׳. יכוס׳ פ״ו ה״3, ל׳ ע״3. ועיין 33לי ק״ט ח׳. 5זכין וכו׳. לעיל פ״י, 5ו׳ 10—11, ובמקס״ת 5ס. 44 5לש 5ללות וכו׳. מ5כ׳ פי״ג מ״י. 45 בזמן 5סיה מיהודה וכו׳. יכוס׳ פי״ג ה״י, ל״ו ע״3. 48 מוליכין וכו׳. יכוס׳ הכ״ל. ועיין 33לי ק״י 3׳. 50 הוא רוצה לבא וכו׳. יכוס׳ פי״ג הי״ל, ל״ו ע״3, 33לי ק״י 3׳.

38 אמ׳ | ד אמר. יוסה | א ד יוסי. בי ר׳ | א ד בר׳. נחלק | א נחלקו. וחכמי׳ | א וחכמ׳ ד וחכמים.
39 לה | א עליה. שהיא יכולה לומ׳ אבא | א שיכולה לומר אבה. 40 בעצמה | א על עצמה ד לעצמה.
אדמון | א ד שאדמון. אומ׳ | ד אומר. 41 שאבא | א שאבה. 42 אמ׳ רבן גמליאל | ד אמר ר״ג.
43 מעות | ד מעו׳. קטנה | ג הקטנה. ופשט | א ופשט [לו]. שזכין | א שזכין [לאדם] ד שזכי׳ [לקטן].
44 שלש | ד ג׳. לנשואין | א ג ד לנישואין. יהודה | ד יהוד׳. 44—45 במי דברים אסורים | א במה . . .
ד בד׳א. 45 מיהודה – מיהודה | ב ח׳ (והושלם עפ״י א ד). וארס | א ואירס (ב״פ). מגליל$_2$ | א מגליל
[ואירס אשה מגליל]. 46 וארס | א ואירס. מגליל – מיהודה | ב ד ח׳ (והושלם עפ״י א). 47 אם | א ח׳.
אני | ד ח׳. פלני | א פלוני ד פלו׳. מיהודה | כ״ה א ד. ב ח׳. נשאתי | א ונשא. 48 אין | א ח׳.
אותה | א אותו. כופין | ד כופי׳ א [אין] כופין. אותה | א אותו. 49 שרובה$_{1,3}$ | א שכולה.
50 לבא$_1$ | א לבוא. לבא$_2$ | א ח׳. לבא$_3$ | א לבוא. 51 רוצה | א רוצה [לבוא]. כופין | א [אין]
כופין. אותו | כ״ה א ד. ב אותה. לבא | א ח׳. ישר׳ | כ״ה א ד. ב ח׳.

38. לא נחלק וכו׳. כלומר, במשנתנו פי״ג מ״ה. 42. או פטור. התוספתא קיצרה ורמזה לסיפא: וחכמים אומרים תשב עד שילבין ראשה. 43. כופין אותו ליתן. ופירשו בירושלמי ובבבלי שכופין את הבעל ליתן גט. שזכין ואין חבין וכו׳. בד: שוכי׳ לקטן וכו׳. ועיין מ״ש לעיל פ״י, שו׳ 10—11. ואף כאן הכוונה שאין פסיקת האב כלום בשעה שנמצא שהוא חב לבתו קטנה. 44. שלש ארצות וכו׳. פיסקא קטועה ממשנתנו פי״ג מ״י, והכוונה שאין מוציאין אפילו מעיר לעיר ומכרך לכרך מארץ אחת לשנייה. 46—47. כופין אותו וכו׳. רוב הראשונים גורסים: אותה, ולפנינו כנראה צ״ל: אותן, את הנשים שהוכיר, ורגיל הוא שמתחיל ברבים ומסיים ביחיד („נשאה״). ועיין בבה״א. 47. מגליל. כלומר, שהוכיר בכתובה את מוצאה במפורש וגילה את דעתו שתשאר במקומה. 48. ובגליל וכו׳. כלומר, שכתב נשאתי אשה בגליל, אין כאן הוכחה, ולא הזכיר אלא את מקום הנישואין, כרגיל בכתובה, ולפיכך כופין אותה לצאת, כברישא דרישא. 51. כופין אותו וכו׳. ואם אינו רוצה, יוציא ויתן כתובה.

והיא אינה רוצה, אין כופין אותה לצאת. היא רוצה, והוא אינו רוצה, כופין אותה שלא לצאת. 6. המוציא שטר בבל, גובה עליו כסף בבל, ארץ ישראל, גובה עליו כסף ארץ ישראל. היה כתוב סתם, מוציאו בבבל, גובה עליו כסף בבל, בארץ ישראל, גובה עליו כסף ארץ ישראל. היה כתוב בו כסף סתם, הרי זה גובה כל זמן שירצה, מה שאין כן בכתובת אשה. נשא אשה בארץ ישראל וגירשה בארץ ישראל, נותן לה כסף ארץ ישראל. [בא"י, וגרשה בבבל נותן לה כסף א"י. בבבל, וגרשה בא"י נותן לה כסף א"י]. רבן שמעון בן גמליאל אומ' (במקום הנשואין) כתובת אשה ובעל חוב במקום הנשואין. חמש סלעים של בן, שלשים של עבד, חמשים של אונס ושל מפתה, ומאה של מוציא שם רע, כולם אע"פ שהן בבבל, גובה עליהן כסף ארץ ישראל. כסף שדברה בו תורה בכל מקום, זה כסף צורי. כסף צורי, זה ירושלמי.

סליק פירקא

וסליקא מסכתא

53 המוליא שטר וכו'. להלן ג"ב פי"א ה"ב, בבלי כאן ק"י ב'. 56 כסא אסא וכו'. עיין במסכ' בסוף מכילתין. 59—60 חמש סלעים וכו'. עיין בכורות פ"ח מ"ז, תוספתא שם פ"ו הי"ב. 61 כסף שדברה וכו'. בבלי קידושין י"א א', ב"ק כ"ו ב', בכורות כ' ב'. ועיין יומ' קידושין פ"א ה"ב, כ"מ ע"ד, ה"ה, ס' ע"ג, ב"ר פכ"ח—ז', עמ' 626, ומקבילות.

53 אותה | א אותו. שטר | א שטר [חוב כתוב]. בבל | א בבבל. גובה | ד גוב'. ארץ ישראל | ד א"י א בארץ ישראל. 54 ארץ ישראל | א ארץ ישר' ד א"י. כתוב | א כותב. מוציאו | א והוציאו. 55 בארץ ישראל | א בארץ ישר' ד בא"י. ארץ ישראל | א ארץ ישר' ד א"י. 56 זמן | א מקום. 57—56 בארץ ישראל (ב'פ) | א בארץ ישראל ד בא"י. 57 ונירשה | ד וגרשה. נותן | א נותנין. 57—58 בא"י – א"י | כ"ה ד. א ב ג ח'. 58—59 רבן – נמליאל | ד רשב"נ. 59 אומ' | ד אומר. (במקום הנשואין) | א ד ח'. במקום הנשואין | ג ד במקום הנישואין א ממקום הנישואין. 60 סלעים | ד סלעי'. שלשים | א ושלשים. חמשים | א וחמשים. ושל מפתה | ד ומפתה. 61 כולם | ד כלם. אע"פ | ד אף ע"פ א אף על פי. שהן | א ח'. עליהן | א ח'. ישראל | א ישר'. שדברה | א שדיברה. 62 זה | א זו [היא]. כסף2 | ד [איזה] כסף א [איזהו] כסף. זה2 | ד זה [כסף].

53. כסף בבל וכו'. ובא"י סברו שכסף א"י משובח מכל הארצות, ולבבלי שיטה אחרת, עיין בבה"א. ובשטר חוב הולכין אחר מקום הכתיבה. 56. כל זמן וכו'. בכי"ע וכן במקבילה בב"ב: כל מקום שירצה, וכן צ"ל לפנינו. והכוונה שאם לא נזכר בשטר מקום הכתיבה וטיב המטבע גובה המלוה בכל מקום שימצא את הלוה, וכמטבע הכסף הפחות שבאותו מקום. ובבבלי גורס: כל מה שירצה הלוה מגבהו. מה שאין כן וכו'. כלומר, בכתובת אשה אינו כן, שהיא מדאורייתא ונותן לה תמיד ממטבע א"י שהוא עדיף, אעפ"י שנכתבה בבבל, ואין דינה כבע"ח שהולכין בו אחר מקום הכתיבה. ועיין בבה"א. 58. כסף א"י. והת"ק לשיטתו שכסף א"י עדיף, וכתובה דאורייתא, ואין הולכין אחר מקום הכתיבה. ושיעורה קבוע במטבע א"י. ועיין בבה"א. 59. במקום הנשואין. ורשב"נ סובר שכתובה דרבנן, אבל אף הכותב כתובה שעבד את עצמו, ודינו כבעל חוב ובשניהם הולכים אחר מקום הכתיבה. 61. אע"פ שהן בבבל וכו'. אבל בכתובה אם נישאת בבבל וגירשה בבבל יותן לה כסף בבל, כלומר, במטבע היוצא, אף למ"ד שכתובה דאורייתא, עיין בבה"א.

נדרים

[פרק א׳]

1. האומ׳ ימינה, הרי זו שבועה, שמאלה, הרי זו שבועה. בשם, הרי זו שבועה, לשם, הרי זו קרבן. כנדבת רשעים, לא אמ׳ כלום, שאין רשעים מתנדבין. כנדבת כשרין, ר׳ יהודה או׳ נדר בנזיר, שחסידין הראשונים היו מתנדבין נזירות, שאין המקום מספיק להביא שגגה על ידיהן, היו מתנדבין נזירות, בשביל שיביאו קרבן. רבן שמעון בן גמליאל או׳ כנדבת כשרין, לא נדר בנזיר, שחסידים הראשונים לא היו מתנדבין נזירות, שאם ירצה להביא עולה, יביא, שלמים, יביא, תודה, וארבעה מיני לחמה, יביא, לא היו מתנדבין נזירות, מפני שהן צריכין כפרה, שנ׳ וכפר עליו מאשר חטא על הנפש. 2. האומ׳ איני נודר, הרי זה מותר, כבר הייתי נודר, הרי זה אסור. קרבן אם טועמו אני, מותר. לא קרבן ולא טעמו אני, אסור. רבן שמעון בן

1 ימינה וכו׳. ירוש׳ פ״ח סה״ב, ל״ז ע״ח, בבלי כזיר ג׳ ב׳. 2 כנדבת וכו׳. ירוש׳ פ״ח ה״ח, ל״ו ע״ד. 3 כנדבת וכו׳. עיין במסכ׳ פ״ח מ״ח. ר׳ יהודה וכו׳. ירוש׳ פ״ח ה״ח, ל״ו ע״ד, כזיר קפ״ח, כ״ח ע״ג, בבלי י׳ ח׳. 5 רבן שמעון וכו׳. ירוש׳ ובבלי הכ״ל. 8 כפרה וכו׳. ירוש׳ ובבלי הכ״ל, ספרי כסא פי׳ ל׳, עמ׳ 36, בבלי תענית י״ח ח׳, כזיר י״ט ח׳, כ״ב ח׳, ב״ק ל״ח ב׳, במ״ר פ״י, ט״ו. ועיין בבלי כזיר ג׳ ח׳, סוטה ט״ו ח׳, שבועות ח׳ ח׳, כריתות כ״ו ח׳. וכפר עליו וכו׳. במדבר ו׳, י״ח. 9 איני נודר וכו׳. עיין ירוש׳ כזיר פ״ח ה״ב, כ״ח ע״ב. 10 רבן שמעון וכו׳. בבלי י׳ ב׳. ועיין במסכ׳ פ״ח מ״ב.

1 האומ׳ | א ד האומר. שמאלה | ג שמאילה. שבועה | ד שבוע׳. בשם | ב כשם (?). 2 שבועה | ג שבועת. לשם הרי זו | ג ח׳. זו | א ד זה. כנדבת | א ג כנדרי. רשעים | ג ירושלמי. אמ׳ | ד אמר. 2–3 רשעים מתנדבין | ג קרבן לרשעים. 3 כנדבת | א כנדבות. כשרין | ג כשרים א כשירים. ר׳ | ד רבי. או׳ | א ג אומ׳ ד אומר. נדר | א ג נדרה. שחסידין | א שחסידים ג שהנזירין. הראשונים | ד הראשוני׳ ג הראויין. היו | א ג ח׳. 4 מספיק | כ״ה א ג. ב ד מפסיק. להביא | א לבוא ג למנזה (?). ידיהן | א ד ידיהם. 5 שיביאו | ד שיביא. רבן | א ג ר׳. בן גמליאל | א ג ח׳. או׳ | א ג אומ׳ ד אומר. כשרין | א ג כשרים. 6 נדר | ב נדר [נז׳ר נדר]. נזירות | ג נזירות [שאין המקו׳ מ...]. 7 שלמים | ד שלמי׳. לחמה | ד לחמי׳. מתנדבין | ד מתנדבי׳. 8 נזירות | ד נזירו׳. שהן צריכין | א שצריכין. שנ׳ | ד שנאמר. 9 האומ׳ | א ד האומר. 10 אם | א ח׳. מותר | א [הרי זה] מותר. לא | א איני. ולא – אסור | א אם טועמו אתה [הרי זה] אסור.

2. לשם וכו׳. משום שנהגו לומר: לשם (–לה׳) קרבן, והוי ליה יד לקרבן. ועיין בבה״א. 9. איני נודר וכו׳. כלומר, היו מסרבין בו לאכול, ואמר: איני נודר, ולא אכל, עיין בבה״א. כבר הייתי וכו׳. אנו אומרים שכוונתו: אפילו אם לא נדרתי הייתי נודר עכשיו. 10. קרבן אם וכו׳. שמא צ״ל: [לא] קרבן אם וכו׳, ודינו כאיני נודר, לעיל שו׳ 9. ולא טעמו וכו׳. כלומר, אם איני טועמו הוא לא קרבן, אבל אם טועמו אני הוא קרבן, ומכלל לאו אתה שומע הן.

גמליאל אומ' האומ' מוהי, ודאמ' מוהי, הרי אילו כנוין לשבועה. וכן היה רבן
שמעון בן גמליאל אומ' שנים שהיו נודרין זה נגד זה, אמ' אחד מהן לחבירו ככר
זה קרבן אם טועמו אני, אמ' לו חבירו אין קרבן אם טועמו אתה, הריני נזיר
אם אוכל ככר זו, אמ' לו חבירו איני נזיר אם אכלנו, כל שבטלו דבריו אסור.
15 ר' יהודה או' האומ' ירושלם לא אמ' כלום, עד שיתכוין וידור כנגד ירושלם.
מודים חכמים לר' יהודה באומ' קרבן, עולה, מנחה, חטאת, תודה, ושלמים,
שני אוכל לך שמותר, שלא נתכוין לידור אלא לקרבן עצמו. 3. ירושלם,
לירושל', בירושלם, היכל, להיכל, בהיכל, מזבח, למזבח, במזבח, אימרא,
לאימרא, באימרא, דיריים, לדירים, בדיריים, עצים, לעצים, בעצים, אישים,
20 לאישים, באישים, בזכין, לבזכין, בבזכין, כולן שני אוכל לך אסור, [לא אוכל

15 ר' יהודה וכו'. ובלי י"ל ל'. קידושין כ"ד סע"ל. ועיין במסכ' פ"ל מ"ג, ובירוש' סס ס"ג, ל"ז ע"ל. 16 מודים וכו'. ובלי י"ג ל'. ועיין במסכ' פ"ל מ"ד ובירוש' סס ס"ד, ל"ז ע"ל. 17 ירושלם וכו'. ובלי י"ג ל'.

11 גמליאל | א גמל'. אומ' האומ' | ד או' האומר. מוהי | ד מוהה א מוחה. ודאמ' | ד ודאמר
א ודאי. מוהי² | ד מוהו א מוחו. אילו | ד אלו. כנוין | ד כנויין א כינויין. 12 אומ' |
ד אומר. נודרין | ד נדרין. נגד זה | א לזה. אמ' | ד אמר. לחבירו | ד לחברו. 13 זה |
א זו. אמ' | ד אמר א ואמ' ב אמ' [לחבירו אין]. לו חבירו | ד לחברו. אין | א אינו. הריני |
ג אני. 14 אמ' | ד אמר א ואמ'. חבירו | ד חברו. איני | ד אינו. אכלנו | א אוכלנו.
שבטלו | א שביטלו. 15 ר' | ד רבי. או' | א אומ' ד אומר. האומ' | א ד האומר. אמ' |
ד אמר. עד שיתכוין | ד עד שיתכוין א שלא נתכוון. וידור כנגד | א לדור אלא דבר הקרב.
ירושלם | א ג לירושלם. 16 לר' | ד לרבי. באומ' | א ד באומר. מנחה | א ומנחה. תודה | א עולה.
17 שני אוכל | ד שאיני אוכל א שאוכל. שמותר | א שהוא מותר. נתכוין | א נתכוון. לקרבן | א קרבן.
18 לירושל' | א ד לירושלם. בירושלם | א כירושלם. בהיכל | א כהיכל. במזבח | א כמזבח. אימרא |
ד אימר' (א מסדר: אישים עצים אימרא דיריים בזיקים). 19 באימרא | א כאימרא. לדירים בדיריים |
א לדיריים כדיריים. לעצים | ד לעצי'. בעצים | א כעצים. אישים | ד אישי'. 20 באישים |
א כאישים. בזכין לבזכין | א בזיקים לבזיקים. בבזכין | ד בבזכי' א כבזיקים. כולן | א כולם.
שני | ד שאני א אף על פי שלא. אסור | ד אסו'. 20–21 [לא אוכל לך מותר] | כ"ה ד. א ב ח'.

11. האומ' מוהי וכו'. כלומר, האומר „מוהי", וכן אם אמר „דאמר מוהי", והיינו במה „שאמר מוהי", כוונתו ל„משה" ולמה „שאמר משה", ודינו כאילו אמר „במי ששלח את משה", או בשבועה „שאמר משה". ועיין בבה"א. 14. שבטלו דבריו וכו'. כלומר, שלא נתקיימה כוונתו אסור. והאומר „קרבן אם טועמו אני" הרי כיוון לומר שלא יטעמו, ואם טעמו נאסר עליו. וכן השני שאמר „אין קרבן אם טועמו אתה" הרי כיוון לומר שהראשון יטעם, ואם לא יטעם יהא קרבן, אם בטלו דברי השני והראשון לא טעם, השני אסור. ועיין בבה"א. 15. כנגד ירושלם. אולי צ"ל: כנגד [קרבנות] ירושלם. עיין בבה"א. 16. לר' יהודה. כלומר שאמרו במשנתנו (פ"א מ"ד): קרבן וכו' ר' יהודה מתיר. 17. שני אוכל וכו'. בד: שאיני וכו', ואף לפנינו שני=שאיני, ווו היא לשון שבועה, והואיל והיו רגילים להשבע בחיי הקרבן (עיין בבה"א הע' 22) אנו תולים שאף כאן נתכוון כן. אבל אם הזכיר קונם, או שאמר „שאני" (=מה שאני), אסור. ור' יהודה במשנתנו סובר שאף אם אמר „שאני" לא נתכוין אלא להשבע בחיי הקרבן. ועיין בבה"א. 20. שני אוכל לך וכו'. כלומר, מה שאוכל לך יהא בירושלם, כמזבח וכו', אסור, שיש כאן לשון נדר גרידא. אבל אם אמר: ירושלם, היכל, מזבח וכו' לא אוכל לך הרי יש כאן לשון שבועה ואנו תולים שנשבע בכל אילו, ומותר. עיין בבה"א.

לך מותר]. חולין, לחולין, בחולין, בין שאוכל לך ובין שלא אוכל לך, מותר. [לא] חולין שאוכל לך, אסור. חולין, שאוכל לך, לא יאכל לך, מותר, לא אוכל לך, מותר. לא עולה לא אוכל לך, ר' יעקב אוסר, וחכמים מתירין. האומ' הרי הוא עלי, אע"פ שלא הזכיר קרבן, הרי זה נדר. קרבן כבשר אמי, 25 וכבשר אחותי, כערלה, וכלאי הכרם, מותר, שלא הקדיש כלום. 4. הנודר מן התורה, הרי זה מותר, מן הכת' בתורה אסור. מן התורה ומן הכתוב אסור. אי זהו אסור הכת' בתורה, האומ' הרי עלי שלא לוכל בשר ושלא לשתות יין כיום שראיתי את ירושלם חריבה, וכיום שנהרג בו פלני, אסור. 5. חומר בנדרים מבשבועות ובשבועות מבנדרין, שהנדרים נוהגין ברשות ובמצוה, מה 30 שאין כן בשבועות. חומר בשבועו', שהשבועות נוהגות בדבר שיש בו ממש ובדבר שאין בו ממש, מה שאין כן בנדרים. בנדרים כיצד, אמ' קונם סוכה

21 חולין וכו'. יכוס' פ"ל ה"ד, ל"ז ע"ל, 33לי י"ל ג'. 23 לא עולה וכו'. עיין במסכ' ספ"ל. 24 הוא עלי וכו'. 33לי ו' ל'. כבסר אמי וכו'. 33לי י"ד ל'. ועיין ביכוס' פ"ג ה"ל, ל"ז ע"ג, ובמסכ' רפ"ג. 26 מן התורה וכו'. 33לי י"ד ג'. ועיין יכוס' פ"ל ה"ג, ל"ז ע"ל. 27 אסור הכת' וכו'. יכוס' פ"ל ה"ל, ל"ו ע"ג, 33לי י"ג ל', שבועות כ' ל'. 28—29 חומר בנדרים וכו'. עיין במסכ' פ"ג מ"ג.

21 חולין | א חולין [החולין]. לחולין | ד לחולי'. בחולין | א כחולין. מותר₂ | א אסור ד אסו'. 22 [לא] | כ"ה ד. א לאו. ב ח'. חולין שאוכל לך₂ | א ח'. ד נ': אסו'. מותר | ד מות'. 22—23 לא אוכל לך מותר | א ח'. 23 מותר | ד מות'. לא עולה | א לעולה ד לא לעולה. לא₂ | ד עולה. אוכל | א יאכל. וחכמים | א וחכמ'. מתירין | ד מתירי'. 24 האומ' | א אם אמ'. ד ח'. אע"פ | א אף על פי. שלא | כ"ה א ד. ב שהוא. קרבן | כ"ה א ד. ב ח'. זה נדר | א הוא נזיר. 25 וכבשר | ד כבשר. כערלה | כ"ה ד. א ג כעורלה ב בערלה. וכלאי | א וכלאי. מותר | א אסור. הקדיש | א נתנדב זה ג התנדב זה. כלום | ד כלו'. 26 הכת' | א ג ד הכתוב. אסור | א ג [הרי זה] אסור. מן התורה₂ | א בתורה. ומן הכתוב | ד ומן הכתוב [בה] א ובכתוב [בה]. 27 אי זהו | א איזה הוא ד איזהו הוא. אסור הכת' | א ד איסור הכתוב. האומ' | ד האומר. לוכל | ד לאכל א לאכול. לשתות | ד לשתו'. 28 חריבה | א ג [שהיא] חריבה. וכיום | כ"ה ד. ב ג וביום א כיום. פלני | א ד פלוני. 29 מבשבועות | א שאין בשבועות. ובשבועות מבנדרין | א בשבועות שאין בנדרים. ד ח'. שהנדרים | ג הנדרין. נוהגין | ג נהוגין ד נותנין. 30 בשבועו' | א ג בשבועות ד בשבועות [מבנדרים]. 31—32 בנדרים כיצד – בשבועו' | ב ח' (והושלם עפ"י שאר הנוסחאות). 31 בנדרים₂ | א ובנדרים.

21. ובין שלא אוכל וכו'. ברייתא זו סוברת שאין אומרים מכלל לאו אתה שומע הן, ואפילו אמר: חולין שלא אוכל לך, דמשמע הא מה שיאכל לא יהא חולין אלא קרבן, אין כאן נדר. 22. [לא] חולין וכו'. כלומר, אדם האומר „לא חולין" כאילו אומר במפורש „קרבן", ואינו עניין למכלל לאו אתה שומע הן, ולכולי עלמא אסור. חולין, שאוכל לך, לא יאכל לך וכו'. יש כאן חזרה על ההלכה שברישא, כלומר, אם אמר „חולין", בין שאמר שאוכל לך, בין שאמר לא יֵאָכל לך, ובין שאמר לא אוכל לך, הכל מותר. 23. לא עולה לא אוכל וכו'. ומשמע הא מה שיאכל יהא עולה, וסובר ר' יעקב מכלל לאו אתה שומע הן, ואסור. וחכמים חולקין. 25. שלא הקדיש וכו'. שהרי לא התפיס בדבר הנדור אלא בדבר האסור. 26. מן התורה וכו'. הכוונה: בתורה (כני' כי"ע והתלמודים) וכו', בכתוב בתורה וכו', בתורה ובכתוב [בה]. ואם נדר בתורה כוונתו לקדושת התורה ואין כאן דבר הנדור, אבל בכתוב בה, כוונתו לקרבנות הכתובים בה, ואם נדר בתורה ובכתוב בה אסור. עיין בבה"א. 27. הכת' בתורה וכו'. כלומר, לאסר אסר (במדבר ל', ג'). 29. נוהגין ברשות וכו'. והדוגמאות הן להלן.

שאיני עושה, לולב שאיני נוטל, תפלין שאיני נותן, אסור בנדרי' ומות' בשבועו'. כיצד אמ' קונם שאני ישן, שאני מדבר, שאני מהלך, אסור בשבועות, ומותר בנדרים. קונם פי מדבר עמך, ידי עושה עמך, רגלי מהלכת עמך, אסור בנדרים ואסור בשבועות. 6. סתם נדרים להחמיר. מה ראית לידור, אמ' איני יודע, אלא שראיתי חבירי שהיו נודרין כך, אסור. נדר ועבר על נדרו, אין נשאלין לו, עד שינהוג אסור כימים שנהג בהן היתר, דברי ר' מאיר. אמ' ר' יוסה במי דברים אמורים בזמן שנדרו לזמן מרובה, אבל בזמן שנדרו לזמן מועט, דיו שלשים יום. ר' יהודה אומ' סתם תרומה ביהודה אסורה. ר' לעזר בי ר' צדוק אומ' סתם חרמין מותרין בגליל.

33 שאני ישן וכו'. משכ' פ"ג סמ"ח. 34 פי מדבר וכו'. משכ' ספ"ח. 35 להחמיר. משכ' פ"ג מ"ד. 36 ועבר וכו'. ירוש' כזיר פ"ה ה"ד, כ"ד ע"ח, בבלי שם ל"ג ח', כאן כ' ח'. 39 ר' יהודה וכו'. משכ' פ"ג מ"ד, בבלי י"ט ב'. 39—40 ר' לעזר בי ר' לדוק וכו'. בבלי הכ"ל. ועיין ירוש' פ"ג ה"ד, ל"ז ע"ב.

32 שאיני | א ג שאני (נ"פ). לולב | א ולולב. נוטל | ג עושה. תפלין | א ותפילין. אסור – בשבועו' | א אסור בנדרים ומותר בשבועות. ג ח'. 33 כיצד אמ' | ג [בשבועה] כיצד אמ' | א ובשבועות. קונם | ד קונ' א ג שבועה. שאני1 | ג שאיני. שאני2 | א ושאני ג ושאיני. שאני3 | א ושאני ד שאיני ג ושאיני. אסור בשבועות | ד אסו' בשבוע'. 34 קונם | א [האומ' לחבירו] קונם ג [האומר לחבירו] קונם פי | א פה. עמד3 | א לך. 35 ואסור | כ"ה א ג ד. ב ומותר. ראית | א ד ראיתה. לידור | ג לדור. אמ' | ד אמר. 36 איני – שראיתי | ג אני ראיתי. חבירי | ד חבריי א ג [את] חבריי. שהיו | כ"ה א ג ד. ב שאין. כך | א ח'. ועבר | א ועובר. 37 נשאלין | ג נישאלין. שינהוג | ד שינהג. אסור | א ג איסור. כימים | ג ח' (והניח ריוח). היתר | ג התר ד התיר. ר' | ד רבי. מאיר | א ג יהודה. 37–38 אמ' ר' יוסה | א אמ' ר' יוסי ד א"ר יוסי ג ר' יוסי אומ'. 38 במי | א ג ד בסה. לזמן1 | א ג זמן (ב"פ). מרובה | א ג מועט. בזמן שנדרו2 | א ג נדרו. 39 מועט | א מרובה ג הר . . ה. ר'1 | ד רבי. אומ' | ד אומר. לעזר | א ד אלעזר. 40 בי ר' | א ד בר'. אומ' | ד אומר. חרמין | א ד חרמים. מותרין בגליל | א בגליל מותרין ד בגליל אסורין וביהודה מותרין.

33. כיצד אמ' וכו'. הנכון הוא בקנ"נ: בשבועה כיצד, אמ' שבועה שאיני ישן ושאיני וכו', וכע"ז בכי"ע, עיין בשנו"ס. 38–39. שנדרו לזמן מועט וכו'. הכוונה כאן לנדר של נזירות (כמפורש בירושלמי ובבבלי), ונזירות מועטת היא ל' יום, ואם באמצע נזירותו שתה יין יותר מל' יום (שהרי כל זמן שלא הביא קרבנותיו הרי הוא בנזירותו לעולם), דיו שינהוג אח"כ נזירות ל' יום, כעיקר נדרו. ועיין בבה"א. 39. תרומה ביהודה וכו'. וביהודה סתם תרומה היא תרומת הלשכה, והוא דבר הנדור, ואם אמר כתרומה, אסור, אבל בגליל סתם תרומה היא תרומת כהן, והוא דבר האסור, ואם התפיס בה מותר. 40. מותרין בגליל. צ"ל: מותרין [ביהודה, ואסורין] בגליל, כעין גי' ד. והוא שסתם חרמין ביהודה הם חרמי כהנים, ובגליל הם חרמי גבוה, לבדק הבית.

פרק ב׳

1. ר׳ ליעזר בן יעקב אומ׳ הרוצה להדיר את חבירו שיאכל אצלו, והלה נדר שלא יאכל אצלו, אע״פ ששניהן נודרין זה נגד זה, הרי אילו נדרי זירוזין. אמ׳ קונם אם לא נמניתי על פסח שאליה שלו שוקלת עשרת ליטרין, אם לא שתיתי יין שלוגו יפה דינר זהב, אם לא ראיתי נחש שעוביו כקורת בית הבד. כשם שנדרי הבאיי מותרין, כך שבועת הבאיי מותרת. 2. תולין לחרגין, לחרמין, למוכסי׳, לתרומה, ולגוי, ולבית המלך, ואין תולין להן לישראל. 3. הרי נטיעות האילו קרבן עד שיקצצו, טלית זו קרבן עד שתשרף, פרה זו קרבן עד שתשחט, כיון שנקצצו, וכיון שנשרפה, וכיון שנשחטה, יצאו לחולין. 4. הנודר מישראל אסור בגרים. מן הגרים, מותר בישראל. הנודר מישראל אסור בכהנים ובלוים. מכהנים ולוים, מותר בישראל. הנודר מן הכהנים מותר בלוים. מן הלוים, מותר בכהנים. מאוכלי השום, ר׳ יהודה אוסר אף בכותים.

1 כ׳ ליעזר וכו׳. בגלי כ״ד קע״ח. ועיין במסכ׳ פ״ג סמ״ח. 4 נחש וכו׳. מסכ׳ פ״ג מ״ב. ועיין שבועות פ״ג מ״ח. 5 שכדכי הבאיי וכו׳. יכוש׳ פ״ג ה״ב, ל״ח ע״ח, שבועות פ״ג ה״י, ל״ד ע״ד. ועיין בגלי כ״ד ב׳. תולין וכו׳. מסכ׳ פ״ג מ״ד. 6 ולין תולין וכו׳. יכוש׳ פ״ג ה״ס, ל״ח ע״ח. 7 הרי נטיעות וכו׳. עיין במסכ׳ פ״ב מ״ה, יכוש׳ פ״ג ה״ו, ל״ח ע״ח, קידושין פ״ג ה״ס, ס״ד ע״ח, בגלי כ״ח ב׳. 11 מאוכלי השוס וכו׳. מסכ׳ פ״ג מ״י.

1 ליעזר | א ד אליעזר. אומ׳ | ד אומר. הרוצה להדיר | א [אף] הרוצה לדור. חבירו | ד חברו. 2 אע״פ | א ד אף על פי. ששניהן | ג ששניה׳ א ד ששניהם. נגד | א כנגד. אילו | ד אלו. 3 אמ׳ | ד [נדרי הבאי] אמר א אילו הן נידרי הבאי. נמניתי | ג נהניתי. פסח | א הפסח. עשרת | ד עשרה א עשר. 4 שעוביו | א ח׳. בית | ד בי׳. 5 הבאיי | א ג ד הבאי. מותרין | ד מותרו׳. שבועת | א שבועות ד שבועו׳. הבאיי | א ד הבאי. מותרת | א ד מותרות. לחרגין | א להרגין ד להרגים. 6 לחרמין | א ולחרמין. למוכסי׳ | ד למוכסין א ולמוכסין. לתרומה ולגוי | א ולגוי ולתרומה ג . . . לגוי ולתרומה. להן | א להם. 7 נטיעות | ד נטועות. שיקצצו | א ד שיקציצו ב שיקצצו [עד שתשרף עד שתישחט]. טלית | ג טלת א [הרי] טלית. עד₂ | כ״ה א ד. ב ח׳. שתשרף | א שתישרף. פרה | א ופרה. 8 עד | כ״ה א ד. ב ח׳. וכיון שנשרפה וכיון שנשחטה | א ושנשרפו ושנשחטו. שנשחטה | ד שנשחט׳. יצאו | ד יוצא א יוצאין. 9 בגרים | א [אף] בגרים. הנודר₂ | א ח׳. 10 מכהנים ולוים | א בכהנים ובלוים. בישראל | א בישר׳. הנודר | א ח׳. 11 מן | א ומן. ר׳ | ד רבי. בכותים | א בכהנים.

2. נדרי זירוזין. כלומר, ומותרין. 3. אמ׳ קונם וכו׳. בד: נדרי הבאי, אמר קונם וכו׳. ואף לפנינו הכוונה כן, והברייתא דבוקה למשנתנו (פ״ג מ״ב) שמתירה נדרי הבאי. 5. תולין לחרגין וכו׳. כלומר, החרגין והחרמין (ושניהם פקידי המלכות שבכוחם להחרים רכוש, עיין בבה״א) והמוכסים שרוצים לתפוס פירות של ישראל מותר לו לישראל לתלות את הפירות לתרומה (=בתרומה), כלומר לנדור שהפירות הן של תרומה, או שהן של גוי תקיף, או שהן של בית המלך, והנדרים מותרים, משום שהן נדרי אונסין. 6. לישראל. אבל אסור לתלות את הפירות בישראל תקיף, ואף שעכשיו החרג והחרם מפחדים ממנו, מצויים הם בעלי זרוע ליפול, ואח״כ יבואו ויגלגלו עליו גם את הפירות שתלו בו. 9. אסור בגרים וכו׳. שאף גרים בכלל ישראל, והנודר מן הכלל אסור בפרט, אבל הנודר מן הפרט אינו אסור אלא בו.

שישראל נוהגין לו, לוקח ביתר ומוכר בפחות. ר' יוסה או' אין שומעין לו. אינו אומ' כי אתה הולך לקחת אשה מפלשתים עובדי ע"ז מגלי עריות שופכי דמים, לא נאמ' אלא הערלים, וכן מצינו שלא נתחתם גזר דינן של אומות העול' אלא על הערלה, שנ' כולם ערלין נפלים בחרב. 5. ר' אומ' גדולה מילה, שכל מצות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שמל, שנ' התהלך לפני והיה תמים. 6. דבר אחר גדולה מילה, ששקולה כנגד כל המצות שבתורה, שנ' הנה דם הברית אשר כרת ה' וגו'. 7. דבר אחר גדולה מילה, שאילמלי היא לא נתקיימו שמים וארץ, שנ' אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. אין בין מן המודר הנאה מחבירו סתם למודר הימנו מאכל, אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש. המודר הנאה מחבירו ומת, מביא לו ארון ותכריכין, חלילין ומקוננות, שאין הנאה למתים. מעידו עדות ממון ועדות נפשות. חלה, נכנס לבקרו. היה לו חלה, אינו נכנס ומבקרו, ושואל בשלומו.

12 שישראל כוהנין וכו'. מסכ' פ"ג מי"ח. 13 כי אתה וכו'. שופטים י"ד, ג'. 15 כולם ערלין וכו'. עיין יחזקאל ל"ב, כ"ג–כ"ה. 16 כ' אומ' וכו'. מסכ' פ"ג מי"ח. ועיין בבלי ל"ב א'. 17 התהלך וכו'. בראשית י"ז, א'. 18 שקולה וכו'. הוקפ' במשניות ומיפוס א"י, קטעים מן הגמיזה, בבלי ל"ב א'. הנה דם וכו'. שמות כ"ד, ח'. 19 לא נתקיימו וכו'. בבלי ל"ב א'. ועיין במסכ' קפ"ג. 20 אם לא בריתי וכו'. ירמי' ל"ג, כ"ה. 21 אין בין וכו'. מסכ' רפ"ד ומגילה פ"א מ"ו, תוספתא שם פ"א ה"ח. 24 חלה וכו'. עיין בבבלי ל"ט א' ומסכ' פ"ד מ"ד.

12 שישראל | א שאין ישראל. נוהגין | א ד נהגין. לו[1] | א לי. ביתר | א בפחות. בפחות | א ביוקר. יוסה | א יוסי ד יוסי [יוסי]. או' | א אומ' ד אומר. שומעין | ד שמעין. 13 ע"ז | א עבודה זרה. מגלי | ד מגלה א ומגלה. 14 שופכי דמים | א ושופכי דמים. ג ח'. לא נאמ' | ד לא נאמר. א ג ח'. אלא | א אלא [כי אתה הולך לקחת אשה מפלשתים]. הערלים | ג הערלים [האלה]. וכן מצינו | א וכן מצאינו. ג ח'. דינן | א דינם. 15 העול' | א ד העולם. הערלה | א העורלה [בלבד] ד הערלים. שנ' | א ג שנ' (ג שנא') [כי]. ערלין נפלים | א ד ערלים נופלים פ ערלים חללי. בחרב | א בחרב [ואומ' כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב] פ חרב. 16 ר' אומ' | ד רבי אומר. מצות | ג ד מצוות. שעשה | ג עשה. 17 שנ' | ד שנאמר. 17–19 דבר אחר – וגו' | ג ר' אמ' גדולה . . . ויאמר הנה וגו'. ד ח'. 18 המצות | א מעשה בראשית. 19 וגו' | א [עמכם] וגו'. דבר אחר גדולה מילה | ג ח'. שאילמלי | א שאילמלא ד שאלמלא ג ואילמלי. היא לא נתקיימו | ג ח'. שנ' | ד שנאמר ג שנא' [כה אמר י"י]. 20 חקות | ד חוקות. חקות – שמתי | א ח'. 21 מן | א ג ד ח'. מחבירו סתם | ד מחברו סתם א סתם מחבירו. ג ח'. היסנו | ד הסנו. 22 שאין עושין | א שעושין ג שעושה. מחבירו | ד מחברו. ומת מביא | ג הביא. 23 ותכריכין חלילין ומקוננות | ד ותכריכי' חללין ומקוננו'. למתים | ד למתי'. מעידו | ד מעידו' א ג ומעידו. ועדות | א ולא עדות. 24 חלה[1] | ד חולה. לבקרו | א ג ומבקרו. חלה[2] | א ג ד חולה. אינו | א ג אין. ושואל | א ו[לא] שואל.

12. ביתר ומוכר בפחות. הנכון הוא בכי"ע: לוקח בפחות ומוכר ביוקר, וממילא אין ישראל נהנין ממנו. ועיין בבה"א. 21. מאכל. כלומר, הנאת מאכל. 24. נכנס לבקרו. כלומר, למודר, משום דרכי שלום, ואעפ"י שהמבקר הדיר את החולה, מבקרו ומוכיח לו שאינו רוצה שימות. עיין בבה"א. היה לו חלה וכו'. כלומר, אם היה לו למודר חולה בביתו אינו נכנס וכו', שהרי החולה יודע שלאו מחמת שנאה אליו אינו מבקרו, ואין כאן קפידא, אבל שואל בשלומו של החולה ע"י המודר, אעפ"י שהחולה הוא קרובו. ועיין בבה"א.

25 היה כהן, זורק עליו דם חטאתו, ודם אשמו, מפני דרכי שלום. ורוחץ עמו
במרחץ, וישן עמו במטה. ר' יהודה או' על הקטנה בימות החמה, ועל הגדולה
בימות הגשמים. רוחץ עמו באבטי גדול, מזיע עמו במרחץ קטנה. 8. המודר
הנאה מחבירו בפני שביעית, לא יורד לתוך שדהו, ואינו אוכל מן הנטיעות.
בשביעית, יורד לתוך שדהו, ואוכל הוא מן הנטיעות. 9. ככר זה הקדש,
30 ואכלה בין הוא בין חבירו, הרי זה מעל, לפיכך יש לה פדיון. אם אמ' הרי
הוא עלי ואכלה, מעל בטובת הנאתו, אכלה אחר, הרי זה לא מעל, לפיכך אין
לה פדיון, דברי ר' מאיר, ר' שמעון או' זה וזה לא מעלו. והלה נוטל ואוכל.
ר' יוסה אומ', מפני שקדם נדרו להפקירו. כשם ששניהן אסורין לדור בחצר,

25 היה כהן וכו'. בבלי ל"ו רע"ל. מפני דרכי שלום. עיין ירוש' פ"ל ה"ל, ל"ו ע"ג. 27 רוחץ עמו וכו'. עיין במשנ' פ"ל מ"ל. עיין בבלי מ"ל ב' וירוש' פ"ל ה"ל, ל"ח קע"ג ואילך. 27—28 המודר הנאה וכו'. עיין במשנ' פ"ל מ"ה. 29 ככר זה וכו'. ירוש' פ"ל קה"ב, ל"ח ע"ג, כתובות פי"ג ה"ב, ל"ה ע"ל, בבלי ל"ה ל', שבועות כ"ב קע"ל ואילך. 32 והלה נוטל וכו'. משנ' קפ"ל. 33 מפני שקדם וכו'. ירוש' קפ"ל, ל"ח ע"ל, פיאה קפ"ז, כ' ע"ג, פסחים פ"ל ה"ע, ל"ל ע"ב, בבלי כאן מ"ג קע"ל. כשם ששניהן וכו'. עיין במשנ' רפ"ה.

25 היה | א ג [ואם] היה. דם | א ג מדם. חטאתו | ד חטאותו ג חטאת. ודם | א ג ומדם. אשמו | ג אשם.
26 במטה | א ג על המיטה. ר' יהודה או' | ד ר' יהוד' אומ' א ג [דברי ר' מאיר] וחכמים (א וחכמ') אומ'.
הקטנה | ד הקטנ'. בימות | ד בימו'. 27 רוחץ | א ג ורוחץ. עמו[1] | ג עימו [במרחץ]. באבטי |
א ד באמבטי. גדול | א ד גדולה ג קטנה. מזיע | א ג ד ומזיע. עמו[2] | ג עצמו. קטנה | ד קטנ'.
28 מחבירו | ד מחברו. בפני | א ספני ג מערב. שביעית | א ג שביעית [ונכנסה שביעית]. יורד | א ירד.
ואינו | א אינו ג ואין. מן | ג את. הנטיעות | ד הנטיעו' (ב"פ). 29 בשביעית יורד | א ובשביעית ירד.
הוא | א ג ד ח'. מן | ג את. ככר | א כיכר ד דבר. זה | א ג זו. 30 ואכלה | א אכלה.
בין[2] | א ובין. חבירו | ד חברו א אחר. מעל | א [לא] מעל. 31 הוא | א היא. ואכלה |
א אכלה [הוא]. לא | א ח'. לפיכך | ד לפיכ'. 32 לה | ג להן א לו. ר' מאיר | ד ר"מ א ר' יהודה.
ר'[2] | ד רבי. או' | א אומ' ד אומר. וזה | ד ח'. מעלו | א ד מעל. והלה | א חלה.
33 ר' | ד רבי א ור'. יוסה | א ד יוסי. אומ' | א ג אומר. מפני שקדם נדרו להפקירו | ד שנדרו
קודם להפקרו. ששניהן | א ששניהם.

25. היה כהן וכו'. כלומר, אם המדיר היה כהן זורק על המודר דם חטאתו וכו'. מפני דרכי שלום. טעם זה עונה גם על מה שאמרו לעיל, עיין בבה"א. 28. לא יורד וכו'. כלומר, אפילו בשביעית, משום שכבר חל הנדר לפני שביעית, עיין בשנו"ס ובבה"א. 29. בשביעית וכו'. כלומר, אם נדר ממנו בשביעית יורד וכו', שהרי השדה והנטיעות הם הפקר. 31. בטובת הנאתו. שהרי לא אסר את הככר על אחרים. ועיין בבה"א. 32. זה וזה וכו'. מפני שאין מעילה אלא בהקדיש ממש. והלה נוטל ואוכל. פיסקא ממשנתנו (ספ"ד) שהתירה למדיר להפקיר מאכל אם אין לו למודר מה יאכל, והם שניהם בדרך. 33. ר' יוסה אומ' וכו'. צ"ל: אוס', אוסר (כמו שהוא בכי"ע ובקנ"ג), מפני שקדם נדרו להפקרו, והוא סובר שאין הפקר יוצא מידי רשות המפקיר כל זמן שלא זכה בו אחר, ואם המודר זוכה בהפקר הרי הוא כמקבל מתנה ממנו. אבל אם הפקיר את נכסיו ואח"כ הדיר את חבירו, מותר המודר לזכות מן ההפקר, מפני שלא היתה דעת המדיר להדירו מנכסיו שכבר הפקירן, אעפ"י שהם עדיין ברשותו. כשם ששניהן וכו'. כלומר, שותפין שנדרו הנאה זה מזה, עיין במשנתנו רפ"ה. ועיין בבה"א.

כך שניהן אסורין לדור במבוי. כשם ששניהן אסורין לגדל תרנגלין, כך שניהן אסורין לגדל בהמה דקה. היה אחד מהן ראוי להדיר אחרים הנאה על חלקו, כופין את הרגיל למכור את חלקו. רחבה שדרך הרבים מפסקתה הרי היא של עולי בבל, אין דרך הרבים מפסקתה, הרי היא של אנשי אותה העיר. המודר הנאה מעירו, או מבני עירו, ובא אחר וישב שם שלשים יום, מותר בו. מיושבי עירו, ובא אחר וישב שם שלשים יום, אסור בו. המודר הנאה מחבירו בפניו, אין נשאלין לו אלא בפניו, שלא בפניו, נשאלין לו בפניו ושלא בפניו.

פרק ג'

1. הנודר מן התבשיל, אסור בצלי, ובשלוק, ובמבושל, ואסור בסיטרות רכות, מפני שהחולין אוכלין בהן פיתן. הנודר מן היורד לקדירה, מותר ביורד לאילפס. ביורד לאילפס, אסור ביורד לקדירה. 2. מן הנעשין

35 היה אחד מהן וכו'. עיין ירושלמי פ"ה דה"ב, ל"ט ע"ח. 36 רחבה וכו'. ירושלמי פ"ה ה"ה, ל"ט ע"ב. 38 המודר הנאה וכו'. ירושלמי פ"ה ה"ד, ל"ט ע"ב. ועיין בבלי ב"ב ח' א', סנהדרין קי"ב א'. 39—40 הנאה מחבירו וכו'. ירושלמי הנ"ל, בבלי ס"ה א'.

1 מן התבשיל וכו'. בבלי מ"ט א'. ועיין בירושלמי פ"ו ה"א, ל"ט ע"ג, ובמשנה פ"ו מ"א. 2 מן היורד וכו'. ירושלמי פ"ו ה"ב, ל"ט ע"ג, בבלי כ"א א'. 3 מן הנעשין וכו'. בבלי הנ"ל.

34 שניהן | א שניהם (ב"פ). ששניהן | א ששניהם. תרנגלין | א תרנגולין ד תרנגולין. 35 אחד – להדיר | א אחרים לדור [את]. על חלקו | א לחלקו. 37 של | ג כאנשי. בבל | כ"ה א ד. ב בכל. 38 מעירו | אי | א ח'. 38–39 מותר – אסור בו | כ"ה א ד. ב ח'. 39 אסור | א אסר (והונה). 40 מחבירו | ד מחברו. שלא | א ושלא. בפניו | כ"ה א ד. ב ח'.

1 אסור | ד אסו'. ובשלוק | א בשלוק ד ובשלקו'. ואסור | א אסור. בסיטרות | א בטריות ד באימרות. 2 רכות | כ"ה א ד. ב רבות. שהחולין | א שחולין. מותר | א אסור. 3 ביורד | א מן היורד (ג"פ). אסור | א מותר. לקדירה | ד לקדרה. מן | א [הנודר] מן.

35. ראוי להדיר וכו'. צ"ל: רגיל להדיר וכו', כמו שמעתיקים הראשונים, עיין בבה"א. 37. של עולי בבל. ואם שנים הדירו הנאה זה מזה מותרים ברחבה זו. 40. אלא בפניו. כדי שלא יחשדנו שעבר על נדרו, או מפני הבושה, עיין בבה"א.

1. בסיטרות וכו'. בכי"ע: בטריות, ולפנינו צ"ל: באיטרות, באיטריות, והוא שם כולל לכל מיני רקיקים שהכילו שומשמין, דבש ושומן, ודינן כתבשיל וכמעשה קדירה רך, עיין בבה"א. 2–3. מותר ביורד וכו'. צ"ל: אסור ביורד לאילפס וכו', מותר ביורד לקדירה, כמו שהוא בכי"ע ובירושלמי ובבבלי. והטעם הוא שכל היורד לקדירה עלול לרדת לאילפס, אם רוצים לבשל מעט ובזמן קצר, אבל יש דברים שמתקנים באילפס גרידא, ולא בקדירה. ועיין בבה"א. 3–4. הנעשין בקדירה וכו'. בלשון בני אדם הבדילו בין מעשה קדירה לבין מעשה אילפס. וזה לחוד וזר לחוד.

בקדירה, מותר בנעשין באילפס. מן הנעשין באלפס, מותר בנעשין בקדירה.
מן היורד לתנור, אין אסור אלא מן הפת בלבד. מן הנעשין בתנור,
אסור בכל הנעשין בתנור. הנודר מן הקיים, מותר בגבנה. מן הגבינה,
אסור בקיים. הנודר מן הרוטב, מותר בקופה. מן הקופ׳, מותר ברוטב.
ר׳ יהודה אומ׳, אמ׳ קונם בשר שני טועם, אסור בו, ברוטבו, ובהקיפו.
3. מן השמן, מותר בשמן שומשמין. ומקום שמסתפקין בשמן שומשמין,
אסור אף בשמן שומשמין. ר׳ יהודה בן בתירה או׳ כל ששם תולדתו
קרויה עליו ונדר ממנו, אסור ביוצא בו. מן היוצא ממנו, אסור בו. ר׳
שמעון בן לעזר אומ׳ את שדרכו לוכל ודרך היוצא ממנו לוכל ונדר
הימנו, אסור ביוצא הימנו. מן היוצא הימנו, אסור בו. את שדרכו לוכל
ואין דרך היוצא ממנו לוכל ונדר הימנו, מותר ביוצא הימנו. מן היוצא
הימנו, מותר בו. את שאין דרכו לוכל אבל דרך היוצא ממנו לאכל
ונדר ממנו, לא נתכוין זה אלא ליוצא ממנו. 4. הנודר מן הצמר, מותר

5 היורד לתנור וכו׳. ירוש׳ פ״ו סה״ג, ל״ט ע״ג, בבלי כ״ח ח׳ הכ״ל. 6 מן הקיים וכו׳. עיין במשנ׳ פ״ו מ״ה. 7 מן הרוטב וכו׳. בבלי כ״ב ב׳. 8 ר׳ יהודה וכו׳. עיין במשנ׳ פ״ו מ״ו ובבלי הכ״ל. 9 מן השמן וכו׳. משנ׳ פ״ו מ״ט. ומקום וכו׳. בבלי כ״ג ח׳. 10 בן בתירה וכו׳. משנ׳ פ״ו מ״ח. 12 בן לעזר וכו׳. ירוש׳ פ״ו רה״ח, ל״ט ע״ד, בבלי כ״ג ח׳. 13 את שדרכו וכו׳. עיין ירוש׳ הכ״ל. 15 שאין דרכו וכו׳. ירוש׳ ובבלי הכ״ל.

4 בנעשין באילפס | ג ח׳. מן | א ומן. הנעשין | ג הנעשה. באלפס | א ג ד באילפס. מותר | ב מותר [מן]. בנעשין | ג בנעשה. בקדירה | ד בקדרה ג ל . . . 5 מן[1] | א [הנודר] מן. מן הנעשין | ד הנעשין ג מנעשה. 6 הנודר | א ח׳. הקיים | א הקים. בגבנה | א בגבינה ד בגבינ׳. הגבינה | ד הגבנה. 7 אסור | א ג ד מותר. בקיים | א בקים ג מן הקים. הנודר | א ח׳. בקופה | א ד בקיפה. הקופ׳ | א ד הקיפה. ברוטב | ג מן הרוטב. 8 ר׳ | ד רבי. אומ׳ | ד אומר. אמ׳ | ד אמר. א ח׳. אמ׳ קונם | ג סתם. שני | א ד שאני. טועם | א טועם [בו]. ובהקיפו | ד ובקיפה. 9 מן | א ג [הנודר] מן. ומקום | ד ומקו׳ א מקום. שמסתפקין | ג שהן מסתפ . . . 10 שומשמין | ד שמשמין. בן בתירה | א בן בתירא. ג ח׳. או׳ | א ג אומ׳ ד אומר. ששם תולדתו | א שהשם ותולדתו. 11 קרויה | ג ד קרוייה. ונדר | א נדר. ממנו[1] | א ג הימנו. ביוצא | כ״ה א. ב ד כיוצא. ג ח׳. בו[1] | א הימנו. ג ח׳. מן | א ומן ג וכן. ממנו[2] | א ג הימנו ד המינו. ר׳ | ד רבי. 11–13 ר׳ – בו | א ח׳. 12 לעזר | ג ד אלעזר. אומ׳ | ד אומר. את | ג כל. לוכל | ד לאכל (ב״פ). 13–14 אסור[1] – הימנו[1] | ד ח׳. 13 הימנו[3] | ג ממנו. את | א ג כל. לוכל | א לאכל. 14 ממנו | א הימנו. לוכל | א ח׳. ונדר | א נדר. מותר ביוצא | א אסור ביוצא ג אסור. מן | ג ומן. 15 הימנו | ד המנו. את | א ג כל. לוכל | א ד לאכל. לאכל | ג לוכל. 16 ונדר | א נדר. ממנו[1] | א ג הימנו. נתכוין | א ג ד נתכוון. ליוצא | א ג ד ביוצא. ממנו[2] | א הימנו. מן הצמר | ג בצמר.

6. מן הקיים וכו׳. כלומר, מן הקום. ופירשו בירושלמי: חלבא מקטרא, חלב קשור. ויש מפרשים שהוא נסיובא דחלבא (serum). עיין בבה״א. 7. אסור. בד, בקנ״ג ובכי״ע: מותר. בקופה. כלומר, בקיפה, בבשר מצומק שנמחה בקדירה, או במקפה עבה מתבלין, עיין בבה״א. 8. ובהקיפו. בד: ובקיפה, ובבבלי: בקיפו. ואסר ר׳ יהודה משום שיש בו ברוטב ובמקפה טעם בשר. ועיין בבה״א. 10. ששם תולדתו וכו׳. כגון תירוש, שמן ודבש שכוונתו לפעמים: יין, זיתים ותמרים, עיין בבה״א. 14. ואין דרך היוצא וכו׳. כגון מי תותים, שאין תותים עומדים לסחיטה. 15. שאין דרכו וכו׳. כגון זרעוני גינה שאינן נאכלין. 16. מן הצמר וכו׳. ונדר ממנו מפני שהויע מחמת המשא מ״מ מותר לטעון פשתן.

בפשתן. מן הפשתן, מותר בצמר. ר' שמעון בן לעזר אומ' את שדרכו להתכסות ודרך היוצא ממנו להתכסות ונדר ממנו, אסור ביוצא בו. מן היוצא ממנו, אסור בו. את שדרכו להתכסות ואין דרך היוצא ממנו להתכסות ונדר הימנו, מותר ביוצא בו. מן היוצא ממנו, מותר בו. את שאין דרכו להתכסות אבל דרך היוצא ממנו להתכסות ונדר ממנו, לא נתכוין זה אלא ביוצא ממנו. 5. הנודר מן הבשר, אסור בכל מין בשר, אסור בראש, וברגלים, בקנה, ובעופות, ומותר בבשר דגים, וחגבים (רבן שמעון בן גמליאל אומ' הנודר מן הבשר אסור בכל מין בשר ואסור בראש וברגלים בקרבים בקנה ובעופות ומותר בבשר דגים וחגבים) רבן שמעון בן גמליאל אומ' הנודר מן הבשר, אסור בכל מין בשר, ומותר בראש, וברגלים, ובקנה, ובעופות, ובדגים, ובחגבים. וכן היה רבן שמעון בן גמליאל או' קרביין לא בשר, אכליהון לא אנש. ר' שמעון בן לעזר אומ', קונם דג שאני טועם, אסור בגדולים, ומותר בקטנים. דגה שני טועם, אסור בקטנים, ומותר בגדולים. דגים שני טועם, אסור בגדולים ואסור בקטנים. 6. הנודר מן הירק בשביעית, אסור בירקות שדה. מן הדלועין, אין אסור אלא

17 בן לעזר וכו'. ירוש' פ"ז ה"ג, מ' ע"ב. 21—22 הנודר מן הבשר וכו'. תוס' חולין רפ"ח, הוספתא סס פ"ח ה"ב, ירוש' כלן פ"ז ה"ח, מ' ע"ב, בבלי כ"ד ב', מגילה כ' ב'. 22 אסור בראש וכו'. ירוש' ובבלי הנ"ל. 27 בן לעזר וכו'. ירוש' פ"ו ה"ג, ל"ט סע"ג, בבלי כ"ח ב'. 30 מן הירק וכו'. ירוש' פ"ו הי"ג (ה"ח), ל"ט ע"ד, בביעית קפ"ג, ל"ז ע"ח, בבלי כ"ג ח'. מן הדלועין וכו'. לעיל כלאים פ"ח קה"ו, ירוש' סס קפ"ב, כ"ח ע"ב.

17 מן | א ומן. ר' | ד רבי. לעזר | א ג ד אלעזר. אומ' | ד אומר. את | א ג כל. 18 ודרך | ג ו[אין] דרך. ממנו₁ | א הימנו. ממנו₂ | א ג הימנו ד המנו. ביוצא | כ"ה ד. ב כיוצא א [אף] ביוצא ג [ממנו ומן] היוצא. בו | א הימנו ג ד ממנו. 18—19 מן – בו | ג ח'. 18 מן | א ואין. ממנו₃ | ד המנו. 18—20 אסור₂ – ממנו | א ח'. 19 את | ג כל. הימנו | ד המנו. 20 ביוצא | כ"ה ד. ב כיוצא. בו₁ | ד הימנו. ממנו | ד הימנו. את | א כל. דרך | כ"ה ד. ב [אין] דרך. 21 ממנו | א הימנו (נ"פ). להתכסות | א להתכסות [בו]. לא | ג מפני. נתכוון | א נתכוון ד נתכון ג שה . . . ביוצא | כ"ה א ד. ב כיוצא. 22 מין | ד מן א מיני. אסור₂ | א ואסור. וברגלים | א וברגליים [בקרבים] ד וברגלים [ובקרבים]. בקנה | א ובקנים. 23—25 (רבן – וחגבים) | א ח'. 23 אומ' | ד אומר. 24 ואסור | ד ומותר. וברגלים | ד ברגלים. 25 אומ' | ד אומר. 26 וברגלים | א וברגלים [בקרבים]. ובקנה | א ובקנים. ובדגים | א [ובשר] דגים. ובחגבים | ד ובחגבי' א וחגבים. 27 גמליאל | א גמל'. או' | א אומ' ד אומר. קרביין לא | א קרביים לאו. אכליהון לא | א ואוכליהון לאו. אנש | א ד אינש. ר' | ד רבי. שמעון | א שמע'. 27—28 לעזר אומ' | א אלע' או' ד אלעזר אומר. 28 שאני | ג שאינו. בקטנים | כ"ה א. ד בקטני' ב בקרביים. 28—29 דגה – בגדולים₁ | ד ח'. 28 שני | א שאני. 29 שני | א ד שאני. בגדולים ואסור בקטנים | א בין בקטנים בין בגדולים. 30 בירקות שדה | א בכל ירקות השדה. הדלועין | א הדילועין.

17. שדרכו להתכסות וכו'. כגון עורות כבשים, שמתכסים בעורות וגם בגיזי צמר. 19. ואין דרך היוצא וכו'. כגון שער עורות עזים, שאין מתכסים בו, אבל מתכסים בעורות עזים. 20. שאין דרכו וכו'. כגון קני צמר גפן, שאין מתכסין בהן, אבל מתכסים בשמיכות של צמר גפן. 30. בירקות שדה. משום שבשביעית אין ירקות גינה מצויים, וכוונתו לירקות שדה.

בדלעת יונית בלבד. מן הכרוב, אסור באספרגיס. מן האספרגי׳, מותר בכרוב. מן הכרישין. מקום שקורין לקפלוטות כרישין, אסור בקפלוטות. מן הקפלוטות, מותר בכרישין. מן הבצלים, אסור בבני בצלים, ור׳ יוסה מתיר. מבני בצלים, מותר בבצלים. מן עדשים, אסור באשישים, ור׳ יוסה מתיר. מן
35 האשישים מותר בעדשי׳. מן השום, אסור במקפה, ור׳ יוסה מתיר. מן המקפה, מותר בשום. 7. ר׳ יהודה אומ׳, קונם גריס שני טועם, מותר בחיים ואסור במבושלין. גריסין שני טועם, אסור בחיים ומותר במבושלין. חטה שני טועם, מותר לכוס ואסור לאפות. חטין שני טועם, אסור לכוס ואסור לאפות.

פרק ד׳

1. הנודר מפירות שנה, אסור מכל פירות שנה, ומותר בעגלים, ובגדיים, ובטלאים, ובחלב, ובגוזלות. אם אומ׳ גידולי שנה שני טועם, אסור בכולן. הנודר מן הקיץ, אין אסור אלא מן התאנה בלבד. 2. רבן שמעון בן גמליאל

31 מן הכרוב וכו׳. מסכ׳ פ״ו מ״י. 32 מקוס שקורין וכו׳. עיין ירוש׳ פ״ו רסי״ג (רס״ח), ל״מ ע״ל. 34 מן עדשים וכו׳. מסכ׳ פ״ו מ״י. 35 מן השוס וכו׳. עיין במסכ׳ הכ״ל.
36 ר׳ יהודה וכו׳. עיין במסכ׳ ספ״ו ובבלי כ״ג ב׳.
1 הנודר וכו׳. ירוש׳ פ״ז ה״ל, מ׳ ע״ב, בבלי כ״ה ב׳. 3 מן הקיץ וכו׳. בבלי ס״ל ב׳.

31 בדלעת | א דלעת. יונית | א ד יוונית. באספרגיס | א באספרגוס. האספרגי׳ | ד האספרגיס
א האיספרגוס. 32 שקורין לקפלוטות | א שקוראין לקפליטות. בקפלוטות | א מן הקפליטות. 33–32 מן
הקפלוטות | א ומן הקפליטות. 33 בכרישין | נ בכרשים. הבצלים | ד הבצלי׳. בצלים | ד בצלין.
ור׳ | ד ורבי א ר׳. יוסה | א ד יוסי. 34 מבני | א מן בני. בצלים | ד בצלין. בבצלים | ד בבצלין.
34–36 מן עדשים – בשום | א נ ח׳. 34 ור׳ יוסה | ד ורבי יוסי. 35 בעדשי׳ | ד בעדשים. ור׳ יוסה מתיר |
ד ורבי יוסי מתיר [במקפה]. מן המקפה | ד במקפה. 36 ר׳ | ד רבי. אומ׳ | ד אומר. קונם |
א [אמ׳] קונם. שני | א ד שאני. 36–37 מותר – במבושלין[1] | א אסור בחיין ומותר במבושלים.
37 גריסין – במבושלין[2] | ד ח׳. שני | א שאני נ שאינו. אסור | א נ מותר. בחיים ומותר | א בחיין ואסור.
חטה | א חיטה. שני | א ד שאני. 38 מותר | א מותר [בחיין ואסור במבושלין] «ונוקד למחיקה». לאפות |
ד לאפו׳. חטין | א נ חיטין. שני | א ד שאני נ שאינו.
1 מפירות | א מן פירות. מכל | א ד בכל. פירות | ד פיר׳. ומותר | א מותר. 1–2 ובגדיים
ובטלאים | ד ובגדי׳ ובטלאי׳. 2 ובחלב | א בחלב. ובגוזלות | ד ובגוזלו׳ נ ובגוזל. אם | נ ואם.
אומ׳ | א אמ׳ ד אמר. נ ח׳. גידולי | נ בגידולי. שני טועם | א ד שאני טועם. נ ח׳. אסור בכולן | א מותר
בכולם. 3 הקיץ | כ״ה א. ד הקייץ ב הקוץ «והונה». מן התאנה | ד מן התאנ׳ א מן תאינים נ בתאינים.

31. **באספרגיס.** כלומר, בקלחים הרכים שיוצאים משרשי הכרוב. וזה הכלל, הנודר מן העיקר אסור בטפילה, אבל לא להפך. וכן להלן. 32. **מן הכרישין.** כלומר, מן החציר. והיא פיסקא קטועה ממשנתנו פ״ו מ״ט: מן הכרישים, מותר בקפלוטות, והיינו בכרישין בעלי ראשים. 33. **מותר בכרישין.** כלומר, ואפילו במקום שקורין לקפלוטות כרישין, מפני שאפילו בכגון דא קפלוטות הן בכלל כרישין, אבל אין כרישין בכלל קפלוטות. **ור׳ יוסה מתיר.** משום שהוא סובר שבני בצלים הוא מין אחר, עיין בבה״א. 34. **באשישים.** פירשו בירושלמי: עדשים קלויים וטחונים, מגובלין בדבש ומטוגנין. 38. **ואסור לאפות.** כלומר, אסור לאפות ולאכול, והכוונה לאכילה גרידא, ואגב ששנה „לכוס" שנה „לאפות", והכוונה שאסור באפוייה.

אומ' ענבים בכלל הקיץ. 3. הנודר מן הפיאה, אסור בקשואין, ובדלועין, ובמלפפונות, ומותר בפירות אילן. הנודר מן התירוש, אסור בכל מיני מתיקה, ומותר ביין. הנודר מן התבלין, אסור בחיים, ומותר במבושלין. אם אמ' הרי הן על פי, והרי הן עלי, אסור בהן בין חיין, בין מבושלין. הנודר מן הפת, אין אסור אלא מן הפת הבא מחמשת המינין בלבד. הנודר מן הדגן, אסור בפול המצרי לח, ומותר ביבש. ומותר באורז, ובחליקה, ובטרגיס, ובטיסני. הנודר מן הכסות, אסור בפונדא, ופסקיא, ומותר בסקרטיא, באנפיליא, ובפלמיא, במכנסים, וכובע. 4. כיצד היה ר' יהודה אמ' הכל לפי הנדר, היה טעון צמר וחצר, אמ' קונם צמר עולה עלי, אסור לטעון ומותר ללבוש. היה לבוש צמר וחצר, ואמ' קונם צמר עולה עלי, אסור ללבוש ומותר לטעון. 5. קונם ככר זה שני טועם אם אלך למקום פלני למחר, אם אכל הרי הוא בלא ילך, אם הלך הרי הוא בלא יחל דברו. 6. אף נדרים שאמרנו מותרין, מניין שלא

4 מן הפיאה וכו'. ירוש' פ"ז ה"ח, מ' ע"ב. 5 מן התירוש וכו'. ירוש' פ"ז סה"ח, מ' סע"ב, בבלי יומא ע"ו ב'. 7 מן הפת וכו'. עיין במשנ' חלה פ"ח מ"ב. 8 מן הדגן וכו'. בבלי כ"ה רע"ב. 10 מן הכסות וכו'. ירוש' פ"ז ה"ג, מ' ע"ג, בבלי כ"ה ב'. ועיין במשנ' פ"ז מ"ב. 11 כילד היה וכו'. בבלי כ"ה ב'. ועיין ירוש' פ"ז סה"ג, מ' ע"ב, ומשנ' פ"ז מ"ג. 13—14 קונם ככר וכו'. בבלי ע"ו ב'. 15 לא כדריס וכו'. ירוש' פ"ב ה"ח, ל"ז ע"ב, בבלי פ"ח ב', ע"ו ח'.

4 אומ' | א או' ד אומר. הפיאה | א החפירא ד הפירי ג הפירות. אסור | ג ח'. בקשואין | א בקישואין ג בקישואי'. ובדלועין | א ג ובדילועין. 5 ובמלפפונות | א ג ח'. בפירות | ד בפירו'.
6 ומותר | א מותר. הנודר | ג ח'. התבלין | ד התבלי'. אסור | ד אסו' א מותר. בחיים | א ג בחיין. ומותר | א ואסור. במבושלין | ד במבושלי' ג במבושלים. אם | ג ואם. אמ' | א ד אמר. 7 והרי | ג הרי. אסור | ג ח'. חיין בין מבושלין | א בחיין ובין במבושלין. אין | ג אינו.
8 מן הפת הבא | א מן הפת. ג ח'. המינין | ד מינין. בלבד | א ג ח'. 9 לח | א יבש. ג ח'. ביבש | א ג בלח. ובחליקה | א ובחילקא ג באלקה. ובטרגיס | ג ובטרנס. ובטיסני | ד ובטיסני. א ג ח'.
10 בפונדא | ד בפנדא. ופסקיא | א ובפסיקיא ד ופסקא ג ובסקייא. בסקרטיא | א באיסקורטיא ג בקדקרטיא. באנפיליא | א ג ובאנפיליא ד באנפליא. ובפלמיא | א ג בפלסיא ד ובפמליא. 11 במכנסים | ד במכנסיים. וכובע | א ג ובכובע. כיצד | ג כאי זה צד. היה | ג אמ'. יהודה | ד מאיר. אמ' | א ד אומ'. ג ח'. לפי הנדר | ג כפי הנדור. 11—12 טעון צמר | ג עמד. 12 וחצר | ד והצר ג וחצד א והוצד. אמ' | ג ואמ'. עולה עלי | ג עלה. לטעון ומותר | ג ומותר למעון. 13 וחצר | ד והצר ג וחצד א והוצר. ואמ' | ד ואמר א אמ'. עולה | כ"ה א ד. ג עלה. ב ח'. אסור ללבוש ומותר לטעון | ג מותר לטעון ואסור.
13—14 קונם – טועם | א ג ככר זה (ג זו) קרבן. 14 אלך למקום פלני | ד אלך למקום פלוני א ילך למקום פלוני ג אוכל ככר זו. למחר | א ח'. אם אכל | א ואכל ג אכל. הוא | ג זה חייב. בלא | ד לא ג (והנודר) בלא. 15 אם הלך | א והלך ג הלך. מניין | א מנין ג מסנו.

4. מן הפיאה וכו'. בכי"ע: מן החפירא וכו', ובירושלמי: מן האפייה וכו'. וברור שיש כאן מונח חקלאי, והכוונה לצמחים הדומים לפקעת, עיין בבה"א. 9. ובחליקה ובטרגיס וכו'. אלו הן דייסאות שהכינו מכוסמין, או מאורז, או משעורה וכו', והנודר מן הדגן אינו מכוין לדייסאות אילו, עיין בבה"א. 10. ופסקיא וכו'. פסקיא היא מעין פונדא. בסקרטיא וכו'. כלומר, מין לבוש של עור, וכן מותר בנעלי לבד (אנפיליא) ומכנסים קצרות (פלמיא). עיין בבה"א. 12. וחצר. בד: והצר, והיא היא, כלומר, והצטער.

יהא אדם נודר בהן על מנת לבטלן, ת"ל לא יחל דברו, שלא יעשה דבריו חולין. דבר אחר לא יחל דברו, שאפי' חכם אין מפר נדרו לעצמו. אמ' לו השאילני קרדומך, אמ' קרדום שאני קנוי, קונם נכסים עלי אם יש לי קרדום, בידוע שאין לו קרדום. 7. הנודר מן הקייץ בגליל וירד לעמקים, אע"פ שהגיעו הקייץ בעמקים, אסור עד שיגיעו הקייץ בגליל. אמ' ר' יוסה בראשונה היו אומ' המודר הנאה מחבירו סתם עד הפסח, אסור עד שחיטת הפסח, משחרב בית המקדש, אסרו כל היום כולו. זה הכלל, כל שזמנו קבוע אסור עד פניו, ר' מאיר או' אסור עד שיגיע, ר' יוסה אומ' אסור עד שיצא. עד שיפסקו גשמים, עד לילי יום טוב הראשון של פסח. עד שייעקרו סוכות, אסור עד לילי יום טוב האחרון של חג. עד אדר, הראשון. ואם היתה שנה מעוברת, אסור עד אדר שיני. 8. האומר לחבירו קונם שני נהנה לך אם אי אתה בא ונוטל לבניך כור אחד של חטים, ושתי חביות של יין, וארעו אבל, או

16 לא יחל וכו'. במדבר ל', ג'. 17 דבר אחר וכו'. בבלי פ"א ב' הכ"ל. ועיין ספרי מטות פי' קכ"ג, עמ' 200, ומשכ' כגעיס ספ"ב. 18 השאילני קרדומך וכו'. ירושל' פ"א רה"ב, ל"ו ע"ד. 19 מן הקייץ וכו'. ירושל' פ"ח סה"ה (סה"ד), מ"א ע"א, בבלי ס"ב ב'. 22 זה הכלל וכו'. בבלי ס"א ב', קידושין ס"ד ב'. ועיין במשכ' פ"ח מ"ג. 23 עד פניו וכו'. בבלי הכ"ל, משכ' פ"ח מ"ב. 24 עד שיפסקו וכו'. עיין במשכ' פ"ח מ"ה. 25 עד אדר וכו'. בבלי ס"ג ב'. ועיין במשכ' פ"ח מ"ה. 26 האומר וכו'. עיין במשכ' פ"ח מ"ז.

16 בהן | א בהם. ת"ל | א תלמ' לומ' ד תלמוד לומר. 17 שאפי' | ד שאפילו א אפילו. אין מפר | א אל יפר. 17–18 נדרו לעצמו | א נדרו עצמו (הניקוד לשם הנהה). 18 לו | ד לה. קרדומך | ד קורדומי. אמ'2 | ד אמר. קרדום | א [קונם] קרדום. קונם נכסים | א וקונם נכסיי. 19 לי | א לו ד לך. הקייץ | א ד הקיץ. וירד | ד ויורד. 20 אע"פ | א ד אף על פי. שהגיעו הקייץ | א שהגיע הקיץ. שיגיעו הקייץ | א שיגיע הקיץ. אמ' | ד אמר. א ח'. 21 ר' | ד רבי. יוסה | ד יוסי [אומ']. אומ' | ד אומרי' א אומרין. מחבירו סתם | ד מחברו סתם א סתם מחבירו. אסור | א [אין] אסור. עד | א ג [אלא] עד. 22 שחיטת | א לילי ג ל... הפסח | א פסח. אסרו | א ד אמרו. כולו | א ד כולו [אסור]. כל | א [אמ'] כל. 23 אסור | א א'. פניו | א לפני ד פני. ר' | ד רבי. או' | א אומ' ד אומר. שיגיע | א שהגיע. ר' | ד רבי. יוסה | א ד יוסי. אומ' | ד אומר. שיצא | ד שיצ'. 24 נשמים | א ג הגשמים. עד | א [אסור] עד. שייעקרו | א שיעקרו. סוכות | ד סוכו'. 25 עד1 | כ"ה א ד. ב על. יום טוב | ד י"ט. הראשון | א עד אדר. ואם | א ד אם. 26 אסור | ד נותנין לו. א ח'. שיני | א השיני ד שני [בספר אחד אסור עד אדר שני]. לחבירו | ד לחברו. שני | א ד שאני. אם | ד ח'. 27 ונוטל | א נוטל ד ונטל. לבניך | א לבנך. כור | ב [כ"ר] כור. חטים | ד חטי' א חיטין. ושתי | א ושני. וארעו | א עירעו. אבל או | ד ח'.

18. קרדום שאני קנוי. בכי"ע: קונם קרדום וכו'. ואף לפנינו הכוונה כן שאמר: קונם עלי הקרדום אם הוא שלי. ושוב אמר: קונם נכסים עלי אם יש לי וכו'. 19. בידוע שאין לו וכו'. שהרי אפילו אם היה לו קרדום כבר נאסר עליו בשעה שאמר .קונם קרדום שאני קנוי', ויצא מרשותו, וכל שכן אם לא היה לו קרדום כלל, ונכסיו מותרין. מן הקייץ וכו'. צ"ל: עד הקייץ (כמו שהוא בבבלי), כלומר עד זמן הקייץ, ולא יותר. 23. אסור עד פניו וכו'. הנכון בכי"ע: א' עד, כלומר, אמר עד פניו וכו', וכן בבבלי: ואמר עד.

אונס, או משתה, או גשמים, מותר, ולעולם אסור עד שיפר את נדרו על פי חכם, דברי ר' מאיר. וחכמים אומ' אף זה יכול להפר את נדרו שלא על פי חכם, יאמר לו כלום אמרת אלא מפני כבודי, זהו כבודי. וכן האומ' לחבירו קונם שאין אתה נהנה לי אם אי אתה נותן לבניי כור אחד של חטים, ושתי חביות של יין. היה מסרב בחבירו שיאכל אצלו בתוך המשתה, אמ' קונם לביתיך שני נכנס, בתוך המשתה אסור, לאחר המשתה מותר. ר' יהודה או' היה מסרב בחבירו בתוך הרגל שיאכל אצלו, ואמ' קונם לביתך שני נכנס, לתוך הרגל אסור, לאחר הרגל מותר. 9. היה מסרב בחבירו שיאכל אצלו במשתה, ואמ' קונם ביתך שאני נכנס, לתוך המשתה אסור, אחר המשתה מותר. אמ' קונם לביתך שני נכנס, וטיפת צונן שאני טועם לך, מותר ליכנס, ולרחוץ עמו בצונן, ואסור לוכל ולשתות.

פרק ה'

1. הנודר מן הבית, מן העליה, וקודם לנדרו נודע שנפלו לו בירושה, או שניתנו לו במתנה, אמ' אילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר, הרי זה מותר. מעשה באחד שהדיר את אשתו שלא לעלות לירושלם, ובאת והתירה על נדרו,

28 לאסור עד שיפר וכו'. עיין ירוש' פ"ח הי"ח, מ"ח ע"ח, פ"ג ה"ג, ל"ח ע"ח, בבלי כ"ד ח'. 30 וכן האומ' וכו'. עיין במשכ' הכ"ל. 32 היה מסרב וכו'. עיין במשכ' קפ"ח.

3 מעשה באחד וכו'. בבלי כ"ג ח'.

28 נשמים | ד נשמי'. ולעולם | ד [ואם לאו] לעולם א אם לאו. את נדרו | א נידרו. 29 ר' מאיר | ד ר'מ. וחכמים | א וחכמ'. אומ' | א או' ד אוסרים. 30 יאמר | א ויאמר. כלום | א שלא. זהו | א ד זה הוא. האומ' | א ד האומר. לחבירו | ד לחברו. 31 שאין אתה | ד שאי אתה א שאתה. 31–33 אם – מותר | א ח'. 31 לבניי | ד לבני. 32 בחבירו | ד בחברו. אמ' | ד אמר. לביתיך שני | ד לביתך שאני. 33 או' | א אומ' ד אומר. 34 בחבירו | ד בחברו. בתוך הרגל | א ח'. אצלו | א אצלו [ברגל]. ואמ' | א אמ' ד יאמר. לביתך | א ביתך. שני | א ד שאני. נכנס | א נכנס [ברגל] (ונסחק ,ברגלי). לתוך | ד בתוך א תוך. 35 בחבירו | ד בחברו. ג ח'. 36 ואמ' | ד ואמר א אמ'. לתוך | א ד תוך. אחר | א לאחר. אמ' | א ח'. 37 לביתך | א ג לעיר. שני | א ד שאני. וטיפת | א ולטיפת. 37–38 ולרחוץ עמו בצונן | א ג ולשתות צונן (ג צונים). 38 לוכל | ג ד לאכל א לאכול.

1 הבית | ד הבי'. מן העליה | ד מן העלייה א והעלייה. ג ח'. וקודם לנדרו | א ג אם קודם נדרו. נודע | ג ידע. שנפלו | א [אן] שנפלו. 2 שניתנו | ג שנותנו. אמ' | ד אמר ג ואומ'. אילו | ד אלו. 3 מעשה | ג ומעשה. ובאת | א ג ח'. והתירה | ג והתירו א והיתירו ד והעבירוה. על | ג את א לו את. נדרו | א ג ד נדרו [ועלת (א ועלתה) ובא].

28. ולעולם אסור וכו'. בכי"ע: ואם לאו אסור וכו'. ועיין בבה"א.

1. וקודם לנדרו נודע וכו'. הכוונה היא שנודע אח"כ שנפלו לו בירושה קודם לנדרו, עיין בבה"א. 3. והתירה על נדרו. בד: והעבירוה על נדרו. ולפנינו הכוונה שוויתרה על נדרו ועברה עליו. ועיין בבה"א.

ושאל את ר' יוסה, אמ' לו, אילו הייתה יודע שמבטלת דבריך שלא בפניך מדירה הייתה, אמ' לו, לאו, והתירו ר' יוסה. ר' ישמעאל בי ר' יוסה אומ', אומרין לו, אילו אחד היה מפייסך הייתה נודר, אם אמ' לאו, הרי זה מותר. ר' יהודה בן בתירא אומ', אומ' לו, אילו היה לך לב זה הייתה נודר, אם אמ' לאו, הרי זה מותר. ר' נתן אומ' יש נדר שמקצתו מותר ומקצתו אסור. כיצד, נדר מן הכלכלה שהיו בנות שבע בתוכה, אמ', אילו הייתי יודע שבנות שבע בתוכה לא הייתי נודר אלא לשאר כלכלה, הותר בבנות שבע ואסור בשאר הכלכלה. נדר מן הבצלים, אמ', אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב לא הייתי נודר אלא משאר בצלים, הותר בכופרי ואסור בשאר בצלים. עד שבא ר' עקיבא ולימד שהנדר שהותר מקצתו הותר כולו. כיצד, אומ' קונם שני נהנה לכלכם, והותר אחד מהם הותרו כולם. שני נהנה לזה לזה ולזה, והותר האמצעי, הימנו למטה מותר, הימנו למעלה אסור. קונם שני נהנה לפל', ושהא

5 ר' ישמעאל וכו'. בבלי כ"ח ב'. 7 ר' יהודה וכו'. בבלי הכ"ל. 8 ר' נתן וכו'. יכוש' פ"ט ה"ג, מ"ח ע"ג, בבלי כ"ו סע"ב ואילך. 11 מן הבצלים וכו'. עיין במסכ' פ"ט מ"ח.
12—13 עד שבא ר' עקיבא וכו'. בבלי כ"ז ח', מסכ' פ"ט סמ"ו. ועיין במסכ' פ"ט מ"ח הכ"ל.
13 שהותר מקצתו וכו'. מסכ' פ"ט מ"ו ובבלי הכ"ל, יכוש' פ"ח ה"ח, ל"ו ע"ג, פ"ה ה"ל, ל"ט ע"ג, בכות פ"ה ה"ב, ט' ע"ב, תענית פ"ח ה"ח, ס"ג רע"ל, כזיר פ"ג ה"ב, כ"ב ע"ב. כילל לומ' וכו'. מסכ' פ"ט מ"ז. 15 שני נהנה לפל' וכו'. עיין להלן כזיר פ"ג ה"ב, בבלי שם כ"ח רע"ח.

4 ר' | ד רבי. יוסה | א ג ד יוסי. אמ' | ד אמר ג ואמ'. אילו | ד אלו. דבריך | ד [את] דבריך. 5 מדירה הייתה | א הייתה מדירה ג היית נודרה. אמ' | ד אמר ג או'. לו | ג לא. והתירו | א והיתירו ג היתירו ד והתירוה. ר' | ד רבי. יוסה | א ג ד יוסי (ב"פ). ישמעאל | ג שמעון. בי ר' | א ג בר' ד בר ר'. אומ' | ד או'. 6 אומרין לו | ד אומרי' לו. א ג ח'. אילו | ד אלו. אחד היה | ד אחד הי' ג היה אחד א הייתה. הייתה | ג היית. אם | ג ח'. אמ' | ד אמר. לאו | ג לא. 7 ר' | ד רבי. בתירא | ד בתירה א פתירא. אומ' | ד אומר. אומ'2 | ד אומרי' א אומרין. אילו | ד אלו. לך לב זה | ד לך לבזה ג לולב זה. הייתה | ג היית א היתה (והונה: הייתה). אם | ג ח'. אמ' | ד אמר. 8 לאו | ג לא. ר' | ד רבי. אומ' | ד אומר. מותר | א אסור [לאחד] (ונקוד למחיקה) ג אסור [לאחר]. ומקצתו | א מקצתו. אסור | א ג מותר. 9 נדר | ג הנודר א היו בה (ונוקד. ובגליון: הנודר). שהיו | א והיו [בה] ג והיה [בה]. בתוכה | א ג ח'. אמ' | ד אמר ג אומ'. אילו | ד אלו. יודע | ג ח'. שבע2 | א שוח. 10 אלא | ג ח'. לשאר | א ג בשאר. בבנות | ד בבנו'. ואסור | ד ואסו'. 10—11 בשאר הכלכלה | א ג בכלכלה. 11 נדר מן הבצלים | א ג ח'. אמ' | ג אומ'. אילו | ד אלו. שהכופרי | א ג שהכופרין. יפה | ג יפין. 12 משאר | א בבני. בכופרי | א בכופרין. בשאר | א בבני. 13 ר' עקיבא | ד רבי עקיב'. מקצתו | א ג מכללו. כולו | א [את] כולו. אומ' | א אמ' ד אמר. שני | ד שאני. 13—14 שני – כולם | א ח'. 14 שני | א ד שאני. נהנה | א ח'. לזה2 | א ולזה. ד ח'. והותר2 | א הותר. 15 הימנו | ד המנו (ב"פ). למטה | א ולמטה. למעלה | א ולמעלה. אסור | ד אסיר. שני | א ד שאני. לפל' | ד לפלני א לפלוני. ושהא | ד ושהה.

15. הימנו למטה מותר וכו'. כלומר, מכיון שאמר „לזה לזה ולזה", דינו כאילו תלה כל אחד בשלפניו, עיין בבה"א.

כדי דבור, וחזר ואמ' לפל', הוא אסור בראשון ומותר בשיני. כמה הוא כדי דבור, כדי שאילת שלום הרב לתלמיד. קונם שני נהנה לפלני ועוד לפלני, או שאמ' לפלני ופלני קונם שני נהנה לו, הרי אילו שני נדרים. הותר הראשון הותר השיני, [הותר השני] לא הותר הראשון. 2. קונם שני נהנה לפלני ולכל מי שנשאלין לו עליו, נשאלין לו על הראשון וחוזרין ונשאלין לו על השיני. 3. נתכוון לידור בעולה, ונדר בנזיר, בקרבן, ונדר בשבועה, מותר. בעולה, ונדר בקרבן, בחרם, ונדר בהקדש, אסור. 4. נדר בנזיר בקרבן ובשבועה, פותחין לו פתח אחד על כולן. אם אמ' נדרתי ואיני יודע באי זה משניהם נדרתי, פותחין לו פתח אחד בעל כולם. 5. הנודר מן העיר, ונשאל לחכם שבעיר, ואינו חושש שמא נשאל על פי עצמו. מישראל, נשאל לחכם שבישראל, ואינו חושש שמא נשאל על פי עצמו. 6. ר' יהודה בן בתירה אומ' פותחין לו

16 כמה הוא וכו'. להלן כזיר הכ"ל, ירוס' נכסות פ"ב ה"א, ד' ע"ב, מו"ק פ"ב ה"ז, פ"ג ע"ב, כזיר פ"ד ה"א, כ"ג ע"א, שבועות פ"ב סה"ד, ל"ד ע"א, בבלי ב"ק ע"ג ב', מכות ו' א', שבועות ל"ב א'. 19 קונס וכו'. ירוס' פ"ה רה"ד, ל"ט ע"ב, בבלי ל' א'. 24 מן העיר וכו'. ירוס' פ"ה ה"ד, ל"ט ע"ב. 26 ר' יהודה וכו'. עיין ירוס' פ"ט ה"ט, מ"א ע"ב, ומסכ' פ"ט מ"ט.

16 דבור | א דיבור. לפל' | ד לפלני א לפלוני. הוא1 | א ד ח'. בשיני | ד בשני. הוא2 | ד הו'. א ח'.
17 דבור | א דיבור. שאילת | ד שאלת. הרב לתלמיד | ד הרב לתלמי'. א ח'. שני | א ד שאני.
לפלני1 | א לפלוני. לפלני2 | ד לפלני [ופלני] א לפלוני [ועוד לפלוני]. 17–18 או – ופלני | ד ח'.
18 לפלני ופלני | א לפלוני ולפל'. שני | א ד שאני. נהנה | ד נהנ'. לו | א ח'. אילו | ד אלו. נדרים |
ד נדרי'. הראשון | ד הראשו' א השיני. 19 השיני | ד השני א הראשון. הותר השני | א ג הותר הראשון.
ב ד ח' [ובגליון ב היתה השלמה ונחקטעה: הו...]. לא | א ג ולא. הראשון | ד הראשון [לא
הותר השני] א השיני. שני | א ד שאני. לפלני | א לפלוני. 19–20 מי שנשאלין | ד מי שנשאלים
א שישאלו. 20 נשאלין | ד נשאלי'. וחוזרין ונשאלין | א ואין נשאלין. השיני | ד השני. 21 נתכוון |
ד נתכוין. 22 בהקדש אסור נדר | ד ח'. אסור | א איסור. ובשבועה | ד [ונדר] בשבועה.
23 כולן | א ד כולם. אמ' | ד אמר. באי זה משניהם | ד באיזה משניהם א מה. 24 פתח אחד בעל |
א על. ונשאל | א ד נשאל. 25 ואינו | א אין. שבישראל | א שבישר'. 26 ואינו | א אין. ר'
ד רבי. בתירה | ד בתרה א פתירא. אומ' | ד אומר.

17. הרב לתלמיד. כלומר, כדי שאילת שלום הרב אצל התלמיד, או: בין הרב לתלמיד (כגירסת הירושלמי), והיינו כדי שאילת התלמיד בשלום רבו. ועיין בבה"א. 18. שני נדרים. כלומר, ואין אומרים אם הותר אחד מהן, והיינו אפילו הותר השני מותר בראשון, מפני שנדר שבטל מקצתו בטל כולו, אלא לפנינו שני נדרים. 18–19. הותר השיני. ולאו משום שבטל מקצתו בטל כולו, אלא משום שאמר „ועוד לפלני", משמע שתלה את השני בראשון, ואם יתיר לו חכם בראשון יותר ממילא גם בשני, אבל לא להפך, כמפורש להלן. ועיין לעיל, שו' 15. 20. על הראשון וכו'. כלומר, נשאלין לו על הראשון תחילה, שהרי כל זמן שלא נשאל על נדרו הראשון עדיין מותר בכל החכמים, ואין נשאלין על נדר לפני שחל האיסור. ועיין בבה"א. 22. ונדר בקרבן וכו'. שהרי עולה וקרבן, וכן חרם והקדש, שניהם אחד הם. 24. ונשאל לחכם וכו'. כלומר, בדיעבד, שהרי לכתחילה יכול להשאל לחכם מעיר אחרת, ולא לחכם מאותה עיר שנדר מהנייתו, ונראה כנוגע בדבר („נשאל על פי עצמו"). ועיין בבה"א. 25. נשאל לחכם וכו'. כלומר, נשאל לכתחילה, משום שאין לו ברירא אחרת, שהרי נדר מליהנות מכל החכמים.

פתח לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו. אמ' לו ר' ישמעאל זכיתה בה ובכלים שעליה. כשמת, מה היו אומ' לפניו, בנות ישראל על ר' ישמעאל בכינה המלבישכם שני עם עדנים המעלה עדי זהב על לבושכן.

פרק ו'

1. ר' יוסה בי ר' יהודה ור' לעזר בי ר' שמעון או' הפר נדרים מעת לעת. כיצד, היו על אשתו חמשה נדרים, או שהיו לו חמש נשים ונדרו כולן, ואמ' מופר, כולן מופרין. מופר ליך, לא היפר אלא לה, נדר זה, לא היפר אלא אותו נדר. מה ראית שתידורי, אי איפשי שתידורי, אין זה נדר, לא אמ' כלום. מופר זה, מבוטל זה, הרי זה בטל. קיים ליך, יפה עשית, אף אני כמותיך, אם לא נדרת מדירך אני, אין יכול להפר. 2. אימתי אמרו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב, בזמן שלא שמע, או ששמע והיפר, או ששמע ושתק, שמע והפר ומת

27 וככלים וכו'. ירוש' פ"ע ה"י, מ"ל ע"ג, ועיין במסכ' סת"ע. 28 כשמת וכו'. מסכ' הכ"ל, ועיין בבלי ס"ו ב'. 29 בכיכה וכו'. ס"ב ל', כ"ל.

1 ר' יוסה וכו'. ירוש' פ"י ה"י, מ"ב ע"ל, בבלי ע"ו ב', ע"ז ל', שבת קכ"ז ל'. ועיין ספרי מטות פי' קכ"ז, עמ' 208. 2 חמש כסים וכו'. עיין בבלי ע"ג ל'. 4 מה כלית וכו'. בבלי ע"ז ב'. ועיין ירוש' כזיר פ"ד ה"ב, כ"ג ע"ל. 6 לימתי לממו וכו'. בבלי ע"ב ל'. ועיי"ש ס"ח ל'—ב', ע"ב ל'.

27 פתח | א ח'. אמ' | ד אמר. ר' | ד רבי. ישמעאל | א ישמע'. זכיתה | א זכית. 28 כשמת | א וכשמת. מה | א ח'. מה – לפניו | ג ספרו עליו חבירים ו... אומ' | ד אומרי' א אומרין. לפניו | א עליו. ישראל | א ישר'. ר' | ד רבי. 29 המלבישכם | ג המלב'. 29–30 המלבישכם – לבושכן | א וגו'. 29 עדנים | ד עדי נם. המעלה | ג והמע'.

1 ר' | ד רבי. יוסה | א ג ד יוסי. בי ר' | א ג ד בר' (ב'פ). לעזר | א ג ד אלעזר. או' | א ג אומ' ד אומר. הפר | א הפרת. 2 כיצד | א כי זה צד ג כאי זה צד. היו | א היה. נדרים | ד נדרי'. כולן | א כולם. ואמ' | ד ואמר. 3 מופר כולן | א מותר כולם. ליך | ד ליך [נדר זה] א לך. היפר1 | א ד הופר. לה | כ"ה א. ג על. ב ד ח'. לא2 | ג ח'. היפר2 | ד היפר [לה] א הופר ג מפר [זה]. אלא | ג ח'. 4 אותו נדר | ד נדר זה ג ונדר זה. 4–5 מה – זה2 | ג ח'. 4 שתידורי | א ד שתדורי (ב'פ). איפשי | ד אפשי א אישפי. לא אמ' כלום | א הרי זה מופר. אמ' | ד אמר. 5 זה1 | ד ח'. מבוטל | א ונדר. ליך | א לך. כמותיך | ג כמותך. 6 אין | א איני. להפר | א לדבר. אימתי אמרו | ג אמתי אמ'. מת הבעל | ג ח'. נתרוקנה | א ניתרוקנה. 7 רשות | ד רשו'. ששמע1 | ג משמע. ששמע2 | א שמע. שמע והפר | א [או] ששמע. ג ח'.

27. זכיתה בה וכו'. במשנתנו ספ"ט: ומעשה באחד שנדר מבת אחותו הנייה, והכניסוה לבית ר' ישמעאל וייפוה, א"ל ר' ישמעאל, בני, לזו נדרת? אמר לו, לאו. ופירשו בירוש' ובבבלי שעשה לה שן של זהב. ולפיכך אמר לו: זכית וכו'.

2. כיצד וכו'. כלומר כיצד מפירין. 7. שמע והפר ומת וכו'. המלים „שמע והפר" הוא שריד מנוסח אחר, והן מיותרות, וצ"ל כנוסח קג"נ: או ששמע ושתק ומת בו ביום וכו'.

בו ביום. אבל שמע ושתק, שמע וקיים, ומת ביום שלאחריו, אין יכול להפר. שמע בעלה ולא הפר לה, ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל, זהו שאמרו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב. 3. שמע אביה ולא הפר לה, ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת האב, זהו שאמרו מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל. שמע בעלה והפר לה, ולא הספיק אביה לשמוע עד שמת, הרי זו הפרה אסורה, שאין הבעל מיפר אלא בשותפות האב. שמע אביה והפר לה, ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת (ונתארסה לאחר), יחזור האב ויפר חלקו של בעלה. אמ' ר' נתן הן הן דברי בית שמאי, בית הלל או' אינו יכול להפר. 4. נערה המאורסה אביה ובעלה אחרון מפירין נדריה. שמע האב והפר לה, ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת, ונתארסה אפי' לעשרה, זהו שאמרו אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה. שמע אביה והפר לה, ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת, ונתארסה לאחר, יחזור הבעל השיני ויפר חלקו של ראשון.

9 שמע בעלה וכו'. בגלי ס"ח ג'. 10 שמע אביה וכו'. בגלי הכ"ל (וכגי' כי"ע וקג"כ). 12 שמע בעלה וכו'. בגלי ס"ח קע"ב הכ"ל. 13 שמע אביה וכו'. יהוס' פ"י ה"א, מ"א ע"ד, בגלי ס"ע א'. ועיין בגלי ע"א א'. 15 אמ' ר' נתן וכו'. בגלי הכ"ל. ועיין הגילסא ביהוס' הכ"ל. ועיין להלן, סו' 20. 16 נערה המאורסה וכו'. בגלי ע"א א'. ועיין במסכ' פ"י מ"א ומ"ג. 18 שמע אביה וכו'. יהוס' פ"י סה"א, מ"א ע"ד.

8 ושתק שמע וקיים | א ג וקיים שמע ושתק. וקיים | ד וקיי'. שלאחריו | ד של אחריו ג שאחריו. אין | ג אינו. 9 בעלה | ג לה. ולא הפר | ג והפר א והיפר. ולא הספיק | ג והספיק (והונה). האב | א ג אביה. לשמוע | ד לשמע. זהו | ג זהוא א זה הוא ד זו היא. 10 שאמרו | ג שאמ' א שאמרנו. נתרוקנה | ד נתרוקנ'. ולא הפר | ג והפר א והיפר. 11 זהו | ג זהוא א ד זה הוא. שאמרו | ג שאמ'. האב₂ | ג ח'. 12 שמע | ג שמע (שמת). בעלה | א הבעל. והפר | א והיפר. ולא | א ג לא. אביה | א הבעל (והונה בגליון: האב). זו | א ג זה. 13 הפרה | א ג ד ח'. אסורה | א ג אסור. מיפר | ג מפר ד מפיר. והפר | א והיפר. 14 ולא | א לא. הספיק | ד הספי'. עד שמת | א ח' (והושלם בגליון). (ונתארסה לאחר) | ד ונתארסה לאח'. א ג ח'. 15 בעלה | א ג בעל. אמ' | ד אמר. א ג ח'. ר' | ד רבי. נתן | א ג נתן (אומ'). הן הן | ד הרי הן. בית₂ | א ג ובית. הלל | א הילל. או' | א ג אומ' ד אומרים. אינו | א ג אין. 16 המאורסה | א ד המאורשה. אחרון | א הראשון. ג ח'. מפירין | ד מפירי'. האב והפר | א אביה והיפר. 17 ונתארסה | ד ונתארשה. אפי' | א ד אפילו. זהו | א הרי הוא. 18 האחרון | א אחרון. מפירין | ד מפרין. והפר | א והיפר. 19 לשמוע | ד לשמע. ונתארסה | ד ונתארס'. לאחר | ד ח'. השיני | ד השני א שיני.

8. אבל שמע ושתק וכו'. בכי"ע, בקנ"נ ובבבלי הסדר הוא: אבל שמע וקיים, שמע ושתק ומת ביום שלאחריו וכו'. וכצ"ל לפנינו. אין יכול להפר. כלומר, אין האב יכול להפר אפילו לפני מיתת הבעל, שהרי כבר קיים לה בעלה. וכל הבבא כאן מדברת בששמע האב לפני מיתת הבעל, בניגוד לסיפא שלהלן (שו' 9): ולא הספיק האב לשמוע וכו'. ועיין בבה"א. 13. הפרה אסורה. בכי"ע ובקנ"נ: הרי זה אסור, ובד: הרי זו אסורה, כלומר, אסור לה לעבור על נדרה, אעפ"י שאין כאן הפרה בטילה, ואינה לוקה, עיין בבה"א. 15. אינו יכול וכו'. שהרי כבר הפר חלקו, ואינו יכול להפר את חלק בעלה. ועיין בבה"א. 16. שמע האב והפר לה וכו'. צ"ל: ולא הפר לה וכו', כגירסת בעל תוסס' רי"ד בברייתא שבבבלי. ועיין בבה"א. 19. יחזור הבעל וכו'. והוא כת"ק לעיל, שו' 14. ולעיל שם לא נתארסה לאחר לפיכך האב מיפר חלקו של בעל המת, אבל כאן הרי יש לה כבר בעל אחר.

20 אמ' ר' נתן הן הן דברי בית שמאי, בית הלל אומ' אין יכול להפר. במי דברים אמורים בזמן שגירשה בו ביום והחזירה בו ביום, או שגירשה בו ביום ונתארסה לאחר, אבל אם בגרה, ונשאת, או ששהת שנים עשר חדש, אין יכול להפר. 5. שומרת יבם, בין יבם אחד בין שני יבמין, ר' ליעזר או' יפר, ר' יהושע אומ' לאחד, ולא לשנים. [ר' עקיבא אומ' לא לאחד ולא לשנים]. אמ' ר' לעזר ומה אם אשה שאין לבה חלק עד שלא באת לרשותי, משבאת לרשותי ניגמרה לי, אשה שיש לי בה חלק עד שלא באת לרשותי, משבאת לרשותי אינו דין שנגמרה לי. אמ' לו ר' עקיבא, לא אם אמרת באשה שאין לי בה חלק עד שלא באת לרשותי משבאת לרשותי נגמרה לי, שכשם שאין לי בה חלק כך אין לאחרים בה חלק, תאמר באשה שיש לי בה חלק עד שלא באת לרשותי ומשבאת לרשותי נגמרה לי, שכשם שיש לי בה חלק כך יש לאחרים בה חלק. אמ' לו ר' יהושע, עקיבא, דבריך בין שני יבמין, מה אתה משיב על יבם אחד. אמ' לו כשם שלא חלקת לנו בין יבם אחד לבין שני יבמין, בין שעשה בה מאמר ובין שלא עשה בה

20 אמ' ר' נתן וכו'. בבלי ע"ח ח'. ועיין לעיל, שו' 15. 21 בזמן שגירשה בו ביום וכו'. עיין במסכ' פ"י מ"ג. 23 שומרת יבם וכו'. מסכ' פ"י מ"ו, בבלי ע"ד ב'. 24 אמ' ר' לעזר וכו'. ירוש' פ"י ה"ז, מ"ב ע"ח, בבלי הכ"ל.

20 אמ' | ד אמר. א ח'. ר' | ד רבי. נתן | ב נתן (הה) א נתן (אומ'). בית הלל | א ובית היילל. אומ' | ד אומרים. אין | א אינו. 20–21 במי דברים אמורים | א בכה . . . ד בד'א. 21 שגירשה[1] | ד שגרשה. בו ביום[1] | א ח'. שגירשה[2] | ד גרשה. 22 לאחר | ד לאח'. אם | א ח'. ונשאת | א ונישאת. ששהת | כ"ה א. ב ששחת ד ששהתה. חדש | א ד חודש. אין | א אינו. 23 אחד | ד אח'. שני | א בשני. ר' | ד רבי. ליעזר | א ד אליעזר. או' | א אומ' ד אומר. ר'[2] | א ור'. אומ' | ד או'. 24 ר' עקיבא – לשנים | כ"ה א. ד ר' יעקב . . . ב ח'. אמ' | ד אמר. לעזר | ד אלעזר | א אליעזר. ומה | א מה. 25 אשה שאין | ד אש' שאי'. לבה חלק | ד לי בה חלק א לו חלק בה. לרשותי[1] | א ד לרשותו. משבאת – לי | א ומשבאת לרשותו נגמרה לו. 25–26 נגמרה – לרשותי[2] | ד ח'. 26 לי | א לו. לרשותי משבאת לרשותי | א לרשותו מי שלא באת (והונה: מישבאת) לרשותו. שנגמרה | א שתנמר. 27 לי | א ד לו. אמ' | ד אמר. אם | ד ח'. לי[2] | א לו. 27–28 עד – נגמרה לי | ד ח'. 28 לרשותי | א לרשותו (ב"פ). לי | א לו (ב"פ). 29 שיש | ד שאין. לי | א לו. בה חלק | א חלק בה. לרשותי | א לרשותו (ב"פ). ומשבאת | ד ומשבא'. 30 נגמרה | ד נגמר'. לי | א לו (ב"פ). בה חלק | א חלק בה (ב"פ). לאחרים | ד לאחרי'. אמ' | ד אמר. 31 בין שני | א בשני. מה | א ומה (והונה). 32 חלקת | א חלקתה. אחד | ד אח'. לבין שני | א לשני. יבמין | ד יבמי'. בה[2] | א ח'.

20. אין יכול להפר. ור' נתן מוסיף שאינו יכול להפר אפילו בסיוע הבעל השני, עיין לעיל שו' 15, ועיין בבה"א. 21. והחזירה בו ביום וכו'. במשנ' פ"י מ"נ: כל שלא יצאת לרשות עצמה שעה אחת אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה. ומפרשת התוספתא את היציאה מרשות האב. 23. שומרת יבם וכו'. כלומר, ועשה בה מאמר, כפירוש הירושלמי והבבלי. יפר. כלומר, בשותפות עם האב, אם נפלה לו מן האירוסין. 25. שאין לבה וכו'. לבה-לי בה. משבאת לרשותי ניגמרה וכו'. כלומר, כשנתארסה לי ניגמרה לי והנני מפר יחד עם האב. 26. משבאת לרשותי אינו דין וכו'. כלומר, כשעשיתי בה מאמר. 31–32. שלא חלקת וכו'. כלומר, לעניין מיתה, אם זנתה, שאפילו אם אין כאן אלא יבם אחד שעשה בה מאמר פטורה.

מאמר, כך בנדרים ובשבועות לא תחלוק. אמ' לו הבל אילו הייתה בימי ר' לעזר בן ערך והשבת תשובה זו. אמ' לו ר' ליעזר מקוה יוכיח שמעלה את הטמאים מטומאתן ואינו מציל על הטהורים מלטמא. חזר ר' ליעזר ודנו דין אחר, ומה אם במקום שאין מפר נדרי עצמו (עד שלא ידור) משנדר (מיפר), הרי הוא מיפר נדרי עצמו עד שלא ידור, מקום שמיפר נדרי אשתו משנדרה, אינו דין שיפיר נדרי אשתו עד שלא תדור. אמרו לו ומה למפר נדרי עצמו עד שלא ידור, שאם רצה להקים מקים, יפר נדרי אשתו עד שלא תדור, שאם רצה להקים אינו יכול. 6. דבר אחר אישה יקימנו ואישה יפרנו, את שבא לכלל הקם בא לכלל הפר, לא בא לכלל הקם לא בא לכלל הפר. 7. שור זה הקדש לכשאקחנו, בית זה הקדש לכשאקחנו, שור זה מכור לך לכשאקחנו, בית זה מכור לך לכשאקחנו, תנו גט לאשתי לכשאקדשנה, לא אמ'

33 אילו הייתה וכו'. ירוש' הכ"ל. ועיין בגלי ע"ל סע"ב. 34 מקוה יוכיח וכו'. ירוש' הכ"ל. ועיין בגלי ע"ה ג'. ועיין ספרי זוטא, עמ' 328. 36 במקוש מאין מפר וכו'. ספרי מטות פי' קכ"ג, עמ' 204, ירוש' פ"י ה"ז, מ"ב ע"א, הכ"ל, בגלי ע"ה ג' הכ"ל. 38 אמרו לו וכו'. ירוש' הכ"ל. 39 עד שלא תדור וכו'. עיין להלן פ"ז, סו' 29. 40 אישה יקימנו וכו'. במדבר ל', י"ד. 41 שבא לכלל וכו'. משנ' פ"י מ"ז, ספרי מטות פי' קכ"ג, עמ' 204, ירוש' הכ"ל. ועיין בגלי ע"ו ג'. 42 לכשאקחנו וכו'. עיין בגלי פ"ו א', כתובות כ"ט א'. 43 תנו גט וכו'. עיין בגלי יבמות כ"ב סע"א.

33 בנדרים ובשבועות | ד בנדרין ובשבועת. אמ' | ד אמר. הבל | א חבל ד אבל. אילו | ד אלו א שאילו. הייתה | ד היית. ר' | ד רבי. א ח'. 34 לעזר | א אלעזר ד אליעזר. והשבת | א והשבתה ד והשבותה. תשובה | ד תשוב'. אמ' לו | ד אמר לו א השיב. ר' | ד רבי. ליעזר | א ד אליעזר. 35 הטמאים | ד הטמאין. ואינו | א ואין. על | ד ח'. ר' | ד רבי. ליעזר | א ד אליעזר. 36 אם | א ח'. שאין מפר | א שאינו מיפר. (עד שלא ידור) | א ח'. (מיפר) | א ח'. 37 מיפר | ד מפר. ידור | ד ידו'. שמיפר | ד שמפר. 37–38 משנדרה – אשתו | כ"ה א ד. ב ח'. 38 שיפיר | א שמיפר. תדור | א תידור. 38–39 אמרו – תדור | א ח'. 39 מקים | ד מיקי'. תדור | ד תדיר. 40 להקים | א להקם. ואישה | ד ואש'. יפרנו | א יפירנו. 42 בית | ד בי'. מכור | ד הקדש. 43 לכשאקחנו | א לכשאקחינו (ב"פ). בית – לכשאקחנו₂ | ד ח'. אמ' | ד אמר.

33. הבל אילו הייתה וכו'. כלומר, חבל, והלוואי והיית בימי ר' אלעזר בן ערך שסבר שמאמר קונה קניין גמור אף לפטור את הצרה, שמא היה מקבל את תשובתך בעניין הפרת נדרי היבמה אחרי המאמר, אבל לאמיתו של דבר אף הוא סבר בשעתו שגם לעניין הפרת נדרים אשתו היא. ועיין בבה"א. 34. אמ' לו ר' ליעזר מקוה יוכיח וכו'. צ"ל: אמ' לו ר' ליעזר וכו'. והכוונה לשיטתו (במשנ' פ"י מ"ז) שהבעל יכול להפר נדרים שעדיין לא נדרה, ודרש ק"ו, אם הוא יכול להפר נדרים שבאו לכלל איסור, ק"ו אם עדיין לא באו. 37. עד שלא ידור. שהרי יכול להתנות מתחילה ולבטל כל נדריו שידור מכאן ולהבא. 39. רצה להקים מקים. כלומר, שהרי בשעת נדרו רשאי שלא להשגיח בתנאו, ואם זוכר את התנאי ומכל מקום נודר, חייב לקיים את נדרו. נמצא שאין ההפרה (התנאי) מבטלת את נדרו, אלא בשעת הנדר עצמו, שהוא נודר על סמך התנאי, מה שאין כן באשתו שהפרתו מתקיימת מיד, ואינו יכול לחזור בו, ולפני שנדרה אין להפרתו על מה לחול.

כלום. (שור זה מכור לי לרבות זה מכור לך דבריו קיימין). שור שאירש מאבא מכור לך, מה שתעלה מצודתי מכור לך, לא אמ' כלום. מה שאירש מאבא היום מכור לך, מה שתעלה מצודתי היום מכור לך, דבריו קיימין.

פרק ז'

1. כל דבר שיש בו עינוי נפש, בין בינו לבינה או בינה לבין אחרים, יפר. דבר שאין עינוי נפש, בינו לבינה יפר, בינה לבין אחרים לא יפר. כיצד, אמרה קונם שני עושה לפי אבא, לפי אביך, לפי אחי, לפי אחיך, שני מטילה לבקרך, אין יכול להפר, מפני שבינה לבין אחרים. שלא אכחול, ושלא אפקוס, ושלא אתקשט, ושלא אשמש לך מטתי, הרי זה יפר, מפני שבינו לבינה. שלא אציע, ושלא אדיח לך רגלך, ושלא אמזוג לך את הכוס, אין צריך להפר, כופה אותה על כרחה. רבן גמליאל אומ' יפר, משם שנ' לא יחל דברו. 2. נדרה שלא לטעום אחד מכל הפירות, בין מאכל רע, בין מאכל יפה, אפי' לא טעמה אותו המין מימיה, יפר. אמ' קונם פלפלין שאני טועמת, גלוסקין שני טועמת, אפי' לא היה לה אותו המין מימיה, יפר. 3. אמרה קונם פירות ארץ ישראל

44 שור שאירש וכו'. להלן ג"מ פ"ד ה"י, בבלי שם ט"ז א'. 45—46 מאבא היום וכו'. מקורות הנ"ל, מכילתא דרשב"י כ"ב, כ"ד, עמ' 212, ירושל' כתובות פ"ה ה"ה, ל' ע"א.

1 שיש בו עינוי וכו'. בבלי פ"א ב' (כל הבריתא). 7 לא יחל וכו'. במדבר ל', ג'.

8 מכל הפירות וכו'. עיין לעיל כתובות פ"ז, שו' 3 ואילך. 9 קונם פלפלין וכו'. ירושל' פי"א ה"ב, מ"ב ע"ב.

44 (שור – קיימין) | א ח'. ד שור זה מכור לך לכשאקחנה בית זה מכור לך לא אמר כלום. שור שאירש מאבא | א מה שאירש מאבא [הוֹזֹם]. 45 מצודתי | א מצודתי [הוֹזֹם]. אמ' | ד אמר. 46 מכור לך, | ד ח'.

1 או | א ובין. 2 דבר | א ודבר. שאין | א ד שאין [בו]. לבינה | ד לבינ'. לבין | ד לבי'. אחרים | ד אחרי' א אחר. אמרה | ד אמר'. 3 שני | א ד שאני (ב'פ). עושה | ד עוש'. לפי₂ | א ולפי. אביך | ד אבי'. לפי אחיך | א ח'. לבקרך | א לפ: דך. 4 אין | א אינו. אפקוס | ד אפרכס. 4–5 ושלא אתקשט | א ח'. 5 מטתי | א מיטתך. 5–6 שלא – רגלך | ד שלא אציע [לך מפה] ושלא . . . א ח'. 6 ושלא₂ | א שלא. הכוס א הכוס [ושלא אדיח לך את רגלך ושלא אציע לך את המיטה]. אין | א אינו. כופה אותה | א וכופה. 7 כרחה | א כורחה. משם | א ד משום. שנ' | ד שנאמר. 8 לטעום | א ד תטעום. אחד | א באחד. הפירות | ד המינין. בין₂ | א ובין. אפי' | א ד אפילו. 9 יפר | א [הרי זה] יפר. אמ' | א ד אמרה. קונם – טועמת | א ח'. שאני | ד שאיני. שני | א ד שאני. טועמת | א טועמת [ופילפלין שאני טועמת]. 10 אפי' | א ד אפילו. לה | א לו. מימיה | א מימיו. יפר | א [הרי זה] יפר (ד'פ). אמרה | א ח'.

46—45. מאבא היום וכו'. כלומר, משום כבוד אביו, או משום כדי חייו. עיין בבה"א.
1. לבין אחרים. כלומר, שנדרה מדברים שבאו לה מאחרים (שלא מיד בעלה). ועיין בבה"א.
7. לא יחל דברו. כלומר, ומיפר מדרבנן, שלא תקל ראשה בנדרים.

עלי, אם יש לו בהן חלק יפר, אם לאו, יביא לה משאר ארצות. אמרה קונם פירות הפרכיא זו עלי, אם יש לו בהן חלק יפר, ואם לאו, יביא לה מהפרכיא אחרת. אמרה קונם פירות מדינה זו עלי, אם יש לו בהן חלק יפר, ואם לא, יביא ממדינה אחרת. אמרה קונם פירות חנוני זה עלי, אם יש שם חנות אחרת לא יפר, ואם לאו, יפר. ר' יוסה אומ' אפי' היו שם מאה חנויות, הואיל ולא היתה פרנסתו אלא הימנה הרי זה יפר, מפני שבינו לבינה. 4. קונם שני נהנה לבריות, אין יכול להפר. יכולה להנות בלקט, בשכחה, ובפיאה, ובמעשר עני. נדרה אשתו והפר לה, וסבור נדר' בתו, נדר' בתו והפר לה, וסבור אשתו נדרה, הרי זה יקיים, ואם רצה להפר מיפר. נדרה אשתו וקיים לה, וסבור בתו נדרה, נדרה בתו וקיים לה, וסבור אשתו נדרה, הרי זה יפר, ואם רצה להקים מקים. נדרה מן התאנים וענבים, הפר לתאנים ולא הפר לענבים, אסור' לוכל בתאנים וענבים. הפר לענבים ולא הפר לתאנים, אסורה לוכל בענבים ותאנים. היפר לתאנים וחשיכה, אסורה לוכל תאנים וענבים. היפר לענבים

11 מסאר אלגות. עיין במסכ' פי"א מ"ב, ספרי מצות פי' קכ"ה, ולהלן, סו' 13. 14 פירות חנוני וכו'. מסכ' וספרי הכ"ל. 15 ר' יוסה וכו'. מסכ' הכ"ל. ועיין ספרי זוטא מצות, עמ' 327. 16 קונס סני וכו'. מסכ' פי"א מ"ג. 17—18 ובמעסר עני. ירוס' פי"א הה"ג, מ"ב ע"ג, בבלי פ"ד א'. 18 כדרה אסתו וכו'. מסכ' פי"א מ"ה, ספרי מצות פי' קכ"ג, עמ' 201, 204. 21 מן התאנים וכו'. עיין במסכ' פי"א מ"ו, ספרי מצות פי' קכ"ה, עמ' 207, בבלי פ"ז סע"א ואילך.

11 אמרה קונם | א ח' (נ'פ). 12 הפרכיא | ד הפרכיי'. זו | א ח'. בהן חלק | א חלק בהן. ואם | א אם. 13 מדינה | ד מדינ'. ואם | א אם. לא | א ד לאו. יביא | א ד יביא [לה]. 14 זה | ד זו. א ח'. שם | א [לו] שם. לא | א [הרי זה] לא. 15 ואם | א אם. יפר | א [הרי זה] יפר. ר' | ד רבי. יוסה | א ד יוסי. אומ' | ד אומר. אפי' | ד אפילו א אפעלפי. היו | א שיש לו. הואיל | א ח'. ולא | א לא. 16 הימנה | ד המנה א ממנו. הרי זה | כ"ה א ד. ב ח' (והושלם בגליון). שבינו לבינה | א שבינה לבין אחרים. קונם | ד קונ'. שני | א ד שאני. נהנה | א נהנית. 17 לבריות | א ד לביריות. להנות | א ד ליהנות. ובפיאה | ד ובפאה. 18 והפר[1] | א והיפר. וסבור – לה[2] | כ"ה ד. א ספק שבתו נדרה והיפר לה. ב ח'. 18–19 וסבור אשתו נדרה | א ספק שאשתו נדרה [בתו והיפר לה ספק שאשתו נדרה]. 19 יקיים | ד יקים א יחזור ויפר. ואם | א אם. להפר | א להקם. ד ח'. מיפר | ד מפר ב [יפר] מיפר א מיקים. וסבור בתו | א ספק שבתו. 20 נדרה[2] | א ח'. וסבור אשתו | א ספק שאשתו. יפר ואם | א יקיים אם. 20–21 להקים מקים | ד להקים מקיים א להפר יפר. 21 נדרה כן | א אמרה קונם. התאנים | א תאינים. וענבים | א וענבים [אילו שאני טועמת היפר לתאנים יחזור ויפר לענבים לענבים יחזור ויפר לתאינים] ד וענבים [הפר לתאנים יחזור ויפר לענבים לענבים יחזור ויפר לתאנים ולא]. הפר | א היפר (ב'פ). לתאנים | א לתאינים. ולא | ד ח'. אסור' | א אסורה ב ד אסור. לוכל | א לאכול ד לא כל. 22 בתאנים | א תאינים. הפר[1] | א ח'. הפר[2] | א היפר. לתאנים | א לתאינים. לוכל | א לאכול ד לא כל. 22–23 בענבים ותאנים | א תאינים וענבים. 23 היפר | ד הפר (ב'פ). לתאנים | א לתאינים. לוכל | ד לו כל א לאכול. וענבים | ד ענבים.

23. לתאנים וחשיכה וכו'. ואין כאן הפרה בטעות, שיטעון אילו ידעתי שהפרתי לא תועיל אפילו בתאנים הייתי מיפר בשניהם.

וחשיכה, אסורה לוכל ענבים ותאנים. אמרה קונם תאינה שני טועמת ועוד
25 ענבים שני טועמת, הרי אילו שני נדרים, מיפר אי זה מהן שירצה ומקים אי זה
מהן שירצה, שנ' אישה יקימנו לזו ואישה יפירנו לזו. 5. חומר
בהקם שאין בהפר, ובהפר שאין בהקם, שהשתיקה מקיימת ואין שתיקה
מבטלת, האיש מקים בלבו, ואין האיש מבטל בלבו. יש בהקם שאין בהפר,
ויש בהפר שאין בהקם, משהיקם אין יכול להפר, ומשהיפר אין יכול להקם.
30 6. אשת איש שאמרה הריני נזירה לכשאיגרש, ר' ישמעאל אומ' לא יפר, ר'
עקיבא אומ' יפר. אלמנה שאמרה הריני נזירה לכשאנשא, ר' ישמעאל אומ'
יפר, ר' עקיבא אומ' לא יפר, שר' ישמעאל אומ' נדר אלמנה וגרושה
כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה, עד שיהא איסור בשעה
שהיא אלמנה וגרושה. ר' עקיבא אומ' אשר אסרה על נפשה יקום
35 עליה, עד שיהא אסור בשעה שאסרה על נפשה. 7. קונם שאני עושה לפיך

24—25 ועוד ענביס וכו'. ספרי הכ"ל, עמ' 208. ועיין ירוס' פי"ל סה"ו, מ"ב ע"ל. ועיין במסכ' פי"ל מ"ו, בבלי פ"ז ב'. 26 לישה יקימנו וכו'. במדבר ל', י"ד. 26—27 חומר בהקס וכו'. בבלי ע"ח סע"ב ולילך. 29 ומשהיפר וכו'. בבלי הכ"ל. ועיין ספרי מטות פי' קכ"ג, סוף עמ' 201, עמ' 204, סו' 10. 30 אשת איש שאמרה וכו'. בבלי פ"ע ל'. ועיין במסכ' פי"ל מ"ע וביכורים סס ה"ע, מ"ב ע"ל. 32 כדר אלמנה וכו'. במדבר ל' י'. 35 קונס שאני וכו'. ירוס' פי"ל הי"ב, מ"ב ע"ל, בבלי פ"ע ב'. ועיין במסכ' פי"ל מי"ל.

24 לוכל | א לאכול ד לא כל. ענבים ותאנים | א תאינים וענבים. תאינה | ד תאנ' א תאינים. שני | א ד שאני. 25 ענבים | ד ענבי'. שני טועמת | ד שאני טועמ'. א ח'. אילו | ד אלו. מיפר | ד מפר. אי זה | ד איזה א לאיזו. מהן | א ח'. ומקים | א ד וסקיים. אי זה | א לאיזו. 26 מהן | א ח'. שירצה | ד שירצ'. שנ' | ג שנא'. יקימנו | ד יקימנו [ואיש' יפירנו אש' יקימנו]. לזו | א לזה. ואישה | ד ואשה. יפירנו | ד פ יפרנו. לזו | א לזה. 26—27 חומר – בהקם₂ | ד חומ' בהק' שאין בהפ' ובהפ' שאין בהק'. 27 שהשתיקה | ד שהשתיק' א שתיקה. 28 מבטלת | ד מבטלו'. מקים | א ג מקיים. ואין האיש | ד ואי' האש'. 28—29 יש – בהקם | א ח'. 29 משהיקם | ד משהקם א מה שהקים. ומשהיפר | ד ומשה יפר א ומה שהיפר. להקם | א להקם [יש בהפר שאין בהקם יש בהקם שאין בהפר]. 30—31 אשת איש . . . אלמנה . . . | א אלמנה . . . אשת איש . . . 30 לכשאיגרש | א לכשאתגרש. ר' | ד רבי (ב"פ). ישמעאל | א ישמע'. אומ' | א או'. ד אומר (ד"פ). 31 עקיבא | א עקי'. הריני נזירה | א ח'. לכשאנשא | א לכשאינשא. ר' | ד רבי. 32 יפר | א [לא] יפר. ר' | ד רבי. עקיבא | א עקיב'. לא | א ח'. שר' | ד שרבי א שהיה ר'. אומ'₂ | ד אומר. נדר אלמנה וגרושה | א ח'. נדר | פ ונדר. 33 עד שיהא | א לכשיהא. איסור | ד איסור [נודר]. 34 שהיא אלמנה | א שאלמנה. ר' | ד ורבי. אומ' | ד אומר. אשר – נפשה | א ונדר אלמנה וגרושה. אסרה | ד אסר'. 35 עד – נפשה | א לכשיהא נדר בשעה שאלמנה וגרושה. בשעה | ד שעה. עושה לפיך | ד עושה לפי'. א ח'.

28. מקים בלבו וכו'. בבא זו מפרשת את שלפניה. 30. לא יפר. שהרי בשעת חלות האיסור כבר לא תהיה ברשותו. ועיין בבה"א. 32. לא יפר. שהרי בשעה שנדרה לא היתה ברשותו.

שנהנית לאבא, ר' נתן אומ' יפר, וחכמים אומ' לא יפר. 8. נטולה היא מן היהודים אם משמשתך אני, יפר חלקו ומשמשתו. ר' נתן אומ' לא יפר, וחכמים אומ' יפר.

חסלת מסכת נדרים

36 נטולה היא וכו'. בבלי הכ"ל. ועיין במסכ' בקוף מכילתין.

36 שנהנית | ד שנהנ' א נהנית. לאבא | א לאבא [ולאביך אם עושה אני לבך] ד לאב' [ולאביך]. אומ' | א ד או'. יפר | א [לא] יפר. וחכמים | ד וחכמי' א וחכמ'. אומ'$_2$ | ד אומר'. לא | א ג ח'. היא | ד הי' א אני. 37 היהודים | ד היהודי'. משמשתך | א ג משמשתיך. אני | כ"ה א ד. ב אני [אם]. יפר חלקו ומשמשתו | א ג ח'. ומשמשתו | ד וששמשתו. ר' | ד רבי. אומ' | ד אומר. 38 אומ' | ד אומרים. יפר | ד יפר [בספ' א' שאני עוש' לפי' אם נהני' לאב' ולאביך רבי נתן או' לא יפר וחכמים אומרים יפר נטולה אני מן היהודים אם משמשתך אני רבי נתן אומר לא יפר וחכמים אומרים יפר].

36. נ ט ו ל ה ה י א וכו'. בכי"ע ובד (בשם ס"א): נטולה אני מן היהודים אם משמשתיך אני, ר' נתן אומ' וכו'. והמלים „נטולה אני מן היהודים" היא פיסקא ממשנתנו ספי"א. ולה נסמכה מחלוקת ר' נתן וחכמים. ועיין בבה"א.

נזירות

[פרק א׳]

1. בית שמיי אומ׳ כנויי כנויין אסורין, ובית הלל אומ׳ כנויי כנויין מותרין. בית שמיי או׳ אין מעידין על בת קול, ובית הלל אומ׳ מעידין על בת קול. 2. האומר נזירות, רבן שמעון בן גמליאל או׳ הרי זה נזירות שתים. הריני נזיר ואחת, הרי זה נזיר שתים, ועוד הרי שלש. אחת ועוד ושוב, הרי זה נזיר ארבע. סימכוס אומ׳ הריני נזיר טטרגון, הרי זה נזיר ארבע. דיגין, הרי שלש. דריגון, הרי שתים. 3. הריני נזיר אם לא אגלה משפחות, יהא נזיר, ואל יגלה משפחות. הריני נזיר כשעות יום, כחדשי שנה, הרי זה נזיר שתים עשרה. כימות השבת, כשני שבוע, וכשמטי יובל, הרי זה נזיר שבע. הריני נזיר כימי החמה, נזיר שלש מאות וששים וחמש נזריות, כמניין ימות החמה. כימות הלבנה, כמניין ימות הלבנה, נזיר שלש מאות חמשים וארבע נזריות, כמניין ימות הלבנה. ר׳ אומ׳ עד שיאמר הריני נזיר נזיריות כימות החמה, כמניין ימות החמה, כימות לבנה, כמניין ימות לבנה. ר׳ יהודה או׳ אמ׳ הריני

1 בית שמיי וכו׳. להלן רפ״ב, ירוש׳ פ״ח ה״ח, כ״ח ע״ח, בבלי כדרים י׳ ב׳. 2 בית שמיי וכו׳. בבלי יבמות קכ״ב ח׳. ועיין במשכ׳ שם פנ״ז מ״ו, ולעיל יבמות פי״ד ה״ז. 3 האומר נזירות וכו׳. עיין ירוש׳ פ״ח ה״ב, כ״ח ע״ב. 4 הריני נזיר וכו׳. ירוש׳ הכ״ל, בבלי ח׳ ב׳. 5 סימכוס וכו׳. ירוש׳ ובבלי הכ״ל, בבלי ב״ב קס״ד ב׳. 6 אם לא אגלה וכו׳. בבלי קידושין ע״ח ח׳. 9 כימי החמה וכו׳. בבלי ח׳ ב׳, ועיין ערכין ט׳ ב׳. ועיין במשכ׳ שפ״ח. 12 ר׳ יהודה וכו׳. ירוש׳ פ״ח ה״ב, כ״ח ע״ב, בבלי ח׳ ב׳.

1 שמיי | א ג ד שמאי. אומ׳ | ד אומרים (ב׳פ). כנויי | א ד כינויי. כנויין | א כינויין (ב׳פ). הלל | א הילל. כנויי | א כינויי ד כנוי. 2 מותרין | ג מתירין. שמיי | א ד שמאי. או׳ | א אומ׳ ד אומרין. הלל | א הילל. אומ׳ | ד אומרין. 3 נזירות | א נזירייות. או׳ | א אומ׳ ד אומר. נזירות$_2$ | א ד נזיר. 4 ואחת | ד ואח׳. הרי$_2$ | א ח׳. הריני | כ״ה א ד. ב הרי זה. נזיר$_1$ | א נזיר [ואחת הרי זה נזיר שתים] (והקוים לסימן מחיקה). הרי זה נזיר$_2$ | א ח׳. 6 דינין | א דרגון. הרי | א ח׳ (ב׳פ). דרינון | א טינון. שתים | ד שתי׳. 7 יהא | ד הרי. כשעות | ד בשעות. יום | א ביום. כחדשי | א וכחודשי ד בחדשי. 8 כשני | א וכשני ד בשני. שבוע | ד שבו׳. וכשמטי | א וכשמיטי ד ובשמטת. שבע | ד שבוע. 9 הריני נזיר | א ח׳. כימי | א כימות. החמה | א ד החמה [כמנין (ד כמניין) ימות החמה]. נזריות | א ד נזירות. כמניין | א כמינין (ב׳פ). 10 נזיר | א ח׳. חמשים | א וחמשים. נזריות | ד נזירות. 10–12 נזריות – לבנה$_2$ | א ח׳. 11 כמניין | ד במניין. ר׳ אומ׳ | ד רבי אומר. נזיריות | ד נזירות. 12 לבנה$_1$ | ד הלבנה. ר׳ | ד רבי. או׳ | א ג אומ׳ ד אומר. אמ׳ | ג האומ׳ א האומר.

1. כנויי כנויין וכו׳. כלומר, שהחליפו את הכינוי הראשון והעיקרי בכינוי אחר הדומה לו. ועיין להלן רפ״ב. 2. מעידין וכו׳. כלומר, על אשה שמת בעלה. 6. דינין וכו׳, עיין בבה״א.

נזיר כהלקטי קיץ, וכשבילי שמטה, הרי זה נזיר לעולם, ומגלח אחד לשלשים יום. כמלוא חבית, וממלוא הקופה, הרי זה נזיר לעולם, ומגלח אחד לשלשים יום, עד שיאמר להו לכך. 4. הריני נזיר כשער ראשי, כעפר הארץ, כחול הים, הרי זה נזיר לעולם, ומגלח אחד לשלשים יום. ר' אומ' אין זה מגלח אחד לשלשים יום, שאין זה נזיר עולם. הריני נזיר מיכן ועד התהום, מן הארץ עד לרקיע, הרי זה נזיר עולם. הריני נזיר כל ימי, הריני נזיר לעולם, הרי זה נזיר עולם. מאה שנה, או מאתים שנה, אין זה נזיר עולם. 5. כשם שכנויי נזירות כנזירות, כך כנויי שמשון כשמשון. ר' יהודה אומ' נזיר שמשון מטמא למתים, ששמשון עצמו ניטמא למתים. ר' שמעון אומ' האומ' הריני כשמשון לא אמ' כלום שלא יצתה נזירות מפיו עליו. נזירות נוהגת בארץ ובחוצה לארץ, בין שיש לו שער ובין שאין לו שער, אע"פ שנ' ולקח את שער ראש נזרו. בין שיש לו כפים ובין שאין לו כפים, אע"פ שנ' ונתן על כפי הנזיר. 6. המורט, בית

14 כמלוא חבית וכו'. עיין במסכ' פ"א מ"ה. ומגלח אחד וכו'. ירוש' פ"א ה"ג, כ"א ע"ב. 15 כשער ראשי וכו'. מסכ' פ"א מ"ד. 17—18 ועד התהום וכו'. עיין במסכ' פ"א מ"ג. 18 כל ימי וכו'. ירוש' פ"א קה"ד, כ"א ע"ג, בבלי ז' א', ח' ב'. 20 כנויי שמשון וכו'. ירוש' פ"א ה"ג, כ"א ע"ב. 21 ר' יהודה וכו'. ירוש' פ"א ה"ג, כ"א קע"ב, בבלי ד' ב'. ועיין במסכ' פ"א מ"ב. 23 ובחוצה לארץ. עיין במסכ' פ"ג מ"ו. שיש לו שער וכו'. ספרי נשא פי' כ"ה, עמ' 31, בבלי מ"ו ב'. 24 ולקח וכו'. במדבר ו', י"ח. 24—25 ובין שאין לו וכו'. ירוש' פ"ו ה"י, כ"ה ע"ג, בבלי מ"ו ב' הכ"ל. 25 ונתן וכו'. במדבר ו', י"ט. המורט וכו'. ירוש' כפ"ו, כ"ה רע"ד, בבלי יומא ק"א ב'. ועיין בבלי כאן מ"ו ב' הכ"ל.

13 כהלקטי | א כהילקטי ד בהלקטי. קיץ | א קייץ. וכשבילי | ד וכשבולי. שמטה | א שמיטה. 14—15 כמלוא – יום | ד ה'. 14 כמלוא חבית וממלוא | א מלא הבית ומלא. 15 להו | ד לו. א ח'. לכך | א ד לכך [נתכוונתי]. הריני | א [וכן הוא אומ'] הריני. כשער | נ בשער. 15—16 כעפר הארץ כחול | א וכעפר וכחול. 16 הרי – יום | א ח'. נזיר | ד נזי'. ר' אומ' | ד רבי אומר. 17 שאין זה | א שזה. עולם | א ג לעולם. מיכן | ד מכאן. 18 התהום | ד התחו'. מן הארץ | א מיכן. עד | א ד ועד. לרקיע | א הרקיע [אפילו מיכן ועד סוף העולם] ג [...ועד סוף העולם]. הרי זה | א ג ח'. עולם | א שלשים יום (וכן בשרידי אותיות ג). ימי | א ימיי. 19 לעולם | ד עולם. הרי זה | ד הריני נזיר | ג ח'. 20 שכנויי | א ד שכינויי ג שכינוי. כנויי | א כינויי ג כינוי. 21 ר' | ד רבי. אומ' | ד אומר. מטמא | ד מיטמא א [מותר] ליטמא. ששמשון עצמו | ג שמש' עצ'. ניטמא | ג מטמא א [היה] מיטמא. ד ח'. 22 ר' | ד רבי. אומ' | ד אומר. האומ' | א האו' ד האומר. ג ח'. אמ' | ד אמר ג אומ'. כלום | ג [ולא] כלום. יצתה | א יצאת ג יצאתה. נזירות | ד נזירו'. 23 עליו | א ג ח'. 23—24 שער ... כפים ... | א ג כפים ... שער ... 24 אע"פ | ד אף על פי. א ח'. אע"פ – נזרו | ג ח'. שנ' | ד שנאמר. כפים | ד כפיים. 24—25 ובין – אע"פ | ג ח'. 25 אע"פ | ד אף על פי. א ח'. שנ' | ג שנא' ד שנאמר. המורט | ג ממורט.

14. וממלוא וכו'. צ"ל: וכימלוא וכו'. 15. להו לכך. צ"ל: לאו לכך, כלומר, לא לכך נתכוונתי, ולא היה בדעתי לחבית מלאה חרדל, אלא לחבית מלאה אתרוגין, או קישואין. 17. שאין זה וכו'. כלומר, המגלח לשלשים יום אינו נזיר עולם, אלא מגלח ליב חודש. 19. הרי זה נזיר עולם. ומגלח פעם ליב חודש, לשיטת ר' יהודה ורבי. 19—20. אין זה וכו'. ונזיר עד יום מותו ואסור לו לגלח לעולם. 25. המורט וכו'. כלומר, נזיר ממורט שאין לו שער כלל בראשו.

שמיי אומ' צריך להעביר תער על כל בשרו, בית הלל אומ' אין צריך. וכן במצורע, וכן בלוים. חומר בנזיר שאין במצורע, ובמצורע שאין בנזיר, נזיר אם גילח ביום מלאת סופג את הארבעים, מה שאין כן במצורע. מצורע מגלח ראשו וזקנו וגבות עיניו, מה שאין כן בנזיר. 7. חומר בנזירות מבשבועות, ובשבועות מבנזירות, שיש נזיר בתוך נזיר, ואין שבועה בתוך שבועה. חומר בשבועות, ששגגת שבועות אסורה, ושגגת נזירות מותרת.

פרק ב'

1. בית שמיי אומ' כנויי כנויין אסורין. כיצד, אמ' הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה, בית שמיי אומ' נזיר. 2. הריני נזיר על מנת שאהא שותה יין, ומיטמא למתים, הרי זה נזיר, ובטל תנאי, שהתנה על מה שכת'

28 סופג וכו'. להלן פ"ג, סו' 46. 29 שלין כן בנזיר. ספרי כשלח פי' כ"ח, עמ' 35, ספרי זוטא סס, עמ' 242. 30 שיש נזיר וכו'. ספרי זוטא, עמ' 240, ירוס' רפ"ל, כ"א ע"ל, כלריס פ"ל ה"ל, ל"ו ע"ג, בבלי ה' סע"ל, כלריס ג' ב', י"ח ל'. ועיין במסכ' כלריס פ"ב מ"ג. ולין שבועה וכו'. מסכ' כלריס הכ"ל, בבלי סס ח' ל', י"ח ל'. 31 ששגגת שבועות וכו'. ירוס' כלריס פ"ג סה"ב, ל"ח ע"ל. ועיין בבלי כלריס כ"ה ב', שבועות כ"ח ב'. ושגגת נזירות וכו'. עיין להלן פ"ג, סו' 15, וסו' 19.

1 בית שמיי וכו'. עיין לעיל פ"ל, סו' 1, ובמשה"ת סס. 1—2 מן הגרוגרות וכו'. מסכ' רפ"ב. 2 הריני נזיר וכו'. מסכ' פ"ב מ"ל, ספרי כשלח פי' ל"ח, עמ' 41, בבלי י"ל ל'. ועיין ירוס' פ"ב ה"ל, כ"ב ע"ל.

26 שמיי | א ג ד שמאי. אומ' | ד אומר. נ ח'. בית | א ג ובית. הלל | א הילל. אומ'2 | ד אומר. 27 וכן | א כן. במצורע | נ במרצע (וכן להלן כ'פ). בלוים | נ [מן] הלוים. במצורע | כ"ה א ד. ב כמצורע. ובמצורע שאין בנזיר | נ ח'. 28 נזיר | א ג שהנזיר. ביום | א ג בתוך. סופג | א ג [הרי זה] לוקה. את הארבעים | ד את הארבעי'. נ ח'. מה שאין | ד מה שאי' נ משאין. כן | א ח'. מצורע | א [חומר במצורע שאין בנזיר] שהמצורע נ [חומר במרצע] שהמרצע. 29 ונבות | ד ונבו'. מה שאין | נ משאין. 29—30 בנזירות מבשבועות | א בנזירות שאין בשבועות. נ ח'. 30 ובשבועות | נ בשבועות. מבנזירות | א שאין בנזירות נ שאין הנזיר. שיש | א [שהנזירות] יש נ יש. נזיר | א ג נדר (ב'פ). 31 שבועה | נ שבוע'. ששגגת | נ שגגת. שבועות | א שבועה. ושגגת | נ שגגת. מותרת | ד מותרות.

1 שמיי | א ג ד שמאי. אומ' | ד אומרים. נ ח'. כנויי | א ד כינויי נ כינוי. כנויין | א ג ד כינויין. אסורין | נ אסור ד איסור. אמ' | ד אמר נ אומ'. נזיר | נ נזירות. 1—2 מן הגרוגרות | ד הן הגרוגרו'. 2 הדבילה | ד הדבלה. בית שמיי | ד ב"ש א בית שמאי. אומ' | ד אומר'. נזיר | א נזיר [ובית הילל אומ' לא נזיר]. 3 שותה | ד שות'. הרי זה | א הוא. תנאי | א ד תנאו. שהתנה | א שהיתנה. שכת' | א ד שכתוב.

27. **וכן בלוים.** כלומר, במדבר, עיין במדבר ח', ז'.

1—2. **מן הגרוגרות וכו'.** כלומר, אף זה בכלל כינויי כינויין.

בתורה, וכל המתנה על מה שכת' בתורה תנאו בטל. 3. יודע אני שיש נזירין, אבל איני יודע שהנזירין אסורין ביין, שאסור לשתות יין, ולטמא למתים, ר' שמעון אומ' אין לך פתח גדול מזה. 4. הרי עלי לגלח חצי נזיר, הרי זה מגלח נזיר שלם דברי ר' מאיר, ר' שמעון פוטר, שלא התנדב כדרך המתנדבין. 5. הריני נזיר, ועלי לגלח נזיר, ואם גילח לעצמו לא יצא. 6. הרי עלי לגלח חצי נזיר, וחזר ואמ' הריני נזיר, אם גלח לעצמו לא יצא. אילו קרבנות שהזיר עליהן, לא אמ' כלום, שנ' קרבנו לה' על נזרו, ולא נזרו על קרבנו. 7. הרי עלי חטאתו ואשמו של פל', מדעתו יצא, שלא מדעתו לא יצא. הרי זה חטאתו ואשמו של פלוני, והלך הלה והביא לעצמו, הרי הן כחטאת ואשם שכיפרו הבעלים. 8. הריני נזיר שיהא לי בן, ונולד לו בן ספק שהוא בן קיימא ספק שאינו בן קיימא, ר' יהודה פוטר, ששגגת נזירות מותר. ר' שמעון מחייב, ששגגת נזירות אסורה. יאמר אם היה בן קיימא הריני נזיר חובה, ואם לאו,

4 וכל המתנה וכו'. לעיל כתובות פ"ט, סו' 10, ובמסה"ת סס. יודע אני וכו'. משכ' פ"ב מ"ד. 6 אין לך פתח וכו'. יכוס' פ"ב ה"ד, כ"ב ע"א. הרי עלי וכו'. משכ' פ"ב מ"ו. 7 ר' שמעון פוטר וכו'. עיין במשכ' מנחות פי"ב מ"ג, פי"ג מ"י, יכוס' פ"ב ה"ד, כ"ב ע"א, בבלי ע' א', פסחים כ"ג ב', ערכין כ' א'. 8 הריני נזיר וכו'. עיין יכוס' פ"ב ה"ה, כ"ב ע"א. 10 לא אמ' כלום וכו'. ספרי נשא ריש פי' ל"ח, עמ' 41, יכוס' פ"ב ה"ט, כ"ב רע"ב, פ"ג ה"ב, כ"ב ע"ג, שבועות פ"ד רה"ד, ל"ה ע"ג. ועיין ביכוס' ספ"ד, כ"ג ע"ג, ושבועות פ"ח ה"ג, ל"ח ע"ד. 10—11 קרבנו לה' וכו'. במדבר ו', כ"א. 11 חטאתו ואשמו וכו'. להלן תמורה פ"ג הי"ב, בבלי ערכין כ"א סע"א. 14 הריני נזיר וכו'. עיין במשכ' פ"ב מ"ח. 15 ששגגת נזירות וכו'. עיין לעיל ספ"א.

4 שכת' | ד שכתוב. 5 נזירין | א נזירים. איני | ד אינו. שהנזירין | א שהנזיר. אסורין ביין שאסור | א אסור. ולטמא | א ד וליטמא. 6 ר' | ד רבי. ר' | ד רבי. מאיר | א יהודה. ר'2 | ד רבי א ור'. פוטר | ד פוט'. 8 ואם | א אם. גילח | ד גלח. לעצמו | א את עצמו. 9 נזיר | ד נזי'. וחזר ואמ' הריני | ד ועלי לגלח. אם | ד ואם. גלח | א גילח. 10 לעצמו | א את עצמו. אילו | ד אלו. קרבנות שהזיר | א קרבני שאזור. אמ' | ד אמר. שנ' | ד שנאמ'. קרבנו | ג קורבנו. 12 פל' | א פלוני ד פלני. מדעתו1 – פלוני | כ"ה א ד. ב ח'. שלא | א ושלא. 13 והלך | א הלך. והביא לעצמו | ד והבי' עצמו. הרי | א והרי. הן | ד זה. הבעלים | ד בעלים. 14 נזיר | ד נזי'. שיהא | א כשיהיה. ספק2 | א וספק. 15 ר' ד רבי (ב'פ). מותר | ד מותר' א מותרת. שמעון | א שמע'. מחייב | ד מחויב. 16 יאמר | א ויאמר ד ואמר. היה | א ח'.

6. לגלח וכו'. סתם „לגלח" בעניין נזירות כוונתו להביא קרבנות נזיר, שהנזיר מגלח עליהן. 8. גילח לעצמו וכו'. כלומר, לא יצא ידי נדרו, שהרי כבר קיבל עליו נזירות לפני שנדר לגלח נזיר, והקרבנות הן מחובתו ולא לנדרו. 9—10. גלח לעצמו וכו'. והטעם הוא שיש להניח שלא נזר על סמך נדרו, שהרי נדרו לא היה אלא לחצי נזיר. 10. שהזיר עליהן וכו'. צ"ל: שאזיר עליהן, כעין הני' בכי'ע. 15. ששגגת נזירות וכו'. כלומר, נזירות שאינה ברורה, ספק נזירות, מותרת, שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה. 16. יאמר וכו'. כלומר, לפיכך יאמר, והכל הוא מדברי ר"ש.

הריני נזיר נדבה. 9. הריני נזיר על מנת שיהא בכרי זה מאה כור, והלך ומצאו שגנב, או שאבד, ספק היו בו ספק לא היו בו, ר' יהודה פוטר, ששגגת נזירות מותרת. ור' שמעון מחייב, ששגגת נזירות אסורה. יאמר אם היו כדברי הריני נזיר חובה, ואם לאו, הריני נזיר נדבה. 10. הריני נזיר לאחר ועשרים יום נזיר מעכשיו מאה יום, מונה עשרים ואחד ומונה שלשים ומספק, מונה שמונים (וחוזר ומונה שלשים) להשלים נזירותו ראשונה. אמ' ר' שמעון בן לעזר לא נחלקו בית שמיי ובית הלל על שנדר נזיר שלשים יום, שאם גילח ביום שלשים לא יצא, על מה נחלקו על שנדר סתם, שבית שמיי אומ' אם גילח ביום שלשים לא יצא, ובית הלל או' אם גילח ביום שלשים יצא. 11. מי שנזר שתי נזיריות, ראשונה נזירות סתם, ושניה נזירות שלשים, מגלח את הראשונה ביום שלשים ואחד ואת השנייה ביום ששים ואחד. ואם גילח את הראשונה יום שלשים, מגלח את השנייה ביום

17 הריני נזיר וכו'. 33בלי ח' ח', ל"ד ח', כדריס י"ט ח'. 20—21 הריני נזיר וכו'. יכוס' פ"ג סה"ט, כ"ג ע"ג, 33בלי י"ד ח'. 24 לא ילא. מסכ' רפ"ג, לעיל מגילה פ"א ה"ט, ספרי נסא פי' כ"ה, עמ' 30, ועמ' 32, 33בלי ה' ג'. 25—26 אם גילח וכו'. מסכ' פ"ג מ"א ומ"ג, עדיות פ"ז מ"ה, תוספתא וספרי הכ"ל. 27 שלשים ואחד. מסכ', תוספתא וספרי הכ"ל.

17 נדבה – מנת | ד ע"מ. זה | א הזה. 18 היו | א היה (ב"פ). ר' | ד רבי. פוטר | ד פוט'.
19 ששגגת | ד שגגת. נזירות | ד נזירו'. ור' שמעון | א ר' שמע'. יאמר | א ויאמר ד אמר.
20 היו | א היה. כדברי | א בו. 21 ועשרים | ד עשרים א שלשים. ואחד | ד וחחר א חוזר.
22 ומספק מונה | א מפסיק ומונה. (וחוזר ומונה שלשים) | א ח'. להשלים | א משלים. נזירותו |
ג נזירות. 23 אמ' ר' | ד אמר רבי. לעזר | א ד אלעזר. שמיי | א ד שמאי. הלל |
א הילל. שנדר נזיר | א [מי] שנזר. 24 שאם | א אם. גילח | ד גלח. ביום | א ליום.
שנדר | א [מי] שנזר. 25 שבית שמיי | ד שב"ש א בית שמאי. אומ' | ד אומרי'. גילח | ד גלח.
ביום שלשים | ד ביו' ל' א לשלשים יום. לא | א ד ח'. יצא | ד יצא [מישנזר]. ובית הלל | א ובית
הילל ד וב"ה. או' | א אומ'. 26 גילח | ד גלח. ביום | א ליום ד ליו'. שלשים | ד ל'. יצא |
א ד [לא] יצא. מי שנזר | ד ח'. נזיריות | א ג נזירות. ראשונה נזירות | ד ראשונ' נזירו'. 27 ושניה |
א ושנייה ד ושניי'. שלשים | ד ל' א שלשים [יום]. הראשונה | ד הראשונ'. ביום | א ג ליום.
ואת השנייה ביום | א ושנייה ליום. 28 ואם | ג אם א שאם. גילח | ד גלח. יום | א ג ליום. ביום |
א ליום.

21. לאחר ועשרים וכו'. צ"ל: לאחר עשרים וכו', כני' הדפוסים. 21–22. ואחד ומונה שלשים ומספק. צ"ל: ואחר מונה שלשים ומפסיק, כעין כי"ע. כלומר, אחר שמנה עשרים מן המאה שקיבל עליו „מעכשיו", מונה שלשים לסתם הנזירות שחלה עליו לאחר העשרים ומפסיק, ומביא קרבנותיו ומגלח, ואח"כ מונה שמונים וכו'. 27. ביום שלשים ואחד וכו'. שהרי אפילו בסתם נזירות לכתחילה אינו מגלח אלא ביום שלשים ואחד. ובאותו יום מתחיל למנות את השנייה, משום שמקצת היום ככולו, ואם מגלח ליום ששים ואחד נמצא שגילח גם את השנייה ליום שלשים ואחד. 28. יום שלשים וכו'. שהרי בדיעבד אם גילח סתם נזירות ביום שלשים יצא, ומתחיל למנות את השנייה באותו יום, וחל יום שלשים ואחד שלה ביום ששים.

ששים יצא. ראשונה נזירות שלשים, ושנייה נזירות סתם, מגלח את הראשונה
30 ביום שלשים ואחד ואת השנייה ביום ששים ואחד, ואם גילח את הראשונה
ביום שלשים, מגלח את השנייה ביום ששים ואחד, ואם גילח ביום ששים לא
יצא. 12. מי שאמר הריני נזיר, וניטמא ביום שלשים סותר את הכל.
ר' יהודה אומ' משם ר' ליעזר לא סתר אלא שבעה. הריני נזיר שלשים
יום, וניטמא יום שלשים, סותר את הכל. 13. הריני נזיר מאה יום, וניטמא
35 יום מאה סותר את הכל. ר' יהודה אומ' משם ר' ליעזר לא סתר אלא
שלשים. ניטמא ביום מאה ואחד סותר שלשים. ר' יהודה אומ' משם ר' ליעז'
לא סתר אלא שבעה. זה הכלל שר' יהודה אמ' משם ר' ליעזר, כל
שניטמא ביום שראוי להביא בו קרבן ויש לו לספור סותר שלשים יום, וכל
שניטמא ביום שאין ראוי להביא בו קרבן ויש לו לספור, לא סתר אלא שבעת
40 ימים, חוץ מימי טומאתו בלבד. 14. מי שהיה טמא ונזר, אסור לגלח,
ולשתות יין, וליטמא למתים. ואם גילח, ושתה יין, וניטמא למתים, סופג

32 מי שאמר וכו'. משנ' פ"ג מ"ג. 34 הריני נזיר וכו'. משנ' פ"ג מ"ד. 35 ר' יהודה וכו'. בבלי כ' ע'. ר' ליעזר וכו'. משנ' הנ"ל. 40 מי שהיה טומא וכו'. בבלי ט"ז ב', י"ז ע'. ועיין במשנ' פ"ג מ"ה ובירושל' שם ה"ה, כ"ב ע"ג.

29 יצא | א ד [לא] יצא. 29–32 ראשונה – יצא | ג ח'. 30 ביום | א ליום (ב"פ). ואת השנייה | א והשנייה. גילח | ד גלח. 31 ביום | א ליום (ב"פ). מגלח | ד וגלח. ואחד – לא | א ד ח'. 32 מי שאמר | א מי שאמ' ג משאמ'. וניטמא | ג ד ונטמא א ניטמא. ביום | ג ליום. סותר | כ"ה א ד. ב מותר. סותר את הכל | ג ח'. 33 ר'1 | ד רבי א ג [ביום שלשים ואחד סותר (ג מתיר) את הכל] ר'. אומ' | ד אומר. משם | א ג משום. ר'2 | ד רבי. ליעזר | ד אליעזר א ג אלעזר. 33–34 הריני – נזיר | א ח'. 33–37 הריני – שבעה | ג ח'. 34 וניטמא | ד ונטמא. וניטמא | ד ונטמא א ניטמא. 35 יום | א ביום. ר' | ד רבי (ב"פ). אומ' | ד אמר. משם | א משום. ליעזר | א אליע' ד אליעזר. 36 ניטמא | א ח'. מאה | א [ושל] מאה. ר' | ד רבי (ב"פ). אומ' | ד אמר. משם | א משום. ליעז' | א אליע' ד אליעזר. 37 זה | ג ח'. הכלל | ג כלל. שר' יהודה אמ' | ד שרבי יהודה אמר א שאמ' ר' יהודה ג אמ' ר' עקיבה. משם | א ג משום. ר' | ד רבי. ליעזר | א ד אליעזר ג אלעזר. 38 שניטמא | ג שמטמא. ביום | ג ליום. בו | א ג ח'. ויש | א ג יש. לספור | א לסתור. סותר | ג מות'. שלשים | ד ל'. יום | ג ח'. וכל | א ג כל. 39 שניטמא | ג שניתן. ביום | ד ביו' [שלשי']. בו | א ג ח'. ויש | א ג ואין. לספור | א לסתור. לא | ג אין. כתר | א סותר ג מות'. שבעת | א ג שבעה. 40 ימים | ד ימי'. א ג ח'. בלבד | א ג ח'. מי שהיה | ג משהיה. טמא | ד טמ'. ונזר | ג ונזיר. 41 ולשתות | ד ולשתו'. וליטמא למתים | ג ולטמא למתים ד וליטמ' למתי'. ואם | א ג אם. גילח | ד גלח. יין וניטמא למתים | ד ח'. וניטמא | ג ולטמא. סופג | ג לוקה א [הרי זה] לוקה.

29. יצא. כלומר, ויצא, שהרי לכתחילה מגלח ביום ששים. אבל אם גילח ביום חמשים ותשע לא יצא, שהרי השנייה היתה נזירות מפורשת לשלשים יום שלמים. 30–31. הראשונה ביום שלשים. וכאן, שהראשונה היתה מפורשת, בת שלשים יום מלאים, הרי גילח בתוך מלאת, וקרבנותיו לא עלו לו, ועדיין הוא עומד בתוך נזירותו הראשונה, וסותר שלשים יום. 31. מגלח את השנייה וכו'. הנכון הוא בכי"ע: מגלח את השניה ליום ששים יצא. וכע"ז בדפוסים, וכן הוא „יצא" גם בקג"נ (ולפני כן מטושטש). ופירושו שממתין שלשים יום לגידול שער, ומגלח לכתחילה ליום ששים, [ו]יצא. ועיין בבה"א. 38. ביום שראוי וכו'. הגירסא משובשת בכל הנוסחאות, ועיין בבה"א.

את הארבעים. מזה ושונה, הטמאין לא עלו לו, ואין יום השביעי עולה לו מן המניין. כל אילו שיאמרו אין מתחיל לימנות עד שיטהר, אין יום השביעי עולה לו מן המניין. כל אילו שיאמרו מתחיל מונה מיד, יום השביעי עולה לו מן המניין. מנה נזירותו ולא הביא קרבנותיו, אסור לגלח, ולשתות יין, ולטמא למתים. ואם גלח, ושתה יין, וניטמא למתים, הרי זה סופג את הארבעים. ר' שמעון אומ' כיון שנזרק עליו אחד מן הדמים הותר לנזיר לשתות יין וליטמא למתים. 15. מי שנזר שתי נזיריות, מנה ראשונה ולא הביא קרבנותיו, ואחר כך נשאל על הראשונה לחכם להתיר לו, יצתה נזירות שניה בראשונה. מנה שתיהם, והביא קרבנות שתיהן כאחת, לא עלת בידו אלא אחת. הפריש של זה בפני עצמו, ושל זה בפני עצמו, והלך והקריב של זו בזו, לא יצא.

43 אין יום השביעי וכו'. עיין יומ' פ"ב ה"ט, כ"ב סע"ל, פ"ג ה"ד, כ"ב ע"ג, בבלי י"ז ל', י"ז ב', י"ח ל'. 45 מנה נזירותו וכו'. בבלי ע"ו ל'. ועיין ספרי פי' כ"ד, עמ' 30, פי' כ"ה, עמ' 32, פי' ל"ל, עמ' 38, יומ' פ"ח ה"ל, כ"ז ע"ל. 47 ר' שמעון וכו'. משנ' פ"ו מ"ט. 48 מי שנזר וכו'. יומ' פ"ג הה"ב, כ"ב ע"ב, בבלי כלליס י"ז ב', י"ח ל', שבועות כ"ח ל'. 50 מנה שתיהם וכו'. יומ' הנ"ל.

42 את הארבעים | ג ח'. מזה | ג ומזה. ושונה | כ"ה א. ב ג ד ושותה. הטמאין | א ג וטמאין. לו | ג ח'. 43 המניין | ג המיניין א המינין. אילו | ד אלו. שיאמרו | א שאמרו ג שאמ'. לימנות | ד לימנו' ג למנות א ומונה. שיטהר | ד שיטה'. 43–46 אין – הארבעים | ג ח'. 44 מן המניין | א מן המיניין. ד ח'. אילו | ד אלו. שיאמרו | א ד שאמרו. מונה | א ומונה ד מונ'. 45 המניין | ד המניי' א המינין. הביא | ד הבא. אסור | ד אסו'. ולשתות | ד ולשתו'. 46 ולטמא | א וליטמא. למתים | ד למתי' [הבי' קרבנותיו ולא גלח אסור לשתות יין וליטמא למתים]. ואם | א ד אם. גלח | א גילח. וניטמא למתים | ד ונטמא למתי'. סופג | א לוקה. הארבעים | ד הארבעי'. 47 ר' | ד רבי. אומ' | א או' ד אומר. הדמים | ג הדמין. הותר | א ג סותר. לנזיר לשתות | א ג לגלח ולשתות. 48 וליטמא | ג ולטמא. מי שנזר | ג משנזר. נזיריות | א ג ד נזירות. ולא הביא | א והביא. 49 על הראשונה | א ח'. להתיר | ד והתיר א והותר. יצתה נזירות | א יצאת. שניה | א ד שנייה. 50 בראשונה | ד בראשונ'. שתיהם | א ד שתיהן. שתיהן | ד שתיהם. לא עלת | ד לא עלתה א אין. 51 זה | א ד זו (ב"פ). בפני עצמו | א בעצמה (ב"פ). 52 בזו | א ד בזו [ושל זו בזו]. לא | א [הרי זה] לא.

42. ואין יום השביעי וכו'. צ"ל: ואף יום השביעי, כלומר, ולא רק יום השמיני שכבר העריב שמשו. 43. שיאמרו וכו'. שיאמרו–שאמרו. עד שיטהר וכו'. כלומר, שיטהר ויביא קרבנותיו, מתחיל למנות מיום הבאת קרבנותיו, והוא יום השמיני. 44. מונה מיד. כלומר, שאינו צריך להביא קרבן. 49. להתיר לו. כלומר, והתיר לו.

פרק ג'

1. אמ' ר' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקה לא נחלקו בית שמיי ובית הלל על שתי כתי עדים, על שהיו שתי כתי עדים מעידות אותו, שהוא נזיר בקטנה שבה, על מה נחלקו, על שהיו שני עדים מעידין אותו, שבית שמיי אומ' נחלקה עדות, ואין כן נזירות, ובית הלל אומ' יש בכלל חמש שתים, יהא נזיר שתים. 2. מי שאמ' הריני נזיר, ושהא כדי דיבור, ושמע חבירו ואמ' ואני, הוא אסור, וחבירו מותר. כמה הוא כדי דיבור, כדי שאילת שלום. 3. הריני נזיר, ושמע חבירו ואמ' פי כפיו, ושערי כשערו, הרי זה נזיר. ידי כידו, רגלי כרגלו, הרי זה נזיר. ידי נזירה, ורגלי נזירה אין נזיר. ראשי נזיר, וכבידי נזירה, הרי זה נזיר. זה הכלל, דבר שהנשמה תלויה בו, נזיר, דבר שאין הנשמה תלויה בו, אין נזיר. 4. האומ' לאשתו הריני נזיר ואת, אם אמרה הין, שניהם אסורין. אם רצה להפר, מפר לה, מפני שקדם נדר להקם. אם לאו, הוא אסור והיא מותרת. האומ' לאשתו הריני נזיר ואת, אם אמרה הין שניהן אסורין, ואם לאו

1 אמ' כ' ישמעאל וכו'. להלן עדיות פ"ב ה"ד, יכוס' סק"ג, כ"ב סע"ד, בבלי כ' ח'. ועיין במסכ' סק"ג, עדיות פ"ד מי"ח. 5 מי שאמ' וכו'. בבלי כ"ח רע"ח. ועיין לעיל כלכיס פ"ה, טו' 15 ואילך, ובמסה"ת שם. ועיין במסכ' רפ"ד. 7 הריני כזיר וכו'. מסכ' פ"ד מ"ח. 8 ידי כידו וכו'. עיין יכוס' פ"ד ה"ח, כ"ג ע"ח. ידי כזירה וכו'. יכוס' הכ"ל, בבלי כ"ח רע"ב. 10—11 האומ' לאשתו וכו'. עיין במסכ' פ"ד מ"ב. 13 האומ' לאשתו וכו'. בבלי כ"ב ב'.

1 אמ' | ד אמר. ר' | ד רבי (ב'פ). בי ר' | ד בר רבי א בנו של ר'. ברוקה | א ברוקא. שמיי | א ד שמאי. 2 הלל | א הילל. על שתי כתי עדים | א ד ח'. שהיו שתי | א [מי] שהיו [לון] שני. כתי | א ג ד כיתי. עדים | ד עדי'. 3 בקטנה | ד כקטנה. שבה | א שבהן. שהיו | א [מי] שהיו. 4 שמיי | א ד שמאי. אומ' | ד אומרים (ב'פ). ואין | א אין. כן | א כאן. ד ח'. הלל | א הילל. 5 יהא | א שיהא. שאמ' | ד שאמר. ושהא | ד ושהה. דיבור | ד דבו'. חבירו | ד חברו. 6 ואמ' | ד ואמר. ואני | כ"ה ד. א אני ב ואני [הוא]. וחבירו | ד וחברו. כמה הוא | א וכמה. דיבור | ד דבור. שאילת | ד שאלת. 7 חבירו ואמ' | ד חברו ואמר. 8 הרי זה | כ"ה א ד. ב הריני. נזיר | ד נזי'. רגלי | א ורגלי. 9 אין | א אין [זה]. נזירה | א נזיר. 10 נזיר | א [הרי זה] נזיר. דבר | א ודבר. אין | א אין [זה]. האומ' | א ד האומר. 11 הין | א ד הן. שניהם | ד שניהן. אם2 | א ואם. 12 מפר לה | א מיפר [ואינו חושש שמא קיים] (וכן נראה משרידי ג: ואינ...). אסור | ד אסו'. מותרת | ד מותר'. 13 האומ' | א ד האומר. ואת | א [ואס] ואת. הין | ד הן. שניהן | א שניהם. אסורין | כ"ה א ד. ב מותרין. ואם לאו | כ"ה ד. א אם לאו ב אם רצה להפר.

7. פי כפיו וכו'. כלומר, כותתו: כפיו מלשתות יין, כשערו, מלהגזז, כידו, מלהטמא למתים, כרגלו, מלכת לבית הקברות. 12. נדר להקם. כלומר, נדרו לנדרה, וקורא לנדרה „הקם" משום שאמרה „הין" וקיימה את נדרו, אבל אם קדם נדרה לנדרו, והוא אמר הין, הרי קיים לה. ועיין בבה"א. והיא מותרת. שאין אדם מדיר את אשתו בנזיר. 13. הריני נזיר ואת. ופירשוה בירושלמי ובבבלי ש„ואת" כאן הוא תנאי, על מנת שאף את תהא נזירה.

שניהן מותרין, מפני שתולה נדרו בנדרה. 6. אמרה לו אשתו הריני
15 נזירה ואת, אמר הין שניהן אסורין. אם רצה להפר אינו יכול, מפני שקדם
הקם לנדר. אם לאו, היא אסורה והוא מותר. 7. אמרה לו אשתו הריני
נזירה ואת, אם אמר הן שניהן אסורין, אם לאו שניהן מותרין, מפני שתלת נדרה
בנדרו. 8. האומ' לחבירו הריני נזיר ואת, אם אמ' הין שניהן אסורין, אם
לאו, הוא אסור וחבירו מותר. 9. האומ' לחבירו הריני נזיר ואת,
20 אם אמ' הן שניהן אסורין, ואם לאו שניהן מותרין, מפני שתלה נדרו בנדרו.
אמ' לו חבירו הרי את נזיר, אמ' לו את, אם אמ' לו [הין] הוא אסור וחבירו
מותר. אמ' לו חבירו הרי את נזיר, אמ' לו ואת, אם אמר הין שניהן אסורין,
ואם לאו שניהן מותרין, מפני שתלה נדרו בנדרו. 10. האשה שנדרה
בנדר, ושמעה חברתה ואמרה ואני, ואחר כך בא בעלה של זו והיפר לה,
25 היא מותרת וחברתה אסורה. ר' שמעון אומ' אם אמרה אף אני לא נתכוונתי
אלא כמותה, שניהן מותרות. 11. שבועה לבית זה שני נכנסת, ושגגה
ונכנסה מותרת לשעבר ואסורה לעתיד לבא. 12. האשה שנדרה בנזיר,
ושמע בעלה ולא היפר לה, ר' מאיר ור' יהודה אומ' הוא נותן אצבע בין שיניה,
אם רצה להיפר היפר. אם אמ' אי איפשי באשה נזירה, יוציא ויתן כתובה. 13. ר'

14 אמרה לו אשתו וכו'. עיין במסכ' פ"ל מ"ב. 23 האשה שנדרה וכו'. ירוש' פ"ל ה"ג, כ"ג ע"ב, שבועות פ"ה ה"ל, ל"ו ע"ב, ובלי כאן כ"ב א'. 27 האשה שנדרה וכו'. ירוש' סוף נדרים, מ"ב סע"א, ובלי כתובות ע"א א'. ועיין ירוש' כתובות פ"ז סה"ב, ל"א ע"ב, ובלי שם כ"ב א', כ"מ ב'.

14 מותרין | כ"ה א ד. ב אסורין. שתולה | א ד שתלה. 15 ואת אמר | א ואתה [אם] אמר. הין | א ד הן. שניהן | א שניהם. ד ח'. אם | א ואם. 16 הקם | א היקם. אמרה | כ"ה א ד. ב אמרו. 17 ואת | כ"ה ד. א ואתה ב ואם. אם – הן | כ"ה א ד. ב היו. שניהן | א שניהם (ב"פ). אם2 | א ד ואם. שתלת | א שתלתה [את] ד שתלה. 18 בנדרו | ג בנדרה. האומ' | א ד האומר. לחבירו | ד לחברו. ואת | א ואתה. אמ' | ד אמר. הין | א ד הן. שניהן | א שניהם. אם | א ואם. 19 וחבירו | ד וחברו. האומ' לחבירו | ד האו' לחברו א אמ' לו חבירו. 19–31 האומ' – בכתובה | ג ח' (והניח ריוח פנוי של שמונה שורות). 20 אמ' | א א' ד אמר. שניהן1 | א שניהם. 21–23 אמ'1 – בנדרו | א ד ח'. 21 אמ'1 | ב אמ' [לחבירו]. [הין] | ב ח'. 24 בנדר | א ג ד בנזיר. ואני | א אני. והיפר | ד והפר. 25 ר' | ד רבי. שמעון | א שמע'. אף אני | א ח'. 26 שניהן | א ד שתיהן. מותרות שבועה | ד מותרו' שבוע'. זה | ד ח'. שני | א שאני ד שאיני. נכנסת ושגגה | א נכנסה שגגה. 27 ונכנסה | ד ונכנסת. לבא | א ד לבוא. שנדרה | מכאן עד פ"ד שו' 36 חסר בכת"י ב, והפנים נקבע עפ"י א. 28. היפר | ד הפר. ר' | ד רבי. ור' | ד ורבי. אומ' | ד אומרי'. נותן אצבע | ד נתן אצבעו. 29 אם | ד שאם. להיפר – אמ' | ד להפר יפר ואם אמר. איפשי | ד אפשי. נזירה | ד נדרני'.

15–16. שקדם הקם לנדר. כלומר, שקדם הקימו לנדרו, שהרי אמר „הין", ומלה זו כוללת את קיומו לנדרה ונדר עצמו. והלשון הוא בהקבלה לשו' 12, וכאן הקיום מקיים את נדרה מכל מקום. 16–17. הריני נזירה ואת וכו'. אף כאן „ואת" הוא תנאי, כלעיל שו' 13. 18. האומ' לחבירו וכו'. הפירוש הוא כמו בבבות שלעיל. 25. וחברתה אסורה. שהבעל אינו עוקר את הנדר מעיקרו, אלא מיגו גייז. 26. שבועה לבית זה וכו'. עיין בבה"א. 29. אם רצה להיפר וכו'. כלומר, שהרי אם רצה להיפר מיפר, ואם לא היפר הוא נותן אצבע בין שיניה, ואינה אשמה אם נשכה אותו.

יוסי ור' שמעון אומ' היא נתנה אצבע בין שיניה, לפיכך אם רצה הבעל להפר אינו יכול, אם א' אי איפשי באשה נזירה, תצא שלא בכתובה. 14. האשה שנדרה בנזיר, היפר לה בעלה והיא לא ידעה שהיפר לה בעלה, היתה שותה יין, ומיטמאה למתים, הרי זו סופגת את הארבעים. וכשהיה ר' עקיבא מגיע לדבר הזה היה בוכה ואמ' אם מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה ואכלו צריך כפרה, המתכוין לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר על אחת כמה וכמה צריך כפרה וסליחה. במה דברים אמורים בתגלחת טהרה, אבל בתגלחת טומאה יפר, מפני שהוא כמיפר לעתיד לבא, שיכול לומר לו אי איפשי באשה מנוולת. ר' אומ' אף בתגלחת טהרה עד שלא גילחה יפר, שיכול לומר אי איפשי באשה מגולחת. 15. מי שנדר בנזיר, והיה שותה יין, ומיטמא למתים, ואחר כך נשאל לחכם והתיר לו, אינו סופג את הארבעים. אמ' ר' יהודה אם אינו סופג את הארבעים, יספוג מכות מרדות. 16. הפריש מעות לנזירותו, לא נהנין ולא מועלין,

31 המשה שנדרה וכו'. משנ' פ"ד מ"ב. ועיין ספרי מטות פי' קכ"ג, עמ' 202, 204, ספרי זוטא שם, עמ' 327. 33 וכשהיה ר' עקיבא וכו'. ירושל' פ"ד ה"ג, כ"ג רע"ג, בבלי כ"ג ע', קידושין פ"א ב'. 34 בשר חזיר וכו'. מקורות הכ"ל, ספרי פי' קכ"ג, עמ' 202. 36 בתגלחת טהרה וכו'. משנ' פ"ד מ"ה. 39—40 נשאל לחכם וכו'. עיין בבלי שבועות כ"ח ע'. 41 הפריש מעות וכו'. משנ' מעילה פ"ג מ"ב, תוספתא שם פ"א ה"ע, בבלי כלן כ"ד ב', מנחות ד' ב'.

30 ור' | ד ורבי. היא | ד הא. אצבע | ד אצבעה. שיניה – הבעל | ד שיניו שאם רצה. 31 אם א' | ד אמ'. 32 היפר לה בעלה | ד ושמע בעלה והפר לה ג והפר. שהיפר | ג ד שהפר. בעלה | ג ח'. היתה | ג והיתה ד והית'. שותה | ד שות'. ומיטמאה | ג ומטמא ד ומיטמת'. 33 זו | ג ד זה. סופגת | ג סופג. הארבעים | כ"ה ג ד. א הא'. וכשהיה | ג ד כשהיה. ר' | ד רבי. עקיבא | ג עקיבה [אומ']. מגיע | ג ספק: הגיע. לדבר הזה | ד לדב' זה. 33–34 בוכה ואמ' | ג בוכה ד אומר. 34 אם מי | ג ד ומה. שנתכוון | ג המתכוין ד מתכוין. 35 כפרה | ד כפרה [וסליחה]. בידו | א בידו [וֹעֹלֹה]. אחת | ד ח'. 36 צריך | ד שצריך. דברים אמורים | ד דברי' אמורי'. טהרה | ד טהורה. טומאה | ד טמא'. 37 מפני שהוא | ד ח'. כמיפר | ד שמיפר. לבא | ד לבוא. לומר לו | ד לומ'. באשה מנוולת | ד באש' מנולחת. 38 אומ' | ד או'. בהגלחת | ג בתיגלחת. טהרה | ד הטהורה. גילחה | ד גלחה. איפשי | ד אפשי. 39 ומיטמא למתים ואחר כך | ד ומיטמ' למתי' ואח'כ. 40 והתיר | ד והותר. אינו | ד אין (ב'פ). אמ' ר' יהודה | ד רבי יהודה אמר. 41 הארבעים | ד הארבעי'. מכות | ד מכת. הפריש | ג ד הספריש.

30–31. אינו יכול וכו'. כלומר, ואינו יכול, שכבר עבר היום ששמע את נדרה. 33. סופגת את הארבעים. כלומר, מכת מרדות. ועיין בבה"א. 36. בתגלחת טהרה וכו'. במשנתנו פ"ד מ"ה: [האשה שנדרה בנזיר], נורק עליה אחד מן הדמים אינו יכול להפר וכו'. ומוכח מן הירושלמי שהטעם הוא משום שעצם הנזירות כבר עברה, ומשום כך אינו יכול להפר, שאין הבעל מיפר נדר שכבר עבר. ועיין בבה"א ומ"ש להלן. 37. לעתיד לבא. שהרי עדיין עומדת בנזירותה, ואינו מיפר נזירות שכבר עברה, עיין מ"ש לעיל. באשה מנוולת. כלומר, שאסורה לתקן שערה במספרים ולהסתרק, עיין בבה"א. 38. בתגלחת טהרה וכו'. ורבי סובר שאעפ"י שהיא כבר מותרת בכל לכתחילה, מ"מ כל זמן שלא קיימה מצות גילוח עדיין עומדת בנזירותה, ויכול להפר, משום שאינו רוצה באשה מגולחת. ועיין בבה"א. 41. לנזירותו. כלומר, שאמר: הרי אילו לנזירותי, ולא פירש יותר.

מפני שהן ראויין לבוא בכולן שלמים. ומת, מעות סתומין יפלו לנדבה, מעו' מפורשין, דמי חטאת ילכו לים המלח, לא נהנין ולא מועלין, דמי עולה, יביאו עולה, ומועל בהן, ושלמי' יקרבו שלמים, ונאכלין ביום אחד, ואין טעונין לחם]. אילו לעולתי, והשאר לשאר נזירותי, ומת, דמי עולה יביא עולה, והשאר יפלו לנדבה. אילו לשלמיו, והשאר לשאר נזירותו, ומת, דמי שלמים יביא שלמים, והשאר יפלו לנדבה. אילו לעולתי ואילו לחטאתי, והשאר לשאר נזירותי, ומת, דמי חטאת ילכו לים המלח, לא נהנין ולא מועלין. אילו לחטאתי ואילו לעולתי ואילו לשלמיי, ונתערבו, הרי זה לוקח בהן שלש בהמות, בין ממקום אחד בין משלש מקומות, מחלל דמי חטאת על חטאת, דמי עולה על עולה, דמי שלמים על שלמים, ונותנן לבעלים. לא יתנם לבעלים עד שיחללם על כולם. 17. בית שמאי אומ' אין אדם מדיר את בנו בנזיר, ובית הילל אומ' מדיר. הידירו כשהוא קטן, גילח, או שהביא שתי שערות, בטלה הימנו נזירות אביו. 18. אימתי אמרו האיש מגלח על נזירות אביו, בזמן שנזר בחיי אביו, אבל נזר לאחר מיתת אביו, אין מגלח על נזירות אביו, דברי ר' יוסי ור' אלעזר ור' שמעון, ר' מאיר ור' יהודה אומ' בין כך ובין כך אין מגלח על נזירות אביו. ואימתי אמרו האיש מגלח

42 מעות סתומין וכו'. משנ' ותוספ' מעילה הכ"ל. ועיין במשנ' כאן פ"ד מ"ד. 45 אילו לעולתי וכו'. להלן מעילה פ"א ה"י, בבלי כאן כ"ו ב'. 49 ונתערבו וכו'. להלן מעילה פ"א ה"ב. ועיין להלן זבחים פ"ח ה"ב. 51—52 בית שמאי וכו'. להלן עדיות פ"ב ה"ב, יבוש' כאן פ"ד ה"ו, כ"ג ע"ב. 52 ובית הילל וכו'. משנ' פ"ד מ"ו, סוטה ספ"ג. 53 גילח וכו'. עיין במשנ' כאן הכ"ל. שתי שערות וכו'. עיין יבוש' פ"ד ה"ו, כ"ג ע"ב. 54 בזמן שנזר וכו'. עיין בבלי כ' ב', משנ' פ"ד מ"ז, יבוש' ספ"ד, כ"ג ע"ב.

42 שהן ראויין | ד שראויין. לבוא | ד להבא ג . . ביא. 42—44 מת – לחם | כ"ה ד. א ח'. 45 אילו לעולתי | ד אלו לעולתו. 45—46 נזירותי – נזירותו | ד ח'. 46 ומת | ד מת. שלמים יביא שלמים | ד שלמי' יביא [בהן] שלמי'. 47 אילו לעולתי ואילו לחטאתי | ד אלו לחטאתו. נזירותי | ד נזירותו. ומת | ד ח'. 48 חטאת | ד חטא'. נהנין | ד נהני'. מועלין – לעולתי | ד מועלי' אלו לעולתו ואלו לחטאתו. 49 ואילו לשלמיי | ד ואלו לשלמים. 50 מחלל | ד ומחלל. 51 ונותנן | ד ונתן. 52 אומ' | ד אומרי'. הילל – הידירו | ד הלל אומרי' מדיר [את בנו בנזיר] הדירו. 53 גילח | ד וגלח. שערות | ד שערו'. 55 על נזירות | ד נזירו'. 55—56 יוסי – יהודה | ד מאיר ר' יהודה ר' יוסי ור' ישמעאל ג . . . איר. 55 ור' שמעון ר' מאיר | א מוחק ור' שמעון (ע"י נקודות), ומניה: ור' מאיר. 56 אומ' – אין | ד או' בי' כך ובי' כך אי' [זה]. נזירות | ד נזירו'. ואימתי | ד אימתי. 56—58 ואימתי – אביו | ג ח'.

42. בכולן שלמים. כלומר, אם תזדמן לו בהמה שמנה יקחנה בכל הדמים שהפריש ויביא את שאר הקרבנות מביתו. יפלו לנדבה. ואעפ"י שדמי חטאת מתה מעורבת בהם, משום שכן הלכה היא בנזיר. 49—50. בין משלש מקומות. כלומר, ואפילו לקח משלשה מקומות של התערובת, ואפשר שיש כאן דמים של קרבן אחד גרידא, לא איכפת לנו, שהרי הוא אומר דמי קרבן זה בכל מקום שהם מחוללים על בהמה זו. 51. על כולם. שהרי כל זמן שלא חילל את המעות על כל הבהמות, אינו יכול להשתמש אפילו במקצתם, שמא נשארו שם מעות שאינם מחוללים. ועיין בבה"א. 56. אין מגלח וכו'. ולפ"ז אינם מודים כלל בהלכה שהאיש מגלח על נזירות אביו. ושמא י"ל: בין כך ובין כך אדן (=אדם) מגלח וכו'.

על נזירות אַבִיו, בזמן שהניח אביו מעות סתומין לנזירותו, ומת, אבל אם הניח מעות מפורשין, או בהמה, אין מגלח על נזירות אביו. 19. מי שנדר בנזיר ונשאל לחכם ואסרו, בית שמאי אומ' מונה משעה ששאל, ובית הילל אומ' מונה משעה שהיתיר. נשאל לחכם והיתירו, אילו ואילו מודים שאם היתה לו בהמה מפורשת תצא ותרעה בעדר. זו טעות טעה נחום המדי כשפתח בנדר. היו מהלכין בדרך, ואחד בא כנגדן, אמ' אחד הריני נזיר שזה פלוני, ואחד אומ' הריני נזיר שאין זה איש פלוני, הריני נזיר שאחד מכם נזיר, ואחד אומ' הריני נזיר שֶאֵין אחד מכם נזיר, הריני נזיר ששניהם נזירין, ואחד או' הריני נזיר שכולם נזירין, בית שמאי אומ' כולן נזירין. ובית הילל אומ' אינו נזיר אלא ממי שלא נתקיימו דבריו. ויביאו קרבן בשותפות. ר' יהודה או' משום ר' טרפון אין אחד מהן, לפי שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה. אמ' ר' יוסי, אומ' היו בית שמאי באו' הריני נזיר

57 בזמן שהניח וכו'. ירושל' פ"ד ה"ד, כ"ג ע"ב, בבלי כ"ז סע"ב, כריתות כ"ז ב'. ועיין במשכ' קפ"ד. 58 לו בהמה וכו'. ירושל' ובבלי הנ"ל. מי שנדר וכו'. ירושל' פ"ה ה"ד, כ"ד ע"ח. ועיין במשכ' פ"ה מ"ג. 60 נשאל לחכם וכו'. משנ' הנ"ל. מונה משעה וכו'. משכ' פ"ה מ"ד. היו מהלכין וכו'. משכ' פ"ה מ"ה. 66 כ' יהודה וכו'. בבלי ל"ד א', ס"ב א', עירובין פ"ב א', חגיגה י' א', כריס י"ע ב', כ"א א', סנהדרין כ"ה א'. ועיין במשכ' הנ"ל ובירושל' שם קפ"ה, כ"ד ע"ב.

57 נזירות | נזירו'. מעות סתומין | ד מעו' סת'. אם | ד ח'. 58 מעות | ד ח'. אין | ד [בין כך ובין כך] אי' [זה]. נזירות | ד נזירו'. 59 ואסרו | ד ואסר לו ג ואם . . . בית שמאי | ד ב"ש. ובית הילל | ג ובית הלל ד וב"ה. 60 שהיתיר | ד שנדר. והיתירו | ד והתיר לו. אילו ואילו | ד אלו ואלו. מודים | ג מודין. מפורשת | ג ד מופרשת. 61 תצא ותרעה | ד יתרעה. המדי כשפתח | ד [איש] המדי כשפתחו. היו מהלכין | ג אחד בא. 62 ואחד | ג ו[איש] אחד. כנגדן | ג כנגדו. אמ' | ד אמר ג ואמ'. אחד | ג ח'. ואחד אומ' | ד ואחד אומר ג ואמ' אחד. 62–63 שאין זה | ד שאינו. 63 איש פלוני | ג פלוני ד הוא. הריני נזיר שאחד | ג הרי אני שאי (והושלם: זה). אומ' | ד אמ'. 64 ששניהם | ג ד ששניכם. נזירין | ג ד נזירים (ב"פ). ואחד או' | ד ואחד אמר. ג ח'. שכולם | ג שכולכם ד שכלכם. 65 אומ' | ד אומרי'. כולן נזירין | ג כולם נזירים ד כולו נזירי'. הילל | ג ד הלל. אומ' | ד אומר. אינו | ד אין ג אין [כולן]. נזיר | ג נזירים. ממי | ג ד מי. שלא נתקיימו | ג שנתקיימו (והונה בין השיטין: שלא). 66 בשותפות | ד בשותפו'. או' | ג אומ' ד אמר. משום | ד משם. מהן | ג ד מהן [נזיר]. לפי | ג ד ח'. 67 ניתנה | ג ח'. להפלאה | ד בהפלאה. אמ' ר' | ד רבי. באו' | ג באו ד אומרי'. הריני | ג ח'.

57. סתומין וכו'. שרק בזה הלכה היא בנזיר שמגלח על נזירות אביו, אבל במפורשין דינן כלעיל, שו' 43. 59–60. משעה שהיתיר. בדפוסים: משעה שנדר, וכע"ז בירושלמי. ושמא „משעה שהיתיר" הוא באשגרה מדברי ב"ש („משעה ששאל"), וצ"ל: כשעה שהיתיר, כלומר, כימים שוויתר ועבר על נדרו, עיין בבה"א. 61. זו טעות וכו'. כלומר, שפתח לנזירין שעלו מן הגולה לאחר החורבן, כמשנתנו פ"ה מ"ד. 65. שלא נתקיימו דבריו. כלומר, אם אמר הריני נזיר שזהו ראובן (והיינו, אם אינו אמת שזהו ראובן), ונמצא שמעון, הרי זה נזיר. 66. קרבן בשותפות. במשנתנו פ"ה מ"ו: הרתיע לאחוריו אינו נזיר (כלומר, אין אחד מהם נזיר). והתנא של התוספתא סובר שהם ספק נזירים, ומביאים קרבן בשותפות, עיין בבה"א. אין אחד מהן. צ"ל: אין אחד מהן נזיר, כני' הגיזה וד.

שזה יוסף ונמצא יוסף, שזה שמעון ונמצא שמעון, שהוא נזיר. ראה אנדרגינוס, וא' הריני נזיר שזה איש, ואחד אומ' הריני נזיר שאין זה איש, הריני נזיר שהיא אשה, ואחד אומ' הריני נזיר שאינה אשה, הריני נזיר שהוא איש ואשה, ואחד אומ' הריני נזיר שאינו איש ואשה, הריני נזיר שאחד מכם נזיר, הריני נזיר שאין אחד מכם נזיר, ששניכם נזירין, שכולכם נזירין, כולם נזירין. וכולם מונין לתשע נזירות.

סליק פירקא

[פרק ד']

נזיר שאכל מכל האסורין לו, ושתה מכל האסורין לו, בהתראה אחת אינו חייב אלא אחת. מתרין בו ואכל, מתרין בו ושתה, חייב על כל אחת ואחת. וכמה שיעורן, בכזית. וכולן מצטרפין בזית. היין והחומץ כיוצא בהן. כיצד הוא עושה, מביא כוס מלא יין, מביא זית אינורי נותן לתוכו ושופע, אם שתה כיוצא בו חייב, אם לאו פטור, דברי ר' עקיבא, ר' אלעזר בן עזריה פוטר עד שישתה רביעית יין. בין שמזגו ושתאו, ובין ששתאו חצאין. 2. ר' אלעזר אומ' נזיר

68 לאה אכלגיכוס וכו'. עיין לעיל בכוריס פ"ג, עמ' 290 ואילך. ועיין במסכ' ספ"ה. 72 לתשע וכו'. ירוס' ספ"ה, כ"ד ע"ג, בבלי ל"ד א'.

1 בהתראה אחת וכו'. עיין במסכ' פ"ו מ"ד, מכות פ"ג מ"ז. ועיין להלן סו' 7 ואילך. 3 בכזית. עיין במסכ' פ"ו מ"א. מצטרפין וכו'. להלן מעילה פ"א הכ"ע. ועיין במסכ' רפ"ו, ספרי נשא ריש פי' כ"ד, עמ' 29, ירוס' פ"ו ה"א, כ"ד סע"ג, בבלי ד' א', ל"ז סע"ב. 5 עד שישתה וכו'. עיין במסכ' פ"ו מ"א. 6 שמזגו וכו'. עיין ספרי נשא פי' כ"ג, עמ' 27, ספרי זוטא שם, עמ' 240. ר' אלעזר וכו'. להלן מכות רפ"ה (רפ"ד). ועיין לעיל, סו' 1, ובבלי כאן ל"מ ב'.

68 שזה | ג שהוא. שזה שמעון ונמצא שמעון | ג ח'. ראה | ג היה. אנדרגינוס | ד אנדרוגינוס ג אנדרוגינס.
69 וא' | ג ד ואמ'. אומ' | ג ד אומר. זה | ד ח'. שהיא | ג ד שזה. 70 אומ' | ד אמר (ב"פ).
שאינה | ד שאין זה. שהוא | ד שזה. 71 שאינו | ד שאין זה. הריני נזיר3 | ד ח'. 72 ששניכם |
ד ששניכן. כולם | ד [הרי] כולן. וכולם | ד וכולן. לתשע | ד תשע.
1 מכל | ד כל. ושתה – לו | ד ח'. אינו | ד אין. 2 ואכל | ד ואוכל. ושתה | ד ושותה.
3 שיעורן | ד שעורו. וכולן | ד כולן. בזית | ד בכזית. היין והחומץ | ד יין וחומץ. 3–4 הוא
עושה | ג יעשה. 4 מביא זית | ד ומביא כזית. נותן | ד ונותן. 5 בו | ד בהן. אם | ד ואם.
פטור | ד פטר. ר' | ד רבי (ב"פ). פוטר | ד פטר. 6 ובין | ד בין. חצאין | ד חצאי'.
ר' | ד רבי. אומ' | ד אומר.

68. שזה יוסף ונמצא יוסף. כלומר, אפילו אם נתקיימו דבריו וכוונתו הוא וודאי נזיר לבית שמאי, עיין בבה"א. 72. לתשע וכו'. עיין בבה"א.

3. כיוצא בהן. כלומר, ואעפ"י שהן משקין שיעורן בכזית, וכמשנה אחרונה. ועיין בבה"א.
4. זית אינורי. זית שמן שבמקרא.

שהניח פיו על פי חבית של יין ושתאה כולה בהתראה אחת אינו חייב אלא אחת, מַתְרין בוֹ ושותה, מתרין בו ושותה, חייב על כל אחת ואחת. וכן היה ר' אלעזר אומ' נטל אשכול ואכלו בהתראה אחת אינו חייב אלא אחת, מתרין בו ואכל, מַתְרין בוֹ וְאַכַל, חייב על כל אחת ואחת. אכל הימנו ענבים לחים, ויבשים, אכל הימנו שני חרצנין וזגא, או שסחט הימנו כזית יין ושתה, חייב על כל אחת ואחת. 3. נזיר שמירט, או שסיפסף, או שתלש בזוג, כל שהו הרי זה חייב, אבל אינו סותר אלא בתער וברוב ראשו. ר' שמעון בן יהודה אומ' משום ר' שמעון כשם ששתי שערות סותרות בו, כך שתי שערות מעכבות בו. 4. חומר בתגלחת, שהתגלחת אין לה שיעור, ועשה בו את המגלח כמתגלח, מה שאין כן בשתיהם. כיצד לא הותר מכלל יוצא מן הגפן, נזיר ששתה יין של תרומה, ושל מעשר שיני, שבועה שלא ישתה יין ושתה, חייב על כל אחת ואחת. כיצד הותר בתגלחת מצוה, מצורע מוחלט הרי זה מגלח. אין צריך לומר בתגלחת צרעתו, אלא ליתן סימן בנתקו, אם פשה אם לא פשה. בין שניטמא הוא, ובין שטימאוהו אחרים,

10 ענבים לחים וכו'. להלן מוכות הכ"ל, בבלי הכ"ל, ועיין ירוש' פ"ו ה"ב, כ"ה ע"ח. 12 כזיר שמירט וכו'. מסכ' פ"ו מ"ג, בבלי מ' ח'. 12—13 ליקו סותר וכו'. ירוש' פ"ו ה"ג, כ"ה ע"ח. 13 כ' שמעון וכו'. ירוש' פ"ו ה"ג, כ"ה ע"ב, בבלי הכ"ל. 15 לת המגלח וכו'. ירוש' פ"ו קה"ז, כ"ה ע"ב, קפרי נסח פי' כ"ה, עמ' 30, פי' ל"ח, עמ' 38, בבלי מ"ד ח'. 16 לח הותר וכו'. מסכ' פ"ו מ"ה. 16—17 מעשר שיני. קפרי פי' כ"ג, עמ' 26. 17 שבועה וכו'. ירוש' פ"ו ה"ז, כ"ה ע"ב, בבלי ד' ח' (עיין בשכו"ש כלן). 17—18 בתגלחת מלוה. מסכ' פ"ו מ"ה. 18 מצורע מוחלט וכו'. תו"כ מצורע פ"ב פ"ב, ע"ח ע"ג, קפרי נסח פי' כ"ה, עמ' 31, מסכ' קפ"ח, להלן פ"ו, שו' 1 ואילך, ירוש' פ"ח, כ"ז ע"ח ואילך, בבלי יבמות ה' ח', כלן מ"ח ח', כ"ח ח'. 18—19 ליתן סימן וכו'. להלן נגעים פ"ד קה"ח, תו"כ תזריע, נגעים פ"ע ה"ו, ס"ו ע"ב, ירוש' פ"ו ה"ז, כ"ה ע"ב.

7 אינו | ד אין. 8 ר' | ד רבי. 9 אומ' | ד אומר. ואכלו | ד [של ענבים] ואכל [כולו]. ואכל | ד ואוכל. 10 ואכל | ד ואוכל. אחת | ד אח'. ענבים | ד ענבי'. לחים | ג לחין. ויבשים | ד ויבשי' ג ויבשין. אכל | ד [או] שאכל. 11 וזגא | ד וזג. שסחט הימנו | ד ששחט ממנו. חייב | א חייב [חייב] ד [הרי זה] חייב. 12 שסיפסף | ד ששיפשף. בזוג | ד בזוב. כל | ד [אפילו] כל. שהו | ג ד שהוא. הרי זה | ג ח'. חייב | ד חיי'. אינו | ד אין. 13 אומ' | ד אמ'. משום | ג ד משם. 14 שערות סותרות | ד שערו' סותרו'. שערות מעכבות | ד שערו' מעכבו'. 15 בו | ד בה. כמתגלח | ד כמתגלחת. שאין | ג ששאין (והונה?). בשתיהם | ג ד בשתיהן. 16 יוצא | ד היוצ'. 16—17 ושל – ישתה | ד יין של מעש' שני שבוע' שאשתה. 17 חייב | ד [הרי זה] חייב. אחת | ד אחד. ואחת | ג ד ואחר. כיצד | ג כאי זה צד. בתגלחת | ד [מכלל] תגלחת. 18 מצוה | ד ח'. אין | ג ד ואין. לומר | ג לומ'. בתגלחת צרעתו | ד מצרעתו. ליתן | ד [אפילו] ליתן. 19 בנתקו | ד לנתקו. אם$_2$ | ד ואם. שניטמא | ד שנטמא. הוא | ג זה. ובין | ד בין. שטימאוהו | ד שטמאוהו ג שניטמאוהו.

12. שמירט, או שסיפסף. כלומר, שעקר את השערות, או שחרך אותן באש, עיין בבה"א. 14. ששתי שערות סותרות וכו'. צ"ל: ששתי שערות מעכבות בו, כך שתי שערות סותרות בו, כמו שהוא בירושלמי ובבבלי. 17. שבועה שלא ישתה יין וכו'. בדפוסים: שבועה ששתה יין וכו', וחייב על כל יין ויין. בין על של מע"ש ובין על היין שנשבע לשתותו. ועיין בבה"א.

בין בשוגג, בין במזיד, ובין באונס, ובין ברצון, סותר את הכל, וחייב בקרבן. בין שנתגלח הוא, ובין שגילחוהו אחרים, בין בשוגג, בין במזיד, ובין באונס, ובין ברצון, סותר שלשים יום. 5. אימתי אמרו תגלחת סותרת שלשים יום, בזמן שאין לו לספור, הא אם יש לו לספור, הרי זה אינו סותר. גילח על הזֵבח ונמצא פסול, סותר שלשים יום. 6. הכל משלחין תחת הדוד, חוץ מן הטמא שבמדינה, מפני שנקבר. הטמא שבמקדש משלח תחת הדוד של חטאת ושל אשם דברי ר' מאיר. ר' יהודה אומ' הטמא כאן וכאן משלח תחת הדוד, הטהור כאן וכאן אינו משלח תחת הדוד. וחכמ' אומ' הטמא כאן וכאן, והטהור בגבולין אין משלחין תחת הדוד, אין לך שמשלח תחת הדוד אלא נזיר שגילח בטהרה ובפתח אהל מועד, שנ' וגלח הנזיר פתח אהל מועד. ר' שמעון שזורי אומ' האיש משלח תחת הדוד, ואין האשה משלחת תחת הדוד, מפני פרחי כהונה. כיצד משלחו, נותן עליו רוטב, משלח תחת הדוד של שלמים. אם שלחו תחת הדוד שלחטאת, ושל אשם, יצא. 7. אמ' שמעון הצדיק מימיי לא אכלתי אשם נזיר חוץ מאחד בלבד. מעשה באחד שבא אלי מן הדרום וראיתיו יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו תלתלים, נמתי לו, בני, מה ראית לשחת שער זה נאה. נם לי, רועה הייתי בעירי,

20 בין בשוגג וכו'. ספרי כשלח פי' כ"ח, עמ' 34, ירוש' פ"ח ה"ח, כ"ז ע"ח, ובלי כריתות ט' ח'. 21 שגילחוהו אחרים וכו'. משכ' פ"ו מ"ג. 23 גילח על הזבח וכו'. משכ' פ"ו מ"י. 24 הכל משלחין וכו'. ירוש' פ"ו ה"ט, כ"ה ע"ג, ובלי מ"ה ב'. ועיין במשכ' פ"ו מ"ח, ספרי כשלח קוף פי' ל"ה, עמ' 40, ספרי זוטא, עמ' 245. 29 וגלח הנזיר וכו'. במדבר ו', י"ח. ר' שמעון שזורי וכו'. ובלי מ"ה סע"ח. ועיין ספרי זוטא, עמ' 245. 31 רוטב וכו'. ובלי מ"ה ב'. 32 אמ' שמעון הצדיק וכו'. ספרי כשלח פי' כ"ב, עמ' 26, ירוש' ספ"ח, כ"ח ע"ג, כלליס פ"ח ה"ח, ל"ו ע"ד, ובלי ד' ב', כלליס ט' ב', במ"ר פ"י, ז'.

20 בין[2] | ג ובין. ובין | ג ד בין (ב"פ). וחייב | ד וחייבין. בקרבן | ג ד קרבן. 21 שנתגלח הוא | ד שגלח הו' ג שגילח. ובין | ג ד בין (ב"פ). שגילחוהו | ד שגלחוהו. ובין[3] | ג בין. 22 שלשים יום | ד את הכל וחייב קרבן. איסתי | ג אמתי. סותרת שלשים | ד סותרו' שלשי'. יום | ג ח'. לו | ג ח'. לספור | ג לספוד (ב"פ). 23 הרי זה | ג ח'. אינו | ג ד אין. ונמצא | ג ונימצא. פסול | ד פסול [תגלחתו פסולה]. סותר | ד וסותר. 24 שנקבר | ג שניקבר ד ש[הוא] נקבר. 25 ר' | ד רבי. ר'[2] | ד רבי ג ור'. 26 אומ' | ד אומר. כאן וכאן | ג ד כן וכן. משלח | ד [אין] משלח. כאן וכאן | ד כן וכן. אינו | ד ח'. 27 וחכמ' – בגבולין | ד וחכמים אומרין טמא כן וכן וטהור שבגבולין. 28 אין | ד ואין. שגילח בטהרה | ד שגלח בטהר'. אהל | ד אוהל. 29 פתח | ד פת'. מועד | ד מועד [וגו']. שזורי אומ' | ד השיזורי אומר. 30 כהונה | ד כהונ'. כיצד | ג כאי זה צד. 31 משלח | ד ומשלח. שלחו | ג שילחו ד שלח. שלחטאת | ד של חטאת. 32 אמ' שמעון | ד אמר [רבי] שמעון. מימיי | ג ד מימי. אכלתי | א אכלתי [חוץ]. 32–33 נזיר – בלבד | ד נזירות אלא אח'. 33 באחד שבא אלי | ד ובא אלי אח'. 34 תלתלים | ד תלתלי'. בני | ד ח'. לי | ד לו.

22. שאין לו לספור וכו'. כלומר, שלא נשארו לו שלשים יום משעה שגילח עד סוף נזירותו, אבל אם עדיין נשארו לו שלשים יום עד סוף נזירותו, אינו סותר כלל. ועיין בבה"א. 26. כאן וכאן משלח וכו'. צ"ל: כאן וכאן אין משלח תחת הדוד, הטהור כאן וכאן משלח וכו', כגירסת הדפוסים.

35 ובאתי למלאות מן הנהר מים, ונסתכלתי בבבואה שלי, ופחז יצרי עלי וביקש להעבירני מן העולם, נמתי לו, רשע, לא היה לך להתגרות אלא בדבר שאינו שלך, בדבר שעתיד לעשות עפר רמה ותולעה, הרי עלי לגלחך לשמים. המכתי את ראשו ונשקתיו, ואמרתי, בני, כמותך ירבו עושי רצון מקום בישראל, עליך נתקיים זה שנ' איש או אשה כי יפליא לנדור
40 נדר נזיר להזיר לה'. 8. נזיר שנטמא וחזר ונטמא מביא קרבן אחד על הכל. נטמא ביום השביעי שלו וחזר ונטמא ביום השמיני שלו מביא קרבן על כל אחד ואחד דברי ר' ליעזר, ר' שמעון אומ' קרבן אחד על הכל עד שיביא אשמו. הביא אשמו ונטמא, אשמו ונטמא, חייב קרבן על כל אחד ואחד, [וחכמים אומרים קרבן אח' על הכל], עד שיביא
45 חטאת. הביא חטאתו ונטמאה, חטאתו ונטמאה, חייב קרבן על כל אחת ואחת. ואין מתחיל לימנות עד שיביא חטאתו. הביא חטאתו ולא הביא אשמו מתחיל לימנות. ר' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקה אומ' כשם שחטאתו מעכבתו כך אשמו מעכבו. מודה ר' שמעון שאם גילח על חטאתו שלא

39 לים לו לשה וכו'. במדבר ו', ג'. 40 כזיר שנטמא וכו'. להלן כריתות פ"ח ה"ד. ועיין במסכ' שס פ"ב מ"ב. 41 ביום השביעי וכו'. להלן כריתות הכ"ל, יומ' פ"ו ה"ח, כ"ה ע"ב, בבלי י"ח ב'. 47 ר' ישמעאל וכו'. בבלי י"ח ב'. ועיין ספרי נשא רים פי' ל"ח.
48 מודה ר' שמעון וכו'. עיין במסכ' פ"ו מ"י.

35 ובאתי | ד והלכתי. הנהר | ד המעין. בבבואה | ד בבוביא. וביקש | ד ובקש. 36 לו | א ליצרי. להתגרות | א להתגאות ג . . תגאות. 37 בדבר | א ובדבר. לעשות | א להיות. רמה ותולעה | א רימה ותוליעה. 38 לשמים | ד לשמי'. המכתי | א הימכתי. ראשו | א ד ראשי. ונשקתיו ואמרתי | א ונשקתיו [על ראשו] נמתי לו. בני | ד ח'. ירבו | א ירבון. עושי | ד עוש'.
39 מקום | א המקום. עליך | א ועליך. נתקיים | ד נתקיי'. זה שנ' | ג . . . . אמ'. א ח'. 40 נדר – לה' | א וגו'. שנטמא | א שניטמא. ונטמא₂ | א וניטמא. וחזר ונטמא₂ | א ח'. 41 נטמא ביום השביעי | א ניטמא יום שביעי. ונטמא ביום השמיני | א וניטמא יום שביעי. 42 ר' | ד רבי (ב'פ). ליעזר | א ד אליעזר. ר' שמעון | א וחכמ'. אומ' | ד אומר. 43 ונטמא | א ד וניטמא. אשמו ונטמא₂ | ד אשמו וניטמא. א ח'. חייב | א מביא. 44 וחכמים – הכל | כ'ה ד. א ר' שמעון אומ' קרבן אחד על הכל. ב ח'. שיביא | א שהביא [אשמו הביא אשמו וניטמא הביא אשמו וניטמא מביא קרבן על כל אחד ואחד ר' שמעון אומ' קרבן אחד על הכל עד שהביא]. 45 חטאת | א ג ד חטאתו. ונטמאה₁ | ד ונטמא' א וניטמא. חטאתו ונטמאה₂ | א ד ח'. חייב | א מביא. אחת ואחת | א ד אחד ואחד. 46 ואין | א אין. לימנות | א ג ד למנות. שיביא | א שהביא. 47 לימנות | א ד למנות [הביא (א ח') אשמו ולא הביא חטאתו אינו (א אין) מתחיל למנות] ג למנות [הביא . . .]. ר' | ד רבי. בי ר' | ד בר' א בנו של ר' ג בן. יוחנן בן | ג ח'. ברוקה | א ברוקא. אומ' | ד אומר. א ח'. שחטאתו | א שאשמו. 48 מעכבתו | ד מעכבת. אשמו | א חטאתו. מעכבו | ד מעכבת. שמעון | ג ישמעאל. גילח | ד גלח. על חטאתו | ג לחטאתו.

41. ביום השמיני וכו'. בכי"ע: וחזר וניטמא יום שביעי וכו'. והכוונה שאם נטמא ביום השביעי לטהרתו אחרי שהווזה, ושוב מנה שבעה ימים והווזה, ונטמא אח"כ חייב על כל אחד, ואחד, הואיל ונטמא אחרי שהתחיל למנות ימי טהרה. ועיין בבה"א. 45. ונטמאה וכו' ונטמאה. צ"ל: ונטמא.
46. ואין מתחיל לימנות וכו'. וחולקים על ר' אליעזר לעיל, שו' 42.

לשמה, ואחר כך הביא קרבנותיו לשמן, תגלחתו פסולה, וזבחיו לא עלו לו. 9. הראוי לבוא בן שנה, והביא בן שתים, בן שתים, והביא בן שנה, או שהיה אחד מהן רובע, ונרבע, מוקצה, ונעבד, אתנן, ומחיר, שרוע, וקלוט, תגלחתו פסולה, וזבחיו לא עלו לו. ושאר שלמי נזיר שהביאן שלא כמצותן, נאכלין ליום ולילה, ואינן טעונין לא לחם ולא זרוע. מי שנזרק עליו אחד מן הדמים ונטמא, ר' ליעזר אומ' סותר את הכל, וחכמים אומ' יביא שאר קרבנו ויטהר, מפני שקדש שער בדם. 10. מעשה במרים התדמרית שנזרק עליה אחד מן הדמים, ובאו ואמרו לה על בתה שהיא מסכנת, והלכה ומצאתה שמתה, ונטמאת עליה, אמרו חכמים תביא שאר קרבנה ותטהר, מפני שקדש שער בדם. 11. מי שנזר שתי נזיריות, מנה ראשונה ולא הביא קרבנותיו, אסור לגלח, ולשתות יין, וליטמא למתים. ניטמא עד שלא גילח, ר' ליעזר אומ' צריך להביא קרבן טומאה, ר' יוסה אומ' אין צריך, מפני שיצא מכלל ראשנה, ולכלל השנייה לא בא.

50 הראוי לבוא וכו'. עיין להלן זבחים פ"ח ה"ג, בבלי מנחות מ"ח ב'. 52 ושאר שלמי וכו'. בבלי כ"ל ב', מנחות מ"ח ב'. 53 מי שנזרק וכו'. מסכ' פ"ו מי"ל. 55 מעשה במרים וכו'. מסכ' הכ"ל.

49 הביא | א מביא. קרבנותיו | ג קורבנותיו. וזבחיו | א וזבחים. לא | ג שלא. 50 לו | ד לו [נלח על העולה ועל השלמי' שלא לשמן ואח' כך הבי' קרבנותיו לשמן תגלחתו פסולה וזבחיו לא עלו לו]. הראוי | א הראויין. לבוא | ד לבא ג להביא. והביא | ג והביאו א והביאן (כ"פ). בן[2] | ד בין. 51 מהן | ד מהם. מוקצה | ד מקצ'. אתנן | ג אתנן [זונה]. ומחיר | א ג ומחיר [כלב]. 51–52 שרוע וקלוט | א ג ח'. 52 שהביאן | ג שהביאו. 53 כמצותן | ג במצותו ד במצותיה. ואינן | א ג ואין. מי שנזרק | ג מי שניזרק א משנזרק. 54 ונטמא | א ג וניטמא. ר' | ד רבי. ליעזר | ג ד אליעזר א אלעזר. אומ' | א או' ד אומר. סותר | ג מותר. וחכמים | א וחכמ'. אומ' | ד אומרין. 55 שאר | כ"ה א ג ד. ב ח' (וצויין להשלמה וחסרה לפנינו). קרבנו | א קרבנות. שקדש | א שקידש. 56 התדמרית | א התדמורית ד התודמרית ג התרמרית. שנזרק | ג שניזרק. 57 מסכנת | ד מסכנ' א מסוכנת. והלכה | א הלכה. ג ח'. ומצאתה | ד ומצאת'. ומצאתה שמתה | ג ח'. ונטמאת | א ג וניטמאת ד ומטמאת. חכמים | א חכמ'. 58 קרבנה | א קרבנות. שער | ג שער [שער]. שנזר | ג שקדש ונזר. נזיריות | א נזירות. 59 אסור – למתים | א ח'. 60 ניטמא | ד נטמא א וניטמא. גילח | ד נלח א ינלח. ר' | ד רבי (ב"פ). ליעזר | א ד אליעזר. יוסה | ד יוסי א יהושע. 61 אומ' | ד אומר. ראשנה | א ג ד ראשונה. השנייה | א שנייה.

52. ושאר שלמי נזיר וכו'. כלומר, פרט להללו שמנה לעיל שהם פסולים לגמרי, אלא השלמים שהביאן שלא לשמן, שהם כשרים ולא עלו לבעלים לשם חובה. ועיין בבה"א. 54. את הכל. כלומר, כל קרבנותיו שהביא לפני כן. 55. שקדש שער בדם. כלומר, אחרי שנזרק עליו אחד מן הדמים כבר קדש שערו, ונשלמה נזירותו. 60. ר' ליעזר וכו'. צ"ל: לעזר (=אלעזר), עיין בבה"א. צריך להביא וכו'. וסובר ר' אלעזר שתגלחת אינה מעכבת, ומביא קרבן טומאה, משום שכבר חלה עליו נזירות שנייה. ועיין בבה"א. 61. שיצא מכלל ראשנה וכו'. ואף הוא סובר שאין תגלחת מעכבת, וכבר שלמה נזירות הראשונה, אבל הואיל ומותר ומצווה לגלח על הראשונה, לא חלה עליו השנייה, שאין נזירות לחצאין. ועיין בבה"א.

פרק ה'

1. כל אילו שאמרו אין מתחיל לימנות עד שיטהר, אם נטמא אין מביא קרבן טומאה. כל אילו שאמרו מונה מתחיל ומונה מיד, אם נטמא מביא קרבן טומא'. טומאה שנתונה על גבי כותל, אפי' מחצה על מחצה, וכן ערך בהמה, חיה, ועוף, חיין שהיו מהלכין זה אחר זה, אפילו ראשו של זה בין רגליו של זה, אין נזיר מגלח עליהן, ואין חייבין על טומאת מקדש וקדשיו. ר' ליעזר אומ' בראשונה היו זקנים חלוקין, מקצתן אומ' רביעית דם, ורובע עצמות, ומקצתן אומ' חצי קב עצמות, וחצי לוג הדם. בית דין שאחריהם אמרו רביעית דם, ורובע עצמות לתרומתן ולקדשים, חצי קב עצמות, וחצי לוג הדם לנזיר ולמקדש. אמ' ר' לעזר כשהלכתי לערדסקים מצאתי את ר' מאיר ואת ר' יהודה בן בתירה הראש שהיו יושבין ודנין בהלכה. ר' יהודה בן פתירה אמ'

3 טומאה שנתונה וכו'. להלן אהלות רפ"ט. ועיין במשל' שם פ"ו מ"ג, ירוש' כאן פ"ז ה"ג, כ"ו ע"ג. 3—4 בהמה חיה וכו'. תוספ' אהלות הכ"ל. ועיין להלן שבועות פ"א ה"ז.
5 ר' ליעזר וכו'. להלן אהלות פ"ד הי"ג, בבלי כ"ג א'. ועיין ירוש' פ"ז סה"ב, כ"ו ע"ב.
9 אמ' ר' לעזר וכו'. להלן אהלות פ"ד הי"ד, בבלי כ"ו ב'.

1 אילו | ד אלו. לימנות | א למנות. נטמא | א ניטמא. 2 קרבן | ג קורבן. אילו | ד אלו. מונה | א ד ח'. אם | א ח'. נטמא | א ד ניטמא. 3 טומא' | א ד טומאה. שנתונה | ד שנתונ'. על גבי כותל | ד ע'ג כותל א בכותל ג ב... אפי' | א אפילו. ערך | א ד עדר. 4 חיה | ד חייה. א ח'. ועוף חיין | א ועופות חיים. אפילו – רגליו של זה | כ"ה א. ד אפילו ראשו של זה [וראשו של זה] בין רגלו של זה. ב ח'. 5 חייבין | א ד חייבין [עליהן]. טומאת מקדש וקדשיו | א ביאת המקדש [ר' אליעזר אומ' הנזיר והמת תחת כריסו של גמל אין נזיר מגלח עליהן אין חייבין עליהן על ביאת המקדש]. ר' ליעזר אומ' | ד רבי אלעזר אומר א אמ' ר' אלעזר. 6 בראשונה | ד בראשונ'. חלוקין | ד חלוקי'. אומ' | ד אמר. 7 אומ' | ד אומרין. עצמות | ד עצמו'. הדם | א דם. בית דין | ד ב"ד. שאחריהם | ד שאחריהן א שלאחריהם. רביעית | ד רביעי'. 8 עצמות | ד עצמו' (ב"פ). לתרומתן | א ד לתרומות. ולקדשים | ד ולקדשי'. הדם | א ד דם ב הדם [בית דין שאחריהם אמרו רביעית דם ורובע עצמות לתרומתן ולקדשים חצי קב עצמות וחצי לוג הדם]. 9 אמ' | ד אמר. לעזר | א אלעזר ד אלעז' ג אל... לערדסקים | ד לערדסקי' א לערדסקוס. מאיר | ד מאי'. 9–10 ואת ר' יהודה | ד ואת ר' יהוד' א ויהודה. 10 בתירה | א פתירא. הראש | א ד ח'. שהיו | א שהם. יושבין | ד יושבי'. ר' | א ח'. יהודה | ד יהוד'. פתירה | ד בתירה א פתירש. אמ' | ד אמר א אומ'.

1. עד שיטהר וכו'. כלומר, כל אילו שאמרו במשנתנו (פ"ז מ"ב) שאינו מתחיל למנות עד שיטהר ויביא קרבן, אם ניטמא לפני שטהר אינו מביא קרבן טומאה, כר"ש וחכמים לעיל פ"ד, שו' 43 ואילך. 2. ומונה מיד וכו'. כלומר, שאמרו במשנתנו (פ"ז מ"ג) שמונה מיד אחרי שהווה וטבל, ואינו מביא קרבן, אם ניטמא באותו יום בטומאה שהנזיר מגלח עליה מביא קרבן טומאה. 3. ערך בהמה וכו'. כלומר, סדר, ויותר נראה צ"ל: עדר, כבשאר נוסחאות ומקבילות. 5. אין נזיר מגלח וכו'. מפני שטומאתן אינה מפורשת בתורה, אלא מהלכה. עיין בבה"א. וקדשיו. כלומר, אם אכל קדשים בטומאת הגוף מן הטומאות שנמנו לעיל אינו חייב קרבן. 8. לתרומתן ולקדשים. כלומר, שנשרפין אם נטמאו בהן.

רביעית דם אין נזיר מגלח עליה, ואין חייבין עליה על ביאת מקדש וקדשיו. אמ' לו ר' מאיר מה תהא זו קלה מן השרץ, מה שרץ הקל, נזיר מגלח עליו, וחייבין עליו על ביאת מקדש וקדשיו, רביעית דם חמורה אינו דין שיהא נזיר מגלח עליו וחייבין עליה על ביאת מקדש וקדשיו. שתק ר' יהודה בן פתירה לפניו. נמתי לו, מאיר, אל תבוז לו, בקי היה לך ביהושע בן ממל, אמ' לי הן, ובעל הלכות היה, נמתי לו, בלשון הזה אמ' לי משם ר' יהושע, כל טומאה מן המת שנזיר מגליח עליה חייבין עליה על ביאת המקדש, וכל טומאה מן המת שאין נזיר מגלח עליה, אין חייבין עליה על ביאת מקדש, ורואה אני את דבריו. 2. שאלו את ר' שמעון בן יוחי, הרי שהיה נזיר ומצורע, מהו שיגלח תגלחת אחת ותעלה לו לנזרו ולצרעתו, אמ' להן אין מגלח. אמרו לו למה, אמ' להם אילו זה מגלח להעביר שער וזה מגלח להעביר שער יפה אתם אומ', אלא נזיר מגלח להעביר שער, ומצורע מגלח לגדל שער. אמרו לו אף אנו אומרין לא תעלה לו בימי גמרו, תעלה לו בימי ספרו. אמ' להם אילו זה מגלח לאחר ביאת מים וזה לאחר ביאת מים יפה אתם אומ', אלא נזיר מגלח לאחר ביאת

12 קלה מן השרץ וכו'. מקורות הכ"ל. ועיין במסכ' פ"ז מ"ד. 19 שאלו וכו'. ספרי נשא פי' ל"ח, עמ' 41, ירוש' ספ"ג, כ"ג ע"ג, 33גלי ס' ג'.

11 ביאת | ד טומאת. מקדש וקדשיו | א המקדש. 12 ר' מאיר | ד רבי מאי'. מה תהא | ד לא תהא א ותהא. זו | א זאת. מה₂ | א ח'. נזיר מגלח עליו | א ד ח'. 13 וחייבין | א חייבין. מקדש | א המקדש. וקדשיו | א ד ח'. חמורה | א שחמורה. 13–14 שיהא – עליו | א ד ח'. 14 וחייבין | ד שיהא חייבין א שאין חייבין. מקדש | א המקדש. וקדשיו | א ד ח'. ר' | ד רבי. פתירה | ד בתירה א פתירש. 15 לפניו | א ג מלפניו. תבח | ד תבזו. לו | א ד לי. בקי | א בקיא. היה לך | א הוא. אמ' | ד אמר. לי | א לו. 16 נמתי לו בלשון | ג אמ' לו כלשון. אמ' | ד אמר. לי | א לו. משם | א משום. ר' | ד רבי. טומאה | ד טומא'. 17 שנזיר | א ג שהנזיר. מגליח | א ג ד מגלח. עליה | ד עלי' (ב'פ). חייבין | ג חייב. 18 נזיר | א הנזיר. עליה₁ | ד עליו. מקדש | א ד המקדש. 19 בן יוחי | ג בן יוחאי. א ד ח'. מהו | א מה הוא. 20 לנזרו | ד לנדרו. אמ' | ד אמר. אין | א אינו. אמ'₂ | א א'. להם | א ג להן. 21 אילו | ד אלו. וזה – שער₂ | ג ח'. אתם | ד את'. אומ' | ד או' א אומרין. 22 ומצורע | א מצורע. אף אנו אומרין | א ג אם כן. 23 תעלה לו | א ג עולה. נמרו | א ספרו ג ספירו. תעלה לו | א ג עולה (והונה בגליון א: [אלא] עולה). ספרו | א ג נמרו. להם | א ג להן ד לה'. אילו | ד אלו. לאחר | ד לאח' ג אחר. 24 מים | כ"ה א ג ד. ב ח'. וזה | א ג ד וזה [סגלח]. לאחר | ג אחר. יפה אתם אומ' | ד יפ' את או'. לאחר₂ | ד לאח' ג אחר.

19. נזיר ומצורע וכו'. כלומר, נזיר שנצטרע אחר שהשלים ימי נזירותו, מהו שישלח את קרבנותיו, וימתין עד שיטהר מצרעתו, ויגלח תגלחת אחת ותעלה לו לצרעתו (לפני ימי ספרו) ולנזירותו, ויקיים מצות גילוח מבלי להקיף את ראשו פעמים. 22. להעביר שער וכו'. כלומר, להעבירו מכל וכל, אבל מצורע מעביר שער על מנת לגדלו כדי שיגלחנו שנית לפני שמביא קרבנותיו. 23. בימי גמרו. בבבלי: לימי חלוטו, כלומר מצורע שנתרפא ומגלח תגלחת ראשונה. ובזה הדין עמך שאין התגלחת עולה לשניהם, שהרי מצורע מגלח לגידול שער והנזיר להעברת שער. בימי ספרו. כלומר, מצורע שכבר ספר שבעה ימים ומגלח עכשיו תגלחת שנייה, הרי אף הוא מגלח להעברת שער, כנזיר טהור. 23–24. לאחר ביאת מים וכו'. טעות ברורה, שהרי בנזיר טהור עסיקינן, והנכון במקבילות, וכאן נתחלפו השורות, וצ"ל: אילו זה מגלח לאחר דמים וכו'. והרי נזיר טהור מגלח לאחר זריקת דמים, ומצורע מגלח לפני זריקת דמים. ועיין להלן, שו' 26.

מים, ומצורע מגלח לפני ביאת מים. אמרו לו אף אנו אומ' לא תעלה לו בטהור תעלה לו בטמא. אמ' להן אילו זה מגלח לאחר דמים וזה מגלח לאחר דמים יפה אתה אומ', אלא נזיר מגלח לאחר דמים ומצורע מגלח לפני דמים. אמרו לו תקון הדבר, לא תעלה לו בימי גמרו תעלה לו בימי ספרו, לא תעלה לו בטהור תעלה לו בטמא, נזיר שנצטרע ומצורע שנזר מגלח תגלחת אחת על שתיהן. 3. שני נזירין שאמ' להם אחד, ראיתי את אחד מכם שנטמא ואיני יודע אי זה מכם, סופרין שלשי' יום ומביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה, ואומ' אם אני טמא, קרבן טומאה שלי וקרבן טהרה שלך, אם אני טהור קרבן טהרה שלי, וקרבן טומאה שלך. סופרין שלשים יום ומביאין קרבן (טומאה וקרבן) טהרה ואומ' אם אני טמא, קרבן טומאה שלי וקרבן טהרה שלך וזה קרבן טהרתי, אם אני טהור קרבן טהרה שלי וקרבן טומאה שלך וזה קרבן טהרתך. 4. מת אחד מהן, אמ' ר' יהושע יבקש אחד מן השוק שידור כנגדו בנזיר, אומ'

30 סכי כזירין וכו'. מסכ' פ"ח מ"ל (עד סו' 42).

25 ומצורע | א מצורע. מגלח | ג ח'. לפני | ד קוד'. אף אנו אומ' | א ג אם כן. אומ' | ד או'. לא | ג אינו. תעלה לו | א ג עולה. 26 בטהור | ד טהור. תעלה לו | א ג אלא. אילו | ד אלו. ג ח'. זה מגלח | ד מגלחי'. לאחר | ג אחר (ב"פ). דמים | ד דמי' א ג הדמים. 26–27 וזה מגלח לאחר דמים | ד ח'. 27 דמים | א ג הדמים (ג"פ). אתה | א ג ד אתם. אומ' | ד או' א אומרין. לאחר | ג אחר. דמים$_2$ | ד דמי'. ומצורע | א מצורע. 28 תקון | א תקין. תעלה לו | א עולה (ב"פ). תעלה$_2$ | ד [לא] תעלה. 29 תעלה | ד [לא] תעלה. נזיר | ד נזי'. שנצטרע | א שמצטרע. תגלחת | ד תגלח'. 29–30 על שתיהן | א לשתיהן ד על שתיהן [ספר אחר אבל אם היה נזיר מגלח תגלחת אחת על שתיהן]. 30 נזירין | א נזירים. שאמ' | א שאמר. להם | א ד להן. שנטמא | א ד שניטמא. 31 אי זה | א איזה. סופרין שלשי' יום | א ח'. שלשי' | ד ל'. ומביאין | ד ומביאי' א מביאין. טהרה | ד טהורה. ואומ' | א ד ואו'. 32 שלי | כ"ה א ג ד. ב שלו (והונה). טהרה | ד טהורה (ב"פ). אם אני | א ואם אני [הוא]. 33 טומאה | ד טמיאה. סופרין | א וסופר'. שלשים | ד שלשי'. ומביאין | ד ומביאי'. 34 טהרה | ד טהר'. ואומ' | ד ואו'. אני | א ג אני [הוא]. טומאה | ד טמאה. טהרה | ד טהו'. 34–35 וזה קרבן טהרתי | א ח'. 35 אם אני | א ואם אני [הוא]. טהרה | ד טהורה. טומאה | ד טמאה. 36 מהן | א מהם [יבקש]. אמ' ר' | ד אמר רבי. אחד | א [את] אחד. 36–42 אומ' – טהרתך | א ח'.

26. תעלה לו בטמא. והרי שניהם מגלחים לפני זריקת דמים. לאחר דמים וכו'. כאן צ"ל: אילו זה מגלח לאחר ביאת מים וכו', עיין לעיל, שו' 23–24, ומש"ש. 28. תקון הדבר. כלומר שיש הבדל במהות התגלחת עצמה לבין שהיא להעברת שער, או שהיא לשם גידול שער. אבל הם לא קיבלו את ההבדל לא בין תגלחת לפני זריקת דמים ובין שלאחריה ולא בין לפני ביאת מים ובין שלאחריה. לא תעלה לו בימי גמרו וכו'. כלומר, לא תעלה לו לנזיר טהור ומצורע תגלחת אחת, שהרי המצורע בימי גמרו מגלח לשם גידול שער, כלעיל, אבל תעלה לו בימי ספרו, שהרי שניהם מגלחים לשם העברת שער. 28–29. לא תעלה לו בטהור וכו'. כלומר, ואף בימי גמרו, נהי שלא תעלה לנזיר טהור, כלעיל, אבל תעלה לנזיר טמא, שהרי שניהם מגלחים לשם גידול שער. 29. ומצורע שנזר וכו'. צ"ל: ונזיר שנזר וכו'. והמסקנא היא שמגלח תגלחת אחת בנזיר שנצטרע (וגילח בימי ספרו בנזיר טהור, או בימי גמרו בנזיר טמא). וכן נזיר שנזר בתוך נזירותו מגלח תגלחת אחת לשניהם, ואעפ"י שמביא קרבנותיו בין הראשונה לשנייה אינו מגלח אלא תגלחת אחת, שתגלחת אינה מעכבת. ועיין בבה"א. 30. שני נזירין וכו'. כל ההלכות, עד „שלשים יום הראשנים" (בשו' 42), הם במשנתנו פ"ח מ"א. ועיין בבה"א.

אם טמא הייתי הרי אתה נזיר מיד, ואם טהור הייתי הרי אתה נזיר לאחר שלשים יום. סופרין שלשים יום ומביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה, ואומ', אם אני טמא קרבן טומאה שלי וקרבן טהרה שלך, אם אני טהור קרבן טהרה שלי וקרבן טומאה שלך ספק. סופרין שלשים יום מביאין קרבן (טומאה וקרבן) טהרה ואומ', אם אני טמא קרבן טומאה שלי וקרבן טהרה שלך, אם אני טהור קרבן טהרה שלי וקרבן טומאה שלך, וזה קרבן טהרתך. שלשים יום הראשנים ושלשים יום האחרונים אסור לגלח, ולשתות יין, וליטמא למתים. אם גילח, ושתה יין, וניטמא למתים, סופג את הארבעים. הוא עצמו על הראשנים חייב ועל השניים פטור.

פרק ו'

1. ספק נזיר טמא, ספק נזיר טהור, אבל נזיר ודיי היה, ספק מצורע טמא, ספק מצורע טהור, אבל מצורע ודיי היה, (אוכל בקדשים) אוכל בקדשים אחר ששים יום, שותה יין, ומטמא למתים, לאחר מאה ועשרים יום. כיצד, אמרו לו נזיר טמא אתה, ואין נזיר טמא מגלח אלא עד שבעה, צא ומנה שבעה, הזה ושנה, גילח והביא קרבן. מנה שבעה ובקש לגלח, ואמ' לו נזיר טהור אתה, ואין נזיר טהור מגלח אלא עד שלשים, צא מנה עשרים ושלשה להשלים שלשים,

42 שלשים יום הראשונים וכו'. עיין ירושל' פ"ח ה"ל, כ"ז ע"ל.
1 ספק נזיר וכו'. ירושל' פ"ח ה"ב, כ"ז ע"ל. ועיין בתוסי' פ"ח מ"ב ובבלי ס' ל'.

39 טמא | ב טמא [מביא]. שלי2 | ד שלו. 40 מביאין | ד מביאי'. 41 ואומ' | ד ואומר. 42 טומאה | ד טמאה. שלשים | ד שלשי'. יום | א ימים. הראשנים | א ד הראשונים. 43 יום | א ימים. וליטמא | א ולטמא. גילח | ד גלח. 44 וניטמא | ד ונטמא. סופג | א [הרי זה] לוקה. הראשנים | א ד הראשונים.

1 ספק2 | א וספק. ודיי | א ד ודאי. היה | א ח'. 2 ספק | א וספק. מצורע2 | ד מצור'. ודיי | א ד ודאי. היה | א ח'. (אוכל בקדשים) | א ד ח'. בקדשים2 | ד בקדשי'. אחר | א לאחר. 4 ואין – שבעה1 | א ח'. נזיר | ב נזיר [מגלח]. ומנה | א מנה. הזה | א היזה. 5 גילח | ד גלח. שבעה | ד שבע'. ובקש | א ומבקש. ואמ' | א אמרו. טהור | ד טהו'. אתה | ד את' א אתה [אין נזיר טהור מגלח אלא על הדמים]. 6 טהור | ד טהו'. א ח'. אלא עד שלשים | א פחות משלשים יום. שלשים | ד ל' (ב'פ). להשלים | א למניין.

40. שלך ספק. המלה „שלך" היא באשגרה מלעיל ומלהלן והיא מיותרת. 42. וקרבן טומאה שלך. צ"ל: וקרבן טומאה ספק. 43. אם גילח וכו'. כלומר, בשניהם, בין בשלשים יום הראשונים ובין באחרונים. 44. הוא עצמו וכו'. כלומר, הנזיר הראשון שהיה וודאי נזיר בראשונים, בין שהיה טהור ובין שהיה טמא, לוקה אם ניטמא בראשונים, אבל אם נטמא בשניים פטור, שמא היה נזיר טהור בראשונים, והשלים נזירותו אחרי הראשונים. אבל השני פטור בשניהם, שהרי בכל אחד מהם הוא ספק נזיר.

4–5. הזה ושנה גילח וכו'. כולם ציווי הם, כלומר, הַזה וְשְׁנה, גַלח וכו'.

גילח והביא קרבן. מנה שלשים ובקש לגלח, אמרו לו נזיר טהור אתה, ואין נזיר טהור מגלח אלא על הדמים. כיצד הוא עושה, מביא עולת בהמה ומתנה עליה, ואומ' אם טהור אני הרי זו חובה, ואם לאו, הרי זו נדבה. כיצד תיעשה לו להחמיר עליו, מביא פילי של חרס חדשה ונותן לתוכה רביעית מים חיים, ומביא שתי צפרים דרור, ושחט את אחת מהן על כלי חרס אל מים חיים, חפר וקברה בפניו ואסורה בהנאה. ומביא חטאת העוף ומתנה עליה, ואומ' אם טמא אני חטאת מחובתו ועולה נדבה, אם טהור אני עולה מחובתו וחטאת ספק. ומגלח ראשו וזקנו וגבות עיניו, כדרך שהמצורעין מגלחין, ומביא עולת בהמה ומתנה עליה ואומ', אם טמא הייתי עולה הראשונה חובה וזו נדבה, וחטאת העוף מחובתו, ואם טהור אני, עולה הראשונה נדבה וזו חובה, וחטאת העוף ספק, ומגלח ראשו וזקנו וגבות עיניו, כדרך שהמצורעין מגלחין. ר' שמעון אומ' למחרת מביא אשמו ולוגו בידו, ומעמידן על שערי ניקנור ומתנה עליהן, ויאמר אם מצורע אני הרי זה אשמו, ואם לאו הרי זה שלמי נדבה. אשם זה

17 ר' שמעון וכו'. ירוש' הכ"ל, בבלי זבחים ע"ו סע"ל, מנחות ק"ס סע"ל, כדס ע' ל'. ועיין בבלי כאן ס' ל' הכ"ל.

7 גילח | ד גלח. גילח והביא קרבן | א ח'. שלשים | ד שלשי'. ובקש | ד ובקשו א ומבקש. 7–8 ואין – הדמים | א ח' (והושלם בגליון). 8 הוא | א ח'. עולת | ג עלת. 9 ואומ' | ג ד ואומר. טהור | כ"ה ד. א ב טמא. זו | א ד זה. חובה | ד חוב'. זו2 | א זה. נדבה | ג חובה. תיעשה | א ג ד תעשה. 10 לו | א ח'. פילי | א פיילי. חרס | א ד חרש. ונותן | א ונותנין. רביעית | ג ח'. 11 שתי | א שני. צפרים | א ציפרים ד צפרי' ג ציפרי. דרור | ד ח'. 11–12 ושחט – ומביא | א ג ח'. 12 חטאת | א וחטאת. ומתנה | א מתנה. ואומ' | א ד ואומר. 13 מחובתו | א ד מחובתי (ב"פ). וחטאת | ד וחטא'. 14 ונבות | ד ונבו'. שהמצורעין | א שמצורעין ד שמצורעים. מגלחין | ד מגלחין [ומונה ל']. ומביא עולת בהמה | ג ח'. בהמה | ד בהמה [אחרת]. 15 ומתנה עליה | ג מתנה על עלת בהמה. ואומ' | ד ואומר. טמא | ד טהור. הייתי | כ"ה ד. א ב אני. עולה הראשונה | א העולה ראשונה. וזו | כ"ה א ג ד. ב או. וחטאת | ד והחטאת. 16 העוף | ד העוף [ספק]. מחובתו | א ג ד מחובתי. עולה | א העולה ג חטאת? הראשונה | א ראשונה. וזו | כ"ה א ג ד. ב או. 17 ומגלח | א ומגלחין. וגבות | ד ונבו'. כדרך | ד כדר'. שהמצורעין מגלחין | א מצורעין. 18 אומ' | ד או'. מביא | א ג [היה] מביא. ומעמידן | א ג ומעמידו ד ומעמידין. על שערי | א בשערי ג בשער. ניקנור ומתנה | ד ניקנו' ומתנ'. עליהן | א ג עליו. 19 ויאמר | ד ויאמ' א ג ואומ'. מצורע | ד מצור'. זה | ג ח'. אשמו | א ג ד אשמי. ואם | ד אם. נדבה | ד נדב'.

7. גילח והביא וכו'. אף כאן ציווי הוא, כלעיל, שו' 4–5, ואח"כ כשהשלים אין נותנין לו. 9. ואם לאו וכו'. כלומר, אם אני טמא ועלי לגלח לפני הקרבן. 10. להחמיר עליו וכו'. שהרי הוא גם ספק מוחלט, ועליו להביא צפורים ולגלח אח"כ תגלחת ראשונה של ימי גמרו. 12. חטאת העוף וכו'. כלומר, משום ספק נזיר טמא, שהרי במצורע אין קרבנות בתגלחת ראשונה, ואם היה נזיר טהור הרי כבר הקריב את עולתו והתנה עליו. 14. ומגלח וכו'. ואחרי התגלחת מקריב את חטאת העוף שהתנה עליה. ומביא עולת בהמה וכו'. בדפוסים ובירושלמי: ומונה שלשים, ומביא עולת בהמה וכו'. ולפנינו מקוצר, שהרי אסור לו לגלח אחרי שהקריב חטאת העוף, שמא היה נזיר טמא, וטהר בתגלחת ראשונה, ועליו למנות שלשים יום בטהרה. 15. הראשונה חובה וזו נדבה. צ"ל: הראשונה נדבה וזו חובה. וכ"ה בראשונים (בשם התוספתא) ובירושלמי. ונתחלפו השורות, עיין להלן, שו' 16. 16. הראשונה נדבה וזו חובה. צ"ל להפך: הראשונה חובה וזו נדבה. וכ"ה במקורות הנ"ל, עיין לעיל, שו' 15.

20 נשחט בצפון, וטעון מתן בהונות וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק ונאכל לזכרי כהונה, ולא הודו לו חכמים לר' שמעון, שמביא קדשים לבית הפסול. להביא חטאת בהמה אין יכול, שאין חטאת בהמה באה על ספק, להביא חטאת העוף אין יכול, שהעשיר שהביא קרבן עני לא יצא, כיצד הוא עושה, יכתוב נכסיו לאחר, ויביא קרבן עני. נמצא עני מביא חטאת העוף, ומתנה עליה, ואומ' אם 25 מצורע אני הרי זה חובתי, ואם לאו, הרי זה ספיקי, ואוכל בקדשים מיד, אבל לשתות יין, וליטמא למתים, אין יכול, שאין ימי נזרו עולין לו מתוך ימי צרעתו. כיצד תעשה לו כדברי בן זומא, סופר שלשים יום ומביא עולת בהמה ומגלח, ומביא חטאת העוף ומתנה עליה, ואומ' אם טמא אני חטאת מחובתי ועולה נדבה, אם טהור אני עולה מחובתי וחטאת ספק, וסופר שלשים יום ומביא 30 קרבנותיו שלמים, ומביא עולת בהמה ומתנה עליה, ואמ' אם טמא אני עולה הראשונה חובה וזו נדבה, וחטאת העוף מחובתו, אם טהור אני עולה הראשונה

21 ולא הודו וכו'. ירוש' הכ"ל, כ"ז ע"ב, בבלי כדה ע' ב'. 23 שהעשיר וכו'. משנת כנעים פי"ד מי"ב, ירוש' הכ"ל. 24 ומתנה עליה וכו'. ירוש' הכ"ל.

20 וטעון | א וצריך. מתן | א ג מתנות. בהונות וסמיכה | ד בהונו' וסמיכ'. ותנופת | ד ותנופ' ג ותנופות. ושוק | ד ושו'. 21 כהונה | ד כהונ'. חכמים | ד חכמי'. שמביא קדשים לבית | ד שמבי' קדשי' לבי'. 22 חטאת | ד חטא' (נ"פ). בהמה | ד בהמ'. באה | ג בא. ספק | ד הספק. 23 שהביא קרבן | ד שהבי' קרב'. כיצד | ד כיצ' א כיזה צד. הוא עושה יכתוב | ד עוש' יכתו'. 24 לאחר ויביא קרבן | ד לאח' ויבי' קרב'. נמצא | ד נמצ' א ונמצא. מביא | ד מבי' א ומביא. חטאת | ד חטא'. ומתנה | ד ומתנ'. עליה | ד עליה' א עליו. ואומ' | ד ואו'. 25 מצורע | א טמא. חובתי | כ"ה א. ד חטא' ב אשמו. ואם | ד אם. ספיקי | ד ספקי. בקדשים | ד בקדשי'. 26 לשתות | ד לשתו'. וליטמא | ד וליטמ' א ולטמא. למתים | ד ח'. אין | ד אי'. שאין | ד שאי'. עולין | א עולה. מתוך | ד בתו'. 27 כיצד | א כיזה צד. כדברי | א לדברי. זומא | ד זומ'. שלשים | ד שלשי'. בהמה | ד בהמ'. 28 ומביא חטאת | א וחטאת. 29 אם | ד ואם. מחובתי | א [מחטאתי] (ונוקד לשם הנהה) מחובתי. ספק וסופר | א נדבה סופר. 30 ומביא עולת | א ועולת. בהמה | ד ח'. ומתנה | כ"ה א ד. ב נתמנה. ואמ' | ד ואומ' א ואו'. עולה | א העולה. 31 חובה | א נדבה. נדבה | א חובה. וחטאת | ד והחטאת. מחובתו | א ד מחובתי. עולה הראשונה | א העולה והאשם.

21–22. להביא חטאת וכו'. עכשיו חוזר התנא קמא ומפרש כיצד יעשה בקרבנות מצורע למחר אחר תגלחתו של ימי ספרו. 25. ספיקי. כלומר, אם לא הייתי מצורע, אין כאן אלא חטאת העוף הבאה על הספק. 27. כדברי בן זומא. כלומר, לתנא שלנו שהוא חולק על ר' שמעון לעיל, ואינו מצריך אשם, וכבר תיקן את צרעתו בחטאת העוף. ועכשיו עליו להוציא את עצמו מספק נזירות, שאם היה מצורע, הרי כל מה שעשה עד עכשיו לא הועיל לו כלום לנזירותו, והוא ספק נזיר טהור, ספק נזיר טמא. 28. חטאת מחובתי וכו'. שהרי גילח לפני שהקריב חטאת העוף ולאחר עולת הבהמה, ולפיכך אם טמא היה גילח לפני החטאת וטהר, ואם טהור היה גילח אחרי זריקת דם העולה והשלים נזירותו. ועדיין הוא בספיקו שמא היה טמא ועכשיו טהר, ועליו להשלים נזירותו בטהרה. 30. קרבנותיו שלמים. כלומר, שלימים, מביא את כל קרבנותיו ומשלים את הקרבנות שלא הביא כלל מתחילה, ואף שלמים בכלל, ואינו מתנה עליהם, שהרי היה נזיר ודאי. אם טמא אני. כלומר, אם טמא הייתי בתחילה. 30–31. עולה הראשונה חובה וכו'. הנכון הוא בכי"ע: עולה הראשונה נדבה וזו חובה. וכ"ה בראשונים. 31–32. הראשונה נדבה וכו'. צ"ל: הראשונה חובה וזו נדבה. וכ"ה בראשונים.

נדבה וזו חובה, וחטאת העוף ספיקי (ואוכל בקדשים לאחר ששים יום), ושותה יין ומיטמא למתים מיד. במה דברים אמורים בזמן שנזר שלשים יום, אבל נזר שנים עשר חדש, אוכל בקדשים לאחר שתי שנים, ושותה יין ומטמא למתים לאחר ארבע שנים. טמא בספק ומוחלט בודיי, אוכל בקדשים לאחר שמנה ימים, שותה יין ומיטמא למתים לאחר ששים ושבעה יום. טמא בודאי ומוחלט בספק, אוכל בקדשים לאחר שלשים ושבעה יום, שותה יין ומטמא למתים לאחר שבעים וארבעה יום. טמא בודאי ומוחלט בודיי, אוכל בקדשים לאחר שמונה ימים, ושותה יין ומיטמא למתים לאחר ארבעים וארבעה יום.

2. כל קרבנות צבור והיחיד הציץ מרצה על טומאת הדם ועל טומאת הגוף, חוץ מנזיר ועושה פסח שמרצה לטומאת הדם, ואין מרצה על טומאת הגוף.

33 נמה דנריס וכו'. נגלי כ"ו ח', ס' ח'. ועיין ביכוס' הכ"ל. 40 כל קרבנות וכו'. לעיל פסחים פ"ו ה"ה, ונמקה"ת סס.

32 וחטאת | ד והחטאת. ספיקי | ד ספקי [ומגלח] א ספיקו. (ואוכל – יום) | א ח'. בקדשים | כ"ה ד. ב כקדשים. 33 ומיטמא | א ד ומטמא. יום | ד ח' (והניח ריוח). 34 חדש | א חודש. בקדשים | כ"ה א ד. ב כקדשים. לאחר | כ"ה א ד. ב לאחד. ומטמא | ד ומטמ'. 35 ארבע | א ארבעה. בודיי | א בודאי ד ובודאי. 36 שמנה | א שמונת. שותה | א ד ושותה. ומיטמא | א ד ומטמא. לאחר | ג אחר. ששים | א ג שלשים. ושבעה | ד ושמונה. 37 לאחר שלשים ושבעה יום | ג אחר שבעה ימים. ומטמא | ד ומטמ'. 38 למתים | ד למתי'. שבעים | ד שבעי' [שבעי] ג ארבעים. וארבעה | ד וארבע'. 38–39 טמא – יום | ג ח'. 38 טמא | ד טמ'. בודיי | א ד בודאי. בקדשים | ד בקדשי'. 39 שמונה | א שמונת. ימים | ד ימי'. ושותה | א שותה. ומיטמא | א ומטמא ד ומטמ'. למתים – וארבעה | ד למתי' לאח' ארבעי' וארבע'. וארבעה | א ח'. 40 קרבנות | ד קרבנו'. צבור | ד הצבור א הציבור. והיחיד | ד והיחי'. מרצה | ד מרצ'. טומאת | ד טומא' (ב"פ). 41 מנזיר ועושה | ד מנזי' ועוש'. שמרצה לטומאת | ד שמרצ' לטומא' א ג ש[הציץ] מרצה על טומאת. הדם | ד הד'. ג ח'. ואין | א ג ואין [הציץ]. טומאת | ד טומא'.

34. שנים עשר חדש. וביום ראשון של נזירותו היה ספק נזיר טהור, ספק טמא, ספק מצורע מוחלט. לאחר שתי שנים. ומגלח תגלחת ראשונה לאחר שנה (שמא היה נזיר טהור) ושנייה לאחר שנתים (שמא היה טמא) ומגלח בנתים, ויצא מידי ספק מצורע, אבל עדיין עומד בספק נזירות טמאה או טהורה, שמא היה מצורע, וכל מה שעשה לא הועיל לו כלום לנזירותו. 36. ששים ושבעה. והיינו שמונה של צרעת ודאית ושלשים, שלשים של ספק נזירות טהרה, ספק טמאה. ויום שמיני לטהרת צרעתו עולה לו גם לנזירות, שמקצת היום ככולו. 37. שלשים ושבעה וכו'. והיינו מונה שבעה ומגלח ממה נפשך, שאם הוא מצורע עולה לו תגלחתו לתגלחת ראשונה, ואם אינו מצורע הרי הוא נזיר טמא ודאי שמגלח בשביעי, ואח"כ מונה שלשים שמא לא היה מצורע וטהר מטומאתו, וצריך למנות שלשים כנזיר טהור, ומגלח תגלחת שנייה, ומותר בקדשים ממה נפשך, שאפילו היה מצורע כבר טהר בתגלחת שנייה. 38. שבעים וארבעה יום. שמא היה מצורע, והימים שמנה לא עלו לו לנזירותו, ומונה שבעה ימים כנזיר טמא (שהרי נזיר טמא וודאי היה), נטהר, ומונה שלשים לנזירות טהרה, ביחד שלשים ושבעה ימים, וכבר מנה מקודם שלשים ושבעה ימים משום ספק צרעתו, נמצא שיוצא מכלל נזירות לאחר שבעים וארבעה יום. 39. לאחר ארבעים וארבעה יום. שבעה לצרעת ודאית, שבעה לטומאה ודאית, ושלשים לנזירות טהרה. 40. ועל טומאת הגוף. כלומר של הבעלים (ולא של העובד), ונקט התנא ריצוי ציץ משום הסיפא, ובכל הקרבנות אין צורך בריצוי ציץ על טומאת הבעלים. ועיין בבה"א.

ואם נטמא טומאת התהום הרי זה מרצה. כיצד, היה הולך לשחוט את פסחו, ולמול את בנו, ואמרו לו מת היה עמך בבית שנכנסת לו, או תחת אבן שישבת עליה, ונודע לו בין משעשה פסחו ובין עד שלא עשה פסחו, צריך לעשות פסח שני. אבל אמרו לו קבר התחום היה עמך בבית שנכנסת לו, או תחת אבן שישבת עליה, ונודע לו עד שלא עשה פסחו, צריך לעשות פסח שני, משעשה פסחו, אין צריך לעשות פסח שני. 3. וכן נזיר שהלך להביא קרבנותיו, ואמרו לו מת היה עמך בבית שנכנסת לו, או תחת אבן שישבת עליה, ונודע לו בין משהביא קרבנותיו ובין עד שלא הביא קרבנותיו, צריך להבי׳ קרבן טמאה. אבל אמרו לו קבר התהום היה עמך בבי׳ שנכנסת׳ לו, תחת האבן שישבתה עליה, ונודע לו עד שלא הביא קרבנותיו, צריך להביא קרבן טומאה, משהביא קרבנותיו, אין צריך להביא קרבן טומאה. 4. חומר באשתו ובתו שאין בעבדו ושפחתו, בעבדו ושפחתו, שאין באשתו ובתו, שאשתו ובתו מפר את נדרן, ואין כופן לשתות יין, וליטמא למתים, אבל עבדו ושפחתו אין מפר את נדרן, אבל כופן לשתות יין, וליטמא למתים. שאין שותין אלא בפניו, ואין מיטמין למתים אלא בפניו. 5. ר׳ יוסה אומ׳ עבד שאמ׳ לו רבו, הוי שותה יין שתי שנים, ומטמא למתים שתי שנים, שותה יין בפניו ושלא בפניו, ומטמא למתים בפניו ושלא

52 חומר באשתו וכו׳. עיין במסכ׳ רפ"ע, ספרי זוטא כשא, עמ׳ 239. 55 שאין שותין וכו׳. עיין במסכ׳ פ"ע מ"א.

42 ואם | ד ואין. נטמא | ד נטמ׳ א ניטמא. טומאת | ד טומא׳. התהום | ד התחום. מרצה | ד מרצ׳. כיצד | ד כיצ׳ א כיזה צד. היה | ד הי׳. 43 ולמול את בנו | א ג ד ח׳. ואמרו | א אמרו ד ואמר. עמך | א עימך. שנכנסת | א ג שנכנסתה. או | א ג ד ח׳. אבן | ג האבן. שישבת | ג שישבתה. 44–46 בין – לו | א ח׳. 44 משעשה | ד בשעשה. ובין | ד ובי׳. עשה כ׳ה ג ד. ב ח׳. צריך | ד צרי׳. 45 שני | ג שיני. אבל | ג ח׳. התחום | ג תחום ד התהום. עמך | ג עימך. שנכנסת | ג שנכנסתה. אבן | ג האבן. שישבת | ג ד שישבתה ב ששישבת. 46 פסחו | א פיסחו. צריך | ג ח׳. שני | א ג שיני (ב׳פ). 47 נזיר | א בנזיר. שהלך | א ג שהיה הולך. להביא | ד להבי׳. ואמרו | א אמרו. 48 עמך | א ג עימך. בבית | ד בבי׳. שנכנסת | ד שנכנסת׳ ג שנכנסתה. או | א ג ח׳. אבן | א ג האבן. שישבת | ד שישבת׳ ג שישבתה. עליה | א עליו. 48–50 בין – ונודע לו | ב ח׳ (והושלם עפ׳י א ד). 49 ובין | א בין. עד | ד ח׳. להבי׳ | א להביא. טמאה | א טומאה. 50 התהום | א תהום. עמך בבי׳ | א עימך בבית. שנכנסת׳ | א שהכנסתה. שישבתה | א שישבת. 51 צריך | א צרי׳. קרבנותיו$_2$ | ג ח׳. 52 להביא | ד להבי׳ א להביא [ראוה]. ושפחתו | א ד ובשפחתו (ב׳פ). 53 מפר | א [הרי הוא] מיפר. נדרן | א נידרן ד נדרו. ואין | א אין. 54 וליטמא | א ולטמא. למתים | ד למתי׳. אבל$_1$ | א ח׳. מפר | א מיפר. נדרן | א נידרן ד נדרו. 55 וליטמא | א ולטמא. למתים | ד למתי׳. שאין | א אין ד ואין. שותין | א שותה [יין]. ואין | א אין. מיטמין | ד מטמאין א מטמא. 56 יוסה | א ד יוסי. אומ׳ | ד אומר. שאמ׳ | א ד שאמר. שתי שנים | א ח׳. 57 למתים | ד למתי׳ (ב׳פ). שנים | ד שני׳. בפניו ושלא בפניו | א ח׳. למתים | א למתים [אלא].

54. **אין מפר וכו׳.** כלומר, אם אמר להם בלשון הפרה אינו כלום, עד שיכוף אותם ויצוה עליהם לשתות יין וכו׳. 55. **שאין שותין וכו׳.** בדפוסים: ואין שותין, והיא היא, ואף לפנינו הכוונה: אין שותין.

בפניו. 6. למה רבו כופו, לנזיר, אבל לא לנדרים, ולא לשבועות. עבד שנזר, וגילח ויצא לחרות, יצא. נזר, ולא גילח ויצא לחרות, לא יצא. נטמא ויצא לחירות, מונה משעה שנטמא.

חסלת מסכת נזירות

58 למס לבו כופו וכו'. יכוס' פ"ט ס"ח, כ"ז ע"ג. ועיין בבלי ס"ב ב'.

58 לנזיר | א ד לנזירות. לא | א [אינו כופו] לא. לנדרים | ד לנדרי'. 59 וגילח | א ד וגלח. ויצא לחרות | א יצא (והונה: ויצא) לחירות. נזר | א נזיר. גילח | ד גלח. לחרות2 | א ד לחירות. לא יצא | א צריך לגלח. נטמא | א ניטמא. 60 שנטמא | א שניטמא.

59. שנזר וגילח וכו'. ואעפ"י שרבו אמר לו לשתות, ומן הדין עליו לציית לרבו, מ"מ אם שמר את נזירותו וגילח ויצא לחרות יצא בדיעבד, ואין מבטלים את קרבנותיו. נזר ולא גילח וכו'. הואיל ועדיין לא הביא את קרבנותיו דינו כאילו ולול בנזירותו כל הזמן (שהרי היה מותר לו להטמא) ולא יצא ידי נזירותו. 60. משעה שנטמא. וימים שמנה לטומאתו (אם הזה ושנה) עולים לו. ועיין בבה"א.

קטע מן הגניזה

יבמות פ"א עמ' 1 שו' 10 ואילך

קטע מן הגניזה

יבמות פ"א עמ' 4 שו' 42 ואילך

קטע מן הגניזה

יבמות פ"ב עמ' 6 סוף שו' 25 ואילך

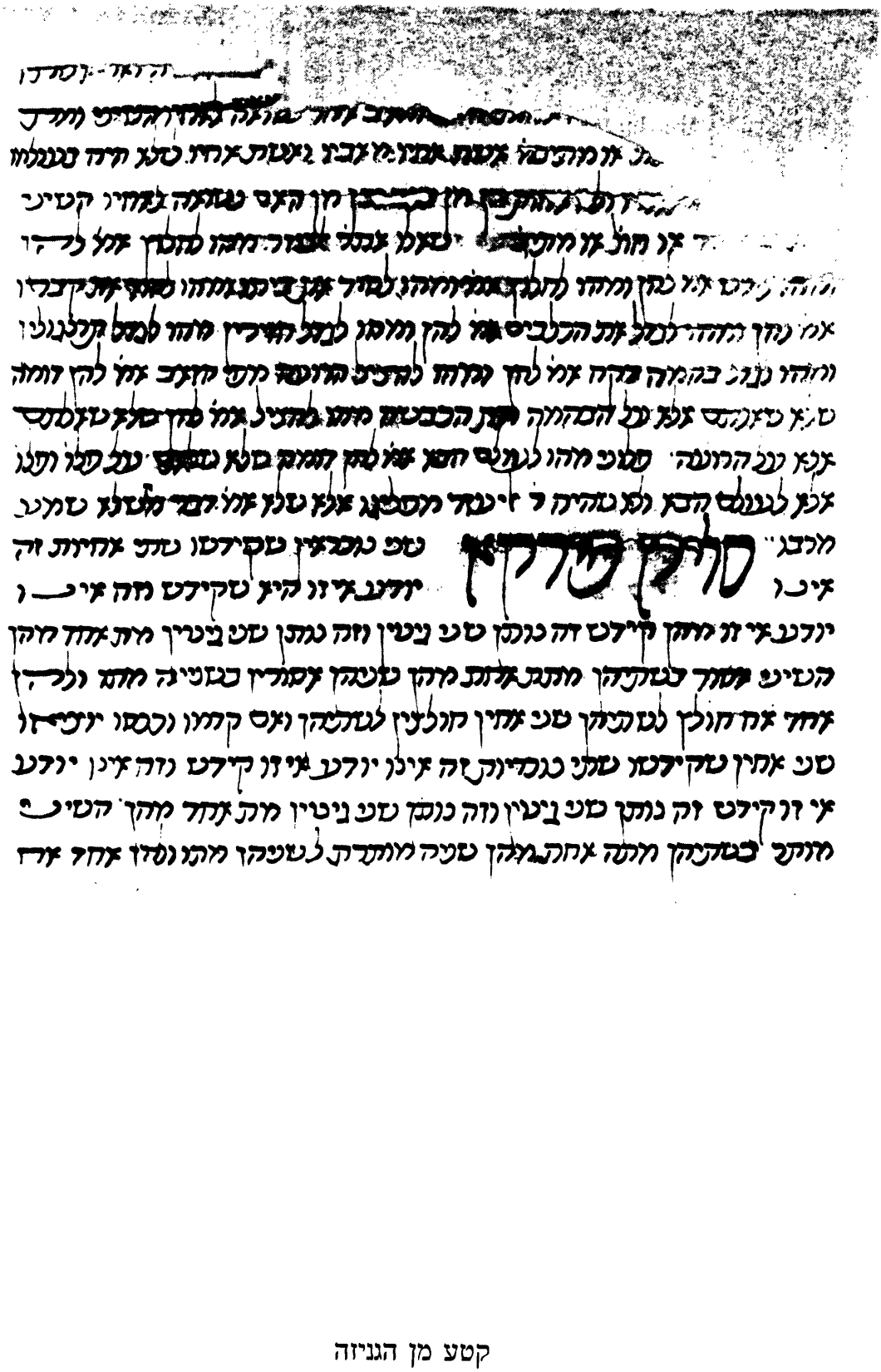

קטע מן הגניזה

יבמות פ"ג עמ' 8 שו' 14 ואילך

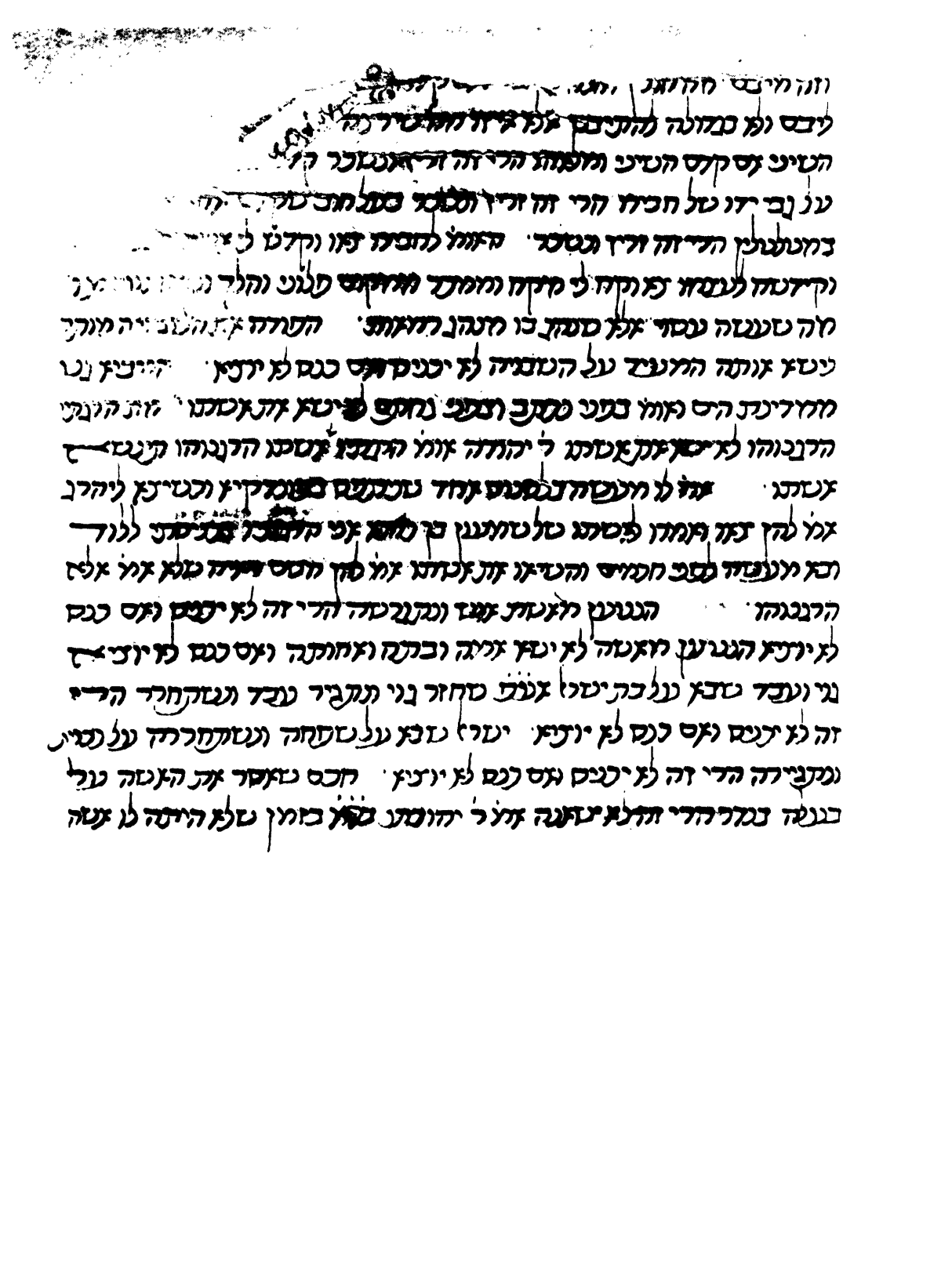

קטע מן הגניזה

יבמות פ"ד עמ' 11 שו' 13 ואילך

קטע שני מן הגניזה

יבמות פ"ד עמ' 12 שו' 38 ואילך

קטע מן הגניזה

יבמות פ"ה עמ' 13 שו' 2 ואילך

קטע מן הגניזה

יבמות פ"ה עמ' 15 שו' 29 ואילך

קטע שני מן הגניזה

יבמות פ״ה עמ׳ 16 שו׳ 50 ואילך

קטע מן הגניזה

יבמות פ״ו עמ׳ 17 שו׳ 6 ואילך

קטע מן הגניזה

יבמות פ״ו עמ׳ 19 שו׳ 35 ואילך

קטע מן הגניזה

יבמות פ״ז עמ׳ 22 שו׳ 1 ואילך

קטע מן הגניזה

יבמות פ"ח עמ' 24 שו' 3 ואילך

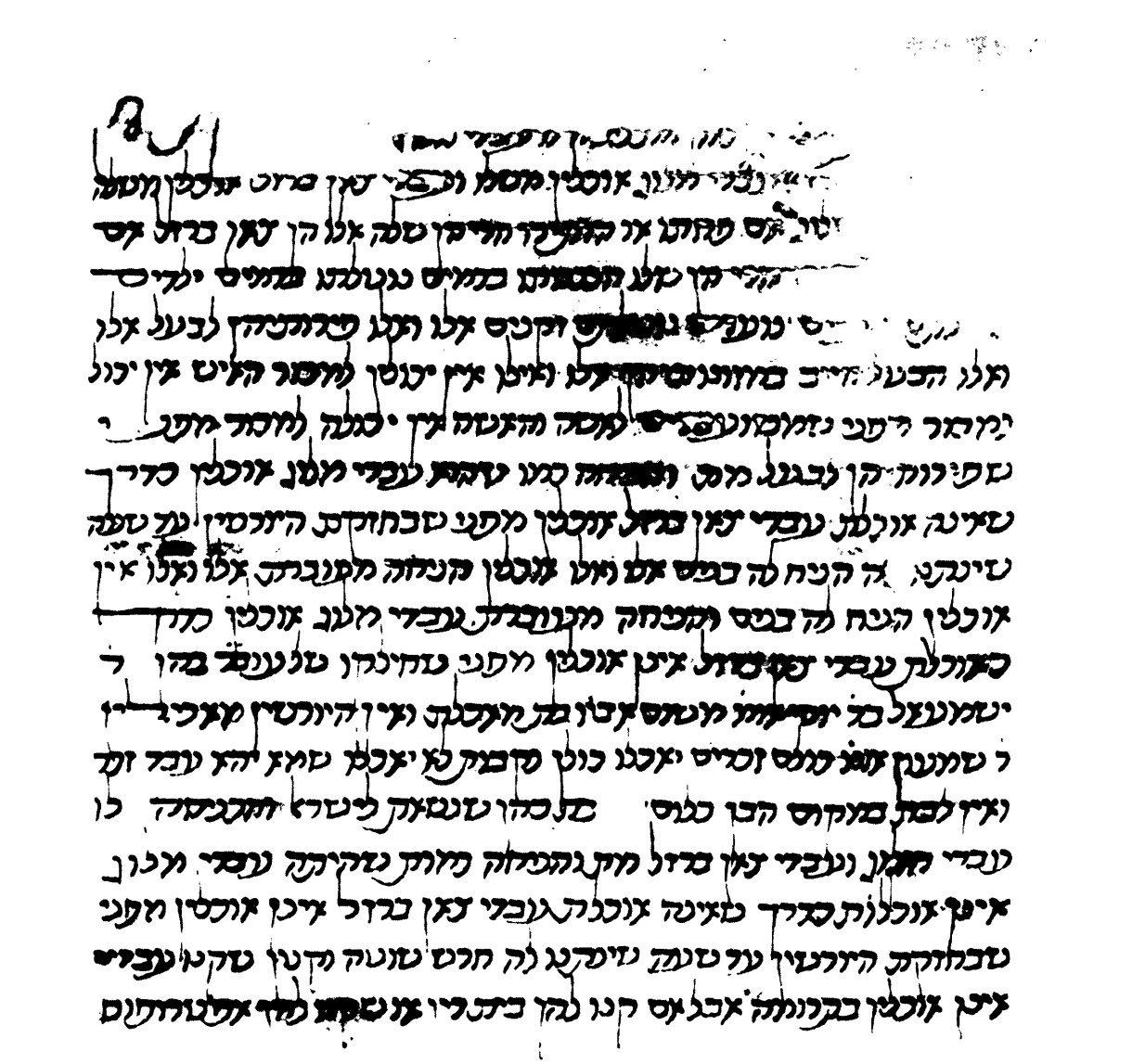

קטע מן הגניזה

יבמות פ"ט עמ' 27 שו' 1 ואילך

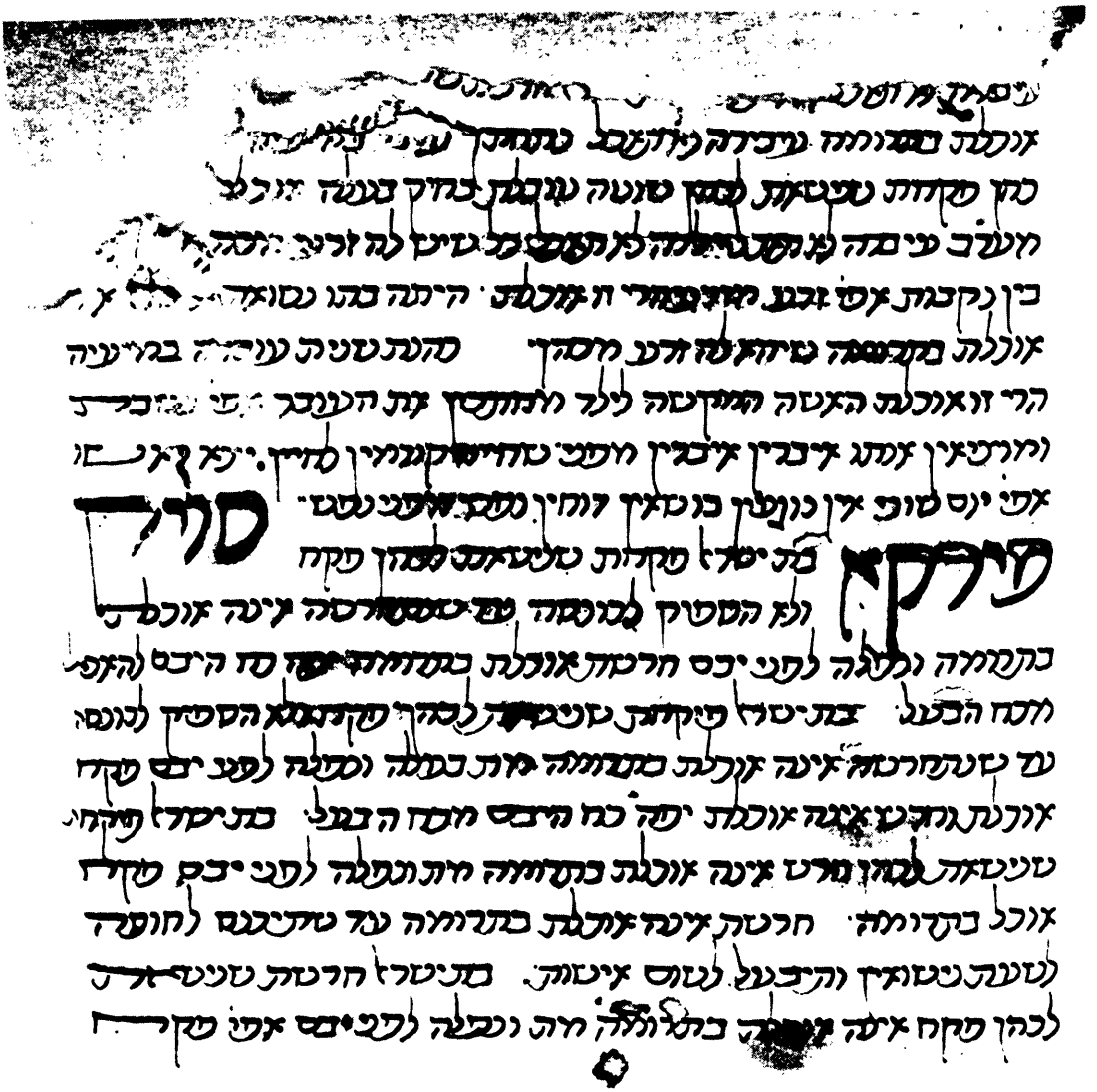

קטע מן הגניזה

יבמות פ"ט עמ' 29 שו' 31 ואילך

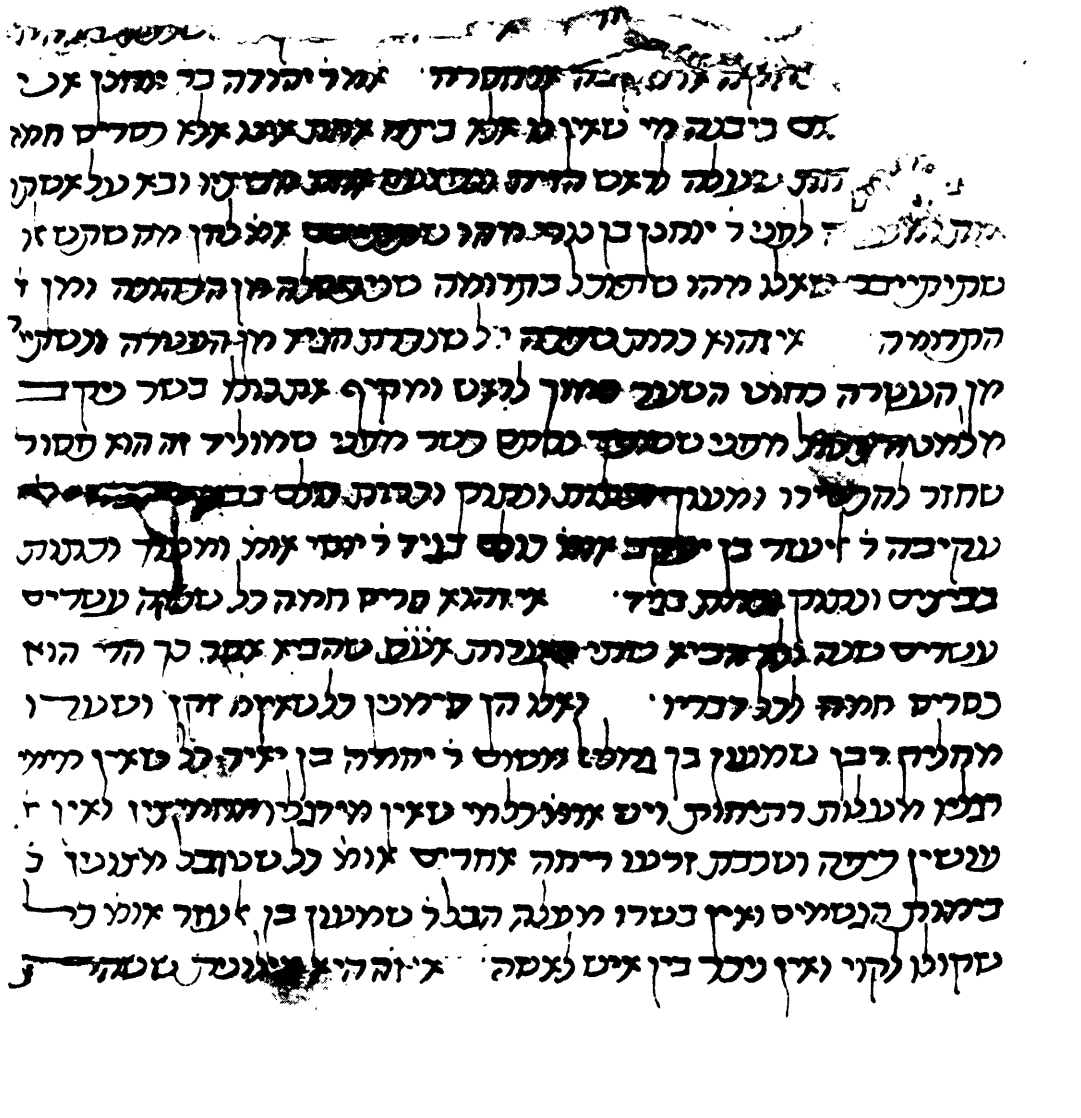

קטע מן הגניזה

יבמות פ״י עמ׳ 31 שו׳ 20 ואילך

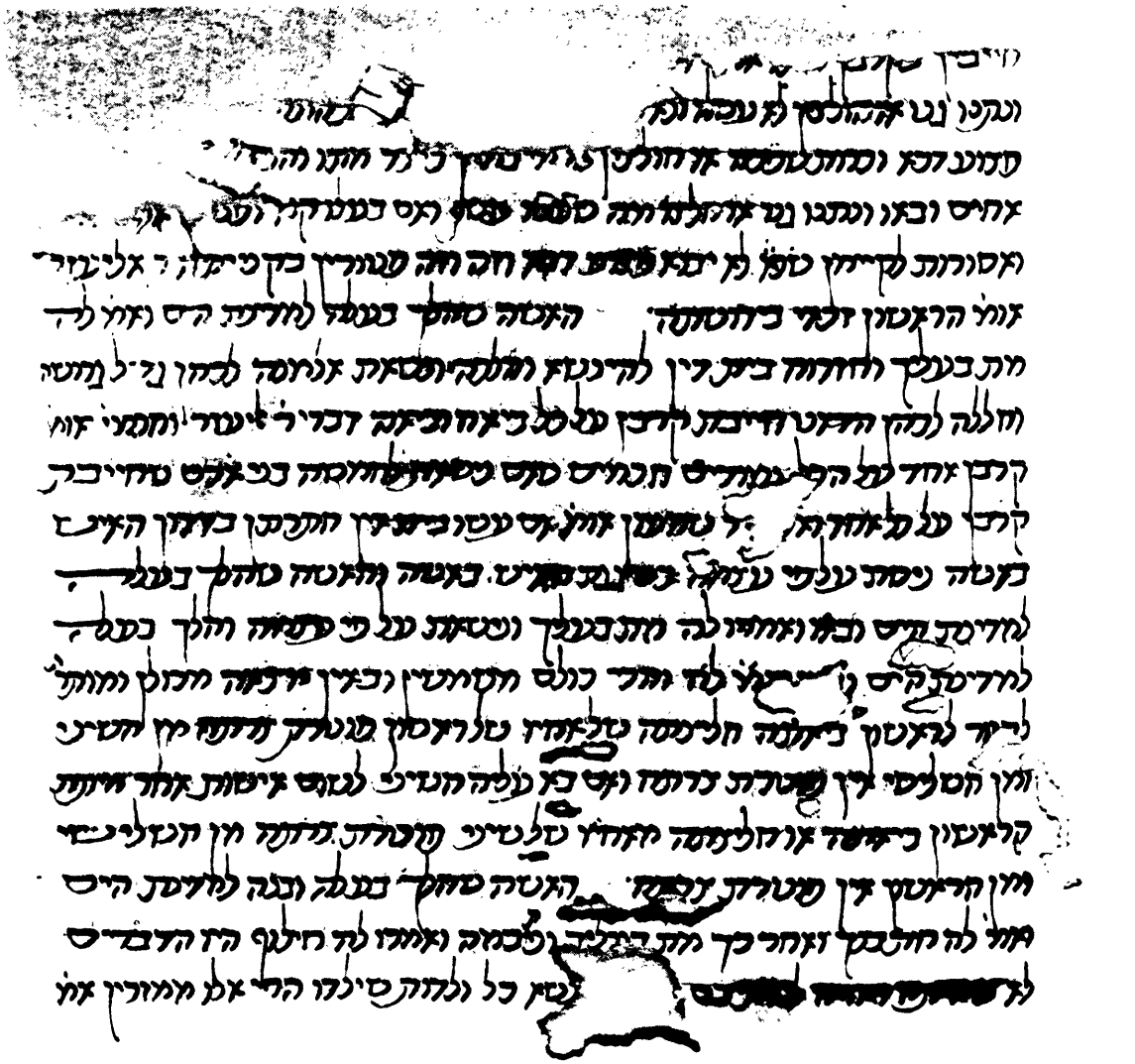

קטע מן הגניזה

יבמות פי"א עמ' 34 שו' 7 ואילך

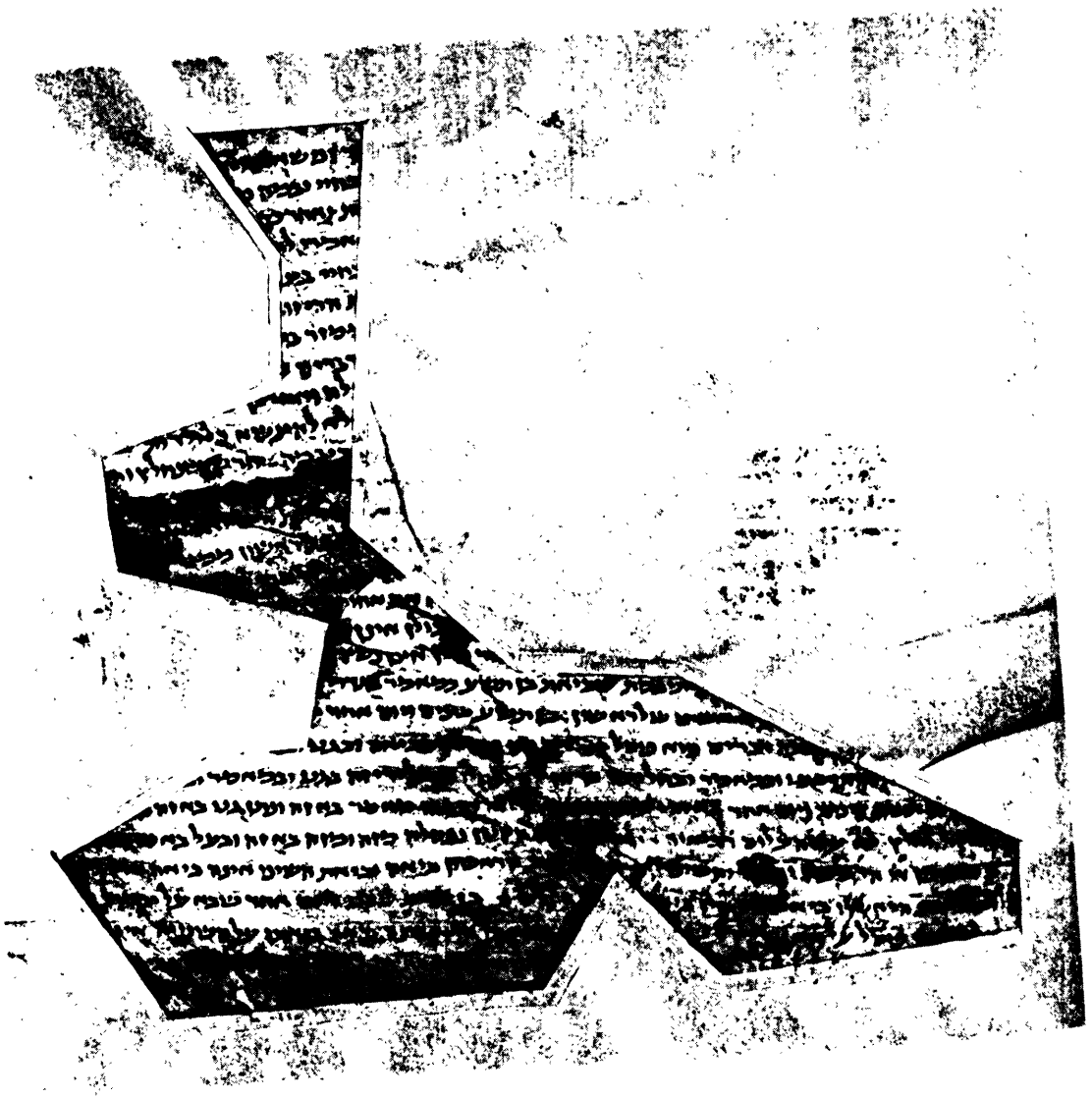

קטע שני מן הגניזה

יבמות פי״א עמ׳ 35 שו׳ 30 ואילך

קטע מן הגניזה

יבמות פי״א עמ׳ 37 שו׳ 51 ואילך

קטע מן הגניזה

יבמות ספי"א עמ' 39 שו' 77

קטע שני מן הגניזה

יבמות פי״ב עמ׳ 40 שו׳ 15 ואילך

קטע מן הגניזה

יבמות פי״ב עמ׳ 42 שו׳ 38 ואילך

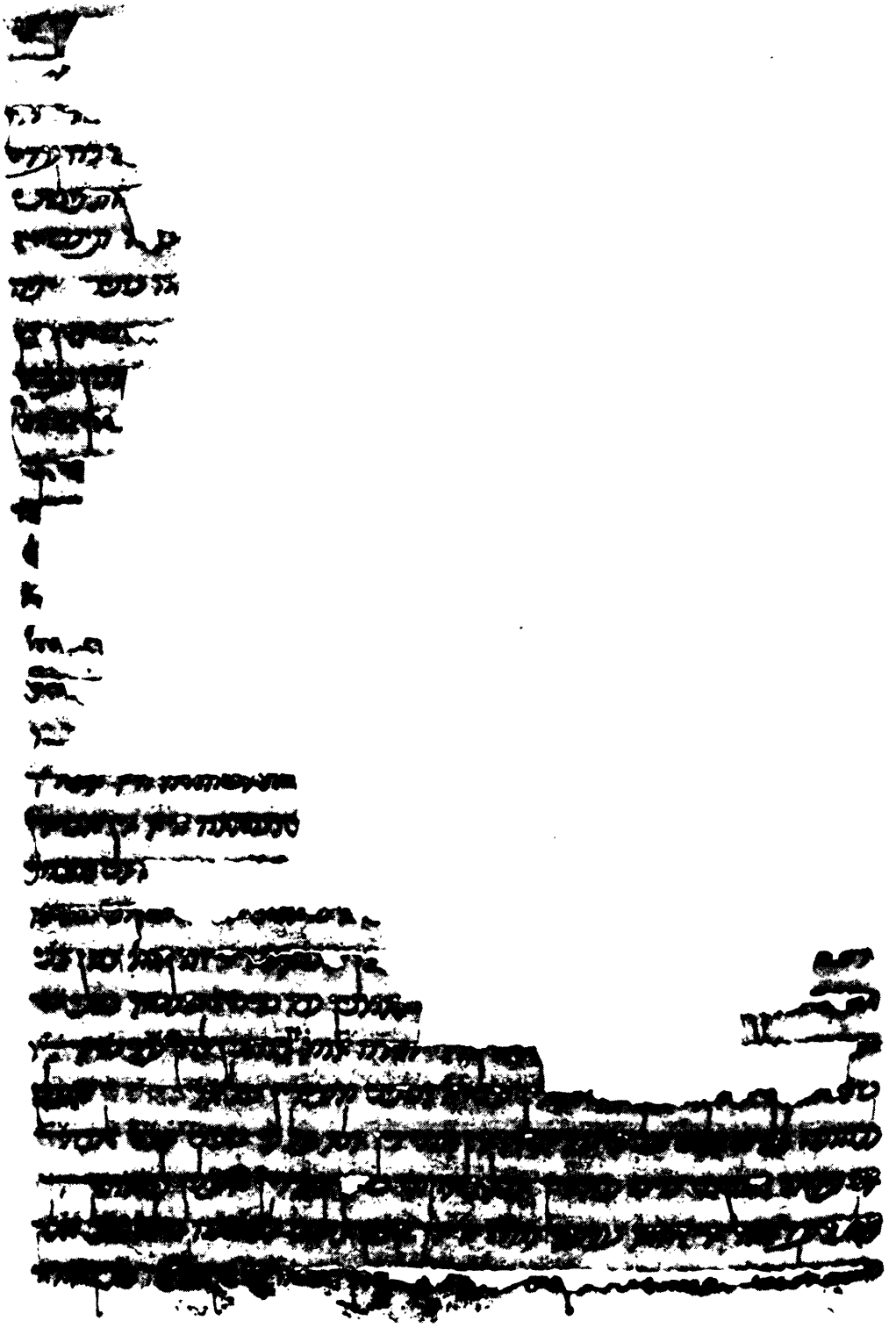

קטע מן הגניזה

כתובות פ״ב עמ׳ 60 שו׳ 6 ואילך

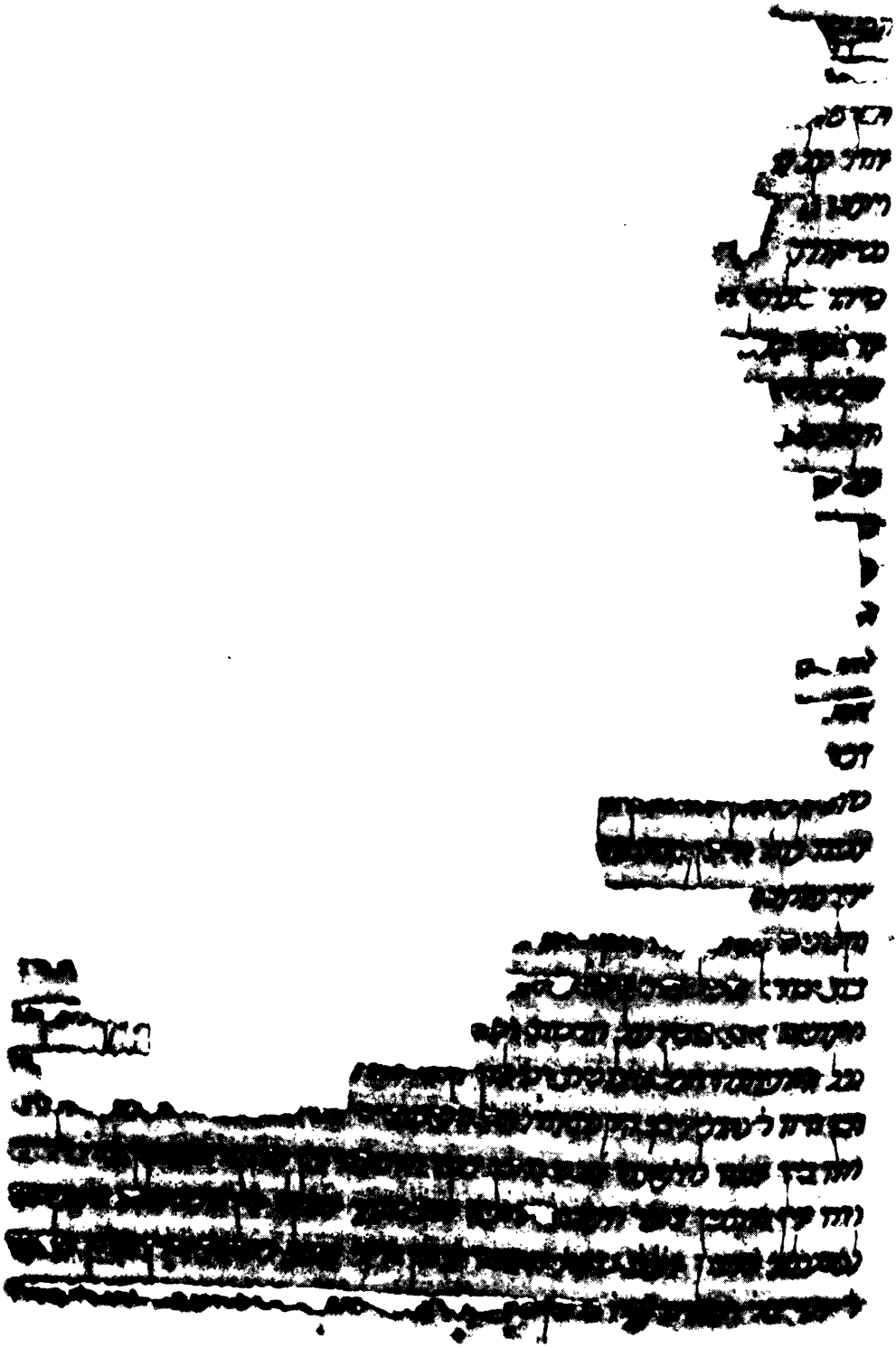

קטע מן הגניזה

כתובות פ״ב עמ׳ 62 סוף שו׳ 38

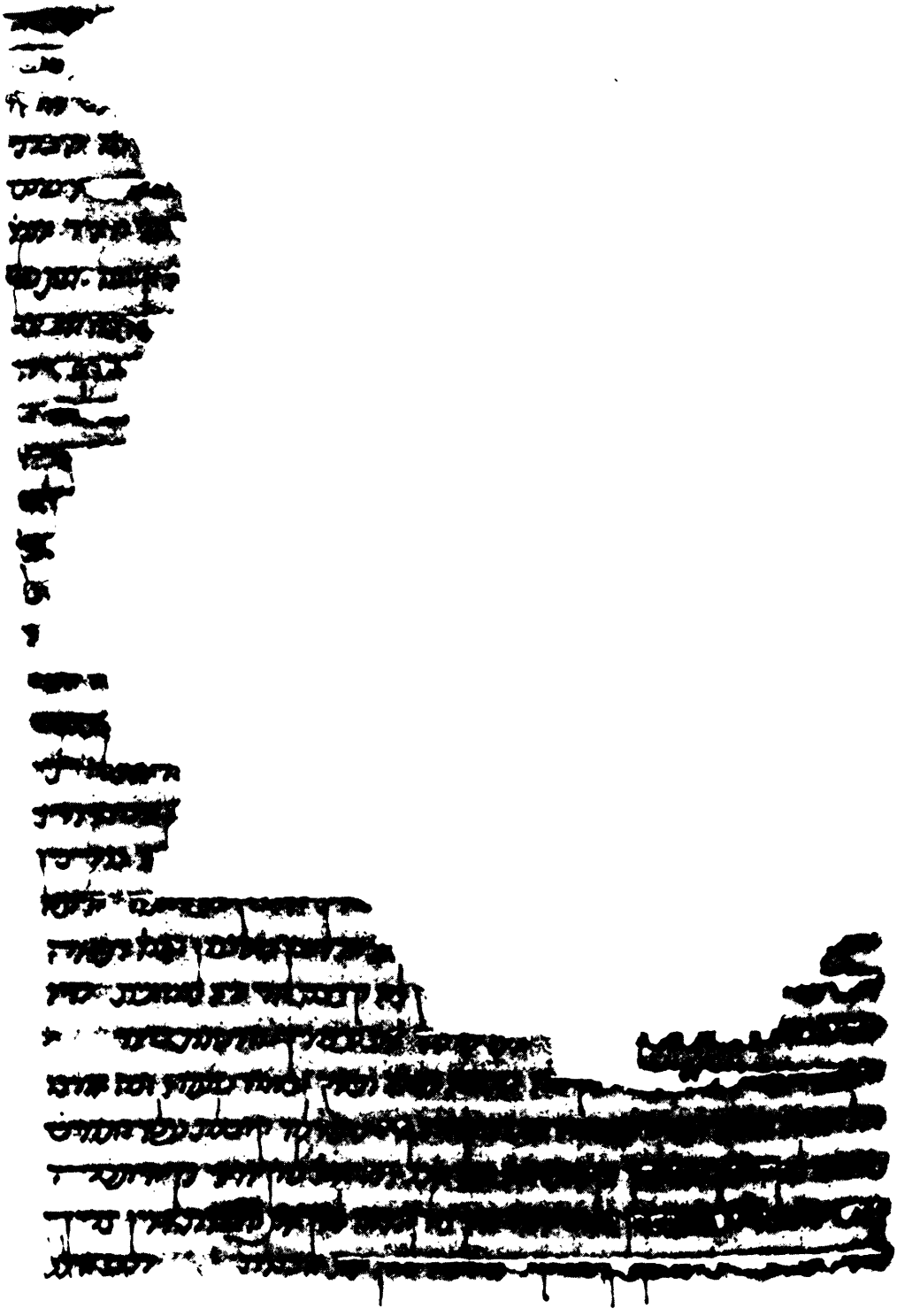

קטע מן הגניזה

כתובות פ״ג עמ׳ 65 שו׳ 34 ואילך

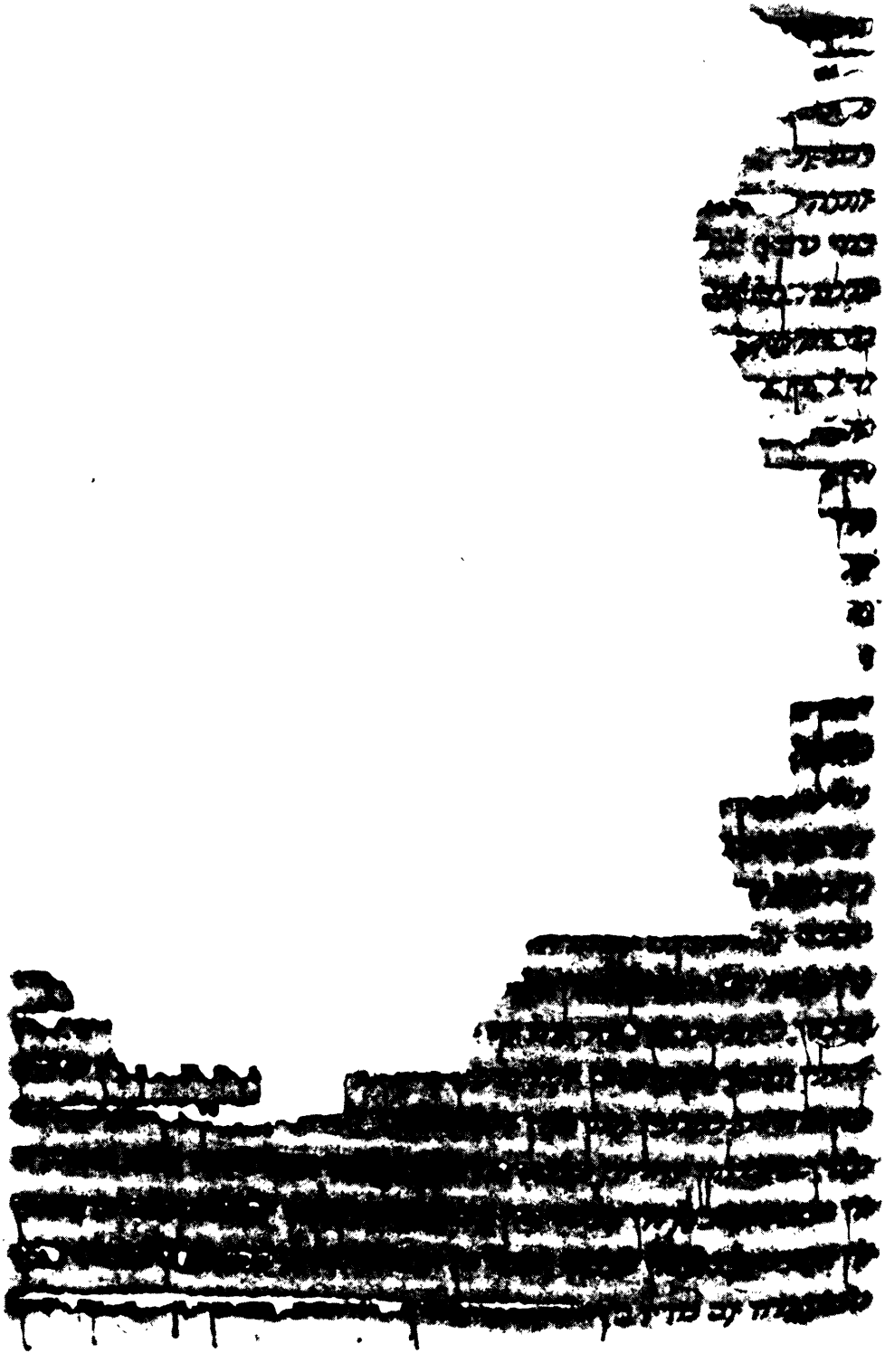

קטע מן הגניזה

כתובות פ״ד עמ׳ 68 שו׳ 30 ואילך

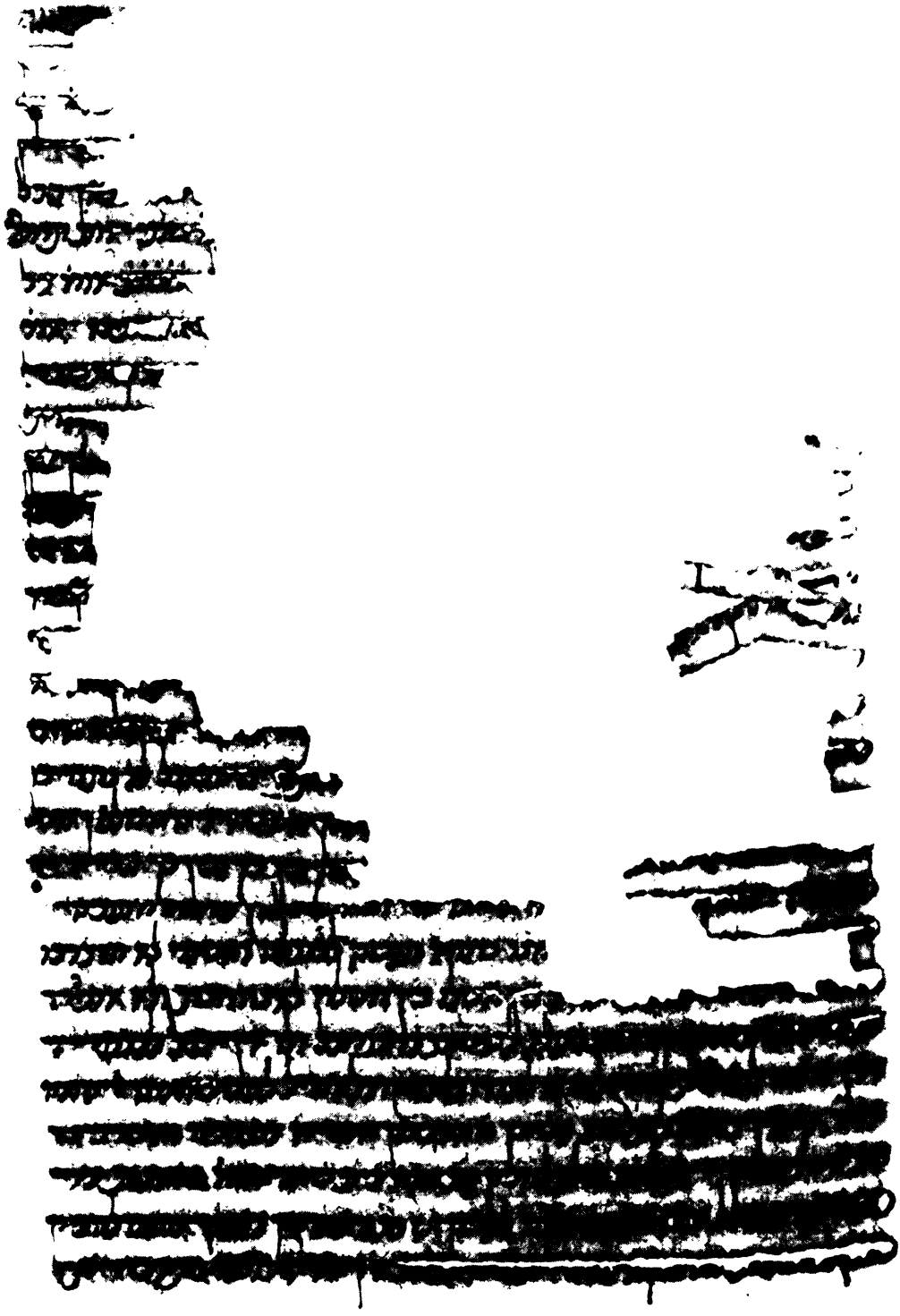

קטע מן הגניזה

כתובות פ״ה עמ׳ 71 שו׳ 1 ואילך

קטע מן הגניזה

כתובות פ"ה עמ' 73 שו' 31 ואילך

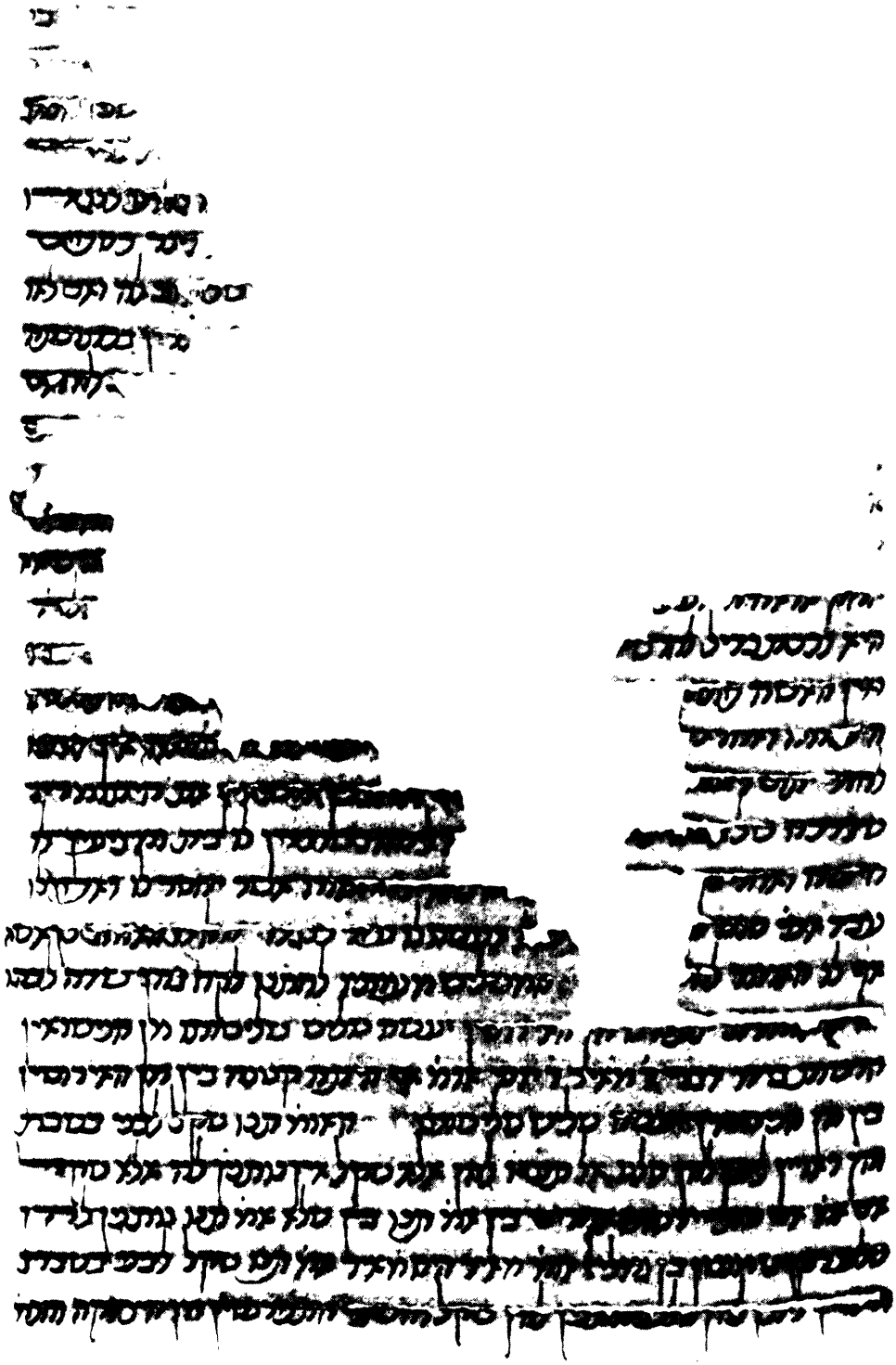

קטע מן הגניזה

כתובות פ״ו עמ׳ 76 שו׳ 17 ואילך

קטע מן הגניזה

כתובות פ״ו עמ׳ 78 שו׳ 48 ואילך

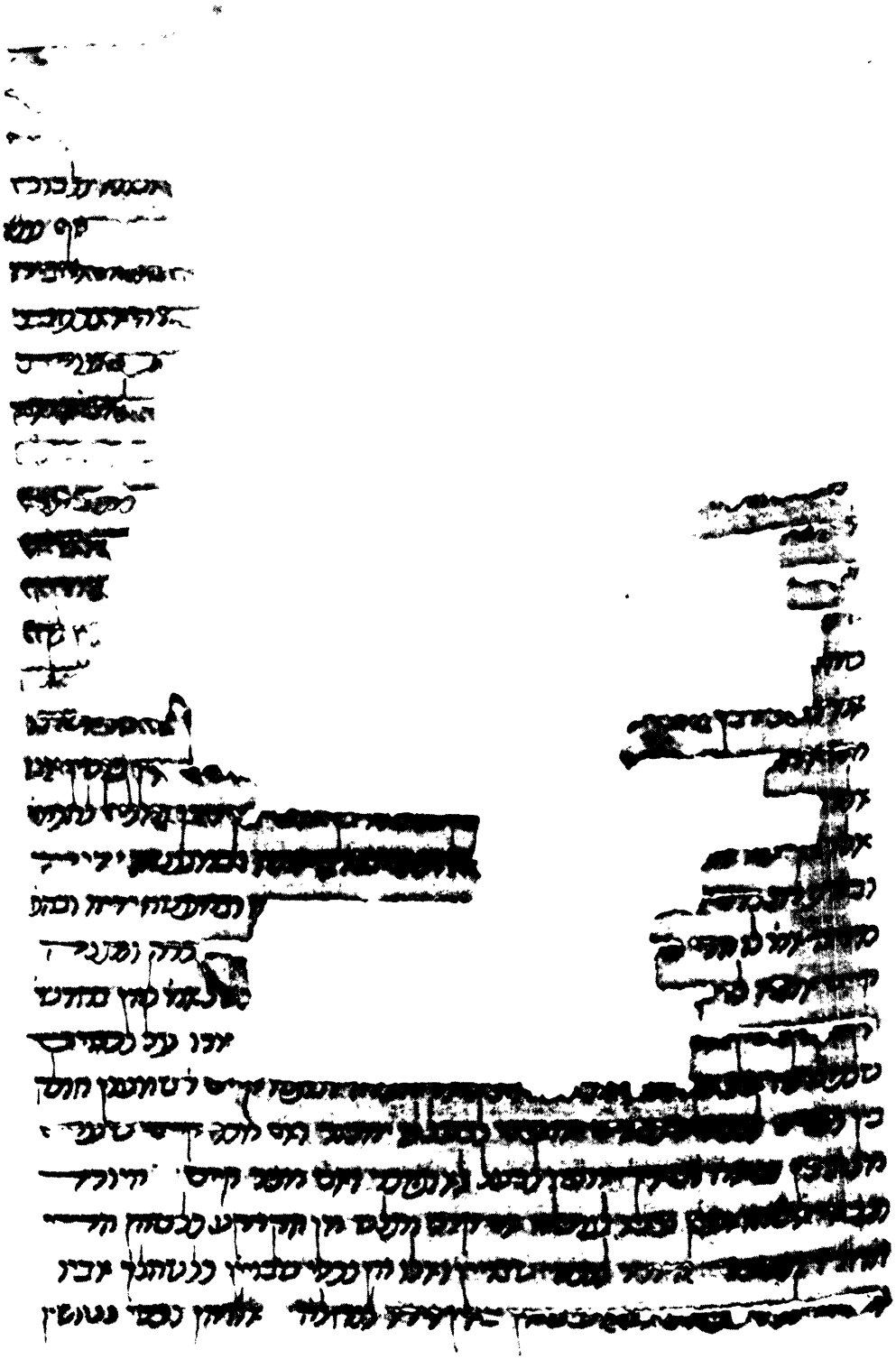

קטע מן הגניזה

כתובות פ״ו עמ׳ 81 סוף שו׳ 34

קטע מן הגניזה

כתובות פ״ח עמ׳ 84 שו׳ 17 ואילך

קטע מן הגניזה

כתובות פ״ט עמ׳ 87 שו׳ 12 ואילך

קטע מן הגניזה

כתובות פ״ט עמ׳ 89 שו׳ 39 ואילך

קטע מן הגניזה

כתובות פי״א עמ׳ 92 שו׳ 11 ואילך

קטע מן הגניזה

כתובות פי״ב עמ׳ 95 שו׳ 4 ואילך

קטע מן הגניזה

כתובות פי״ב עמ׳ 98 שו׳ 42 ואילך נדרים פ״א עמ׳ 100 שו׳ 1 ואילך

קטע מן הגניזה

נדרים פ"א עמ' 100 סוף שו' 9 ואילך

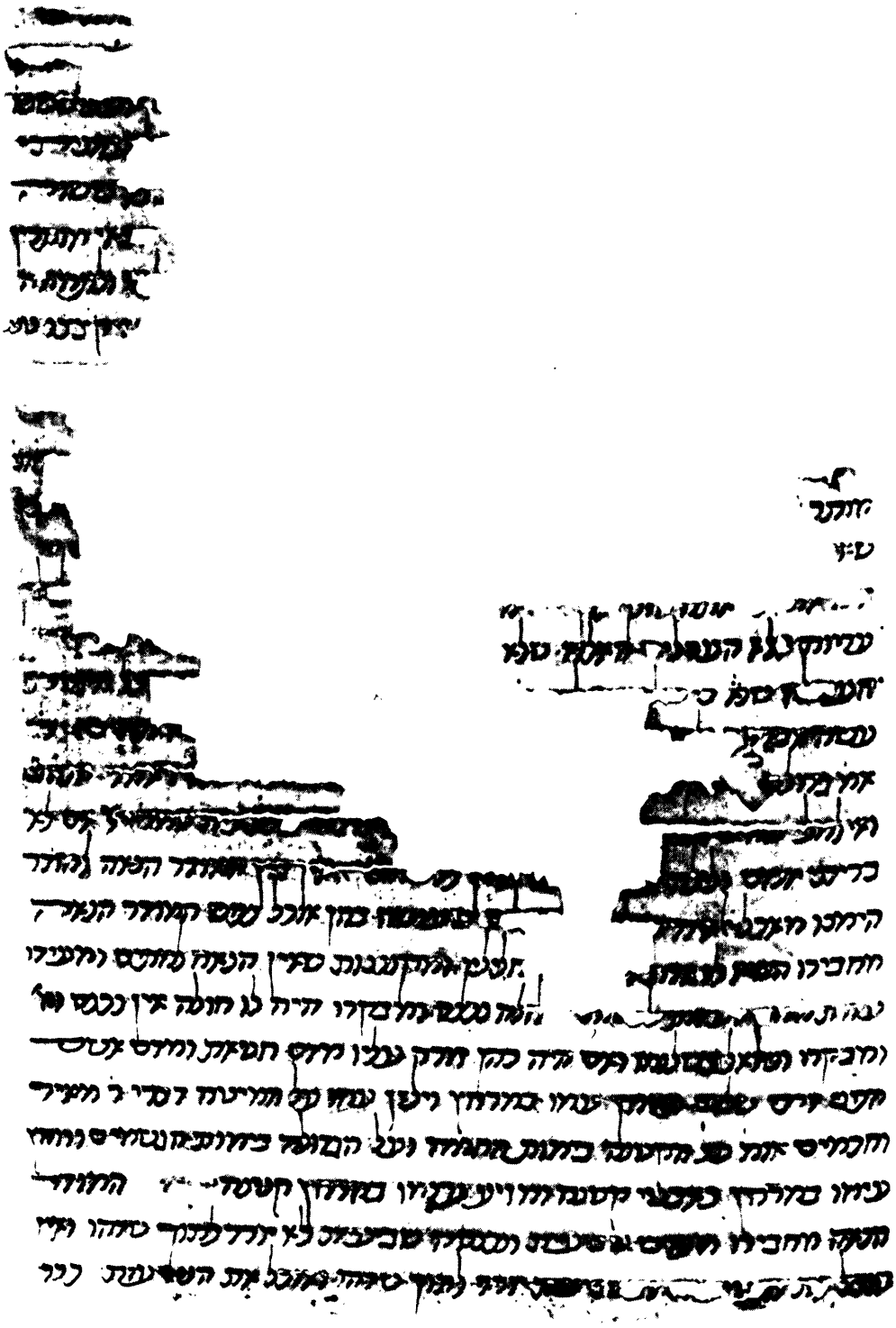

קטע מן הגניזה

נדרים פ״ב עמ׳ 104 שו׳ 2 ואילך

קטע מן הגניזה

נדרים פ"ב עמ' 106 שו' 29 ואילך

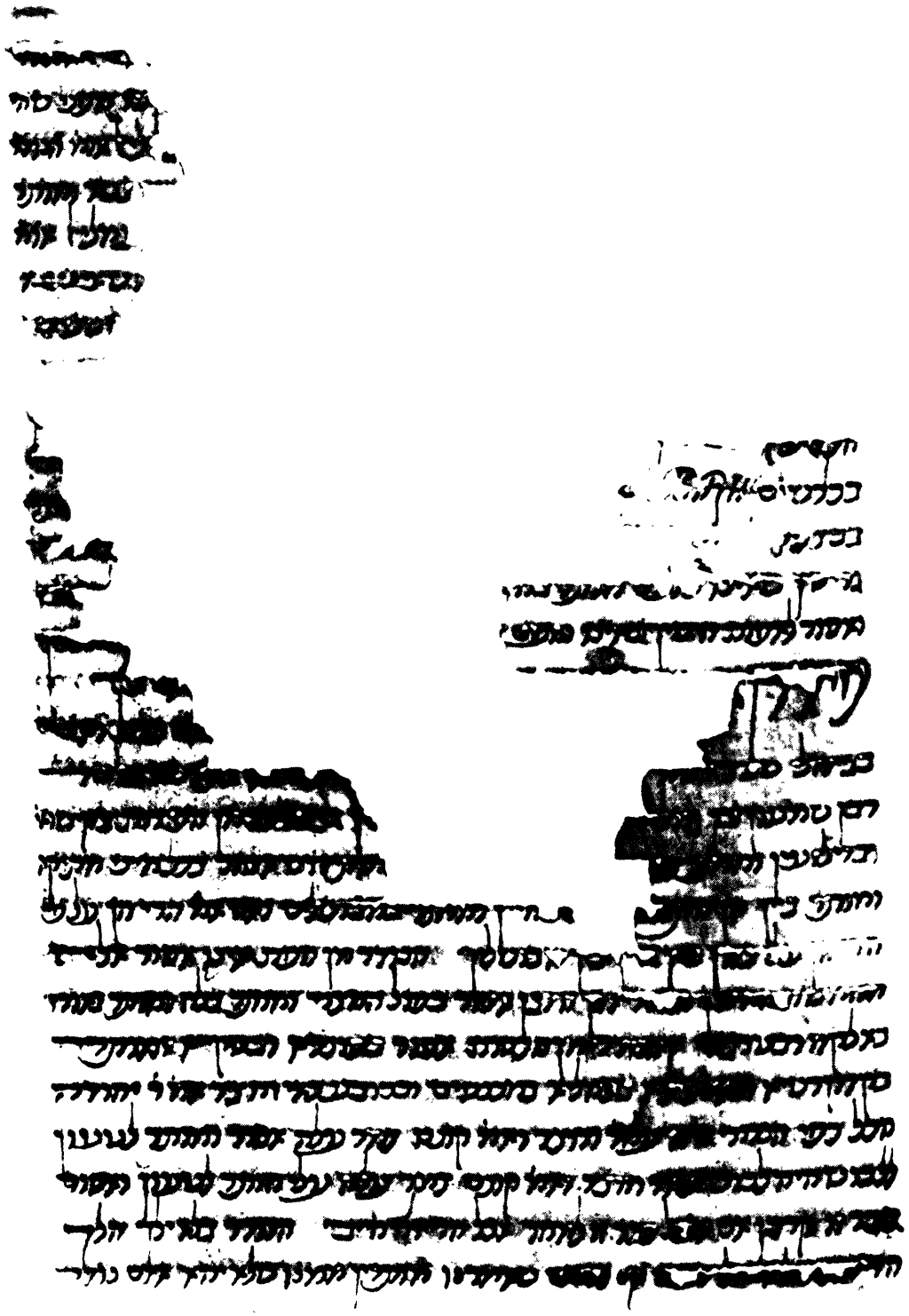

קטע מן הגניזה

נדרים פ״ג עמ׳ 109 שו׳ 21 ואילך

קטע מן הגניזה

נדרים פ"ד עמ' 112 שו' 18 ואילך

קטע מן הגניזה

נדרים פ"ה עמ' 114 שו' 13 ואילך

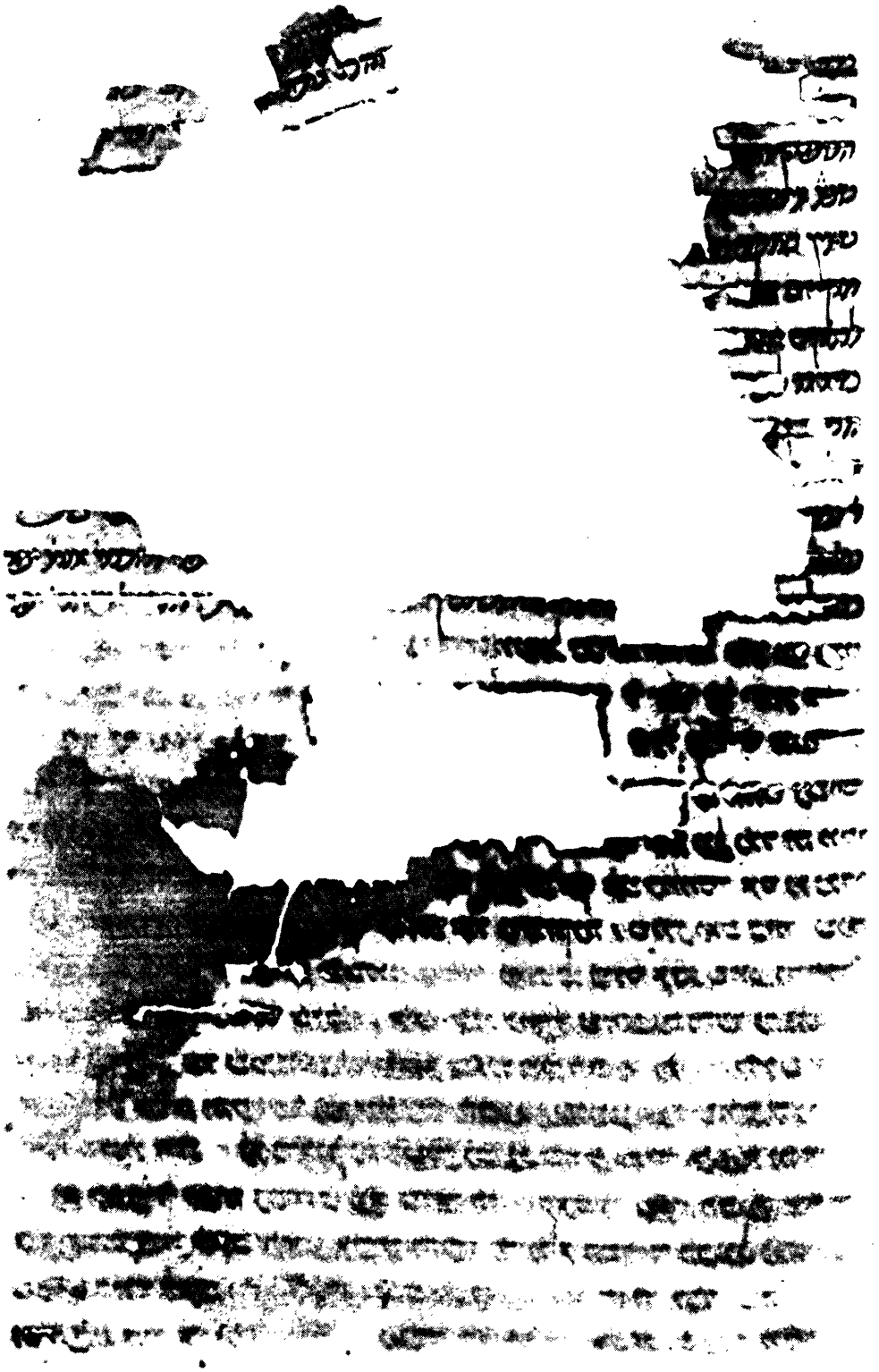

קטע מן הגניזה

נדרים פ״ז עמ׳ 122 שו׳ 26 ואילך

קטע מן הגניזה

נזיר פ״א עמ׳ 124 שו׳ 1 ואילך

קטע מן הגניזה

נזיר פ"ב עמ' 127 שו' 6 ואילך

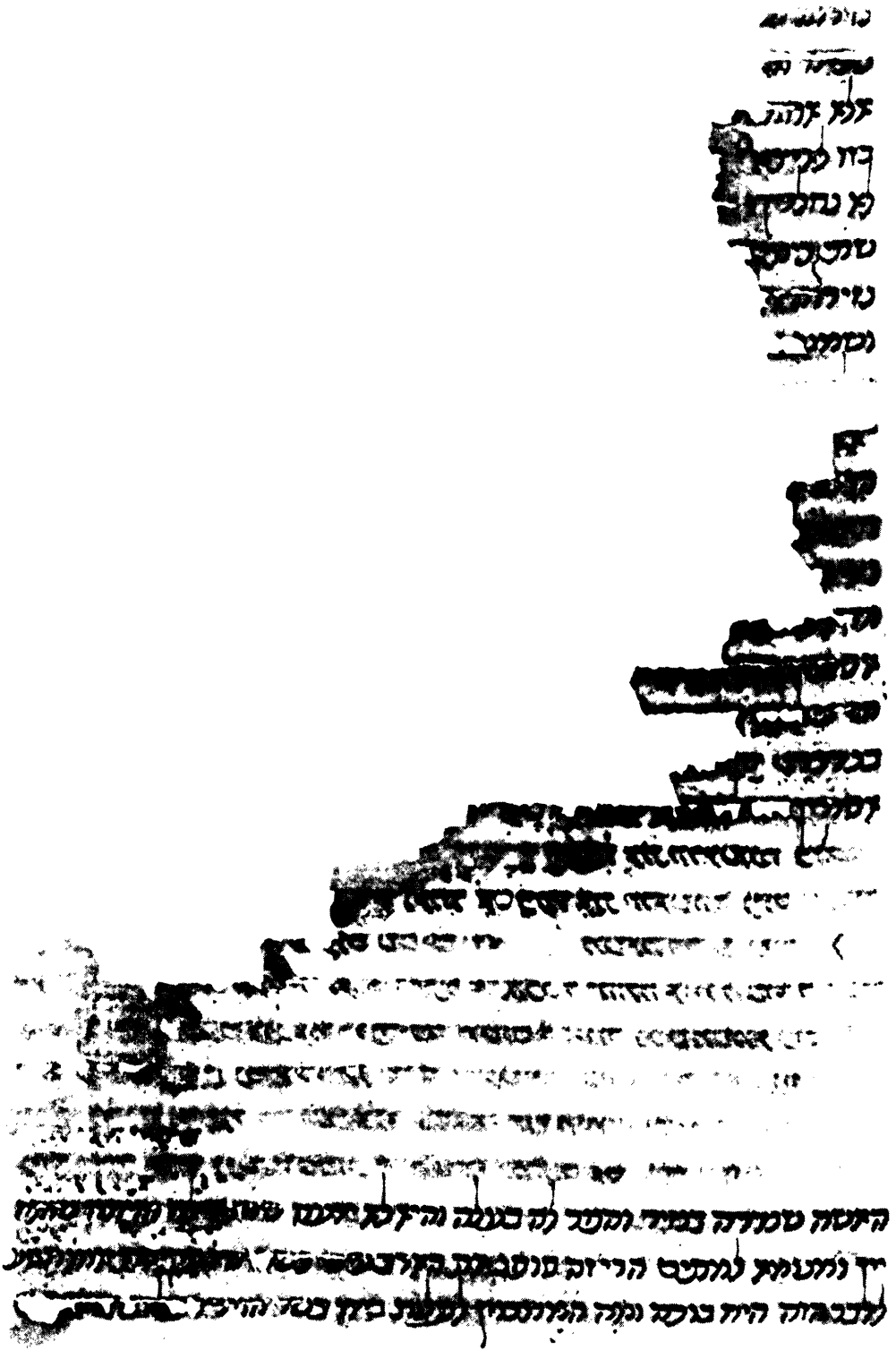

קטע מן הגניזה

נזיר פ״ב עמ׳ 130 שו׳ 48 ואילך

קטע מן הגניזה

נזיר פ״ג עמ׳ 133 שו׳ 37 ואילך

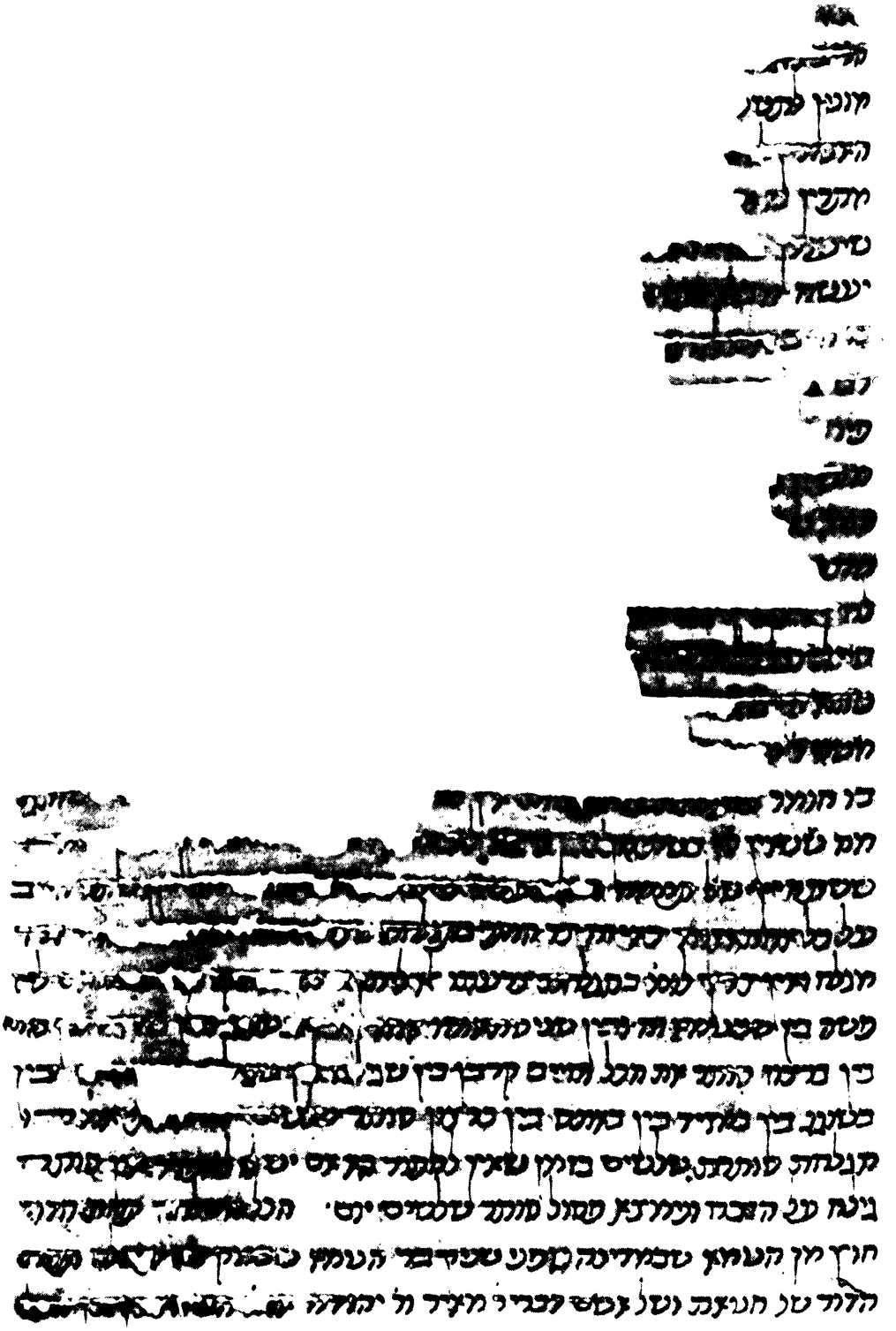

קטע מן הגניזה

נזיר פ״ג עמ׳ 136 שו׳ 71 ואילך

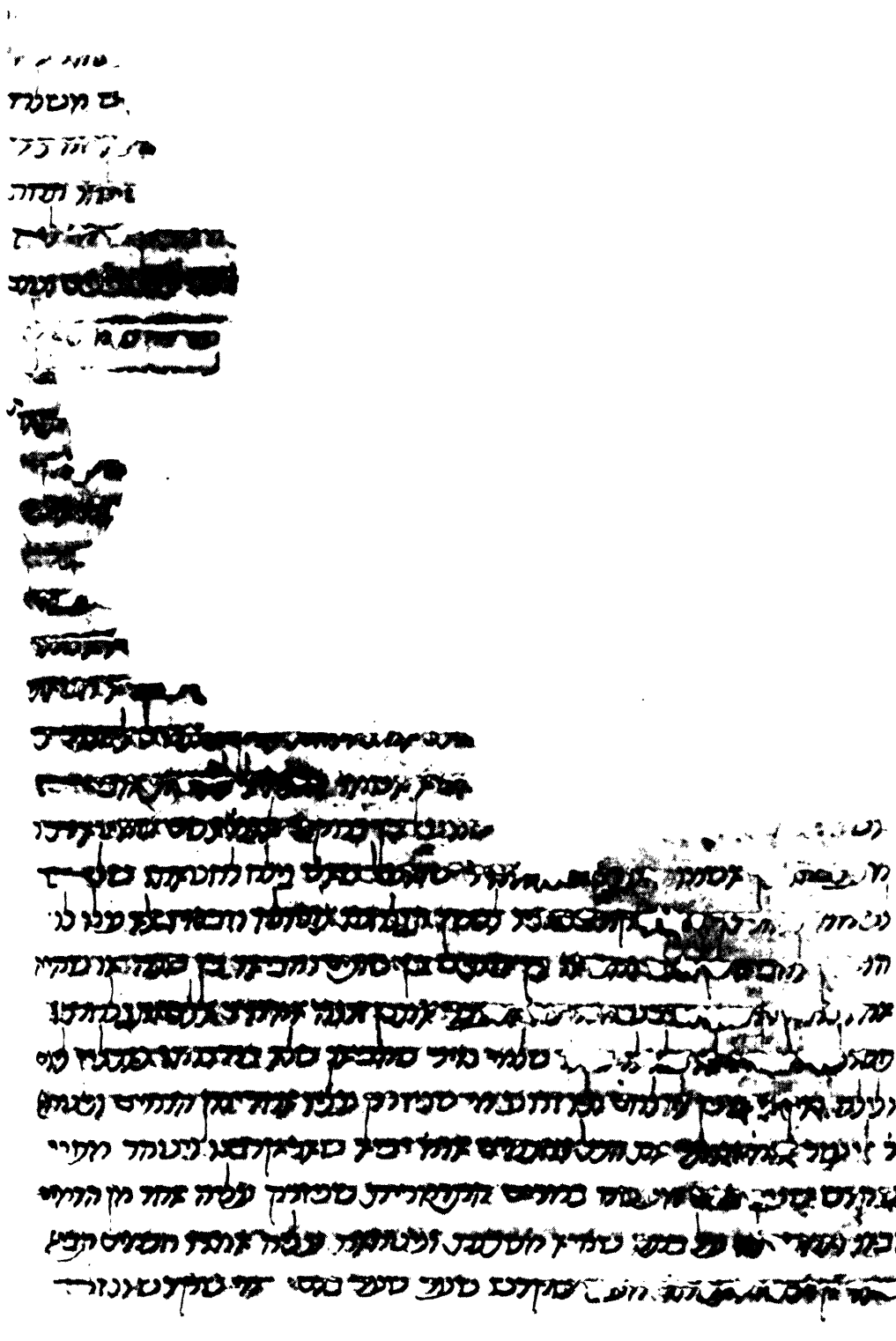

קטע מן הגניזה

נזיר פ"ד עמ' 138 שו' 29 ואילך

קטע מן הגניזה

נזיר פ״ד עמ׳ 140 שו׳ 60 ואילך

קטע מן הגניזה

נזיר פ"ה עמ' 143 שו' 31 ואילך

קטע מן הגניזה

נזיר פ״ו עמ׳ 146 שו׳ 22 ואילך